

HOGE RAAD VAN FINANCIËN

AFDELING « FINANCIËRINGSBEHOEFTE VAN DE OVERHEID »

ADVIES
RECENTE BUDGETTAIRE EVOLUTIES EN BEOORDELING ERVAN TEN
OPZICHTE VAN HET STABILITEITSPROGRAMMA

NOVEMBER 2013

De Leden van de Afdeling:

de Heer J. SMETS, Voorzitter

de Heer N. DE BATSELIER

de Heer J. HILGERS

de Heer P. WUNSCH

Vertegenwoordigers van de Nationale Bank van België

de Heer M. DEWATRIPONT

Vertegenwoordiger van de Minister van Financiën

de Heer J. HANSSENS

Vertegenwoordiger van de Minister van Begroting

Mevrouw W. DEMEESTER-DE MEYER

de Heer G. CLÉMER

de Heer A-M. PONCELET

de Heer S. DURIEUX

de Heer E. DEGREEF

de Heer O. HUBERT

Vertegenwoordigers van de Vlaamse Regering, de Regering van de Franse Gemeenschap, de Waalse Regering en de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Waarnemer:

de Heer N. HEUKEMES

Vertegenwoordiger van de Duitstalige Gemeenschap

Secretariaat:

de Heer L. BUFFEL

Mevrouw B. COPPENS

Mevrouw F. DENIL

Mevrouw D. DIDDEREN

de Heer R. SAVAGE

Mevrouw C. SPINNOY

Mevrouw E. VANALME

INHOUD

<i>INHOUD</i>	5
<i>LIJST VAN DE AFKORTINGEN</i>	9
<i>WOORD VOORAF</i>	13
<i>SYNTHESE EN AANBEVELINGEN</i>	15
<i>Evaluatie voor de Gezamenlijke Overheid</i>	15
Evaluatie van de prestatie in 2012 in een Europese context	15
De beslissing van de Ecofin-raad in juni 2013 en de ombuiging van het	
Belgisch begrotingsbeleid	18
<i>Evaluatie van de begrotingsresultaten per subsector</i>	19
<i>Evaluatie per gemeenschap en gewest</i>	20
<i>Vooruitzichten</i>	22
1 BEGROTINGSEVALUATIES VAN DE GEZAMENLIJKE OVERHEID.....	25
1.1 Vorderingensaldi	25
1.1.1 Belangrijkste begrotingsresultaten 2009-2012 ten opzichte	
van het stabiliteitsprogramma.	25
1.1.2 Van nominale naar structurele saldi: structurele begrotingsinspanningen in de	
periode 2009-2012.....	27
1.1.3 Context van de begrotingsevoluties vastgesteld gedurende de periode 2009-2012	33
1.1.4 Het begrotingsbeleid in 2013: een stand van zaken	37
1.1.4.1 De nominale en structurele begrotingsdoelstelling in 2013	37
1.1.4.2 De realisatie van de globale begrotingsdoelstelling in 2013.....	39
1.1.5 De inwerkingtreding van het «Two Pack» en de implicaties voor België.....	40
1.2 Evolutie 2009-2012 van de ontvangsten en uitgaven van de Overheid	45
1.2.1 De overheidsontvangsten	45
1.2.2 Overheidsuitgaven	50
1.2.2.1 Waargenomen en structurele ratio's.....	51
1.2.2.2 Bijkomende correcties bij de primaire uitgaven.....	52
1.3 Schuldgraad en rentelasten	55
1.3.1 Evolutie van de rentelasten en determinanten	55
1.3.2 Evolutie van de schuldgraad en zijn belangrijkste endogene determinanten.....	58
1.3.3 De schuldgraad in 2011-2012 en de exogene determinanten (buiten NFB)	59
1.3.4 Structuur van de overheidsschuld.....	63
1.3.5 De garanties	65
1.3.6 Verwachte evolutie van de schuldgraad in 2013	67

2	ANALYSE PER GROOT OVERHEIDSNIVEAU.....	71
2.1	Vorderingensaldi per overheidsniveau.....	71
2.2	Gedetailleerde analyse per subsector.....	72
2.2.1	Entiteit I (exclusief Zorgfonds).....	72
2.2.1.1	Federale Overheid.....	73
2.2.1.2	Sociale Zekerheid (exclusief Zorgfonds).....	77
2.2.2	Entiteit II.....	82
2.2.2.1	Gemeenschappen en Gewesten (inclusief Zorgfonds).....	83
2.2.2.2	Lokale Overheden.....	84
2.2.3	Vergelijking van de groeitempi van de primaire uitgaven.....	88
3	EVALUATIE VAN DE BEGROTINGSRESULTATEN VAN DE GEFEDEREERDE ENTITEITEN.....	93
3.1	Woord vooraf.....	93
3.2	Methodologische toelichting.....	93
3.3	Herziening van de budgettaire realisaties.....	94
3.3.1	Herziening van de budgettaire realisaties.....	94
3.3.2	Toetsing van de herziene vorderingensaldi aan de budgettaire doelstellingen.....	97
3.4	Budgettaire realisaties voor het jaar 2012.....	99
3.4.1	Budgettaire doelstellingen voor het begrotingsjaar 2012.....	99
3.4.2	Budgettaire realisaties van de Vlaamse Gemeenschap.....	105
3.4.3	Budgettaire realisaties van het Waals Gewest.....	109
3.4.4	Budgettaire realisaties van de Franse Gemeenschap.....	111
3.4.5	Budgettaire realisaties van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest.....	113
3.4.6	Budgettaire realisaties van de Duitstalige Gemeenschap.....	118
3.4.7	Budgettaire realisaties van de Franse Gemeenschapscommissie.....	119
3.4.8	Budgettaire realisaties van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.....	120
3.4.9	Budgettaire realisaties van de Vlaamse Gemeenschapscommissie.....	122
3.5	Overzicht voor alle gemeenschappen en gewesten van de toetsing van de in 2009-2012 gerealiseerde vorderingensaldi aan de budgettaire doelstellingen.....	123
3.6	Analyse van de per gewest opgedeelde saldi van de lokale overheden.....	125
3.7	Analyse van de schuld per entiteit voor de periode 2002-2012.....	128
3.7.1	Inleiding.....	128
3.7.2	Methodologie.....	129
3.7.3	De schuldevolutie per entiteit in de periode 2002-2012.....	133
3.8	De beslissingen van het Overlegcomité inzake de budgettaire doelstellingen voor het jaar 2013	151

4	BIJLAGEN.....	155
4.1	Bijlage 1: STRUCTURELE SALDI: DEFINITIE EN METHODE VAN DE EUROPESE COMMISSIE.....	155
4.1.1	Concept structurele begrotingssaldi.....	155
4.1.2	Berekening van structurele begrotingssaldi volgens de methode van de Europese Commissie	155
4.1.3	Voordelen en beperkingen.....	157
4.2	Bijlage 2 : Statistische bijlage rekeningen per subsector 2002-2012.....	158
4.3	Bijlage 3 : Tabellen aangevuld met gegevens Rekenhof.....	165
4.4	Bijlage 4 : Detail schuld van de Vlaamse Gemeenschap	172
4.5	Bijlage 5 : Detail schuld van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest	174
4.6	Bijlage 6: Detail schuld van het Waals Gewest	176
4.7	Bijlage 7 : Detail schuld van de Franse Gemeenschap.....	178
4.8	Bijlage 8: Detail schuld van de Franse Gemeenschapscommissie.....	179
4.9	Bijlage 9: Verschil met tabellen SDD	180
4.10	Bijlage 10 : Overgangstabel economische hergroepering naar ESR vorderingensaldo voor 2012.....	181
4.11	Bijlage 11: Overzicht van de ESR-ontvangsten en ESR-uitgaven voor de periode 2002-2012.....	182

LIJST VAN DE AFKORTINGEN

AT	Algemene Toelichting
AMECO	Annual macro-economic database (DG ECFIN van de Europese Commissie)
ALESH	Amortisatiefonds voor de Leningen voor de Sociale Huisvesting
BAM nv	Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel
BBC	Beleids- en beheerscyclus
Bbp	Bruto binnenlands product
BCP	Belgian Commercial Paper
BEF	Belgische frank
BFW	Bijzondere Financieringswet
BHG	Brussels Hoofdstedelijk Gewest
BFIB	Brussels Franstalig Instituut voor Beroepsopleiding
B.S.	Belgisch Staatsblad
Btw	Belasting over de toegevoegde waarde
BV	Bedrijfsvoorheffing
CGRI	Commisariat Général aux Relations Internationales
DG	Duitstalige Gemeenschap
EC	Europese Commissie
EDP	Excessive deficit procedure (procedure bij buitensporige tekorten)
EFSF	European Financial Stability Facility
EH	Economische hergroepering
EMTN	Euro Mid Term Note
EPRS	Effectief primair saldo
ESM	European Stability Mechanism
ESR95	Europees Stelsel van Nationale en Regionale Rekeningen 1995
EU	Europese Unie
FED	Federal Reserve System
FERI/FREY	Financière d'Entreprise et de Rénovation Immobilière / Financière Reyers
FG	Franse Gemeenschap
FGC	Franse Gemeenschapscommissie
FO	Federale Overheid
FOD	Federale Overheidsdienst
FPB	Federaal Planbureau
GC	Gemeenschapscommissie
G&G	Gemeenschappen en Gewesten
GDP	Gross domestic product (bruto binnenlands product)
GGC	Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
GIMB	Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor het BHG
GOK	Gesplitste ordonnanceringskredieten
HRF	Hoge Raad van Financiën

ILO	Investeringscyclus van de Lokale Overheden
INR	Instituut voor de Nationale Rekeningen
IZW	Instelling zonder winstoogmerk
KB	Koninklijk Besluit
KMO	Kleine of middelgrote onderneming
KSW	Kas-, Schuld- en Waarborgbeheer
KVD	Kredietverleningen en deelnemingen
LO	Lokale Overheden
MBHG	Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
MIVB	Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel
MTO	Medium-term objective (middellangetermijndoelstelling)
MVG	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
NAWRU	Non accelerating wage rate of unemployment (structurele werkloosheidsgraad)
NBB	Nationale Bank van België
NFB	Netto financieringsbehoeften
NGK	Niet-gesplitste kredieten
NMBS	Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OLO	Obligation Lineaire Obligatie
ONE	Office de la Naissance et de l'Enfance
PB	Personenbelasting
PMV	Participatiemaatschappij Vlaanderen
PPS	Publiek-Private Samenwerking
PRU	Primaire uitgaven
RPI	Royal Park Investments
RTBF	Radio Télévision Belge Francophone
SDD	Studie- en Documentatiedienst
SOFICO	Société Wallonne de Financement Complémentaires des infrastructures
SOWALFIN	Société Wallonne de Financement et de Garantie des Petites et Moyennes Entreprises
SPABS	Sociétés Publiques d'Administration des Bâtiments Scolaires
SRIW	Société Régionale d'Investissement de Wallonie
SWCS	Société Wallonne du Crédit sociale
SWDE	Société Wallonne de Distribution d'eau
SWL	Société Wallonne du Logement
SZ	Sociale Zekerheid
TEC	Transport En Commun de Wallonie
TFP	Totale factorproductiviteit
VAR K	Variabel krediet
VenB	Vennootschapsbelasting
VG	Vlaamse Gemeenschap
VGC	Vlaamse Gemeenschapscommissie

VIA	Vlaanderen in Actie
VIPA	Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden
VMM	Vlaamse Milieumaatschappij
VMSW	Vlaamse Maatschappij Sociaal Wonen
VPRS	Vereist primair saldo
VS	Verenigde Staten van Amerika
VWF	Vlaams Woningfonds
WG	Waals Gewest
ZOF	Vlaams Zorgfonds

WOORD VOORAF

In tegenstelling tot het vorige Advies van de Afdeling (maart 2013) is dit Advies eerder retrospectief van aard. Meer in het bijzonder worden de recente budgettaire verwezenlijkingen (periode 2009-2012) beoordeeld. Die evaluatie geschiedt op basis van de eind september dit jaar door het INR gepubliceerde 'Rekeningen van de overheid', waarop de Afdeling haar traditionele aanpassingen toepast. Het huidige advies biedt eveneens een stand van zaken van het algemene begrotingsbeleid in 2013 en geeft tevens de implicaties weer van de nieuwe Europese budgettaire regelgeving voor België.

In dit Advies komen achtereenvolgens aan bod: (1) de evaluatie van de begrotingsresultaten van de Gezamenlijke Overheid, (2) de evaluatie van de begrotingsresultaten per grote entiteit en per overheidsniveau en ten slotte (3) de evaluatie van de begrotingsresultaten en van de begrotingen per afzonderlijk deelgebied.

In een eerste Hoofdstuk worden de globale begrotingsevoluties beoordeeld. De verwezenlijkte jaarlijkse vorderingensaldi worden getoetst aan de doelstellingen van de respectievelijke Stabiliteitsprogramma's. Daarnaast worden de geleverde structurele begrotingsinspanningen op basis van de structurele vorderingensaldi beoordeeld ten opzichte van de aanbevelingen van de Europese Raad van december 2009 over de correctieperiode van het buitensporig tekort (2010-2012). Voorts worden de evolutie van de ontvangsten, uitgaven en de rentelasten en de determinanten van de evolutie van de overheidsschuld geschetst en geanalyseerd.

In het tweede Hoofdstuk worden de begrotingsresultaten beoordeeld per grote Entiteit en per overheidsniveau. Daarbij wordt speciale aandacht geschonken aan de uitgaven voor gezondheidszorg en de overdrachten tussen overheidsniveaus. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een vergelijking van de groeitempi van de finale primaire uitgaven tussen de twee grote entiteiten.

In een derde en laatste Hoofdstuk komen de begrotingsresultaten van de periode 2009-2012 en vooral van 2012 van de afzonderlijke deelgebieden van Entiteit II aan bod. Daarbij worden de saldi van de lokale overheden voor de eerste maal door het INR per gewest opgedeeld. Daarenboven wordt ook een overzicht gegeven van de samenstelling en de evolutie van de schuld van de gemeenschappen en de gewesten tijdens de periode 2002 – 2012. Tenslotte worden de gemaakte budgettaire afspraken tussen de Federale Overheid en de gemeenschappen en de gewesten voor het jaar 2013 toegelicht.

Deze drie hoofdstukken worden voorafgegaan door een 'Synthese en aanbevelingen' die de belangrijkste elementen opneemt en beleidsmatig relevante conclusies eraan verbindt.

SYNTHESE EN AANBEVELINGEN

Ingevolge de financiële crisis en de hieruit voortvloeiende economische recessie in 2009, heeft het Belgische overheidstekort de toegelaten drempel van 3% bbp zoals voorzien in het Europese Stabiliteits- en groeipact, ruimschoots overschreden en is de schuldgraad op significante wijze gestegen na een periode van aanhoudende afname. De Raad van de Europese Unie is derhalve ten aanzien van België, net zoals tegen andere lidstaten van de eurozone, met een procedure bij buitensporige tekorten gestart. Om uit deze situatie te geraken, heeft de Raad in december 2009 aanbevolen het begrotingstekort vanaf 2012 op een geloofwaardige en duurzame wijze terug te brengen tot onder de drempel van 3% bbp en gevraagd over de periode 2010-2012, de zogeheten correctieperiode, een structurele begrotingsinspanning te leveren van gemiddeld 0,75% bbp per jaar. Om aan deze aanbeveling te voldoen, en ruimer, om de houdbaarheid van de overheidsfinanciën op middellange en lange termijn te herstellen, hebben de politieke overheden zich sinds het einde van 2009 toegelegd op het uitwerken van een budgettair aanpassingsprogramma. Dit programma had meer bepaald tot doel het overheidstekort te verminderen in een tempo dat het mogelijk maakt om uit de procedure bij buitensporig tekort te komen tegen 2012.

De recente budgettaire evoluties die het voorwerp uitmaken van dit Advies kaderen in dit aanpassingsproces. Ze worden in het bijzonder geëvalueerd ten opzichte van de doelstellingen van het Stabiliteitsprogramma en de aanbevelingen van de Europese Raad.

Evaluatie voor de Gezamenlijke Overheid

Evaluatie van de prestatie in 2012 in een Europese context

Het gerealiseerde vorderingensaldo van de Gezamenlijke Overheid bedroeg -4% bbp in 2012, wat een lichte verslechtering inhoudt ten opzichte van het tekort opgetekend in 2011. De begrotingsdoelstelling van het stabiliteitsprogramma 2012-2015, nl. een beperking van het tekort tot 2,8% bbp en tot onder de drempel van het buitensporig tekort (-3% bbp) werden dus niet gehaald.

Het begrotingsresultaat van 2012 werd evenwel beïnvloed door verschillende ongunstige factoren. Ten eerste heeft de Regering een belangrijke kapitaaloverdacht, ten belope van 0,8% bbp, gedaan voor de herkapitalisatie van Dexia. Zonder die overdracht zou het overheidstekort teruggebracht geweest zijn tot 3,2% bbp - nog steeds ongunstiger dan de doelstelling en ook dan 3% bbp - en zou het overheidstekort zijn verbeterd ten opzichte van 2011. Het geheel van de one shot verrichtingen heeft een iets zwakkere negatieve impact gehad (0,3% van het bbp in niveau). Vervolgens stelt men in 2012 en dit voor de eerste keer sinds 1990 een toename van de rentelasten op de overheidsschuld vast. Die toename (0,1% bbp) is toe te schrijven aan de belangrijke verhoging van de schuldgraad van het voorafgaande jaar (2011), terwijl de impliciete rentevoet op de schuld stabiel bleef in 2012, na een neerwaartse trend gedurende de vorige jaren. Tenslotte heeft de achteruitgang van de economische bedrijvigheid in 2012 zwaar gewogen op de overheidsfinanciën. Rekening houdend met de licht negatieve reële bbp-groei, kan de budgettaire weerslag van de ongunstige economische context geraamd worden op ongeveer 0,6% bbp in datzelfde jaar ¹.

Zoals de verslechtering van het vorderingensaldo in 2012 aantoont, hebben die drie factoren de positieve weerslag van de maatregelen die werden genomen in het kader van de begrotingssanering meer dan gecompenseerd.

Op basis van de meest recente ramingen van de Europese Commissie, die de potentiële bbp-groei en bijgevolg ook de structurele verbetering van het budgettaire saldo ² neerwaarts heeft herzien, wordt deze laatste nu geraamd op 0,3% van het bbp wat geringer is dan de verbetering van 0,75% van het bbp die werd aanbevolen door de Europese Commissie. Indien we het primair structureel saldo (zonder rentelasten) beschouwen, loopt de verbetering op tot 0,4% van het bbp.

Tabel 1
Nominale en structurele vorderingensaldi (% bbp)

	2009	2010		2011		2012	
	Realisatie	Realisatie	Doelstelling	Realisatie	Doelstelling	Realisatie	Doelstelling
Vorderingensaldo	-5,6%	-3,7%	-4,8%	-3,7%	-3,6%	-4,0%	-2,8%
Structureel saldo	-3,9%	-3,3%		-3,3%		-3,0%	
Schuldratio	95,7%	95,7%		98,0%		99,8%	
pm. bbp in volume	-2,8%	2,4%	1,1%	1,8%	2,0%	-0,1%	0,1%

Bron : INR, berekeningen HRF en Stabiliteitsprogramma.

¹ Daarbij wetend dat de potentiële economische groei wordt geraamd op 0,7% in 2012.

² Het structureel saldo is het voor de weerslag van de conjunctuurcyclus en van de one shot verrichtingen gecorrigeerde vorderingensaldo. Het structurele primair saldo komt overeen met het structurele saldo zonder rentelasten.

De begrotingsinspanningen werden zowel geleverd op het niveau van de ontvangsten als bij de overheidsuitgaven. De fiscale en parafiscale ontvangsten stegen van 44% van het bbp tot 45,2% van het bbp, ingevolge diverse maatregelen maar ook doordat de arbeidsinkomens sneller toenamen dan het bbp. De verhoging van de primaire uitgaven van 48,1% van het bbp tot 49,6% van het bbp weerspiegelt voor een goed deel de invloed van ongunstige factoren zoals de herkapitalisatie van Dexia en de negatieve invloed van de conjunctuurcyclus. In structurele termen, met name gecorrigeerd voor de one shot verrichtingen, de impact van de conjunctuurcyclus en andere specifieke niet-discretionaire factoren³, stabiliseren de primaire uitgaven zich in percentage van het bbp in 2012, wat contrasteert met de opwaartse trend die sinds talrijke jaren werd vastgesteld. Rekening houdend met de zwakke potentiële groei (rond 0,7%), komt die evolutie van die ratio overeen met een historisch laag groeitempo van de structurele uitgaven in 2012 (0,8% in reële termen).

De schuldgraad steeg in 2012 exclusief als gevolg van de endogene dynamiek van de schuld, toe te schrijven aan de gezamenlijke weerslag van de vertraging van de economische bedrijvigheid, van het hoge niveau van de schuldgraad en van de verslechtering van het waargenomen primair saldo. De schuldgraad is evenwel onder 100% bbp (99,8% bbp) gebleven, omdat de verrichtingen 'buiten Financieringsbehoeften' een neerwaartse weerslag hadden. De terugbetaling door KBC van een deel van de toegekende bijstand en de uitgiftepremies hebben de verhoogde steun aan de eurozone meer dan gecompenseerd. Op te merken valt dat de waarborgen die verleend zijn door de Gezamenlijke Overheid gedaald zijn tot 52,3 miljard euro op 31 augustus 2013.

Ondanks de hoge schuldgraad zijn de rentetarieven op de Staatsobligaties op 10 jaar onophoudelijk gedaald in 2012 en in het begin van 2013, getuigend van het herwonnen vertrouwen van de beleggers in het Belgische begrotingsbeleid. Die rentedaling heeft in 2013 haar weerslag op de impliciete rentevoet en zou dit jaar een verlaging van de rentelasten mogelijk maken.

---

³ Zoals bijvoorbeeld de electorale investeringscyclus van de lokale overheden en de impact van de loonkostensubsidies.

De beslissing van de Ecofin-raad in juni 2013 en de ombuiging van het Belgisch begrotingsbeleid

Over de ganse periode 2009-2012 is het structureel saldo verbeterd met 0,9% bbp, of 0,3% gemiddeld per jaar. Die verhoging maakte het evenwel niet mogelijk te voldoen aan de aanbeveling van de Raad van de Europese Unie om het structureel saldo met 0,75% bbp gemiddeld per jaar te verbeteren. Daarom en in de mate dat het nominaal tekort hoger bleef dan de drempel van 3% in 2012, heeft de Europese Raad beslist dat onvoldoende effectieve actie werd ondernomen in de periode van correctie van het buitensporig tekort. De Raad heeft dan ook beslist de EDP (procedure bij buitensporige tekorten) tegen België, overeenkomstig de geldende Europese reglementering, voort te zetten en heeft België aangemaand om een einde te maken aan het buitensporig tekort in 2013 en om de maatregelen te nemen die noodzakelijk zijn voor die correctie. De Raad heeft in juni 2013 aan de Belgische overheden gevraagd het structureel saldo met 1% bbp te verbeteren, wat zich op dat moment vertaalde in een nominaal tekort van -2,7% bbp.

In antwoord op die procedure, hebben de Belgische overheden een geheel van beslissingen genomen.

Aldus heeft de Regering tijdens het Overlegcomité van 2 juli 2013 de begrotingsdoelstelling voor 2013 zoals die is vooropgesteld in het Stabiliteitsprogramma 2013-2016, bevestigd. De Regering heeft zich ertoe verbonden om een structurele inspanning van 1,1% bbp te leveren en om het tekort van de Gezamenlijke Overheid te beperken tot 2,5% bbp in 2013, dus licht onder het hiervoor vermelde tekort van 2,7%. Bovendien werd tijdens datzelfde Overlegcomité een overeenkomst gesloten over de verdeling van de budgettaire doelstellingen in 2013 tussen de federale regering en de deelgebieden met het oog op de naleving van de Europese aanbevelingen.

Ten einde te voldoen aan de voor 2013 vastgelegde begrotingsdoelstelling, werden door de verschillende overheidsniveaus aanvullende saneringsmaatregelen genomen ten opzichte van de initiële begroting. Nieuwe budgettaire aanpassingsoefeningen werden uitgevoerd door de federale regering in juli en in september 2013 ten einde de veiligheidsmarge ten opzichte van de drempel van het buitensporig tekort te vergroten. De gemeenschappen en de gewesten hebben eveneens begrotingscontroles doorgevoerd in de zomer van 2013 om de invloed van de minder gunstige economische parameters op hun middelen te compenseren.

Ten slotte heeft de regering haar voornemen bevestigd om de schuldgraad onder de drempel van 100% bbp te houden, o.m. door financiële verrichtingen die geen weerslag hebben op het vorderingensaldo.

Evaluatie van de begrotingsresultaten per subsector

Het in 2012 gerealiseerde tekort van de Gezamenlijke Overheid, namelijk 4% bbp, is het resultaat van een tekort van 3,5% voor Entiteit I en van 0,5% bbp voor Entiteit II.

Tabel 2
Vorderingensaldi van de verschillende subsectoren

	2010		2011		2012	
	Realisaties	Doelstellingen	Realisaties	Doelstellingen	Realisaties	Doelstellingen
Vorderingensaldo	-3,7%	-4,80%	-3,7%	-3,6%	-4,0%	-2,8%
* <u>Entiteit I</u>	<u>-3,1%</u>	<u>-3,8%</u>	<u>-3,4%</u>	<u>-3,1%</u>	<u>-3,5%</u>	<u>-2,4%</u>
+ Federale Overheid	-3,0%	-3,3%	-3,4%	-	-3,4%	-2,4%
+ Sociale Zekerheid	0,0%	-0,5%	0,0%	-	-0,1%	0,0%
* <u>Entiteit II</u>	<u>-0,7%</u>	<u>-1,0%</u>	<u>-0,4%</u>	<u>-0,5%</u>	<u>-0,5%</u>	<u>-0,4%</u>
+ G&G	-0,7%	-0,6%	-0,2%	-	0,0%	-0,2%
+ Lokale Overheden	0,0%	-0,4%	-0,1%	-	-0,4%	-0,2%

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: INR en Stabiliteitsprogramma.

Na correctie voor het Zorgfonds dat hier is opgenomen bij de Gemeenschappen en Gewesten en niet bij de Sociale Zekerheid.

Het tekort van Entiteit I was 1,1% bbp hoger dan de begrotingsdoelstelling vooropgesteld in Stabiliteitsprogramma 2012-2015 (-2,4% bbp), en overschrijdt deze doelstelling ook nog als men geen rekening houdt met de herkapitalisatie van Dexia door de Federale Overheid ten belope van 0,8% bbp. De rekeningen van de Sociale Zekerheid zijn eveneens afgesloten met een licht tekort (-0,1% bbp), daar waar het Stabiliteitsprogramma rekende op een evenwicht, terwijl de door de Federale Overheid aan de Sociale Zekerheid gestorte evenwichtsdotatie is toegenomen.

Het tekort van Entiteit II viel 0,1% bbp groter uit dan de doelstelling van het Stabiliteitsprogramma. Dit is uitsluitend te wijten aan de duidelijk omvangrijker verslechtering van het saldo van de Lokale Overheden. Dat saldo ging van -0,1% bbp in 2011 naar -0,4% bbp in 2012, terwijl verondersteld was dat het beperkt zou blijven tot -0,2% bbp. De tekortoverschrijding bij de Lokale Overheden is slechts gedeeltelijk toe te schrijven aan de electorale investeringscyclus. Men tekent immers een daling op van de opcentiemen bij de personenbelasting en een stijging van de uitgaven voor salarissen die gedeeltelijk volgt uit een toename van de aan de Sociale Zekerheid gestorte bijdragen met het oog op de financiering van de pensioenen van het lokale overheidsperoneel.

De verslechtering van het saldo van de Lokale Overheden werd gedeeltelijk gecompenseerd door het feit dat het globale saldo van de gemeenschappen en gewesten in 2012 in evenwicht was en aldus in gunstige zin de doelstelling van een tekort van 0,2% bbp zoals gespecificeerd in het Stabiliteitsprogramma overschreed.

Evaluatie per gemeenschap en gewest

In het ontwerpakkoord van 3 februari 2010 (dat niet officieel werd goedgekeurd) werd voor 2012 voor het geheel van de gemeenschappen en gewesten een indicatieve doelstelling vastgelegd die gelijk is aan een vorderingensaldo van -0,2% van het bbp. Gezien de gemeenschappen en gewesten hun tekort hebben beperkt tot 0,04% van het bbp, hebben zij deze budgettaire doelstelling ruim bereikt. Iedere individuele entiteit heeft eveneens zijn doelstelling gerespecteerd, met uitzondering van de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

De tabel hieronder herneemt de gerealiseerde vorderingensaldi voor 2012 opgesteld door het INR en vergelijkt ze met de indicatieve doelstellingen van het ontwerpakkoord, welke zijn aangepast in functie van de normtransfers. In 2012 vonden er immers normtransfers plaats van de Franse Gemeenschap ten gunste van het Waals Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest ⁴.

---

⁴ Bij de opmaak van de begroting 2012, heeft de Franse Gemeenschap een normtransfer verricht ten gunste van het Waals Gewest van 67,35 miljoen euro en van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest van 1,5 miljoen euro. Bij de tweede aanpassing van de begroting 2012 werd de normtransfer ten gunste van het Waals Gewest verhoogd met 9,75 miljoen euro tot 77,10 miljoen euro.

Tabel 3
Vergelijking van de budgettaire realisaties ten opzichte van de doelstellingen voor het geheel van de gemeenschappen en gewesten in 2012

(x 1.000.000 euro)		2012			
		vorderingen-saldo	saldo in % ESR ontvangsten	indicatieve norm	verschil
			(b)	(c)	
VG	(a)	325,1	1,21	0	325,1
FG		-174	(-) 1,88	-359,5	185,5
WG		-191,3	(-) 2,66	-211,5	20,2
BHG		-84,4	(-) 2,63	-172,3	87,9
DG		-1,3	(-) 0,62	-2,2	0,9
FGC		-9,1	(-) 2,32	-11,5	2,4
VGC		-2,5	(-) 1,68	0	-2,5
GGC		2,6	2,94	0	2,6
totaal		-134,9	0,28	-757,0	622,1
	% bbp	-0,04		-0,20	0,17

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Overheidsrekeningen 2012 (INR) en ontwerpakkoord van 3 februari 2010.

(a) Inclusief Zorgfonds.

(b) Saldo in absolute waarde uitgedrukt in % van de ESR-ontvangsten.

(c) Rekening houdend met de normtransfer tussen de Franse Gemeenschap, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest voor het begrotingsjaar 2012.

De financieel-economische crisis heeft niet enkel een zware impact gehad op de vorderingensaldo's van de individuele entiteiten maar ook op hun schuld, die aanzienlijk is toegenomen onder meer als gevolg van de steunverlening aan de financiële sector.

Op 31 december 2012 bedroeg de totale schuld van de gemeenschappen en de gewesten zoals gedefinieerd in deel 3 van dit advies (deze definitie verschilt van de definitie van de geconsolideerde bruto-schuld van het INR), 5,83% van het bbp⁵. Ten opzichte van de voorbije jaren is de schuld in 2012 minder snel gestegen. Dit volgt uit de afbouw van de schuld bij de Vlaamse Gemeenschap waar een begrotingsoverschot werd gerealiseerd, alsook bij de Franse Gemeenschapscommissie en de Duitstalige Gemeenschap terwijl de schuld in de andere entiteiten nog steeg maar in een beduidend lager tempo dan voorheen.

⁵ De geconsolideerde bruto-schuld opgesteld volgens het INR bedroeg op 31 december 2012 6,73% van het bbp. Het verschil tussen beide concepten volgt uit het feit dat geconsolideerde bruto-schuld ruimer is (bevat o.a. de financiële schulden van de instellingen van de consolidatieperimeter en de leasingschuld) dan de schuld behandeld in het HRF-advies (welke enkel uit de directe schuld, de overgenomen indirecte schuld en de indirecte schuld bestaat). Deze laatst vernoemde is het enige concept waarvoor de detailgegevens per entiteit beschikbaar zijn.

Bij de drie gewesten is de gewaarborgde schuld (met name voor sociale huisvesting, infrastructuurwerken, enz.) de voorbije tien jaar beduidend toegenomen, waarbij vooral de sterke stijging tijdens de laatste jaren opvalt.

Vooruitzichten

De Afdeling verwelkomt dat de overheid de aanbevelingen heeft gevolgd die de Afdeling had geformuleerd in haar Advies van maart 2013 met het oog op de doelstellingen van het Stabiliteitsprogramma 2013-2016. De Afdeling verwelkomt eveneens dat, in overeenstemming met haar aanbevelingen, belangrijke inspanningen werden geleverd om te komen tot een verdeling van de budgettaire inspanningen tussen de overheidsniveaus en een coherent geheel van doelstellingen voor alle entiteiten.

Hoewel in 2012 begrotingsinspanningen werden geleverd, blijft het cruciaal dat België in 2013 uit de procedure bij buitensporige tekorten komt. In de gegeven economische context zijn de door de regeringen vooropgestelde budgettaire doelstellingen hiermee compatibel.

Op basis van de meest recente economische projecties van de Europese Commissie, zou het nominaal begrotingssaldo -2,8% van het bbp bedragen in 2013, wat overeenstemt met een structurele inspanning van 0,8% van het bbp in dat zelfde jaar. Deze structurele inspanning wordt iets lager ingeschat dan wat werd aanbevolen door de Europese Raad en het vorderingensaldo bevindt zich eveneens boven deze aanbeveling en de doelstelling van het stabiliteitsprogramma. De ramingen van de Commissie geven anderzijds wel aan dat het tekort vanaf 2013 daalt tot onder de in de procedure van buitensporig tekort (EDP) voorgeschreven grens van 3% bbp⁶.

De Afdeling moedigt de Regeringen dan ook aan volledige uitvoering te geven aan de vooropgestelde maatregelen en de getrouwe uitvoering van de begrotingen tot het einde van het jaar te controleren.

---

⁶ Volgens deze ramingen blijft dit ook zo in 2014 (tekort van 2,6% bbp) en in 2015 (tekort van 2,5% bbp) (European Commission DG ECFIN: European Economic Forecast – Autumn 2013).

De voortzetting van de structurele inspanningen met het oog op het structureel begrotingsevenwicht in 2015 en de realisatie van het "Medium term Objective" (een structureel surplus van 0,75% bbp) in 2016 blijven echter noodzakelijk om de overheidsfinanciën duurzaam op een houdbaar traject te brengen, dit rekening houdend met de hoge schuldgraad en de budgettaire gevolgen van de vergrijzing. De Afdeling zal in haar volgende Advies, op het moment dat aanvullende gegevens voor 2013 beschikbaar zullen zijn, een vollediger analyse kunnen maken van de mate waarin de begrotingen, en inzonderheid de groei van de primaire uitgaven, zich structureel op een houdbaar pad bevinden en een voldoende vermindering van de overheidsschuld garanderen. De duurzame gezondmaking van de overheidsfinanciën is niet enkel belangrijk om de verbintenissen ten aanzien van de EU te respecteren en de kwetsbaarheid ervan voor spanningen op de financiële markten te verminderen, maar ook om voldoende budgettaire beleidsruimte te creëren om het groei- en werkgelegenheidspotentieel van de economie te kunnen ondersteunen. Omgekeerd kunnen inspanningen om dit laatste te versterken eveneens bijdragen tot de sanering van de overheidsfinanciën.

Ten slotte wijst de Afdeling erop dat rekening dient te worden gehouden met de inwerkingtreding van de nieuwe Europese verordeningen inzake het begrotingstoezicht. Bij de voorschriften van die verordeningen vraagt de Afdeling bijzondere aandacht voor de versterking van de rol van onafhankelijke nationale instanties inzake het toezicht op de naleving van de nationale begrotingsregels.

---

1 BEGROTINGSEVALUATIES VAN DE GEZAMENLIJKE OVERHEID

1.1 *Vorderingensaldi*

Ingevolge de financiële crisis en de hieruit voortvloeiende economische recessie in 2009, heeft het Belgische overheidstekort de toegelaten drempel van 3% bbp zoals voorzien in het Europese Stabiliteits- en groeipact, ruimschoots overschreden en is de schuldgraad aanzienlijk gestegen na een periode van aanhoudende afname. De Raad van de Europese Unie is derhalve ten aanzien van België, net zoals tegen andere lidstaten van de eurozone, met een procedure bij buitensporige tekorten gestart. Om uit deze situatie te geraken, heeft De Raad in december 2009 aanbevolen het begrotingstekort vanaf 2012 op een geloofwaardige en duurzame wijze terug te brengen tot onder de drempel van 3% bbp en gevraagd over de periode 2010-2012, de zogeheten correctieperiode, een structurele begrotingsinspanning te leveren van gemiddeld 0,75% bbp per jaar. Om aan deze aanbeveling te voldoen, en ruimer, om de houdbaarheid van de overheidsfinanciën op middellange en lange termijn te herstellen, hebben de politieke overheden zich sinds het einde van 2009 toegelegd op het uitwerken van een budgettaire aanpassingsprogramma⁷. Dit programma had meer bepaald tot doel het overheidstekort te verminderen aan een tempo dat het mogelijk maakt om uit de procedure bij buitensporig tekort te komen tegen 2012.

De recente budgettaire evoluties die het voorwerp uitmaken van dit Advies kaderen in dit aanpassingsproces. Ze worden in het bijzonder geëvalueerd ten opzichte van de doelstellingen van het stabiliteitsprogramma en van de aanbevelingen van de Europese Raad over de correctieperiode van het buitensporig tekort.

1.1.1 **Belangrijkste begrotingsresultaten 2009-2012 ten opzichte van het stabiliteitsprogramma.**

Het gerealiseerde vorderingensaldo van de Gezamenlijke Overheid bedroeg -4,0% bbp in 2012, wat een lichte verslechtering inhoudt in vergelijking tot het tekort opgetekend in 2011. Dit resultaat wordt evenwel sterk beïnvloed door een belangrijke kapitaaloverdracht ten belope van 0,8% bbp, die éénmalig werd toegestaan ten behoeve van de herkapitalisatie van Dexia. Wordt er met deze overdracht geen rekening gehouden, dan zou het vorderingentekort in 2012 teruggebracht zijn geweest tot 3,2% bbp en zou het zijn verbeterd ten opzichte van 2011.

---

⁷ Zie met name het stabiliteitsprogramma 2009-2012 van januari 2010.

Na de aanzienlijke toename in 2008 ingevolge de ondersteuningsoperaties ten gunste van de financiële sector door de Federale en Gewestelijke Regeringen, bleef de schuldgraad in de periode 2009-2012 stijgen om uiteindelijk in 2012 99,8% bbp te bedragen. De exogene en endogene verklarende factoren van de dynamiek van de schuldgraad alsook de gevolgen ervan worden besproken in hoofdstuk 1.3.

*Tabel 4
Belangrijkste budgettaire resultaten van de overheid (% bbp)*

	2009	2010	2011	2012	11-12	09-12
Ontvangsten (*)	46,2%	46,9%	47,7%	49,0%	1,3%	2,8%
Uitgaven (*)	48,2%	47,3%	48,1%	49,6%	1,5%	1,4%
Primair saldo	-1,9%	-0,4%	-0,4%	-0,6%	-0,2%	1,3%
Rentelasten (EDP)	3,6%	3,4%	3,3%	3,4%	0,1%	-0,2%
Vorderingensaldo (EDP)	-5,6%	-3,7%	-3,7%	-4,0%	-0,3%	1,6%
Brutoschuld (% bbp)	95,7%	95,7%	98,0%	99,8%	1,8%	4,1%

(*) HRF definitie ⁸

Bron : INR (Rekeningen van de overheid)

Noot : Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

De verbetering van het vorderingensaldo tussen 2009 en 2012 was mogelijk dankzij een snellere toename van de ontvangsten (uitgedrukt in % bbp) dan van de uitgaven, maar ook dankzij een lichte vermindering van de rentelasten. Deze evolutie is meer bepaald toe te schrijven aan het feit dat er budgettaire saneringsmaatregelen werden goedgekeurd inzonderheid tijdens de begrotingscontroles met betrekking tot de begroting van 2012 ⁹. Deze controles werden meermaals georganiseerd, ze hadden met name als doel de budgettaire weerslag te compenseren van de herhaaldelijke neerwaartse herzieningen van de economische groei. Tijdens datzelfde jaar 2012 wordt er een belangrijke verhoging vastgesteld van de ontvangstenratio (+1,3% bbp) die, zonder de kapitaaloverdracht naar Dexia, ruimschoots de verhoging van de ratio van de overheidsuitgaven zou hebben overtroffen, maar nu slechts beperkt is tot 0,7% bbp.

⁸ Zie de methodologische nota in bijlage.

⁹ Er wordt vooral verwezen naar het conclaaf van november 2011 - het moment van de initiële begrotingsopmaak - en naar de begrotingscontroles van de Federale Regering van maart 2012, juli 2012 en oktober 2012.

De genomen maatregelen hebben het evenwel niet mogelijk gemaakt om te voldoen aan de norm van 3% bbp inzake het tekort en *a fortiori* aan de doelstelling van het stabiliteitsprogramma om dit tekort te beperken tot 2,8% bbp. Ook al zou de herkapitalisatie van Dexia uit de overheidsrekeningen worden gehaald, dan nog zou het tekort zijn opgelopen tot 3,2% en zou het bijgevolg de drempel van het buitensporig tekort die opgelegd is krachtens de Europese regelgeving, overschreden hebben.

Tabel 5
Gerealiseerde vorderingensaldi en schuldgraad ten opzichte van de doelstellingen van het Stabiliteitsprogramma (*) (% bbp)

	Realisaties 2010 (a)	Doelstellingen 2010 (b)	Vershil (a)-(b)	Realisaties 2011 (a)	Doelstellingen 2011 (b)	Vershil (a)-(b)	Realisaties 2012 (a)	Doelstellingen 2012 (b)	Vershil (a)-(b)
Vorderingensaldo (EDP)	-3,7%	-4,8%	1,1%	-3,7%	-3,6%	-0,1%	-4,0%	-2,8%	-1,2%
Brutoschuld	95,7%	100,6%	-4,9%	98,0%	97,5%	0,5%	99,8%	99,4%	0,4%
p.m. jaarlijkse groei bbp in volume	2,4%	1,1%	1,3%	1,8%	2,0%	-0,2%	-0,1%	0,1%	-0,2%

Bron: Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR), overheidsrekeningen en (*) Stabiliteitsprogramma van januari 2010 voor de norm 2010, van april 2011 voor de norm 2011 en van april 2012 voor de norm 2012

In het kader van de budgettaire evaluatie die het voorwerp uitmaakt van onderhavig Advies, dient evenwel opgemerkt dat er naast de herkapitalisatie van Dexia nv, eveneens rekening moet gehouden met andere factoren die de overheidsfinanciën hebben beïnvloed in 2012. De raming van de structurele saldi in het vervolg van deze tekst zal vooreerst de budgettaire impact van de cyclus en van de one shot verrichtingen duidelijk aantonen.

1.1.2 Van nominale naar structurele saldi: structurele begrotingsinspanningen in de periode 2009-2012

Zoals reeds aangehaald in de Adviezen van de Afdeling van oktober 2012 en maart 2013, hebben de structurele begrotingssaldi aan belang gewonnen, ongeacht of het nu gaat om de evaluatie van het begrotingsbeleid of om het uitwerken van saneringstrajecten op middellange termijn op vlak van de overheidsfinanciën. De evolutie ervan wordt verondersteld een betere weergave te zijn van de onderliggende oriëntatie van het begrotingsbeleid en meer specifiek van de aanpassingsinspanningen. Ze worden los van de invloed van de cyclus op de begrotingsevoluties gedefinieerd en vormen overigens een solidere basis voor het bepalen van de begrotingsdoelstellingen op middellange termijn.

In dit Advies omtrent de beoordeling van de recente resultaten, worden de structurele saldi specifiek onder de aandacht gebracht meer bepaald omdat ze de kern uitmaken van een aanbeveling van de Europese Commissie aan het adres van België over de zogeheten correctieperiode bij buitensporig tekort, de periode 2009-2012. De Raad van de Europese Unie heeft België inderdaad aanbevolen het structurele saldo jaarlijks, gemiddeld met 0,75% bbp tussen 2009 en 2012 te verbeteren en dit om opnieuw op een geloofwaardige en duurzame wijze onder de norm van 3% inzake nominaal tekort te komen. Het is belangrijk dat de door België geleverde structurele inspanningen van de laatste jaren op een zo nauwkeurig mogelijke wijze kunnen worden berekend.

Deze berekening van de structurele saldi blijft echter grotendeels afhankelijk van de ramingen van de potentiële groei en de output gap. Deze ramingen worden sinds de economische en financiële crisis op regelmatige en vaak op ingrijpende wijze herzien, dat maakt van deze indicatoren een 'mobiele' referentie. Daarenboven zijn ze afhankelijk van de beslissing om bepaalde ontvangsten of uitgaven al dan niet op te nemen in de categorie van de one shot verrichtingen. De berekeningsmethode van de structurele saldi staat in detail beschreven in bijlage 4.1.

In het kader van dit Advies worden de structurele saldi geraamd volgens de methode van de Europese Commissie en op basis van de gegevens gepubliceerd in haar scenario van de herfst van 2013 voor wat de reële en de potentiële economische groei alsmede de one shot verrichtingen betreft.

Tabel 6
Nominale en structurele budgettaire saldi

(jaarlijkse evolutie)		2009	2010	2011	2012	2010-2012
Reëel bbp	(1)	-2,8%	2,3%	1,8%	-0,1%	1,3%
Potentieel bbp	(2)	1,1%	1,1%	1,2%	0,7%	1,0%
Output gap (evolutie)	(1)-(2)	-3,9%	1,2%	0,5%	-0,9%	
Output gap (niveau)		-1,9%	-0,8%	-0,3%	-1,1%	0,8%
Begrotingsindicatoren (niveaus)		2009	2010	2011	2012	2009-2012
Effectieve NFB (EDP)	(3)	-5,6%	-3,7%	-3,7%	-4,0%	1,6%
(-) Cyclische weerslag	(4)	-1,1%	-0,4%	-0,1%	-0,6%	0,4%
Cyclisch gecorrigeerde NFB	(5)=(3)-(4)	-4,5%	-3,3%	-3,6%	-3,4%	1,1%
(-) Eenmalige verrichtingen	(6)	-0,6%	0,0%	-0,2%	-0,3%	0,3%
Structurele NFB	(7)=(5)-(6)	-3,9%	-3,3%	-3,3%	-3,0%	0,9%
Jaarlijks verschil	d7		0,6%	0,0%	0,3%	0,9%
pm. Rentelasten (EDP)	(8)	3,6%	3,4%	3,3%	3,4%	-0,2%
Structureel primair saldo	(9)=(7)+(8)	-0,3%	0,0%	0,0%	0,4%	0,6%
Jaarlijks verschil	d9		0,3%	-0,1%	0,4%	0,6%

Bron: INR, Annual macro-economic database of the European Commission's Directorate General for Economic and Financial Affairs (AMECO) (Herfstvooruitzichten 2013)

(*) De output gap wordt berekend op basis van de formule '(bbp- potentiële bbp)/potentiële bbp'. De evolutie van de output gap komt overeen met het verschil tussen de effectieve en de potentiële groei.

(**) De weerslag van de cyclus komt overeen met 0,55 * output gap.

Noot : Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

De ramingen van de potentiële groei dalen duidelijk in vergelijking met de jaren vóór de crisis, een afname die nog erger oogt vanuit een historisch perspectief¹⁰. Zo zou, ondanks het zwakke tempo, de toename van het reële bbp hoger zijn geweest dan de potentiële economische groei gedurende de periode 2010-2012. De one shot verrichtingen hadden een bijzonder negatieve budgettaire weerslag in 2009 in het bijzonder als gevolg van de versnelling van de inkohieringen bij de personenbelasting en van de terugbetaling van onrechtmatig geïnde belastingen. Zij hebben eveneens, maar in een mindere mate, gewogen op de begrotingsresultaten van de volgende jaren. Dit was vooral toe te schrijven aan de vereffening van de Gemeentelijke Holding en van Arco in 2011, en de overdracht wegens de herkapitalisatie van Dexia in 2012 (gedeeltelijk gecompenseerd door de terugbetalingen van B-post en de vervroegde betaling van belastingen op het pensioensparen en de levensverzekeringen).

¹⁰ Op basis van de AMECO databank van de Europese Commissie kan worden geraamd dat de potentiële groei gemiddeld 2,2% per jaar zou bedragen voor de periode 1989 tot 1999 en gemiddeld 1,9% per jaar voor de periode van 1999 tot 2007.

In het kader van deze macro-economische hypothesen en deze inzake de one shot verrichtingen, zou het structurele saldo van -3,9% bbp in 2009 naar -3% bbp in 2012 zijn gedaald; dit is een verbetering van 0,9% bbp in totaal en een gemiddelde verbetering van 0,3% bbp per jaar. Deze verbetering zou op haar beurt voor meer dan de helft hebben bijgedragen tot de verbetering van het nominale begrotingsaldo in de periode 2009-2012. Deze structurele toename was echter niet voldoende om aan de aanbeveling te voldoen die de Raad van de Europese Unie formuleerde aan het adres van België. Het is om die reden en ook omwille van de mate waarin het nominaal tekort boven de limiet van 3% bbp is gebleven in 2012, dat de Europese Raad besloten heeft dat er geen effectieve actie is ondernomen (cf. Kader hierna).

Kader 1: De procedure bij buitensporig tekort tegen België: een stand van zaken

De Europese beslissingen

In de context van de financiële crisis en de economische recessie die daaruit voortkwam, liep het Belgische overheidstekort in 2009 op tot 5,6% bbp. De Raad van de Europese Unie heeft, in overeenstemming met de van kracht zijnde Europese regelgeving, een procedure bij buitensporige tekorten (EDP) opgestart tegen België en heeft het land aanbevolen om vanaf 2012 het tekort op een geloofwaardige en duurzame wijze onder de drempel van 3% van het bbp te brengen. Om dat doel te bereiken heeft de Raad gevraagd om een jaarlijkse structurele begrotingsinspanning te leveren van gemiddeld 0,75% bbp tijdens de periode 2010-2012.

De Raad heeft in zijn aanbeveling de termijn van 2 juni 2010 vooropgesteld waarbinnen België geacht werd de nodige maatregelen ten nemen om dat doel te bereiken. In juli 2010 heeft de Raad geoordeeld dat België zijn aanbeveling volgde en dat er in dat stadium geen bijkomende fase in de procedure bij buitensporige tekorten vereist was. Daarna echter heeft België, ondanks een relatief gunstig economisch klimaat in 2011, zijn tekort niet verminderd zoals de Raad had aanbevolen. De politieke impasse die België heeft gekend op federaal niveau in de periode tussen de verkiezingen van juni 2010 en december 2011 is daarvan één van de verklaringen.

De Europese Commissie (EC) heeft ter gelegenheid van de publicatie van haar economische vooruitzichten in de herfst van 2011 België gewaarschuwd voor het risico bij het niet-nakomen van haar aanbeveling en heeft gevraagd de nodige maatregelen te treffen om er gevolg aan te geven. De besparingsmaatregelen opgenomen in de begroting van 2012, goedgekeurd in december 2011, en het bevriezen van de uitgaven in januari van 2012 waren volgens de EC toereikend. Zij heeft vervolgens besloten dat er in deze fase van de procedure EDP geen additionele maatregelen nodig waren.

Volgens de mededeling van het INR van maart 2013 in het kader van de procedure bij buitensporige tekorten en gevalideerd door Eurostat, bedroeg het Belgische overheidstekort in 2012 3,9% bbp. Dit is dus duidelijk boven de toegestane grens van 3% bbp. Dit tekort is onder meer toe te schrijven aan de herkapitalisatie van de Dexia groep van eind 2012. De negatieve impact ervan op het vorderingensaldo bedraagt 0,8% van het bbp. Toch zou ook zonder deze transactie de drempel overschreden zijn en zou het tekort nog opgelopen zijn tot 3,2% bbp.

De gemiddelde, jaarlijkse, structurele inspanning voor de periode 2010-2012 werd bovendien door de EC geraamd op 0,3% bbp ¹¹, terwijl de Raad een inspanning van 0,75% bbp had aanbevolen. Volgens die ramingen is het structurele vorderingensaldo zelfs lichtjes achteruit gegaan, namelijk met 0,1% bbp in 2011. In 2010 en in 2012 werd daarentegen een vooruitgang geboekt van telkens 0,5% bbp. De geleverde begrotingsinspanning bedraagt dus nog niet de helft van wat aanbevolen werd, zelfs na correctie voor de inspanningen die moesten geleverd worden wegens de herziening van de potentiële bbp-groei en wegens de evolutie van de ontvangsten.

Vervolgens heeft de Raad in juni 2013 besloten dat België onvoldoende actie heeft ondernomen om binnen de vooropgestelde termijn gevolg te geven aan zijn aanbeveling van december 2009. De Raad heeft eveneens besloten om de procedure EDP tegen België voort te zetten, dit in overeenstemming met de geldende Europese regelgeving. Hij heeft het land in gebreke gesteld en gevraagd om in 2013 de nodige maatregelen te treffen en zo een einde te stellen aan zijn buitensporig begrotingstekort.

De Raad heeft in deze context beslist dat het nominale tekort dient teruggebracht tot 2,7% bbp in 2013 zodanig dat er een voldoende grote veiligheidsmarge is ten opzichte van de limiet van 3% bbp. Deze nominale verbetering stemt overeen met een verbetering van het structurele saldo van 1% bbp. Dit alles berust op de vooruitzichten van de EC die dateren van de lente van 2013.

Er dringen zich bijkomende structurele maatregelen op om tot dat gewenste resultaat te komen. Deze maatregelen, waarvan de weerslag wordt geraamd op 0,25% bbp, komen bovenop de reeds in de begroting van 2013 voorziene saneringsmaatregelen. Er zouden eveneens aanvullende maatregelen moeten genomen worden voor het geval dat de risico's die de verwezenlijking van de begrotingsdoelstellingen in het gedrang zouden kunnen brengen, zich ook effectief zouden voordoen.

---

¹¹ Die cijfers werden herzien bij de publicatie van de herfstvooruitzichten 2013.

Om de drie maanden dienen er aan de EC voortgangsverslagen overgemaakt over de acties die ondernomen werden om aan de beslissing van de Raad te voldoen. Het eerste verslag werd ingediend op 21 september 2013. De EC zal dit verslag beoordelen en de verwezenlijkte voortgang bij de correctie van het buitensporig tekort inschatten. Er wordt België bovendien gevraagd voor 31 december 2013 een rapport over te maken met maatregelen die het mogelijk maken expliciete coördinatiemaatregelen te nemen waardoor de begrotingsdoelstellingen bindend worden zowel voor de Federale Overheid als voor de deelgebieden. Dit alles kadert binnen een middellange termijnplanning.

Voor 2014 moet België structurele maatregelen nemen die een duurzame correctie van het buitensporig tekort garanderen alsook voldoende voortgang bij het behalen van de doelstelling op middellange termijn (MTO). Voor ditzelfde jaar heeft de Belgische regering zich ertoe verbonden een structurele inspanning te leveren van meer dan 0,75% bbp. Het structurele vorderingensaldo zou zo dan uitkomen op -1,2% bbp.

Het antwoord van de Belgische regering

Tijdens de begrotingscontrole van eind juni 2013 heeft de federale regering extra maatregelen getroffen om te voldoen aan de beslissing van de Raad. Volgens de ramingen van het Monitoringcomité van juni 2013, zou 524 miljoen euro moeten vrijgemaakt op het niveau van Entiteit I om zo het nominale tekort terug te brengen tot 2,5% bbp in 2013. De regering heeft uit voorzorg een veiligheidsmarge voorzien van 226 miljoen euro en heeft in totaal een begrotingsinspanning geleverd van zo'n 750 miljoen euro.

De begrotingsdoelstellingen voor 2013 van Entiteit I en Entiteit II werden vastgelegd tijdens het Overlegcomité van 2 juli 2013 met het oog op het naleven van de Europese doelstellingen. Onder voorbehoud van bijkomende analyses wordt aan de drie Gewesten en aan de Duitstalige Gemeenschap gevraagd om ten opzichte van het tekort van hun lokale overheden 2013 een voorlopige reservering van 260 miljoen euro aan te leggen. Er werd een werkgroep opgericht die tot taak heeft om ten laatste in november geactualiseerde cijfers voor te leggen aan het Overlegcomité, dat zal nagaan of het nodig is deze reserve, alsook de verhouding tussen de Gewesten en de Duitstalige Gemeenschap, in stand te houden. Er werd eveneens gevraagd om de verantwoordelijkheid van elk beleidsniveau (Entiteit I en Entiteit II) terzake te analyseren.

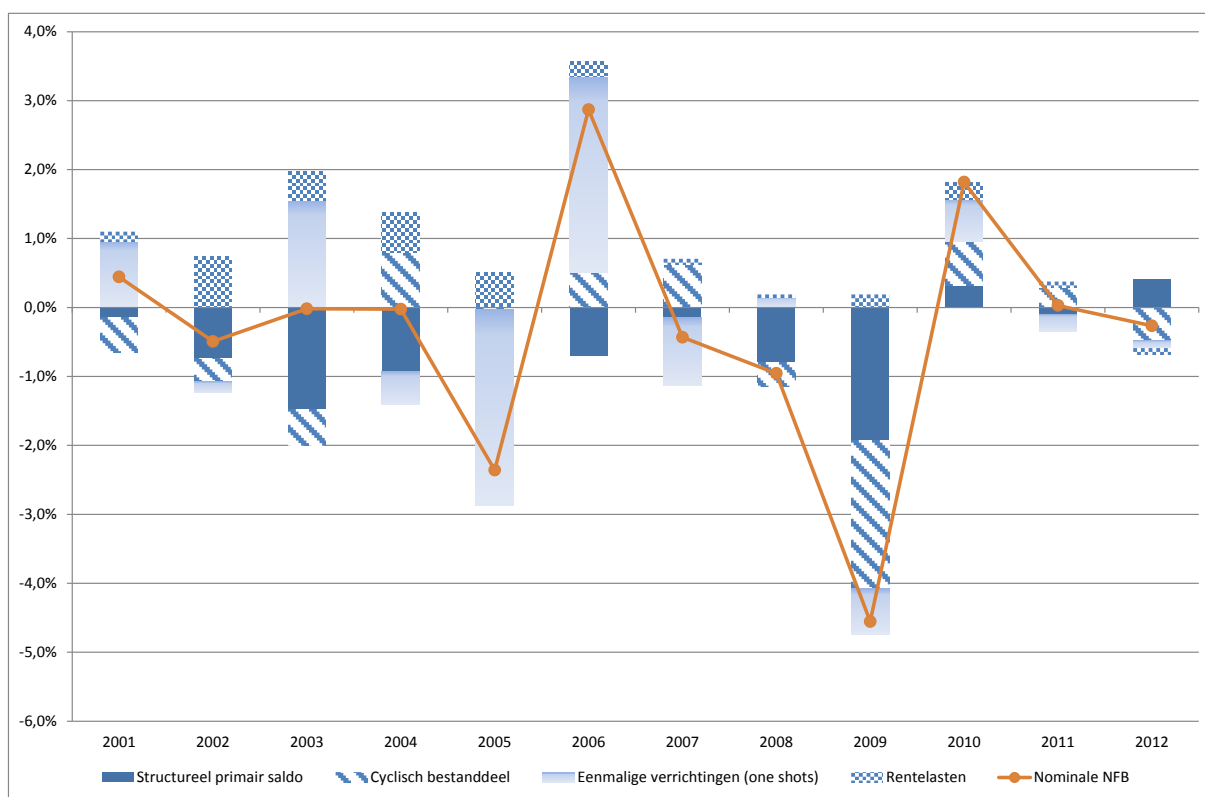
De gemeenschappen en gewesten hebben zich ertoe verbonden om de doelstellingen voor het vorderingensaldo van hun respectieve initiële begrotingen 2013 na te leven (en bevestigd ter gelegenheid van de diverse begrotingscontroles). Dat betekent een begroting in evenwicht voor de Vlaamse Gemeenschap, een tekort van 110 miljoen euro voor de Franstalige Gemeenschap, één van 132 miljoen voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en tenslotte één van 67 miljoen voor de Duitstalige Gemeenschap.

Daarnaast is het Uitvoeringscomité voor de Institutionele Hervormingen (federaal niveau) begin juli tot een overeenkomst gekomen over een verdeling van debudgettaire middelen, zoals die is voorzien in de hervorming van de Bijzondere Financieringswet.

1.1.3 Context van de begrotingsevoluties vastgesteld gedurende de periode 2009-2012

De gegevens uit onderstaande grafiek maken het mogelijk om de interpretatie van de recente begrotingsresultaten verder aan te vullen, dit door vanuit een historisch perspectief de bijdrage te belichten die de verschillende bestanddelen van het nominale saldo leveren aan de eigenlijke evolutie ervan.

Grafiek 1
Jaarlijkse evolutie van het nominale vorderingensaldo
en zijn verschillende bestanddelen

Bron: INR, Rekeningen van de overheid, AMECO (herfstvooruitzichten 2013), eigen berekeningen.

De toename van het nominale vorderingensaldo in **2010** (+1,8% bbp) zou grotendeels verklaard worden door het conjunctuurherstel en door het wegvallen van ongunstige one shot verrichtingen waargenomen in 2009, alsook, in een mindere mate, door de verbetering van het structurele primaire saldo. De stabilisering van het nominale saldo in **2011** zou op zijn beurt te danken zijn aan de gunstige weerslag van de cyclus op de overheidsfinanciën en een nieuwe afname van de rentelasten; terzelfdertijd werd er een stabilisatie geregistreerd van het structureel saldo en een verslechtering van de one shot verrichtingen.

In 2012 zou de verslechtering van het nominale saldo het gevolg zijn van tegengestelde evoluties van verschillende bestanddelen ervan. De toename van het structurele primaire saldo (met ongeveer 0,4%) zou immers meer dan gecompenseerd geweest zijn door de ongunstige en gezamenlijke invloed van drie factoren. Deze factoren zijn de ommekeer van de conjunctuur (die tot uiting komt in een cyclisch bestanddeel van ongeveer -0,6% bbp), een verhoging van de rentelasten (ten belope van 0,1% bbp) en niet recurrente transacties met een negatieve weerslag (van 0,3% bbp in niveau) ¹².

Er kan redelijkerwijze worden verondersteld dat een deel van de tussen 2009 en 2012 goedgekeurde saneringsmaatregelen de budgettaire gevolgen van vroeger genomen beslissingen heeft kunnen compenseren. De structurele inspanningen gemeten aan de hand van de evolutie van de saldi, houden evenwel geen rekening met de budgettaire maatregelen die genomen zijn om de verslechtering van het saldo bij ongewijzigd beleid te compenseren. Ter illustratie, de Europese Commissie komt via een bottom-up benadering ¹³ tot een netto effect (inclusief de weerslag van vroegere maatregelen) van de budgettaire aanpassingsmaatregelen op de Belgische overheidsfinanciën van ongeveer 2% bbp, wat aanzienlijk hoger is dan de gecumuleerde verbetering van het structureel saldo over de periode 2010-2012, zijnde 0,9% bbp ¹⁴ (cf. Tabel 7).

Ten slotte en zoals reeds eerder benadrukt, worden de structurele saldi beïnvloed door de herzieningen van de potentiële groei. Dergelijke herzieningen hebben de laatste jaren regelmatig plaatsgevonden, ook retroactief, met een weerslag op de geraamde output gap en het cyclische bestanddeel van het vorderingensaldo. Onderstaande grafiek geeft bij wijze van illustratie de opeenvolgende ramingen weer van het cyclische bestanddeel van het begrotingssaldo sinds 2009 volgens de verschillende economische prognoses scenario's van de Diensten van de Europese Commissie.

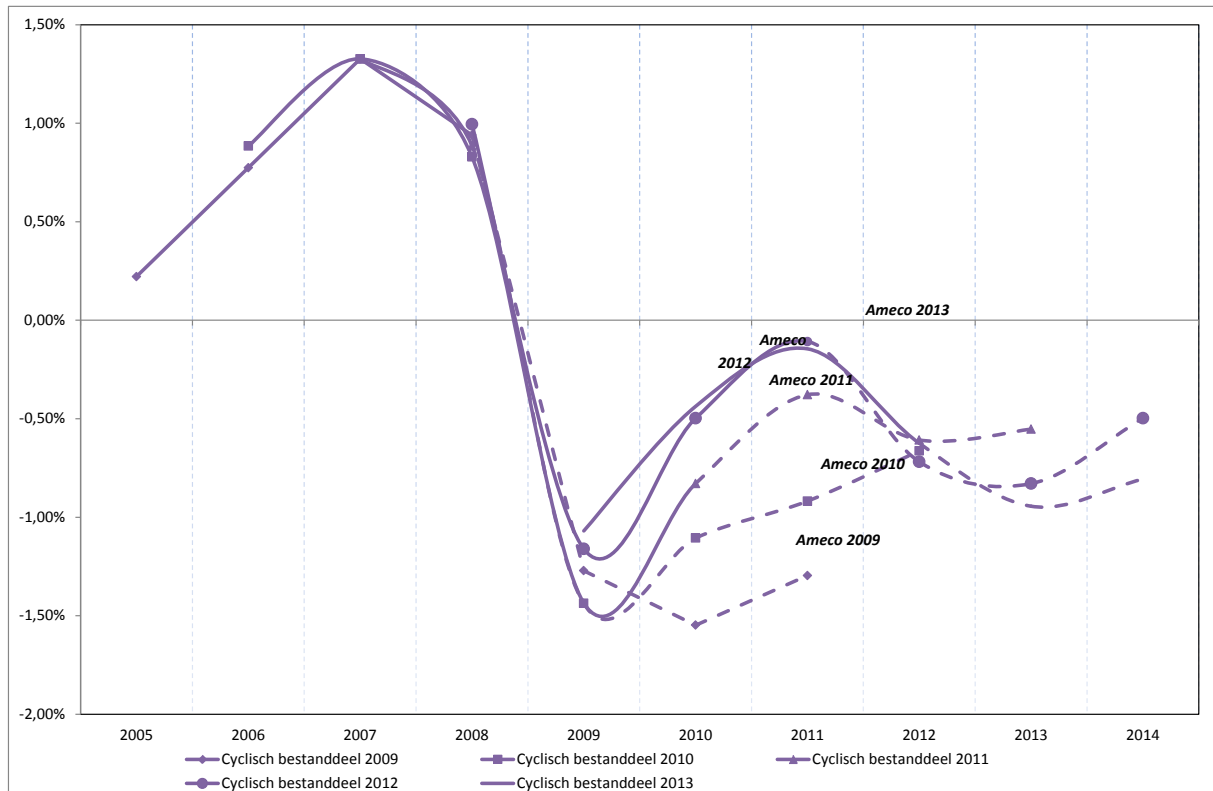
---

¹² Ter herinnering, het betreft hoofdzakelijk de overdracht voor de herkapitalisatie van Dexia, gedeeltelijk gecompenseerd door terugbetalingen van B-post en de vervroegde betaling van taksen op het pensioensparen en de levensverzekeringen.

¹³ De bottom-up benadering wijst in dit geval op een berekening van de begrotingsinspanningen op basis van de boekhoudkundige aanrekening van de goedgekeurde begrotingsmaatregelen zoals die terug te vinden zijn in de begrotingen.

¹⁴ Commission Staff Working Document, Analysis by the Commission services of the budgetary situation in Belgium following the adoption of the Council recommendation to Belgium of 2 December 2009 with a view to bringing an end to the situation of an excessive government deficit. http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/pdf/30_edps/other_documents/2013-05-29_be_126-7_commission_-_swd_en.pdf

Grafiek 2
Cyclisch bestanddeel (*) van het vorderingensaldo, opeenvolgende ramingen in de scenario's van de Commissie

Bron: AMECO, herfstprognoses 2009, 2010, 2011, 2012 en 2013.

(*) Ter herinnering, het cyclische bestanddeel komt overeen met $0,55$ (cyclische coëfficiënt) * output gap.

Men stelt aldus vast dat het negatieve, cyclische bestanddeel van het vorderingensaldo in 2009, 2010 en 2011 telkens in neerwaartse richting werd herzien in de loop van de macro-economische scenario's, ongeacht of het om een vooruitzicht gaat of om een retroactieve aanpassing. Deze herzieningen beïnvloedden eveneens de *evolutie* van het cyclische bestanddeel over diezelfde jaren; het ongunstige effect hiervan op de overheidsfinanciën wordt verondersteld sneller te zijn uitgewerkt. Dat betekent dat in het kader van de vorige hypothesen rond de output gap (scenario's van de herfst van 2009 of 2010 bijvoorbeeld), de geraamde, structurele verbeteringen belangrijker zouden zijn geweest.

Op basis van de meest recente ramingen van de Europese Commissie, die de potentiële groei en bijgevolg ook de structurele verbetering van het budgettaire saldo¹⁵ neerwaarts heeft herzien, wordt deze laatste bijgevolg nu geraamd op 0,3% bbp wat geringer is dan de verbetering van 0,75% bbp die werd aanbevolen door de Europese Commissie.

Uit de hier gemaakte analyse van de structurele indicatoren blijkt echter dat de gedane saneringsinspanningen in 2012 slechts gedeeltelijk tot uiting komen in de begrotingsevolutie, met name door een negatieve cyclische weerslag, een ongunstige evolutie van de rentelasten en van de one shot verrichtingen. Naar alle waarschijnlijkheid werden die inspanningen echter eveneens gecompenseerd door andere ongunstige effecten op de overheidsfinanciën, of het nu gaat om de gevolgen van eerder genomen beslissingen of om niet-discretionaire factoren. Een aantal ervan zullen expliciet aan bod komen in deel 1.2 gewijd aan overheidsontvangsten en – uitgaven.

Vooraleer wordt overgegaan tot deze gedetailleerde analyse van de budgettaire aggregaten, worden de twee volgende delen respectievelijk gewijd aan een korte stand van zaken van het begrotingsbeleid in 2013 en aan een analyse van de implicaties voor België van de inwerkingtreding op 30 mei 2013 van de nieuwe Europese verordeningen inzake het begrotingstoezicht (Two Pack).

1.1.4 Het begrotingsbeleid in 2013: een stand van zaken

1.1.4.1 De nominale en structurele begrotingsdoelstelling in 2013

In haar Advies van maart 2013 heeft de Afdeling aanbevolen dat er een structurele inspanning zou worden geleverd ten belope van 1% bbp in 2013 om zo het overheidstekort tot 2,5% bbp terug te brengen en op geloofwaardige en duurzame wijze uit de procedure bij buitensporig tekort te geraken. De Afdeling erkent als zijnde positief het feit dat de Regering zich effectief heeft gebaseerd op deze aanbevelingen om de begrotingsdoelstellingen van haar stabiliteitsprogramma 2013-2016 van april van 2013 te bepalen. Daarin wordt er inderdaad onder meer voorzien dat het tekort zou worden teruggebracht tot 2,5% bbp dankzij een structurele inspanning ten belope van 1% bbp.

---

¹⁵ Het structureel saldo is het voor de weerslag van de conjunctuurcyclus en van de one shot verrichtingen gecorrigeerde vorderingensaldo. Het structurele primair saldo komt overeen met het structurele saldo zonder rentelasten.

De Europese Raad heeft in zijn beslissing van 21 juni 2013¹⁶ het begrotingstraject voor 2013 zoals voorgesteld door België formeel bevestigd en heeft daarbij ook aanbevolen dat er een structurele inspanning zou worden geleverd van 1% bbp (cf. Kader 1, hierboven). In de hypothesen van het lentescenario van de Europese Commissie stemde dit precies overeen met een nominaal saldo van -2,7% bbp, een tekort dat dus lichtjes hoger ligt dan dat vooropgesteld in het stabiliteitsprogramma: «Therefore, a further reduction of the 2013 deficit to 2,7% of GDP is justified, which is consistent with a structural improvement of 1% of GDP in 2013. To this end, additional measures with an estimated impact of ¼% of GDP are considered necessary, also in view of possible negative second round effects ».

Tabel 7
Nominale en structurele begrotingsdoelstellingen 2013 (% bbp)

Stabiliteitsprogramma 2013-2016	2012	2013	Evolutie -
	Realisaties	Doelstellingen	inspanningen
Nominale NFB	-3,9%	-2,5%	1,4%
Structurele NFB	-2,9%	-1,8%	1,1%
pm. Aanbevolen traject door de Raad van de EU (juni 2013)	2012	2013	Evolutie -
	Realisaties	Doelstellingen	inspanningen
Nominale NFB	-4,0%	-2,7%	1,3%
Structurele NFB	-3,0%	-2,1%	1,0%

Bron: Stabiliteitsprogramma 2013-2016, AMECO (herfstprognoses 2013), INR rekeningen van de overheid, eigen berekeningen.

Tijdens de Overlegcomités van 2 en 17 juli 2013 heeft de Federale Regering de nominale begrotingsdoelstelling bevestigd zoals die is opgenomen in het stabiliteitsprogramma 2013-2016. Ze heeft er zich op die manier toe verbonden het tekort te beperken tot 2,5% bbp voor de Gezamenlijke Overheid. Dit komt overeen met een verbetering van het structureel saldo met 1,1 procentpunt. De vastgelegde (nominale en structurele) begrotingsnormen van 2013 voorzien derhalve in een veiligheidsmarge ten opzichte van wat op Europees niveau werd aanbevolen.

De verdeling van de verschillende doelstellingen en de te leveren inspanningen tussen de overheidsniveaus onderling vanaf 2013 maken tenslotte het voorwerp uit van een akkoord gesloten tijdens de Overlegcomités van 2 en 17 juli 2013 en van de goedkeuring van het ontwerp van bijzondere financieringswet. De belangrijkste elementen van die akkoorden worden toegelicht in deel 3 (zie ook Kader 1).

¹⁶ Council decision of 21 June 2013 giving notice to Belgium to take measures for the deficit reduction judged necessary in order to remedy the situation of excessive deficit, Official journal of the European Union.

1.1.4.2 De realisatie van de globale begrotingsdoelstelling in 2013

Zoals duidelijk blijkt uit de opeenvolgende begrotingscontroles die plaatsvonden door verschillende regeringen, dringen er zich voor de verwezenlijking van de begrotingsdoelstelling van 2013 supplementaire saneringsmaatregelen op ten opzichte van de initiële begroting.

Bij de initiële begroting had de Federale Regering budgettaire aanpassingsmaatregelen getroffen van om en bij de 3,7 miljard euro. Rekening gehouden met de neerwaartse herziening van de economische groei (van 0,7% naar 0,2%) vanaf het begin van het jaar 2013, zijn deze maatregelen echter al snel onvoldoende gebleken om op duurzame wijze uit de situatie van buitensporig tekort te komen. De Federale Regering heeft, met het oog op de naleving van de verbintenissen van het stabiliteitsprogramma 2013-2016¹⁷, tijdens de eerste begrotingscontrole van maart 2013 bijkomende maatregelen genomen ten belope van een geraamd bedrag van 1,2 miljard euro. Ze heeft in juli en in september 2013 nieuwe budgettaire aanpassingsinspanningen geleverd met als doel de veiligheidsmarge te vergroten ten opzichte van de drempel van het buitensporig tekort.

Ook de gemeenschappen en gewesten hebben naar aanleiding van de minder gunstige economische parameters een begrotingscontrole¹⁸ uitgevoerd in de lente-zomer 2013. Als gevolg van de daling van de economische groei en de inflatie (van 1,8% naar 1%) werden immers onder meer de BFW-middelen neerwaarts herzien waardoor de gemeenschappen en gewesten minder ontvangsten hadden dan voorzien in de initiële begroting 2013. Daarnaast werd op het overlegcomité van 2 juli 2013 aan de drie gewesten en de Duitstalige Gemeenschap gevraagd om ten opzichte van het tekort van hun lokale overheden voorlopig een reservering van 260 miljoen euro aan te leggen in hun begroting 2013 (zie deel 3). Bijgevolg heeft elke deelentiteit de nodige maatregelen genomen om er voor te zorgen dat het begrotingssaldo dat werd vastgelegd in de initiële begroting 2013¹⁹ behouden bleef.

---

¹⁷ De begrotingscontrole had gelijktijdig met en op coherente wijze met de voorbereiding van het stabiliteitsprogramma plaats.

¹⁸ De Franse Gemeenschap en het Waals Gewest hebben een tweede begrotingscontrole uitgevoerd naar aanleiding van de afwijking van deze twee entiteiten ten opzichte van hun begrotingsdoelstelling die werd vastgesteld door de NBB.

¹⁹ Tevens hun budgettaire doelstelling voor 2013, zie deel 3.

Op basis van de meest recente economische projecties van de Europese Commissie, zou het nominaal begrotingssaldo -2,8% van het bbp bedragen in 2013, wat overeenstemt met een structurele inspanning van 0,8% van het bbp in dat zelfde jaar. Deze structurele inspanning wordt iets lager ingeschat dan wat werd aanbevolen door de Europese Raad en het vorderingensaldo bevindt zich eveneens boven deze aanbeveling en de doelstelling van het stabiliteitsprogramma. De ramingen van de Commissie geven anderzijds wel aan dat het tekort vanaf 2013 daalt tot onder de in de procedure van buitensporig tekort (EDP) voorgeschreven grens van 3% bbp ²⁰.

1.1.5 De inwerkingtreding van het «Two Pack» en de implicaties voor België

De EU heeft in het verlengde van een eerste serie hervormingen, het Sixpack, die van kracht zijn sinds december 2011 in de hele Unie, twee verordeningen goedgekeurd die de toezichtmechanismen op het begrotingsbeleid binnen de eurozone moeten verstrengen :

- De Verordening (EU) nr. 473/2013 van 21 mei 2013 betreffende de gemeenschappelijke voorschriften voor het monitoren en beoordelen van de ontwerpbegrotingsplannen en voor het garanderen van de correctie van buitensporige tekorten van de lidstaten van de eurozone;
- De Verordening (EU) nr. 472/2013 van 21 mei 2013 betreffende de versterking van het economische en budgettaire toezicht op lidstaten binnen de eurozone die ernstige moeilijkheden ondervinden of dreigen te ondervinden ten aanzien van hun financiële stabiliteit.

Deze verordeningen vormen het Two Pack en zijn van kracht sinds 30 mei 2013. De voornaamste maatregelen van het Two Pack werden reeds besproken in de Adviezen van maart 2012 en maart 2013, dit terwijl de wetgevingsprocedure nog niet was beëindigd. In dit deel worden derhalve specifiek de belangrijkste innovaties belicht met nadruk op de concrete gevolgen voor de begrotingsprocedure alsook de procedure bij buitensporig tekort (EDP) die thans tegen België loopt.

Net zoals bij de vorige Adviezen wordt hier enkel de eerste van deze verordeningen voorgesteld.

---

²⁰ Volgens deze ramingen blijft dit ook zo in 2014 (tekort van 2,6% bbp) en in 2015 (tekort van 2,5% bbp) (European Commission DG ECFIN: European Economic Forecast – Autumn 2013).

- **Een gemeenschappelijk budgettair tijdschema**

De invoering van een gemeenschappelijk budgettair tijdschema heeft als doel een betere coördinatie te bekomen tussen het begrotingsbeleid van de lidstaten van de eurozone onderling alsook een meer logische samenhang te verzekeren met het Europees semester. Deze kalender treedt in werking in de herfst van 2013.

Elk jaar worden de lidstaten geacht hun nationaal **begrotingsplan voor de middellange termijn** te publiceren, bij voorkeur voor 15 april maar uiterlijk **30 april**. Dit gebeurt gelijktijdig met de publicatie van hun stabiliteitsprogramma en hun nationaal hervormingsprogramma (de beschrijving van de structurele hervormingen die het mogelijk maken de doelstelling te verwezenlijken van de strategie van de EU voor groei en werkgelegenheid). Deze programma's moeten passen in het kader van de algehele coördinatie van het door de lidstaten gevoerde economisch beleid dat op zijn beurt kadert binnen de jaarlijkse toezichtcyclus. Deze laatste omvat met name de algemene richtsnoeren uitgevaardigd door de Europese Commissie en de Europese Raad voor de lidstaten bij het begin van de cyclus. Het nationale begrotingsplan voor de middellange termijn dient minstens alle vereiste informatie aan te leveren voor het stabiliteitsprogramma. Het moet bijgevolg een termijn bestrijken van - naast het huidige begrotingsjaar en het jaar daarvoor -, minstens nog drie daarop volgende begrotingsjaren. Dit plan en het stabiliteitsprogramma mogen in hetzelfde document worden gepresenteerd.

De **ontwerpbegroting** van de centrale overheid en de belangrijkste parameters van de ontwerpbegrotingen van alle andere subsectoren van de algemene overheid voor het komende jaar moeten ten laatste op **15 oktober** worden gepubliceerd. Ook moet er ten laatste tegen 15 oktober **een ontwerpbegrotingsplan** voorgelegd aan de Europese Commissie (EC) en de Eurogroep. Het gaat om een synthese die de belangrijkste elementen van de begrotingssituatie bevat van zowel de centrale overheid als van alle andere subsectoren van de algemene overheid. De synthese omvat naast de doelstellingen inzake begrotingssaldi voor zowel de gezamenlijke overheid als de subsectoren ervan, onder meer ook de raming van de ontvangsten en uitgaven bij ongewijzigd beleid, de doelstellingen inzake ontvangsten en uitgaven voor de gezamenlijke overheid en de belangrijkste subsectoren ervan, een beschrijving en berekening van de maatregelen opgenomen in de ontwerpbegroting voor het komende jaar van alle subsectoren van de gezamenlijke overheid om die doelstellingen te behalen. Verder dient alle relevante informatie omtrent de uitgaven per functie opgenomen, alsook de belangrijkste hypothesen en aangewende methoden.

De begroting van de centrale overheid en de belangrijkste begrotingsparameters van alle andere subsectoren van de algemene overheid voor het komende jaar moeten ten laatste op 31 december worden aangenomen. Er dient voorzien in overgangsprocedures voor het geval de ontwerpbegroting niet binnen deze termijn wordt aangenomen.

Het begrotingsplan voor de middellange termijn en de ontwerpbegroting moeten berusten op macro-economische prognoses opgesteld of bekrachtigd door een onafhankelijke instantie. Deze macro-economische prognoses en de begrotingsprognoses moeten worden openbaar gemaakt.

Dit betekent voor België dat de begroting twee weken vroeger dient opgemaakt. Momenteel is het immers zo dat de ontwerpbegroting van de Federale Overheid slechts ten laatste op 31 oktober bij het parlement moet worden ingediend. De termijn van 15 oktober zal eveneens gelden voor alle deelgebieden voor de publicatie van hun belangrijkste begrotingsparameters. Bij het voorstellen van het ontwerpbegrotingsplan aan de Europese instanties, dient ook de coördinatie tussen de verschillende overheidsgeledingen gewaarborgd. De werkwijze voor het opstellen van de macro-economische prognoses beantwoordt reeds aan de Europese vereisten.

- **De beoordeling van de nationale ontwerpbegrotingsplannen door de EC**

De Europese Commissie zal ten laatste voor **30 november** een **advies** vaststellen omtrent het ontwerpbegrotingsplan van elke lidstaat. Ze zal nagaan of het plan op een gepaste wijze de budgettaire aanbevelingen nakomt zoals die zijn geformuleerd in het kader van het Europees semester.

De EC kan binnen twee weken na indiening van het ontwerpbegrotingsplan een herziening ervan vragen indien zij vaststelt dat er op ernstige wijze wordt afgeweken van de verplichtingen vooropgesteld in het stabiliteits- en groeipact. Er zal met de betrokken lidstaat vooraf overleg worden gepleegd. Deze laatste zal dan binnen drie weken een herzien ontwerpproject moeten indienen en de Europese Commissie zal op haar beurt binnen drie weken na ontvangst weer een advies vaststellen omtrent dit nieuwe ontwerp. Het foutief weergeven van de referentiewaarden inzake tekort of schuldvermindering of ook het ontbreken van voldoende budgettaire inspanningen zijn voorbeelden van ernstige tekortkomingen ten aanzien van de vereisten van het stabiliteits- en groeipact.

De mate waarin de lidstaat zich in zijn begroting uiteindelijk schikt naar het advies van de Europese Commissie wordt daarna in rekening gebracht. Het niet naleven van het advies zal worden beschouwd als een bezwarend element mocht bij nader onderzoek blijken dat er sprake is van een buitensporig tekort of dat besloten wordt een niet-rentedragend deposito op te leggen.

De Commissie voert een algehele evaluatie van de begrotingssituatie en – vooruitzichten van de eurozone als geheel uit, op basis van de begrotingsplannen van de verschillende lidstaten.

- **Een strenger toezicht voor de landen met een buitensporig begrotingstekort**

Wanneer bij een lidstaat een buitensporig tekort wordt vastgesteld, wordt het Europese toezicht verscherpt. De EC kan dan vragen dat er bijkomende gegevens ter beschikking worden gesteld, naast die welke reeds voorzien zijn in het stabiliteits- en groeipact. De inlichtingen betreffen de uitvoering van de begroting in de loop van het jaar en de maatregelen die genomen en goedgekeurd zijn om het tekort te corrigeren.

De controle wordt dusdanig verscherpt naarmate de lidstaat zich in een ver gevorderde fase van de procedure bij buitensporig tekort bevindt (EDP). Indien de lidstaat bijvoorbeeld reeds in gebreke werd gesteld, dan zal de informatie om de drie maanden dienen overgemaakt (in de plaats van om de zes maanden in een vroeger stadium, uiteraard met uitzondering van ernstige gevallen). Bovendien kan de Europese Commissie binnen een termijn die ze zelf vastlegt, een globale audit vragen van de overheidsrekeningen van alle subsectoren van de algemene overheid. Zij kan alle informatie opvragen die zij relevant acht in het kader van een correctie van het tekort.

Deze inlichtingen zullen de EC in staat stellen om het begrotingsbeleid van een lidstaat regelmatig te evalueren en zo een eventueel risico te identificeren dat de correctie van het tekort binnen de toegestane termijn zou kunnen hypothekeren.

In het geval dat een dergelijk risico wordt vastgesteld, heeft de EC dankzij het Two Pack de mogelijkheid om op eigen initiatief een aanbeveling te formuleren. Deze aanbeveling legt de acties vast die binnen een termijn dienen ondernomen te worden die ook geldt voor de correctie van het tekort. Tevens dienen voortgangsrapporten voorgelegd.

Met het feit of een lidstaat al dan niet deze nieuwe aanbeveling naleeft, wordt rekening gehouden in het vervolg van de procedure van de beoordeling of er daadwerkelijk actie werd ondernomen. Het feit dat de lidstaat de aanbeveling heeft opgevolgd zal worden aanzien als een verzachtende factor, het feit dat de aanbeveling niet werd gevolgd, werkt dan weer bezwendend.

Wanneer een procedure bij buitensporig tekort wordt ingeleid, dient er daarenboven een economisch partnerschapsprogramma te worden voorgelegd. Het programma omvat de structurele hervormingsmaatregelen die noodzakelijk zijn voor een effectieve en duurzame correctie van het tekort. De Raad brengt advies uit over voornoemd programma.

Ten aanzien van België is dit verstrengde toezicht in het kader van de procedure bij buitensporig tekort van toepassing. Zo moet de Belgische regering om de drie maanden rapporten voorleggen met de maatregelen die ze heeft getroffen. Het overmaken van deze informatie en het treffen van de maatregelen dient op gecoördineerde wijze te gebeuren tussen de verschillende overheidsniveaus onderling.

- **De rol van de nationale onafhankelijke instanties**

De rol van de nationale onafhankelijke instanties wordt versterkt, mede dankzij de opname binnen de Europese wetgeving van een definitie van 'onafhankelijke instantie'. Meer in het bijzonder zijn het de vereisten inzake functionele autonomie en verantwoordelijkheid die worden verduidelijkt.

Deze instanties krijgen twee belangrijke functies, al dan niet uitgeoefend door één en dezelfde instantie: enerzijds, het opmaken of goedkeuren van de macro-economische prognoses die aan de basis liggen van de begroting en anderzijds, het toezicht op de naleving van de nationale begrotingsregels. Deze laatste omvatten de regels die de middellangetermijndoelstelling (MTO) in het begrotingsproces verwerken en de nationale cijfermatige begrotingsregels die op hun beurt een omzetting zijn van de Europese verplichtingen inzake tekort, schuld en begrotingskader op middellange termijn. De onafhankelijke instanties zullen ook moeten nagaan of het aangewezen is dat er een correctiemechanisme wordt geactiveerd in het geval dat er wordt afgeweken van de middellangetermijndoelstelling (of van het aanpassingstraject naar de MTO). Ze dienen verder na te gaan of de gedane budgettaire correctie in overeenstemming met de aanbeveling geschiedde en of eventueel een beroep kan gedaan worden op een clausule die een afwijking toestaat van de MTO (of van het gevolgde aanpassingstraject hiernaartoe), bijvoorbeeld in geval van een ernstige economische recessie.

De lidstaten moeten er voor zorgen dat ze tegen 31 oktober 2013 beantwoorden aan die definitie van onafhankelijke budgettaire instanties.

- **Rapportering over schuldemissies**

De lidstaten moeten zowel driemaandelijks als jaarlijks verslag uitbrengen over hun nationale schuldemissies aan de EC en de Eurogroep. Deze verslagen worden niet openbaar gemaakt.

Deze verplichting werd reeds opgenomen in het Verdrag inzake Stabiliteit, Coördinatie en Bestuur in de Economische en Monetaire Unie (Fiscal Compact).

Het strekt tot aanbeveling dat de verschillende entiteiten onderling één en ander op elkaar afstemmen om zo hun informatie op uniforme wijze voor te stellen.

1.2 Evolutie 2009-2012 van de ontvangsten en uitgaven van de Overheid

Dit deel omhelst een relatief gedetailleerde analyse van de evolutie van de ontvangsten en de uitgaven van de Gezamenlijke Overheid. Het doel is nog meer verklarende elementen aan te leveren die de evolutie van de nominale en structurele begrotingssaldi kunnen verduidelijken.

1.2.1 De overheidsontvangsten

De onderstaande tabellen en grafieken omvatten de aan de EU overgedragen heffingen alsook de opbrengst van de verkopen van activa, ze houden evenwel geen rekening met de toegerekende sociale bijdragen. De bedoeling is een beeld te krijgen dat zo nauw mogelijk aansluit bij de effectief door de overheid geïnde ontvangsten. Het is daarom ook dat de hier voorgestelde cijfers licht afwijken van de gebruikelijke definitie van de nationale rekeningen.

Tabel 8
Overheidsontvangsten in de periode 2009-2012 (% bbp)

		2009	2010	2011	2012	2011-2012	2009-2012
Effectieve ontvangsten	(1)=2+3	46,2%	46,9%	47,7%	49,0%	1,3%	2,8%
+ Fiscale en parafiscale ontvangsten	(2)	43,2%	43,6%	44,1%	45,2%	1,2%	2,0%
* Directe belastingen	(2a)	15,2%	15,6%	16,0%	16,5%	0,5%	1,3%
+ Gezinnen en IZW's		12,6%	12,8%	13,0%	13,1%	0,1%	0,5%
+ Vennootschappen		2,6%	2,8%	3,1%	3,4%	0,3%	0,8%
* Indirecte belastingen	(2b)	13,0%	13,3%	13,1%	13,4%	0,3%	0,4%
* Werkelijke sociale premies	(2c)	14,4%	14,1%	14,3%	14,6%	0,3%	0,2%
* Kapitaalbelastingen	(2d)	0,7%	0,7%	0,7%	0,8%	0,1%	0,2%
+ Niet-fiscale ontvangsten (incl. verkoop van activa)	(3)	3,0%	3,3%	3,6%	3,8%	0,1%	0,8%
One shots en perimeterwijzigingen	(4)	-0,3%	0,2%	0,1%	0,5%	0,4%	0,8%
Ontvangsten excl. one shots en perimeter	(5)=1-4	46,5%	46,7%	47,6%	48,5%	0,9%	2,0%
* Fiscale en parafiscale (incl. kapitaal)	(5a)	43,6%	43,5%	44,0%	44,9%	0,9%	1,3%
* Niet-fiscale (lopende en kapitaal)	(5b)	3,0%	3,2%	3,6%	3,6%	0,0%	0,6%
Fiscale en parafiscale heffingen (incl. EU)	(6)	43,2%	43,6%	44,1%	45,2%	1,2%	2,0%
+ Op de factor arbeid	(6a)	25,9%	25,8%	26,0%	26,3%	0,3%	0,4%
+ Op de andere productiefactoren	(6b)	17,3%	17,9%	18,0%	18,9%	0,9%	1,6%

Bron: INR, rekeningen van de Overheid, NBB.

De ontvangstenratio is gevoelig toegenomen in de loop van de laatste drie jaar (+2,8% bbp) en in 2012 in het bijzonder (+1,3% bbp). Deze toename wordt grotendeels verklaard door de continue toename van de fiscale en parafiscale ontvangsten sinds 2009, maar ook door het gestegen belang van de niet-fiscale ontvangsten die werden geïnd als tegenprestatie van de financiële steun vanwege de federale en regionale regeringen ten voordele van de banken en financiële instellingen. Deze laatste hebben ten belope van iets minder dan één derde bijgedragen tot de toename van de ontvangstenratio tussen 2009 en 2012, maar zijn vooral in 2010 en 2011 gestegen.

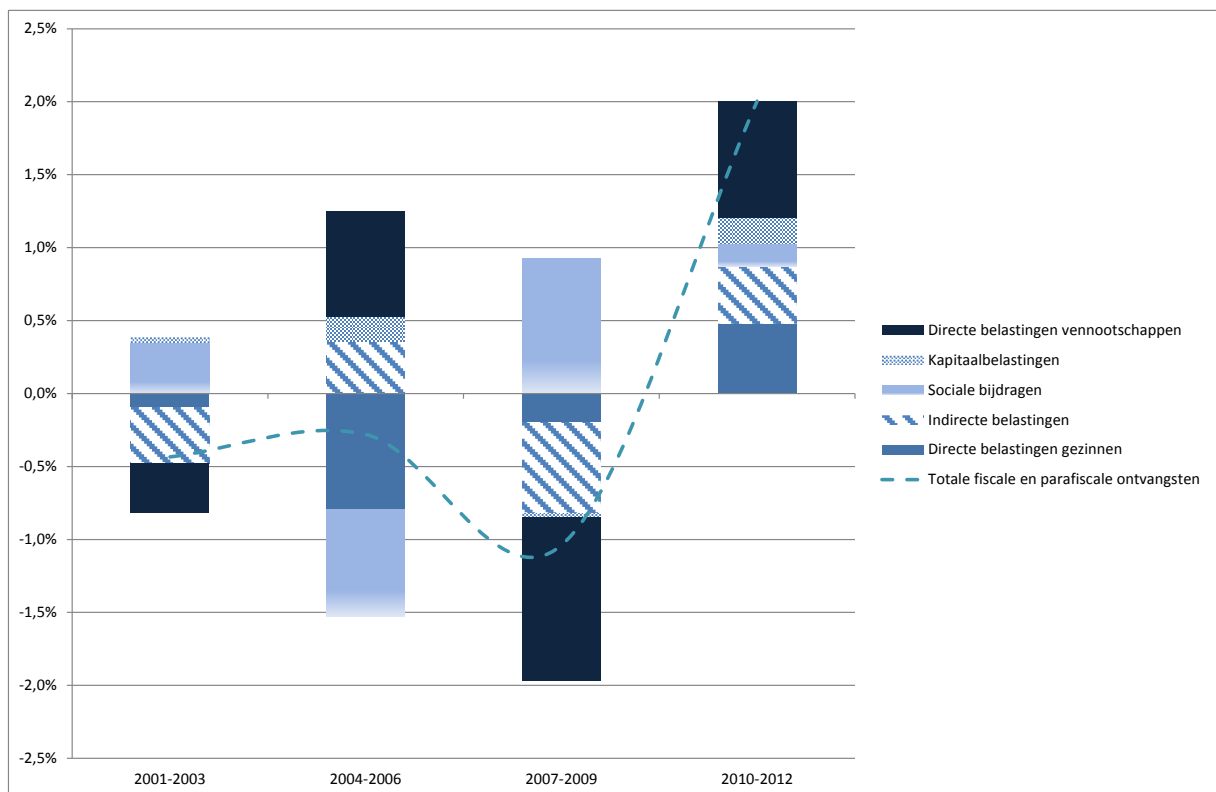
Zoals blijkt uit onderstaande tabel, hebben alle categorieën van heffingen bijgedragen tot de toename van de ratio van de fiscale en parafiscale ontvangsten in 2012. Men merkt eerst en vooral een forse stijging op in de **vennootschapsbelasting** die een resultaat is van de beperkingen van het systeem van notionele intrestaftrek maar die ook voortkomt uit de transferbeweging van de voorafbetalingen van vorige jaren naar de kohieren.

De **sociale bijdragen en de directe belastingen van de gezinnen samen**, kenden ook een gevoelige toename in 2012 (+0,4% bbp), gedeeltelijk dankzij de impact van de verhoging van het loonaandeel binnen de toegevoegde waarde. De genomen budgettaire aanpassingsmaatregelen bij de directe belastingen van de gezinnen, zoals de verhoging van de roerende voorheffing of de verruimde belasting van bepaalde voordelen in natura, vormen eveneens een verklaring voor deze evolutie.

De toename van de **indirecte belastingen** lijkt eveneens gunstig beïnvloed door de budgettaire consolidatiemaatregelen, terwijl de overeenstemmende belastbare grondslagen relatief stabiel zijn gebleven in 2012. Onder de fiscale maatregelen bij de indirecte belastingen, onthouden we meer bepaald de verhoging van de accijnzen op tabak en de afschaffing van de vrijstelling van btw op de prestaties van notarissen en gerechtsdeurwaarders.

Op basis van de gegevens in onderstaande grafiek die de evolutie van de ratio van de fiscale en parafiscale ontvangsten onderverdeelt over verschillende subperiodes, merkt men dat de periode 2009-2012 zich duidelijk onderscheidt van de periodes die voorafgaan aan de economische crisis. De verplichte heffingen kennen gedurende deze laatste periode gekenmerkt door een context van budgettaire aanpassing, een gecumuleerde toename van ongeveer 2% bbp, dit in tegenstelling tot de relatief systematische afnames in de jaren vóór de economische crisis.

Grafiek 3
Evolutie van de fiscale en parafiscale ontvangsten per subperiode (% bbp)

Bron : INR, rekening van de overheid.

De toename van de overheidsontvangsten was in het kader van de begrotingsanering eveneens mogelijk dankzij eenmalige maatregelen. Men schat aldus dat ongeveer een derde van de toename van de ontvangsten gedurende de periode 2009-2012, zijnde 0,8 procentpunt op 2,7% bbp, zou voortgekomen zijn uit de opbrengsten van transacties met een uitzonderlijk karakter (of door het wegvallen van one shot verrichtingen met een negatieve impact). Enkel en alleen al voor 2012 zouden de one shot ontvangsten ongeveer 0,4% bbp bedragen, of ongeveer een derde van de toename van de overheidsontvangsten gedurende ditzelfde jaar ²¹.

De grafiek hierna geeft bij wijze van illustratie de evolutie weer van de ratio van verplichte heffingen zonder de one shot verrichtingen. Deze wordt verondersteld een betere weergave te zijn van de impact van de in de begrotingen goedgekeurde permanente maatregelen, naast de effecten van de progressiviteit van de fiscale ontvangsten in verhouding tot het bbp en van de eventuele wijzigingen in de samenstelling van de economische groei.

Er werd bovendien een bijkomende correctie doorgevoerd, die erin bestaat de door de FO toegekende verminderingen van bedrijfsvoorheffing af te trekken van de fiscale en parafiscale ontvangsten. Deze verminderingen worden in ESR95 geboekt als subsidies voor de werkgelegenheid. Deze correctie is bedoeld om de saneringsinspanningen alsook de oriëntatie van het fiscaal beleid te beoordelen op een manier die het nauwste bij de budgettaire realiteit ²² aansluit.

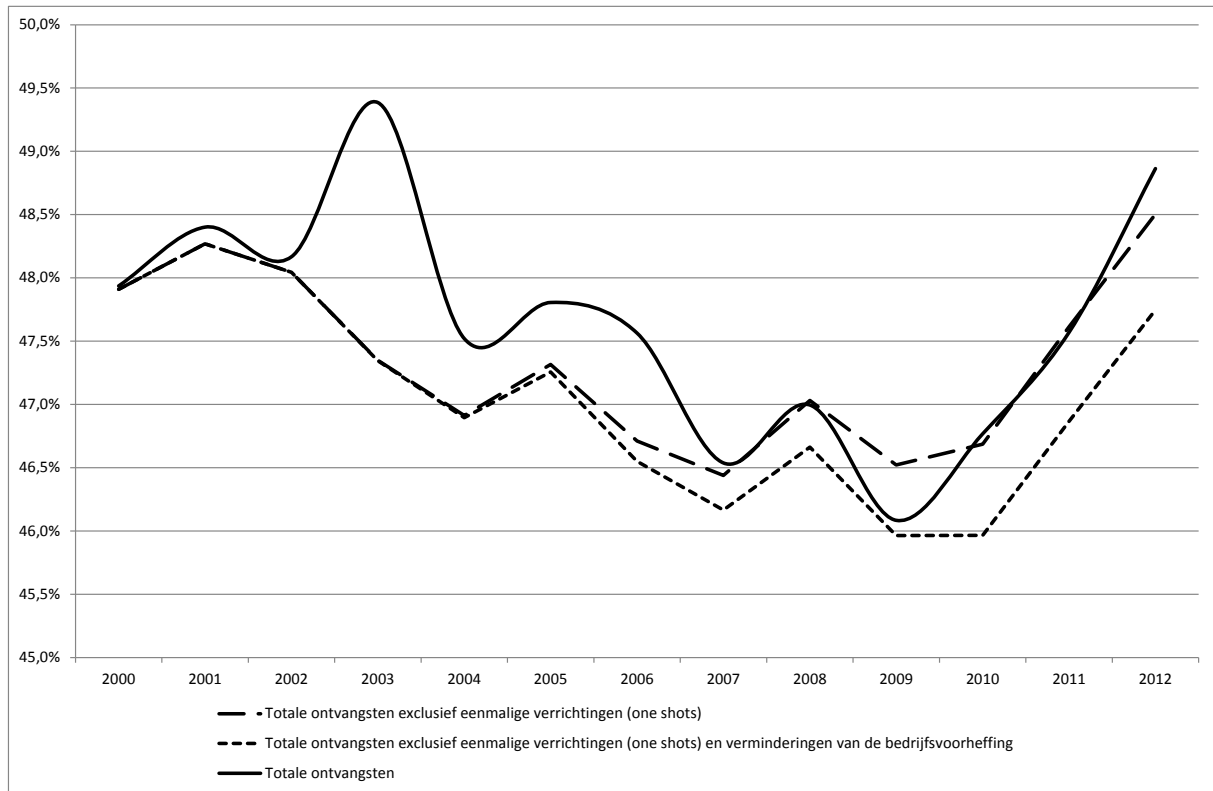
---

²¹ De eenmalige ontvangsten berusten op ramingen van de NBB, die kunnen verschillen van die van de Europese Commissie en die werden gebruikt voor de berekening van de structurele saldi.

²² De verminderingen van bedrijfsvoorheffing worden in de begrotingsdocumenten opgenomen bij de aanvullende weerslag van het fiscale beleid.

Grafiek 4
Fiscale en parafiscale ontvangsten (*) na correctie voor de one shot verrichtingen
en de verminderingen van bedrijfsvoorheffing (% bbp)

Bron: INR, rekening van de overheid, eigen berekeningen.

(*) Met het oog op de vergelijkbaarheid van de gegevens in de tijd, werden de ontvangsten gecorrigeerd om rekening te houden met de weerslag van de wijzigingen van de overheidsperimeter, zoals de uitbreiding van de sociale dekking van de zelfstandigen tot de kleine risico's of de opname van de pensioenen van de werknemers van de NMBS.

Zonder de one shot verrichtingen vertoont de evolutie van de fiscale en parafiscale ontvangsten een enigszins uitgevlakt profiel. Men merkt vooral op dat deze operaties een erg negatieve impact hadden op de ontvangsten in 2009, zodat het wegvallen ervan in 2010 bijna volledig de toename van de ratio verklaart in dat jaar.

Wanneer bovendien rekening wordt gehouden met de impact van de maatregelen van vermindering van de bedrijfsvoorheffing, dan daalde de ratio van verplichte heffingen over de hele beschouwde periode. Deze maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid hebben de daling van de ontvangstenratio van 2005 tot 2010 duidelijk versterkt, terwijl ze vanaf 2010, zij het op meer marginale wijze, de ratioverhoging hebben afgeremd omdat het systeem op kruissnelheid bleek gekomen.

In 2012 namen de ontvangsten, zonder de éénmalige factoren en zonder de verminderingen van bedrijfsvoorheffing, toe met quasi 1% bbp, zijnde ongeveer 3,5 miljard euro. Deze evolutie leunt qua grootteorde sterk aan bij bepaalde ramingen omtrent de verwachtingen rond het resultaat dat deze maatregelen van budgettaire consolidatie op het vlak van ontvangsten²³ mogelijk zouden opleveren.

Toch blijken ook andere effecten de verplichte heffingen, en dan vooral die op arbeid, in 2012 gunstig te hebben beïnvloed. Het gaat om compositie-effecten, meer bepaald de impact van veranderingen in de structuur van de groei van de belastbare inkomens en uitgaven. In tegenstelling tot 2011 wordt inderdaad een zeer duidelijke toename vastgesteld van het aandeel van de brutolonen, en ruimer nog, van de belastbare inkomens (in de PB) in het bbp. In een situatie van ongewijzigde aanslagvoeten zou dat een endogene verhoging van de opbrengst van de sociale bijdragen en de PB opleveren die kan worden geraamd op ongeveer 0,4% tot 0,5% bbp. Deze compositie-effecten die de opbrengst van de PB en de sociale bijdragen opwaarts beïnvloedden, werden voor een deel gecompenseerd door compositie-effecten met een neerwaartse invloed op de opbrengst van de vennootschapsbelasting (VenB), de roerende voorheffing en de accijnzen.

1.2.2 Overheidsuitgaven

Ondanks de context van budgettaire aanpassing, zijn de primaire uitgaven de laatste jaren sneller gestegen dan het bbp. Na een belangrijke verlaging in 2010 (-1,0% bbp) is de uitgavenratio in 2011 en 2012 wederom gestegen en werd zo het niveau bereikt van 49,6% bbp, dit is in totaal een verhoging met 1,4% bbp over de hele periode 2009-2012. Toch geeft deze evolutie de oriëntatie van het begrotingsbeleid slechts op een zeer onvolledige wijze weer, in die zin dat er een hele reeks van niet-discretionaire factoren de evolutie van de uitgaven beïnvloedden. Er moet ook met deze laatste factoren rekening gehouden worden, wil men een juiste evaluatie bekomen van de resultaten en van de begrotingsmaatregelen.

---

²³ Zo heeft de NBB in haar Jaarverslag van 2012 op basis van de begrotingsdocumenten berekend dat de structurele fiscale en parafiscale maatregelen bijkomende ontvangsten konden opleveren van ongeveer 3,6 miljard euro (NBB, Verslag 2012 – Economische en financiële ontwikkeling, blz. 186). Evenzo raamden de Diensten van de Europese Commissie de aanvullende weerslag van de structurele discretionaire maatregelen inzake de ontvangsten op 1% bbp in 2012. (EC, Analyse door de Diensten van de Commissie van de begrotingssituatie van België ingevolge de goedkeuring van de Aanbeveling van de Raad aan België van 2 december 2009, opdat een einde zou worden gesteld aan de situatie van buitensporig tekort, Werkdocument van de Diensten van de Europese Commissie COM(2013) 381 & COM(2013) 382.

Daartoe dienen de factoren die kunnen beschouwd worden als behorend tot de standaardmethodologie van de Commissie geïdentificeerd alsook de overige factoren die specifiek zijn voor de Belgische overheidsfinanciën.

1.2.2.1 Waargenomen en structurele ratio's

Bijgevolg wordt de uitgavenratio in onderstaande tabel gecorrigeerd om zo rekening te houden met de invloed van de cyclus en de éénmalige factoren op de overheidsuitgaven. Technisch gezien, gebeurt de correctie van de uitgavenratio enerzijds door het berekenen van het verschil tussen de ratio uitgedrukt in procent van het effectieve (reële) bbp en de ratio uitgedrukt in procent van het potentiële (reële) bbp en anderzijds door het elimineren van het cyclische bestanddeel van de werkloosheidsuitgaven. Verder dient verduidelijkt dat in dit deel de éénmalige factoren op de ramingen van de NBB berusten en niet op de ramingen van de Europese Commissie zoals dat het geval is voor de berekening van de structurele saldi. Deze laatste publiceert immers geen opsplitsing ontvangsten/uitgaven voor de one shot verrichtingen.

Tabel 9
Primaire overheidsuitgaven, waargenomen en structurele ratio's

(% bbp)		2009	2010	2011	2012	2011-2012	2009-2012
Primaire uitgaven (PRU)	(1)	48,2%	47,3%	48,1%	49,6%	1,5%	1,4%
* Cyclisch bestanddeel (obv potentiële bbp)	(2a)	1,1%	0,5%	0,1%	0,5%	0,4%	-0,6%
* Eenmalige verrichtingen (one-shots) (NBB)	(2b)	0,5%	0,0%	0,2%	0,7%	0,6%	0,3%
Structurele PRU (% potentiële bbp)	(3)=(1)-(2)	46,6%	46,8%	47,9%	48,4%	0,5%	1,8%

Bron : Eigen berekeningen op basis van de Nationale rekeningen.

Noot : Een minteken wijst op een neerwaartse weerslag op het niveau en/of de evolutie van de waargenomen ratio van de primaire uitgaven die, eenmaal in aanmerking genomen, leidt tot een hoger niveau en/of een snellere evolutie van de structurele ratio. Omgekeerd wijst een plusteken op een opwaartse weerslag op het niveau en/of de evolutie van de waargenomen ratio van de primaire uitgaven die, eenmaal in aanmerking genomen, leidt tot een lager niveau en/of een tragere evolutie van de structurele ratio.

Het cyclische bestanddeel en de one shot verrichtingen hebben samen een erg negatieve invloed uitgeoefend op de overheidsfinanciën in 2012. Deze twee elementen hebben in belangrijke mate bijgedragen tot de verhoging van de ratio van de overheidsuitgaven, zijnde 1,0% op een geregistreerde toename van 1,5% van de waargenomen ratio. Eenmaal deze twee factoren 'geneutraliseerd' werden, stegen de uitgaven sneller dan het (potentiële) bbp, maar aan een meer gematigd ritme (+0,5% bbp).

Deze vaststelling wijzigt licht wanneer de hele periode 2009-2012 wordt beschouwd. Globaal genomen wordt er een gunstig effect vastgesteld van de cyclus op de uitgavenratio, dit door het feit dat de reële, economische groei – ook al is deze zwak - gemiddeld hoger is gebleven dan de potentiële groei. De toename van de structurele ratio tussen 2009 en 2012, die ongeveer 1,8% bbp bedroeg, ligt dus wat hoger dan die van de waargenomen ratio en had voor het grootste deel plaats in het jaar 2011.

Nogmaals, deze uitgavenevoluitie zou echter niet kunnen worden gekwalificeerd, en terecht, als zijnde enkel discretionair. De evolutie wordt immers eveneens beïnvloed door factoren die onafhankelijk zijn van de oriëntatie van het begrotingsbeleid of van factoren waarvan de discretionaire aard cyclisch is.

1.2.2.2 Bijkomende correcties bij de primaire uitgaven

Onder deze factoren die meer specifiek zijn voor het Belgische budgettaire en institutionele systeem worden in het kader van dit Advies de volgende elementen in aanmerking genomen: de verkiezingscyclus van de investeringsuitgaven van de lokale overheden, de relatieve prijseffecten die gerelateerd zijn aan het indexatiemechanisme van de overheidsuitgaven in verhouding tot het bbp, de overgedragen middelen voor de financiering van de Europese instellingen en bepaalde door de Federale Overheid toegekende subsidies die meer precies in feite behoren tot de fiscale uitgaven. De manier waarop deze elementen de uitgaven beïnvloeden, wordt toegelicht in Kader 2, hun geraamde budgettaire impact wordt hierna in Tabel 10 weergegeven.

Tabel 10
Niet-discretionaire factoren die mogelijk de ratio van
primaire uitgaven kunnen beïnvloeden

(% bbp)	2009	2010	2011	2012	2011-2012	2009-2012
Structurele PRU (% potentiële bbp)	46,6%	46,8%	47,9%	48,4%	0,5%	1,8%
Overige niet-discretionaire factoren	2,4%	2,1%	2,6%	3,1%	0,5%	0,8%
* Investeringscyclus van de LO	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,0%	0,1%
* Relatieve prijseffect van de primaire uitgaven	0,4%	0,0%	0,5%	0,9%	0,4%	0,5%
* Loonkostensubsidies (FO)	0,6%	0,7%	0,7%	0,8%	0,0%	0,2%
* Totale financiering EU	1,4%	1,3%	1,3%	1,4%	0,1%	0,0%
Gecorrigeerde structurele PRU (% potentiële bbp)	44,3%	44,7%	45,3%	45,3%	0,0%	1,0%
Gecorrigeerde structurele PRU (% reële variatie)	3,2%	2,2%	2,4%	0,8%	0,8%	1,8%

Bron : INR, Rekeningen van de overheid, eigen berekeningen.

In totaal wordt de bijdrage van deze niet discretionaire factoren tot de evolutie van de uitgaven geschat op 0,5% bbp in 2012 en op 0,8% bbp tussen 2009 en 2012; exclusief de impact ervan, zou de primaire uitgavenratio uitgedrukt in procenten van het potentiële bbp zich echter haast hebben gestabiliseerd in 2012 en zou die ratio in mindere mate toegenomen zijn over de gehele periode (+1,0% bbp in vergelijking tot 1,8% bbp). De indexatiemechanismen van de overheidsuitgaven in verhouding tot het bbp (relatieve prijseffecten) en in mindere mate de toename van de loonsubsidies onder de vorm van een vermindering van bedrijfsvoorheffing zijn de belangrijkste 'specifieke' niet-discretionaire factoren die op de uitgavenevolucie hebben gewogen gedurende die periode van correctie van het buitensporig tekort en in 2012 in het bijzonder.

De primaire uitgaven die werden gecorrigeerd voor de andere niet-discretionaire factoren, zijn in 2012 parallel met het potentiële bbp geëvolueerd. Rekening houdend met het erg zwakke tempo van de potentiële, economische groei op korte termijn (0,7%), stemt deze stabilisering overeen met een historisch lage groeivoet van de primaire uitgaven in 2012, zijnde ongeveer 0,8% (cf. Tabel 10) ²⁴.

Kader 2: Niet-discretionaire (of cyclisch discretionaire) factoren die mogelijk de standaard structurele uitgavenratio beïnvloeden

Naast de factoren waarmee de Europese Commissie rekening houdt in haar evaluatie van de structurele saldi en inspanningen, werken de hierna beschreven elementen eveneens in op de evolutie van de primaire uitgaven in België, onafhankelijk van de oriëntatie van het begrotingsbeleid.

Ten eerste, de jaarlijkse verschillen die kunnen worden vastgesteld tussen de **investeringsuitgaven van de Lokale Overheden** en de geraamde trendmatige evolutie ervan over de gehele verkiezingscyclus, beïnvloeden de uitgavenratio, wanneer niet in opwaartse dan wel in neerwaartse richting, maar vooral op een omkeerbare en regelmatige wijze. In 2009 en 2010 bijvoorbeeld bleven de investeringsuitgaven van de LO hun trend volgen, maar vanaf 2011 versnelden ze met de nakende gemeente- en provinciale verkiezingen van oktober 2012 in het vooruitzicht en dreven ze op die manier de ratio van de primaire uitgaven opwaarts. De budgettaire impact hiervan wordt geraamd op 0,1% bbp in 2012.

---

²⁴ In de veronderstelling dat de toename van de primaire uitgaven wordt gemeten in verhouding tot het gemiddelde groeitempo van het potentiële bbp op middellange termijn, zoals aangenomen door de Europese Commissie, met name 1,3%, zouden de budgettaire evoluties in 2012 duidelijk restrictief blijken.

Een tweede factor die hier in aanmerking wordt genomen is **het relatieve prijseffect van de primaire uitgaven**. Deze geeft de impact weer op de primaire uitgavenratio van het verschil in evolutie, wanneer het zich voordoet, tussen het gemiddelde indexcijfer van de indexering van de primaire uitgaven²⁵ en de bbp-deflator. Het verschil in evolutie is hoofdzakelijk toe te schrijven aan fluctuaties van de ruilvoet²⁶. Die relatieve prijseffecten hebben vooral een invloed gehad in 2011 en 2012 en zouden aldus hebben bijgedragen ten belope van 0,4% bbp (op 1,7%) tot de verhoging van de structurele ratio van de primaire uitgaven. Dit effect zou aldus in grote mate hebben gewogen op de evolutie van de begrotingsresultaten en zou tegelijk ook de omvang van de structurele inspanningen bij de uitgaven hebben beïnvloed, zoals ook in volgend uittreksel wordt benadrukt: «*Expenditure grew more than the rate of trend GDP in a number of countries. In some cases, the higher growth of expenditure probably reflects a relatively low total adjustment effort (eg Finland) or a high degree of indexation of government expenditure (e.g. Belgium) (European Central Bank, Public Finance Report 2013, p.34)*».

Naar het voorbeeld van de correctie doorgevoerd bij de overheidsuitgaven, lijkt het verder relevant om de evolutie van de door de Federale Overheid toegekende subsidies onder de vorm van **verminderingen van bedrijfsvoorheffing**, los te bekijken van de evolutie van de overige primaire uitgaven. Hoewel ze door het ESR95 geboekt worden als subsidies, zijn deze maatregelen in werkelijkheid verminderingen van fiscale en parafiscale heffingen die zijn toegestaan in het kader van de interprofessionele akkoorden als maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid. Zoals aangegeven in bovenstaande tabel is de evolutie van deze categorie van loonsubsidies niet neutraal voor de ratio van de primaire uitgaven. Deze maatregel is evenwel langzamerhand op kruissnelheid gekomen, toch wordt de impact ervan op de evolutie van die ratio nog geraamd op 0,2% bbp tussen 2009 en 2012.

Om rekening te kunnen houden met de **middelenoverdrachten naar de instellingen van de Europese Unie** (meer bepaald onder de vorm van afgestane indirecte belastingen) wordt nog een laatste correctie toegepast. Deze middelen worden immers bepaald op Europees niveau, dus een niveau hoger dan dat van het Belgische begrotingsbeleid. Op basis hiervan moet een toe- of afname van het aandeel ervan in het bbp logischerwijze worden beschouwd als zijnde niet-discretionair.

---

²⁵ De gemiddelde index van de indexering van de primaire uitgaven is gebaseerd op de consumptieprijsindex, de indexeringsindex van de overheidssalarissen en de indexeringsindex van de sociale uitkeringen.

²⁶ Deze beïnvloeden de consumptieprijzen op een andere manier (met name door de importprijzen) dan de bbp deflator (met name door de exportprijzen).

1.3 Schuldgraad en rentelasten

1.3.1 Evolutie van de rentelasten en determinanten

Tot en met 2011 is het gewicht van de rentelasten verder afgenomen ondanks de quasi ononderbroken stijging van de schuldgraad sinds het uitbreken van de financiële crisis in 2008. In 2012 daarentegen stegen de rentelasten in % bbp met 0,1 procentpunt bbp tot 3,4% bbp.

Tabel 11
Rentelasten en determinanten (EDP)

	2008	2009	2010	2011	2012
Rentelasten (EDP)	3,8%	3,6%	3,4%	3,3%	3,4%
Jaarlijkse evolutie (% bbp)	0,0%	-0,2%	-0,2%	-0,1%	0,1%
Verklarende factoren (toegevoegde bijdragen)					
* Evolutie van de impliciete rentevoet	0,0%	-0,6%	-0,3%	-0,1%	0,0%
* Evolutie van de schuldgraad (t-1)	-0,1%	0,4%	0,0%	0,0%	0,1%

Noot : Met de netto rentewinsten van financiële derivaten wordt geen rekening gehouden in ESR95, maar wel bij de rentelasten conform de procedure bij buitensporige overheidstekorten (EDP - Excessive Deficit Procedure).

Bron : Berekeningen HRF op basis van INR, NBB.

De jaarlijkse evolutie van de rentelasten in procent van het bbp in het verleden kan worden opgesplitst in een "rentevoet"-effect, dat rechtstreeks samenhangt met de evolutie van de impliciete rentevoet in de loop van het jaar en een zogenaamd "schuldgraad"-effect dat zeer nauw gebonden is aan de evolutie van de schuldgraad in de loop van het voorafgaande jaar. Hierbij valt op te merken dat de evolutie van de impliciete rente (rentelasten in verhouding tot de schuld van het jaar voordien) slechts met vertraging de evolutie van de marktrente volgt, met name in de mate dat de schuld geherfinancierd wordt tegen nieuwe rentetarieven.

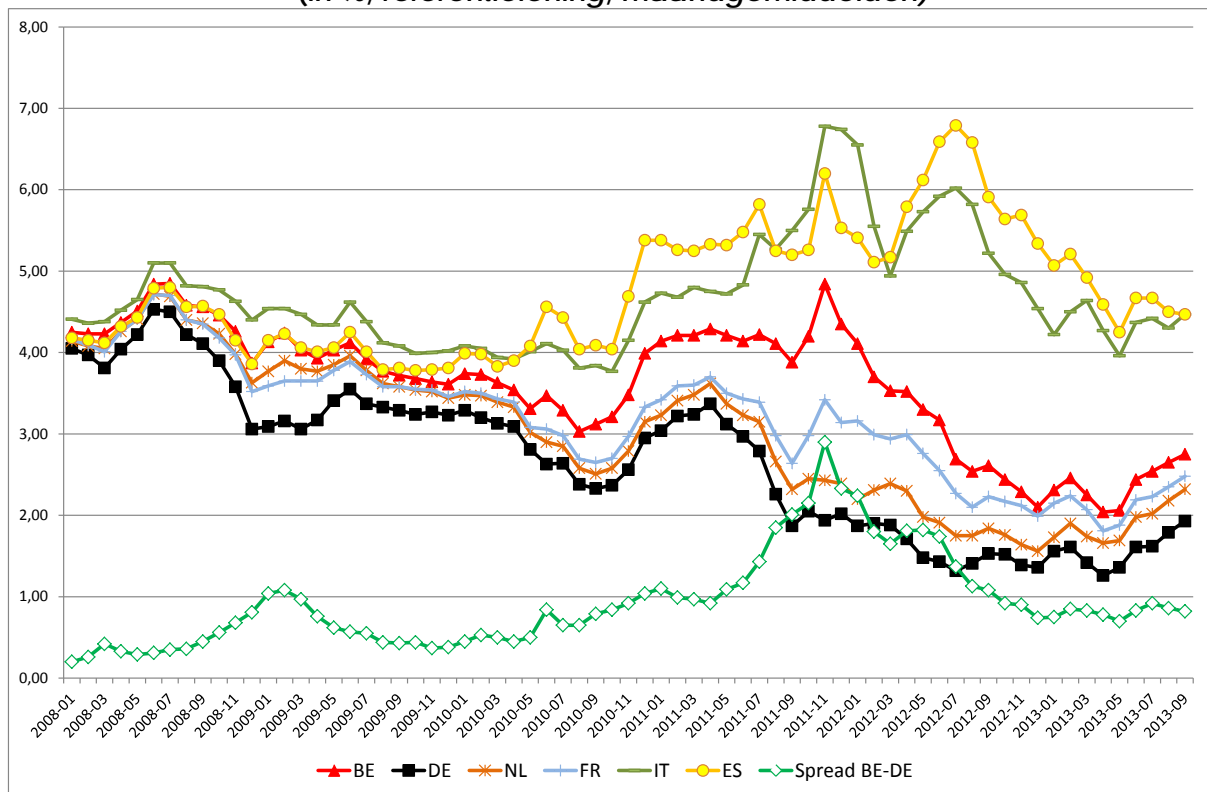
In 2010 en 2011 is het aandeel van de rentelasten uitsluitend als gevolg van de daling van de impliciete rente verder gedaald. De schuldgraad nam in 2010 heel licht (met 0,1% bbp) af en nam daarentegen in 2011 met 2,3% bbp toe. De sterkere afname van de bijdrage van de impliciete rente in 2010 dan in 2011 (zie Tabel 12 hierna) wordt voor het grootste deel verklaard door de lagere gemiddelde rentevoeten, zowel die op lange als op korte termijn, in 2010 dan in 2011.

De daling van de rentelasten (EDP) wordt mechanisch ook verklaard door de toename van de netto rentewinsten van financiële derivaten van 278 miljoen euro in 2009 tot 448 miljoen euro in 2010 en 574 miljoen euro in 2011. In 2012 nam dit gunstige effect echter af door de afname van die netto rentewinsten tot 317 miljoen euro.

In 2012 is voor het eerste sinds geruime tijd de rentelastenquote opnieuw gestegen. Die stijging is volledig toe te schrijven aan de stijging van de schuldgraad, aangezien de bijdrage van de impliciete rente neutraal was. De ongunstige evolutie van de bijdrage van de impliciete rente (van -0,1% bbp tot 0,0% bbp) wordt verklaard door de relatief hoge waarden van de marktrente in 2011 en de gevoelige stijging ervan in de herfst van 2011 die op ongunstige wijze doorwerken in de impliciete rente in 2012.

De evolutie van de lange termijnrente is van fundamenteel belang omdat de overheidsschuld voor het grootste deel uit schuld op lange termijn bestaat.

Grafiek 5
Brutorendement van staatsobligaties op tien jaar
(in %, referentielening, maandgemiddelden)

Bron : NBB.

In 2011 schommelde de rente van de referentie-OLO op tien jaar gemiddeld rond de 4%. Vanaf de zomer van 2011 ging die rente (en de rentespread met Duitsland) evenwel sterk de hoogte in als gevolg van de Europese staatsschuldencrisis en de binnenlandse politieke crisis; toen in december 2011 een eind kwam aan de politieke crisis met de aanneming van een economisch en financieel programma van de nieuwe regering, daalden de rente en spread met Duitsland weer gevoelig, totdat in april 2013 die rente gemiddeld nog slechts 2,04% bedroeg.

De daling van de rentevoeten in 2012 en in de eerste vier maanden van 2013, zowel die op korte als op lange termijn, dank zij onder meer het herwonnen vertrouwen van de beleggers, oefent een gunstige weerslag uit op de rentelasten. Aldus zouden de totale rentelasten van de federale overheid afnemen van 3,22% bbp in 2012 tot 2,99% bbp in 2013, dank zij de afname van de impliciete rentevoet op de federale Staatsschuld van 3,57% in 2012 tot 3,32% in 2013.

Behalve aan vermelde beleidselementen is de lage rente ook te danken aan het zeer omvangrijke netto financiële vermogen van de gezinnen dat de schulden van de overheden en de niet-financiële ondernemingen samen ruimschoots overtreft. De renteverhoging sinds mei 2013 is geen typisch Belgisch fenomeen maar heeft te maken met de licht verbeterde economische vooruitzichten in vele landen en de aankondiging door de Amerikaanse FED minder staatsobligaties te zullen aankopen ('tapering', tempering) om de lange termijnrente te drukken, wat leidde tot een wereldwijde kortstondige opstoot van de langetermijnrentevoeten. Het op 18 september dit jaar besliste uitstel van die 'tapering' leidde evenwel opnieuw tot een lichte daling van de rentevoeten in de VS en in Europa. In die context gaat het FPB in zijn Economische Begroting van september 2013 uit van een Belgische tienjaarsrente van 2,5% in 2013 en van 3,1% in 2014, volgend op een periode van rentedaling van 4,2% in 2011 en 3,0% in 2012.

1.3.2 Evolutie van de schuldgraad en zijn belangrijkste endogene determinanten

Tabel 12
Schuldgraad en determinanten

	2008	2009	2010	2011	2012
Verwezenlijkte schuldgraad	89,2%	95,7%	95,7%	98,0%	99,8%
<i>Jaarlijks verschil (% bbp)</i>	5,2%	6,5%	-0,1%	2,3%	1,8%
Vereist primair saldo (VPRS) (°)	1,3%	5,1%	-0,7%	-0,2%	1,7%
Effectief primair saldo (EPRS)	2,8%	-1,9%	-0,4%	-0,4%	-0,6%
(1) Endogene wijziging van de schuld (VPRS) - (EPRS)	-1,6%	7,1%	-0,3%	0,2%	2,3%
(2) Verrichtingen buiten vorderingensaldo	6,7%	-0,5%	0,3%	2,1%	-0,4%
Technische parameters					
Impliciete rentevoet "i"	4,7%	4,0%	3,7%	3,6%	3,5%
Nominale groeivoet van het bbp "n"	3,1%	-1,6%	4,4%	3,8%	1,8%
Reële groei van het bbp	1,0%	-2,8%	2,3%	1,8%	-0,1%
Gecorrigeerd nominaal verschil "(i-n)/(1+n)"	1,5%	5,7%	-0,7%	-0,2%	1,7%

Bron: Eigen berekeningen op basis van INR, NBB.

Noot: Omwille van afrondingen kunnen de som van de samenstellende delen van een variabele, of de jaarlijkse schommelingen ervan, afwijken van het in de tabel vermelde totaal.

(°) $VPRS = (Schuld/bbp)_{t-1} * [(i-n)/(1+n)]_t$.

De endogene wijziging van de schuldgraad, die voortvloeit uit de wisselwerking tussen economische groei, het primair saldo en de impliciete rente, is technisch het resultaat van de wijziging van het gecorrigeerde nominale differentieel $(i-n/1+n)$. Deze essentiële parameter voor de berekening van het "sneeuwbaaleffect" belichaamt het effect van het verschil tussen de impliciete rentevoet en de nominale economische groei op de evolutie van de schuldgraad. Wanneer dit differentieel positief is en stijgt, betekent dit dat de impliciete rentevoet hoger is dan de economische groei en dus is er een ongunstige impact op de schuld in procent van het bbp. Daarenboven, hoe hoger het differentieel is, hoe hoger ook het primaire saldo dat vereist is om de schuldgraad te stabiliseren en hoe moeilijker het is om dat vereiste primair saldo te bereiken.

In 2011 steeg de schuldgraad op endogene wijze lichtjes met 0,2%. De verslechtering is te verklaren door het feit dat het primaire saldo in 2011 geen verbetering boekt en dat het bijgevolg lager komt te liggen dan het vereiste saldo. In 2012 daarentegen was de endogene stijging van de schuld met een percentage van 2,3% hoog. Dat is te wijten aan de duidelijk ongunstige evolutie van de economische groei (afname van de nominale groeivoet van het bbp van 3,8% tot 1,8% bbp) alsmede aan de lichte verslechtering van het primair saldo (van -0,4% tot -0,6% bbp).

Wat de exogene wijziging van de schuld betreft, d.i. als gevolg van verrichtingen 'buiten netto financieringsbehoeften (NFB)' (hoofdzakelijk financiële verrichtingen zoals bijvoorbeeld kredietverleningen en deelnemingen), waren die 'tekortschuldaanpassingen' na het jaar 2008, het jaar waarin de overheid financiële instellingen massaal diende te steunen met deelnemingen en leningen veel minder omvangrijk en soms ook schuld verlagend. Terwijl de bijdrage van de verrichtingen buiten NFB tot de stijging van de schuldgraad in 2011 (2,1% bbp ten opzichte van 2,3% bbp) zeer groot was, is de bijdrage ervan in 2012 (-0,4% bbp ten opzichte van 1,8% bbp) zelfs gunstig.

1.3.3 De schuldgraad in 2011-2012 en de exogene determinanten (buiten NFB)

Tabel 13
Weerslag van de verrichtingen "buiten financieringsbehoeften"
op de geconsolideerde brutoschuld

	In % bbp				
	2008	2009	2010	2011	2012
Schuldvariatie	5,2	6,5	-0,1	2,3	1,8
Endogene schuldvariatie	-1,6	7,1	-0,3	0,2	2,3
Exogene schuldvariatie	6,7	-0,5	0,3	2,1	-0,4
deelnemingen	4,5	1,2	0,0	1,1	-0,8
leningen	0,0	0,1	0,2	0,5	1,3
deposito's	1,9	-1,1	0,3	0,3	-0,2
financiële derivaten	0,0	0,0	-0,6	0,1	0,1
overige	0,3	-0,8	0,3	0,2	-0,7

Bron: INR, NBB.

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

In **2011** is de exogene stijging van de overheidsschuld met 2,1% hoofdzakelijk aan volgende verrichtingen toe te schrijven. Bij de deelnemingen verhoogde de financiering van de aankoop van Dexia Bank België (thans Belfius) de schuld met 4 miljard euro of 1,1% bbp. De leningen in het kader van de Europese steun aan Griekenland, Ierland en Portugal dreven de schuldgraad op met 0,5% bbp. Hoewel de leningen aan Ierland en Portugal door het tijdelijke Europese noodfonds EFSF werden verstrekt met waarborg van de eurolanden, rekent Eurostat de leningen verstrekt door het EFSF echter toe aan de schuld van de waarborgverlenende eurolanden. Het schuldverhogend effect van het kasoverschot van 1.525 miljoen euro (0,4% bbp) op het einde van het jaar (opgenomen bij de categorie 'overige') als gevolg van het onverwacht succes van de uitgifte van staatsbons in november-december was slechts tijdelijk. Daarnaast waren er nog voor 805 miljoen euro (0,2% bbp) in november en december 2011 ingekohierde belastingen op de vennootschapswinsten (opgenomen bij 'overige') die pas in 2012 werden geïnd.

In **2012** is de exogene afname van de overheidsschuld met 0,4% bbp de resultante van tegengestelde bewegingen. Enerzijds dreven de steun aan Eurozonelanden in financiële nood via leningen van het EFSF (4,65 miljard euro) en via de kapitaaldeelname in het ESM (1,11 miljard euro) en de lening aan Ethias Finances ten belope van 0,15 miljard euro de schuld gevoelig op, anderzijds verminderde de schuld door de volledige terugbetaling door KBC van de door de FO aan haar verstrekte lening (4,025 miljard euro²⁷) alsmede het hoge bedrag van de uitgiftepremies (2,79 miljard euro, in 'overige' opgenomen in de tabel) als gevolg van de lagere marktrentevoeten. De kapitalisatie van Dexia (ten belope van 2,915 miljard euro of 0,78% bbp), die het overheidstekort verzwaarde, dreven uiteraard ook de overheidsschuld op. Al bij al lag de schuldgraad eind 2012 iets lager dan verwacht in het Stabiliteitsprogramma januari 2010 (100,6%). Dit wordt verklaard door de vervroegde volledige terugbetaling van de door de FO aan KBC verstrekte lening.

---

²⁷ Bestaande uit de terugbetaling van het kapitaal van 3,5 miljard euro en een vergoeding ten belope van 15% op het kapitaal.

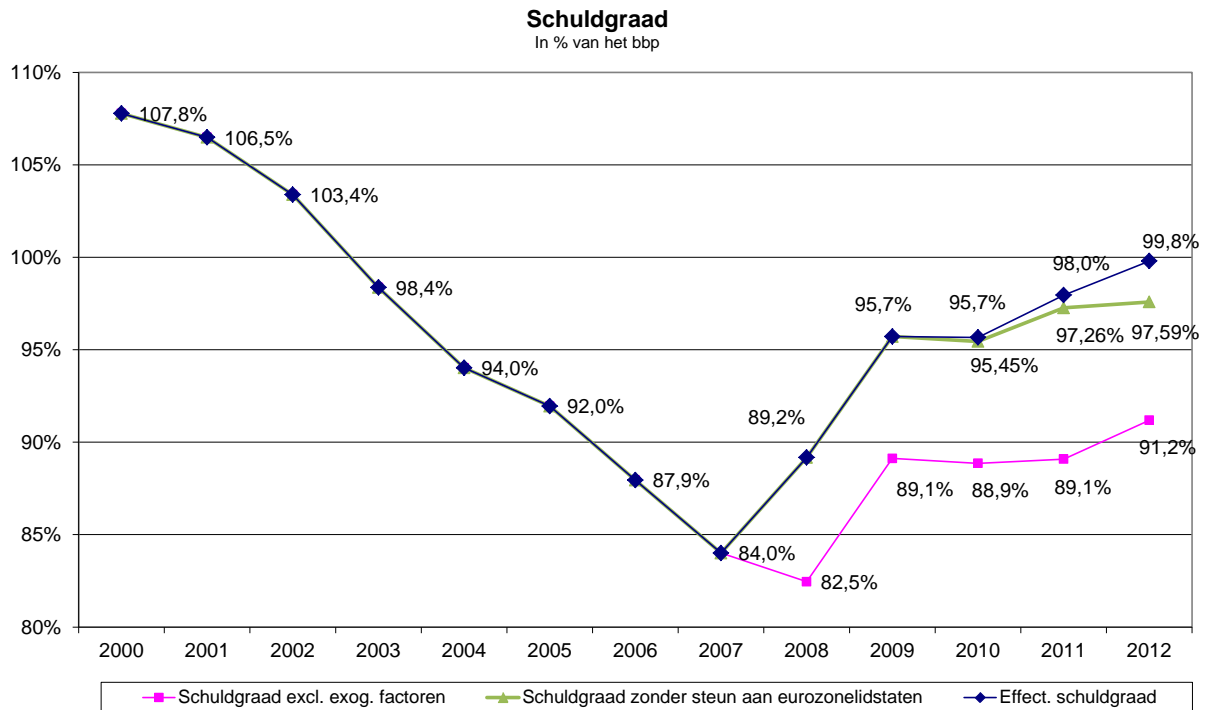
Bij de beoordeling op Europees niveau van de naleving van de schuldnorm wordt met de verrichtingen van financiële solidariteit, met name intergouvernementele leningen (inclusief de leningen van het EFSF) en de kapitaalbijdrage van de lidstaten in het ESM in het kader van de financiële crisis als specifieke relevante factor uitdrukkelijk rekening gehouden²⁸. De bedragen van de intergouvernementele leningen worden afzonderlijk vermeld in de overheidsschuldstatistieken van Eurostat. In onderstaande grafiek wordt de schuld zonder die bedragen en zonder de kapitaalinjectie in het ESM, de opvolger van het EFSF, met een aparte curve weergegeven.

In de hierna volgende grafiek wordt het belang van deze exogene schulddeterminanten alsook van het geheel ervan visueel aangetoond. De schuldgraad wordt vanaf 2008 vergeleken met een theoretische evolutie van de schuldgraad die enkel zou bepaald zijn door de endogene determinanten ervan. Deze grafiek toont aan dat exclusief de exogene factoren (die zowel schuld verhogend als schuld verlagend kunnen zijn) de globale schuldstijging vanaf 2008 veel geringer zou zijn en dat de 'endogene' schuldgraad in 2009, 2010 en 2011 zelfs min of meer ongewijzigd zou zijn gebleven, maar in 2012 onder meer als gevolg van de kapitaalinjectie in Dexia, die geen louter financiële verrichting maar een kapitaaloverdracht was, opnieuw beduidend steeg.

---

²⁸ 'Verordening (EU) Nr. 1177/2011 van de Raad van 8 november 2011 tot wijziging van Verordening (EG) nr. 1467/97 over de bespoediging en verduidelijking van de tenuitvoerlegging van de procedure bij buitensporige tekorten', Artikel 1, 2), c), Publicatieblad van de Europese Unie van 23/11/2011, L 306/36.

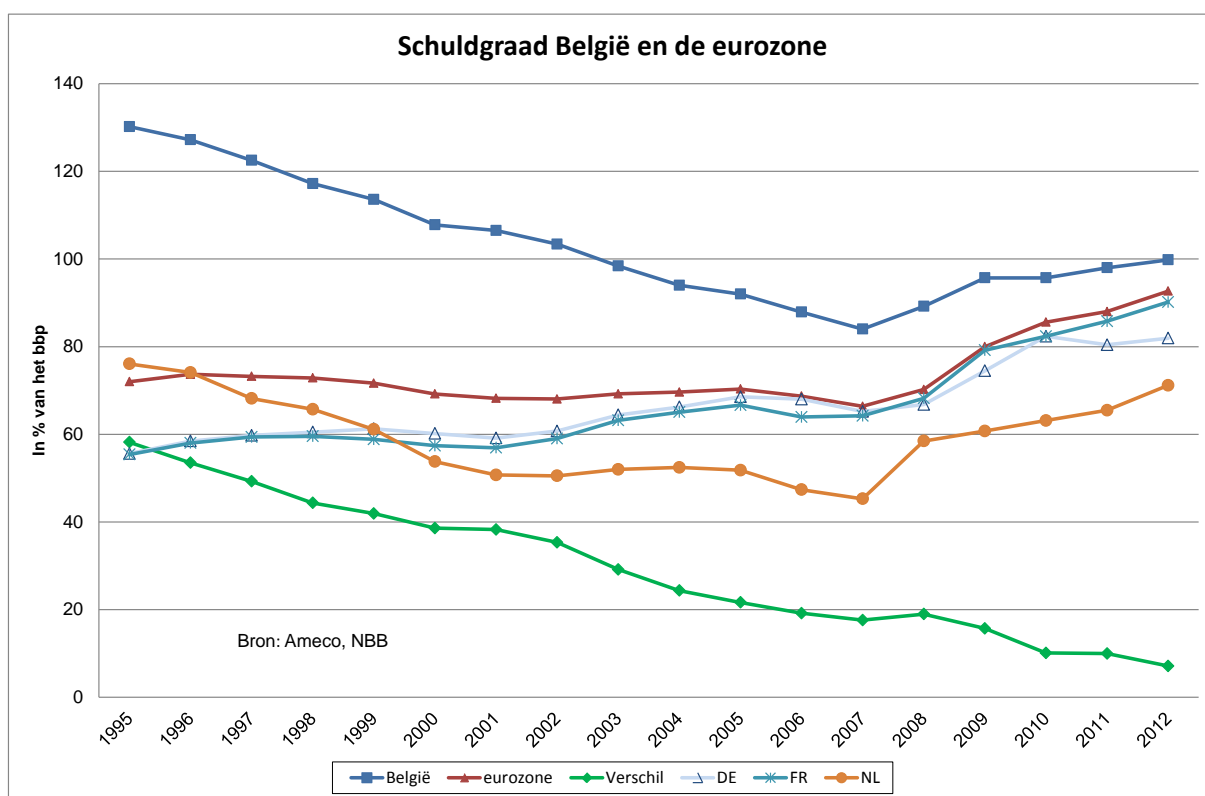
Grafiek 6 Schuldgraad met en zonder steun aan eurozonelidstaten

Sinds 2010 nam de weerslag van de steun van de eurozonelidstaten aan bepaalde eurozonelidstaten in financiële moeilijkheden, zienderogen toe. De cumulatieve impact op de Belgische overheidsschuld van de intergouvernementele leningen, waarborgen voor EFSF en het kapitaal van ESM, nam toe van 0,2% bbp in 2010, tot 0,7% bbp in 2011 en 2,2% bbp in 2012.

De daling van het verschil tussen de schuldgraad van België en die van de eurozone werd, zoals onderstaande grafiek aantoont, in het afgelopen jaar verder gezet, wat erop wijst dat België het op het vlak van schuldevolutie gemiddeld beter doet dan elders in de eurozone.

Grafiek 7

1.3.4 Structuur van de overheidsschuld

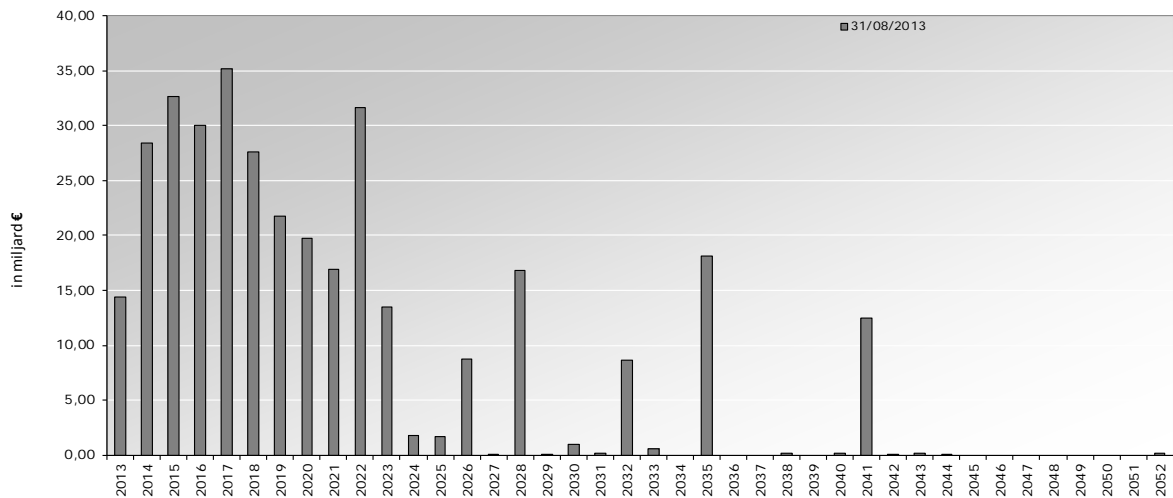
Het aandeel van de schuld uitgegeven of overgenomen door de federale Staat in deviezen ten opzichte van die totale schuld – de andere overheden hebben geen schuld in deviezen - is vele jaren trendmatig aan het afnemen en is nog slechts heel gering, zodat het wisselkoersrisico heel beperkt is geworden. Thans bedraagt dit aandeel ongeveer 0,3%. Het feit dat dit aandeel eind 2010, eind 2011 en eind 2012 respectievelijk 0,03%, 0,0% en 0,0% bedroeg, was slechts tijdelijk: op het einde van het jaar worden kasoverschotten in euro weggewerkt via deviezenswaps en in het begin van het volgende jaar volgt dan een omgekeerde beweging.

Eind 2008 (17,7%) en begin 2009 was het aandeel van de schuld op korte termijn in de totale geconsolideerde brutoschuld van de Gezamenlijke Overheid (Maastrichtschuld) hoger dan de voorgaande jaren; dit was het gevolg van de acute hoge nood aan liquiditeiten om de omvangrijke overheidssteun aan financiële instellingen te financieren. Daarna daalde dit aandeel weer en keerde het terug naar de percentages van vóór de financiële crisis (11,3% eind 2007 en 10,9% eind 2006). Het aandeel van schuld op korte termijn nam van 14,9% eind 2010 af tot 10,8% eind 2012. De gewogen gemiddelde duurtijd van de totale federale schuld is sinds 2009 onafgebroken gestegen, van 5,94 jaar eind 2009 tot 7,16 jaar eind 2012. De kortstondige daling ervan in 2008 en 2009 werd veroorzaakt door het relatief grote aandeel van schuld op korte termijn die aangegaan werd om de steuninterventies ten gunste van financiële instellingen te financieren. De gemiddelde looptijd van de geconsolideerde brutoschuld van de GO is parallel daarmee toegenomen van 5,5 jaar eind 2009 tot 6,2 jaar eind 2011 en 6,7 jaar eind 2012. Dit ging in hoge mate samen met een gevoelige afname van het aandeel van de schuld op korte termijn van 17,73% eind 2008 tot 10,84% eind 2012. De hogere gemiddelde duurtijd of looptijd resulteert in lagere risico's voor de gestegen schuld en is dus in dit opzicht als gunstig te beschouwen.

Tot en met 2008 steeg het aandeel van de door de rest van de wereld aangehouden Belgische overheidsleningen (bijvoorbeeld tot 70,3% voor de OLO's). In 2009 en 2010 nam dit aandeel ietwat af tot 56,6% eind 2010. Het jaar 2011 werd daarentegen gekenmerkt door een gevoelige stijging van het aandeel van de Belgische investeerders in de Belgische overheidsschuld (51,4% en parallel daarmee 48,6% voor het aandeel van de niet-ingezetenen). In het bijzonder speelde de succesvolle opbrengst van de laatste uitgifte van staatsbons – producten bestemd voor de particuliere belegger – van het jaar 2011 een belangrijke rol in het gestegen houderschap van Belgische beleggers. In 2012 nam het aandeel van de ingezetenen verder toe tot 53,4%. In tegenstelling tot het houderschap door niet-ingezetenen van de OLO's, zette bij de schatkistcertificaten de tendens naar meer internationalisering zich verder in 2012.

Grafiek 8
Vervaldagenkalender van de schuld op lange termijn van de federale Schatkist,
toestand op 31 augustus 2013 (*)

(*) De vervaldagenkalender van de schuld uitgegeven of overgenomen door de Federale Staat houdt geen rekening met de reeds teruggekochte, maar nog niet afgeloste OLO's.

Bron: Agenschap van de schuld.

In de eerste vijf jaren is de te herfinancieren schuld elk jaar in dezelfde orde van grootte. De evenwichtige verdeling van die vervaldagenkalender werd bevorderd door het gevoerde uitgiftebeleid en door het beleid van terugkopen van leningen vóór hun vervaldag. Dank zij die terugkopen konden de financieringsbehoeften van het ene tot het andere jaar afgevlakt worden.

1.3.5 De garanties

Om een volledig oordeel te kunnen vellen over de overheidsfinanciën dienen ook de voorwaardelijke verbintenissen van de overheid ('contingent liabilities') in rekening gebracht. De uitstaande door de overheid verleende waarborgen behoren niet tot de overheidsschuld omdat ze slechts potentiële schulden zijn. Wanneer de waarborgen dienen geactiveerd te worden, leidt dit tot een verzwaring van het overheidstekort. In 2011 is dit gebeurd met de tenlasteneming door de gewesten van verliezen ten belope van 450 miljoen euro bij de liquidatie van de Gemeentelijke Holding.

Het uitstaande bedrag van de effectief door de federale Staat verleende waarborgen aan bepaalde financiële instellingen in het kader van de financiële crisis nam tussen eind 2009 van 61,8 miljard euro (18,1% bbp) af tot 47 miljard euro (12,7% bbp) eind 2011 (zie Tabel 14). Die daling had voornamelijk plaats omwille van het op vervaldag komen van gewaarborgde leningen van een financiële instelling, het aflopen van de waarborgen voor een andere instelling en de verlaging van het gewaarborgde risico van de activaportefeuille van een andere instelling.

Verleden jaar nam het uitstaande bedrag van die waarborgen opnieuw toe tot 59,1 miljard euro (17,1% bbp) eind december 2012 door de instelling op 16 december 2011 van een nieuw waarborgmechanisme voor Dexia, ondanks de afname van de waarborgbedragen van andere instellingen. Die nieuwe waarborgregeling²⁹, die samenhangt met een herkapitalisering van de groep Dexia, bestond enerzijds uit een verhoging van het definitief totale waarborgplafond van 55 tot 85 miljard euro en een verlaging van de verdeelsleutel van België van 60,5% tot 51,41% en anderzijds uit een heel sterke vermindering van de waarborgvergoeding van 90 tot 5 basispunten. De maximale blootstelling van België aan de groep Dexia verminderde aldus van 54,45 miljard euro tot 43,7 miljard euro. Daarnaast kon de beperkte staatswaarborg (1,5 miljard euro of 0,4% bbp) ten gunste van BNP Paribas Fortis vervroegd worden beëindigd op 18 december 2012 en werd op 19 december 2012 de waarborgovereenkomst tussen de federale Staat en KBC herzien en werd daarbij voorzien in een vorm van een voorwaardelijke premiekorting bij een versnelde afbouw door KBC van de resterende risico's.

In augustus 2013 werd de gegarandeerde schuld van de 'bad bank' Royal Park Investments (RPI), waarin de portefeuille risicovolle gestructureerde activa van ex-Fortis zijn ondergebracht, helemaal terugbetaald, nadat de portefeuille ervan op 27 april 2013 werd verkocht.

---

²⁹ Zie het Koninklijk besluit van 19 december 2012 tot wijziging van het koninklijk besluit van 18 oktober 2011 tot toekenning van een Staatswaarborg aan bepaalde leningen van Dexia NV en "Dexia Crédit Local SA".

Tabel 14
Door de Federale Overheid verleende waarborgen ³⁰

Uitstaande bedrag						
Einde periode, in miljoen euro	2008	2009	2010	2011	2012	31/08/2013
Fin. instellingen tijdens fin. crisis	35.835	61.797	55.509	46.960	59.057	47.171
Publieke instellingen en scholen (*) FG en VG	10.351	5.741	5.312	5.352	5.339	5.150
TOTAAL	46.185	67.538	60.821	52.312	64.397	52.321

(°) Toestand eind december 2012 in kolom 31/08/2013. Het betreft een historische schuld van vóór 1988.

Bron: Administratie van de Thesaurie.

Indien naast de vermelde financiële sector als begunstigde tevens rekening wordt gehouden met het uitstaande bedrag van de door de federale Staat gewaarborgde schulden van publieke instellingen of ondernemingen en scholen van de Franse Gemeenschap en van de Vlaamse Gemeenschap bedroeg de totale door de federale Staat gewaarborgde schuld eind december 2012 64,4 miljard euro (17,3% bbp), tegenover 52,3 miljard euro (14,2% bbp) eind 2011.

De door de Gezamenlijke Overheid (dus inclusief de waarborgen verleend door de deelstaten) verleende waarborgen zijn op basis van cijfers van Eurostat na een afname van 23,7% bbp eind 2009 tot 19,1% bbp eind 2011 in 2012 opnieuw gestegen tot 23,3% bbp. Behoudens onverwachte ongunstige ontwikkelingen, zullen die overheidswaarborgen opnieuw afnemen door de vermindering van de uitstaande gewaarborgde bedragen door terugbetalingen, verkopen en een doelmatig risicobeheer.

1.3.6 Verwachte evolutie van de schuldgraad in 2013

In het Verslag van het Monitoringcomité van 23 september 2013 werd een schuldgraad van 100,5% bbp eind 2013 als volgt geraamd in Tabel 15.

---

³⁰ Deze bedragen omvatten niet de waarborgen die door de overheid worden verleend in het kader van de depositowaarborgregeling. Eind 2008 werd de depositogarantie opgetrokken tot 100.000 euro per deposant en per financiële instelling.

Tabel 15
**Voorlopige raming van de schuldgraad en exogene schuldvariatie in 2013 zonder
 bijzondere schuld verlagende verrichtingen**

<i>In miljard EUR, tenzij anders aangegeven</i>	2013
Schuld t-1	375,39
Negatief vorderingensaldo t	9,72
	385,1
EFSF	1,00
Terugbetaling KBC	-1,75
Kapitaalinbreng in het ESM	1,11
Overgang naar interesten op kasbasis	0,84
Verkoop Royal Park Investment	-0,94
Andere codes 8 / andere	0,40
Kapitaalinbreng in de Europese Investeringsbank	0,45
Uitgiftepremies	-1,39
Buy backs	0,35
Annulatiepremies swaps	-0,57
Totaal exogene schuldvariatie	-0,5
Totaal exogene / BBP (in % bbp)	-0,1
Schuld t	384,6
Schuldgraad t (in % bbp)	100,5

Bron: Verslag van het Monitoringcomité van 23 september 2013.

De exogene schulddeterminanten zouden dit jaar, afgezien van de nog uit te voeren verkopen van financiële activa, per saldo -0,50 miljard euro (-0,13% bbp) bedragen. Enkele markante verrichtingen die zijn opgenomen in de tabel dienen in het bijzonder vermeld te worden. Dank zij de verkoop op 27 april dit jaar van de participatie van de Federale Overheid in RPI kon de schuld met 939 miljoen euro verminderd worden ³¹. De cumulatieve impact op de Belgische overheidsschuld van de intergouvernementele leningen, waarborgen voor EFSF en het kapitaal van het ESM, zou volgens raming verder toenemen tot 2,7% bbp eind 2013 ³². In juni dit jaar heeft KBC reeds één derde van de door de Vlaamse Gemeenschap aan haar verstrekte achtergestelde lening terugbetaald; het ontvangen bedrag bevatte de terugbetaling van het kapitaal van 1,17 miljard euro en een vergoeding van 50% (0,58 miljard euro) ³³.

³¹ De initiële kapitaalinvestering bedroeg 740 miljoen euro.

³² De leningen van het EFSF zouden afnemen van 4,65 miljard euro in 2012 tot 1,0 miljard euro in 2013. De kapitaalinjectie in het ESM bedraagt in 2012 en 2013 1,113 miljard euro. Leningen van het ESM aan eurozonelidstaten in financiële moeilijkheden worden evenwel niet ten laste gelegd van de schuld van de deelnemende eurozonelidstaten in het ESM, dit in tegenstelling tot die van het EFSF.

³³ Normaal zal KBC de eerstvolgende zeven jaar telkens een schijf van 500 miljoen euro (kapitaal en vergoeding) terugbetalen.

Bovenstaande raming hield evenwel nog geen rekening met de aan de Europese Commissie op 27 september 2013 gerapporteerde recentere cijfers inzake schuld eind 2012 (375,117 miljard euro) en vorderingensaldo in 2013 (-9,704 miljard euro) alsmede met het vaste voornemen van de federale regering om de schuldgraad onder de grens van 100% bbp te brengen door bijzondere financiële verrichtingen zonder weerslag op het vorderingensaldo.

2 ANALYSE PER GROOT OVERHEIDSNIVEAU

De begrotingssaldi vastgesteld op het niveau van de Gezamenlijke Overheid vloeien voort uit de evoluties opgetekend bij de verschillende overheidsniveaus. Het vervolg van dit Advies bestaat uit een analyse van deze evoluties, met name hier in deel 1 voor elke grote Entiteit (Entiteiten 1 en 2) en haar componenten (Federale Overheid, Sociale Zekerheid, Gemeenschappen en Gewesten en Lokale Overheden). Verder wordt in deel 3 een meer gedetailleerd onderzoek gedaan naar de begrotingsresultaten per deelgebied en wordt er een verdeling per gewest van de saldi van de Lokale Overheden ³⁴ gegeven.

2.1 Vorderingsaldi per overheidsniveau

Het gerealiseerde tekort in 2012 voor de gezamenlijke overheid, zijnde 4% bbp, resulteert uit een tekort van 3,5% voor Entiteit I en van 0,5% bbp voor Entiteit II.

Tabel 16
Vorderingsaldi van de verschillende overheidsniveaus ten opzichte van het stabiliteitsprogramma (% bbp)

	Realisaties 2010 (a)	Doelstellingen 2010 (b)	Vershil (a)-(b)	Realisaties 2011 (a)	Doelstellingen 2011 (b)	Vershil (a)-(b)	Realisaties 2012 (a)	Doelstellingen 2012 (b)	Vershil (a)-(b)
Vorderingsaldo	-3,7%	-4,80%	1,1%	-3,7%	-3,6%	-0,1%	-4,0%	-2,8%	-1,2%
* Entiteit I (exclusief Zorgfonds)	<u>-3,1%</u>	<u>-3,8%</u>	<u>0,7%</u>	<u>-3,4%</u>	<u>-3,1%</u>	<u>-0,3%</u>	<u>-3,5%</u>	<u>-2,4%</u>	<u>-1,1%</u>
+ Federale Overheid	-3,0%	-3,3%	0,3%	-3,4%	-	-	-3,4%	-2,4%	-1,0%
+ Sociale Zekerheid	0,0%	-0,5%	0,5%	0,0%	-	-	-0,1%	0,0%	-0,1%
* Entiteit II (inclusief Zorgfonds)	<u>-0,7%</u>	<u>-1,0%</u>	<u>0,3%</u>	<u>-0,4%</u>	<u>-0,5%</u>	<u>0,1%</u>	<u>-0,5%</u>	<u>-0,4%</u>	<u>-0,1%</u>
+ G&G	-0,7%	-0,6%	-0,1%	-0,2%	-	-	0,0%	-0,2%	0,2%
+ Lokale Overheden	0,0%	-0,4%	0,4%	-0,1%	-	-	-0,4%	-0,2%	-0,2%

Bron : INR, rekeningen van de overheid en (*) Stabiliteitsprogramma van januari 2010 voor de norm voor 2010, van april 2011 voor de norm voor 2011 en van april 2012 voor de norm voor 2012.

Het tekort van Entiteit I overschreed dus de begrotingsdoelstelling zoals vastgelegd in het stabiliteitsprogramma 2012-2015 (-2,4% bbp), ook al wordt er géén rekening gehouden met de herkapitalisatie van Dexia door de Federale Overheid voor een bedrag van 0,8% bbp. Zonder deze overdracht zou het tekort van de Federale Overheid beperkt zijn gebleven tot -2,6% bbp en het tekort van Entiteit I tot -2,7% bbp. De rekeningen van de Sociale Zekerheid werden eveneens afgesloten met een gering tekort (-0,1% bbp), daar waar het stabiliteitsprogramma een evenwicht vooropstelde.

³⁴ Entiteit I bestaat uit de Federale Overheid en de Sociale Zekerheid en Entiteit II bestaat uit de Gemeenschappen en Gewesten alsook de Lokale Overheden.

Op het niveau van Entiteit II bevond het tekort (-0,5% bbp) zich licht onder de begrotingsdoelstelling (-0,4% bbp) in 2012. Dit wordt enkel en alleen verklaard door de groter dan voorziene verslechtering van het saldo van de Lokale Overheden, dat van -0,1% bbp in 2011 naar -0,4% bbp in 2012 ging, terwijl dit beperkt zou moeten zijn gebleven tot 0,2% bbp binnen de context van een versneld tempo van de investeringsuitgaven in een periode van lokale verkiezingen. Deze ongunstige prestatie werd deels gecompenseerd door het feit dat het globale saldo van de Gemeenschappen en Gewesten in evenwicht was in 2012 en aldus de doelstelling uit het stabiliteitsprogramma van een maximaal tekort van 0,2% bbp ruimschoots realiseerde.

De verklarende factoren van deze begrotingsresultaten worden onderzocht in onderstaande afdelingen die worden gewijd aan de analyse van de rekening van de verschillende overheidsniveaus.

2.2 Gedetailleerde analyse per subsector

2.2.1 Entiteit I (exclusief Zorgfonds)

Tabel 17
Rekening van Entiteit I (in % bbp)

		2009	2010	2011	2012	2011-2012	2009-2012
Effectieve totale ontvangsten na fiscale overdrachten	(1)=(2)+(3)+(4)	30,8%	31,8%	31,9%	33,2%	1,3%	2,3%
<u>Fiscale ontvangsten na fiscale overdrachten</u>	<u>(2)=2a-2b</u>	<u>15,3%</u>	<u>16,3%</u>	<u>16,0%</u>	<u>16,8%</u>	<u>0,8%</u>	<u>1,6%</u>
(Vóór fiscale overdrachten)	(2a)	24,4%	25,0%	25,2%	26,1%	1,0%	1,7%
(Over te dragen fiscale ontvangsten, inclusief EU)	(2b)	9,1%	8,7%	9,2%	9,3%	0,1%	0,2%
<u>(Geconsolideerde) effectieve sociale bijdragen</u>	<u>(3)</u>	<u>14,4%</u>	<u>14,1%</u>	<u>14,2%</u>	<u>14,5%</u>	<u>0,3%</u>	<u>0,2%</u>
<u>Overige niet-fiscale ontvangsten (inclusief verkoop van activa)</u>	<u>(4)</u>	<u>1,2%</u>	<u>1,4%</u>	<u>1,7%</u>	<u>1,8%</u>	<u>0,1%</u>	<u>0,6%</u>
Pm. Fiscale en parafiscale ontvangsten (vóór fiscale overdrachten)	(5)=(2a)+(3)	38,8%	39,1%	39,4%	40,7%	1,3%	1,9%
"One shots" (incl. verkoop van activa) & perimeterwijzigingen	(6)	-0,5%	0,2%	0,0%	0,4%	0,4%	1,0%
Ontvangsten exclusief "one shots" (na fiscale overdrachten)	(7)=(1)-(6)	31,4%	31,7%	31,9%	32,7%	0,9%	1,4%
Primaire uitgaven	(8)	32,4%	31,8%	32,3%	33,6%	1,3%	1,2%
Finale primaire uitgaven	(8a)	30,5%	30,0%	30,5%	31,7%	1,2%	1,2%
Budgettaire overdrachten aan Entiteit II en aan de EU	(8b)	1,9%	1,8%	1,8%	1,9%	0,1%	0,0%
Primair saldo		-1,6%	0,0%	-0,4%	-0,4%	0,0%	1,2%
Rentelasten (EDP)		3,3%	3,1%	3,0%	3,1%	0,1%	-0,2%
Vorderingensaldo (EDP)		-4,9%	-3,1%	-3,4%	-3,5%	-0,1%	1,4%

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen HRF op basis van INR, NBB.

2.2.1.1 Federale Overheid

Het vorderingensaldo van de Federale Overheid bedroeg in 2012 -3,4% bbp.

Tabel 18
Rekening van de Federale Overheid (in % bbp)

		2009	2010	2011	2012	2011-2012	2009-2012
Effectieve totale ontvangsten vóór fiscale overdrachten	(1)	25,5%	26,4%	26,8%	27,8%	1,1%	2,3%
Overgedragen ontvangsten aan andere overheden	(2)	12,9%	12,7%	13,7%	13,3%	-0,4%	0,5%
Aan de EU	(2a)	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%	0,0%	0,0%
Aan de Sociale Zekerheid	(2b)	3,7%	4,0%	4,6%	4,0%	-0,5%	0,3%
Aan Entiteit II (BFW)	(2c)	8,7%	8,2%	8,7%	8,8%	0,2%	0,2%
Effectieve totale ontvangsten na fiscale overdrachten	(3)=(1)-(2)	12,6%	13,7%	13,0%	14,5%	1,4%	1,8%
Fiscale	(3a)	11,5%	12,3%	11,4%	12,7%	1,3%	1,2%
Overige	(3b)	1,2%	1,4%	1,6%	1,8%	0,1%	0,6%
"One shots" (inclusief verkopen van activa) & perimeter	(4)	-0,6%	0,1%	-0,1%	0,3%	0,4%	1,0%
Ontvangsten excl. "one shots" (na fiscale overdrachten)	(5)=(1)-(4)	13,3%	13,6%	13,1%	14,1%	1,0%	0,9%
Primaire uitgaven	(6)	13,4%	13,6%	13,4%	14,7%	1,4%	1,3%
Finale primaire uitgaven	(7)	9,3%	9,0%	9,2%	9,7%	0,5%	0,3%
Budgettaire overdrachten aan andere overheden	(8)	4,1%	4,6%	4,2%	5,0%	0,9%	0,9%
Aan de EU	(8a)	0,9%	0,9%	0,8%	0,9%	0,1%	0,0%
Aan de Sociale Zekerheid	(8b)	2,2%	2,8%	2,4%	3,2%	0,8%	1,0%
Aan Entiteit II	(8c)	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	0,0%	0,0%
Primair saldo		-0,8%	0,1%	-0,3%	-0,2%	0,1%	0,5%
Rentelasten (EDP)		3,4%	3,1%	3,0%	3,2%	0,2%	-0,2%
Vorderingensaldo (EDP)		-4,2%	-3,0%	-3,4%	-3,4%	-0,1%	0,7%
Niet-discretionaire weerslagen op de ratio van de PRU	(9)	2,1%	1,4%	1,4%	2,3%		
Structurele finale PRU (in volume en in % potentieel bbp)	(7)-(9)	7,3%	7,6%	7,8%	7,4%	-0,4%	0,1%
Jaarlijks verschil = structurele evolutie		0,2%	0,3%	0,2%	-0,4%		
Idem, exclusief loonkostensubsidies		0,0%	0,1%	0,2%	-0,4%		

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen HRF op basis van INR, NBB.

De totale ontvangsten van de Federale Overheid voor fiscale overdrachten aan andere subsectoren namen in 2012 toe met 1,1 procentpunt bbp tot 27,8% bbp. Vooral de fiscale ontvangsten lieten een belangrijke stijging zien. Verscheidene maatregelen op het vlak van zowel personenbelasting, vennootschapsbelasting, btw als accijnzen ondersteunden deze ontvangstengroei (cf. deel 1.2.1). Het effect van de eenmalige verrichtingen op de federale ontvangsten was positief in 2012 en zorgde voor een verbetering met 0,4 procentpunt bbp ten opzichte van 2011.

De financiën van de Federale Overheid worden bovendien in belangrijke mate beïnvloed door de overdrachten aan de overige subsectoren (cf. Kader 3). De fiscale overdrachten aan de andere subsectoren lieten in 2012 een daling optekenen (-0,4 procentpunt bbp), wat ingaat tegen de opwaartse trend van de jaren voordien. Na fiscale overdrachten stegen de federale ontvangsten bijgevolg in 2012 met 1,4 procentpunt bbp. Echter, hiertegenover staat de sterke toename van de budgettaire overdrachten van de Federale Overheid aan de overige subsectoren in 2012 (+0,9 procentpunt bbp), in het bijzonder aan de Sociale Zekerheid (+0,8 procentpunt bbp) omwille van de sterk gestegen evenwichtsdotatie.

De primaire uitgaven van de Federale Overheid liepen in 2012 op van 13,4% bbp tot 14,7% bbp. Naast de forse stijging van de budgettaire overdrachten aan andere subsectoren (+0,9 procentpunt bbp) was er ondanks het gevoerde besparingsbeleid in 2012 een toename van de finale primaire uitgaven van de Federale Overheid met 0,5 procentpunt bbp. Hierbij dient opgemerkt te worden dat deze toename hoofdzakelijk te wijten is aan de herkapitalisatie van Dexia ten belope van 0,8% bbp die de kapitaaluitgaven omhoog duwde. Bij de meeste andere finale federale uitgavenposten was er een stabilisatie of een daling waarneembaar in 2012. Dit was vooral zichtbaar bij de verminderde subsidies aan bedrijven³⁵, bij de intermediaire aankopen (werkingskosten) en bij het geslonken personeelsbestand. De genomen besparingsmaatregelen worden weerspiegeld in de daling van de structurele finale primaire uitgaven (% van het potentiële bbp) van de Federale Overheid in 2012, wat een breuk vormt met de jaren voordien.

De rentelasten van de Federale Overheid namen voor het eerst in jaren opnieuw toe in 2012 tot 3,2% bbp (cf. deel 1.3) en hadden zo een negatieve invloed op het federale vorderingensaldo.

Kader 3: Fiscale en budgettaire overdrachten van de Federale Overheid

De rekening van de Federale Overheid wordt in belangrijke mate beïnvloed door haar financiële overdrachten ten gunste van andere subsectoren. Het betreft zowel horizontale overdrachten bestemd voor de Sociale Zekerheid als verticale overdrachten ten gunste van de Europese Unie of van Entiteit II die uit de gemeenschappen, de gewesten en de lokale overheden bestaat. In dit kader wordt de evolutie van deze fiscale en budgettaire overdrachten van de FO sinds 2004 beschouwd.

---

³⁵ In 2012 werden de subsidies aan de NMBS-groep teruggeschroefd en werd de premie voor minder vervuulende auto's, die als een productgebonden subsidie geboekt wordt in de Nationale Rekeningen, afgeschaft.

Bij de analyse van de overdrachten van de FO aan andere subsectoren wordt een onderscheid gemaakt tussen enerzijds de fiscale en anderzijds de budgettaire overdrachten. "Fiscale overdracht" betekent de fiscale ontvangsten die worden geïnd door de FO en die gedeeltelijk worden overgedragen aan andere subsectoren. Dit begrip gaat gepaard met een hoge beslissingsautonomie inzake uitgaven en met een bepaalde stabiliteit van de vastleggingsmechanismen. "Budgettaire overdracht" betekent daarentegen het toekennen door de FO van bedragen als uitgaven aan de andere subsectoren en die op een wettelijke of uitvoerende basis worden vastgesteld, toegewezen of niet-toegewezen zijn, eenmalig of recurrent zijn.

De totale fiscale en budgettaire overdrachten van de FO aan andere subsectoren bedroegen 18,4% bbp in 2012. Uitgaande van 15,8% bbp in 2004 zijn ze met 2,6 procentpunt bbp gestegen over 8 jaar.

Tabel 19
Budgettaire en fiscale overdrachten van de Federale Overheid aan andere subsectoren
(in % bbp)

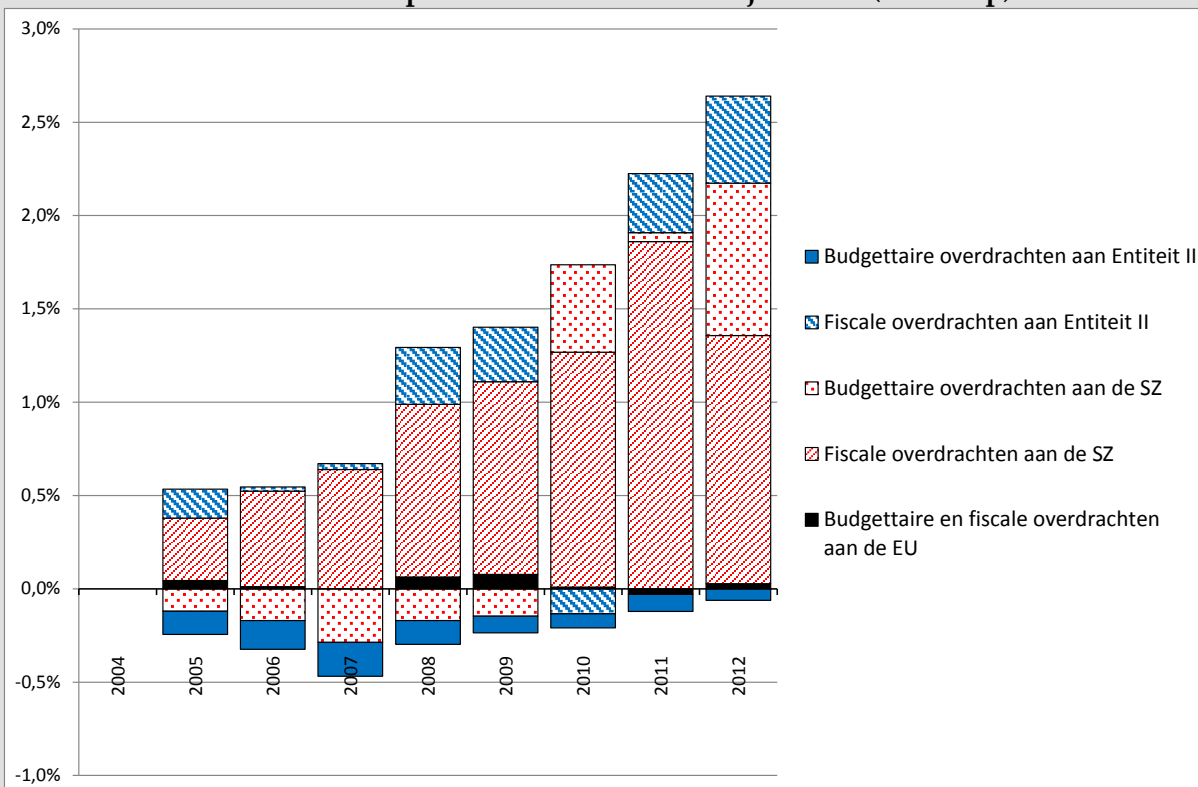
		2004	2006	2008	2010	2011	2012	2011-2012	2004-2012
Totaal budgettaire en fiscale overdrachten van de FO	(1)	15,8%	16,0%	16,8%	17,3%	17,9%	18,4%	0,5%	2,6%
Fiscale overdrachten	(1a)	11,6%	12,2%	12,9%	12,7%	13,7%	13,3%	-0,4%	1,7%
Budgettaire overdrachten	(1b)	4,2%	3,9%	3,9%	4,6%	4,2%	5,0%	0,9%	0,8%
Budgettaire en fiscale overdrachten aan de EU	(2)	1,3%	1,3%	1,4%	1,3%	1,3%	1,4%	0,1%	0,0%
Fiscale overdrachten	(2a)	0,5%	0,5%	0,6%	0,5%	0,5%	0,5%	0,0%	0,0%
Budgettaire overdrachten	(2b)	0,8%	0,8%	0,8%	0,9%	0,8%	0,9%	0,1%	0,1%
Budgettaire en fiscale overdrachten aan de SZ	(3)	5,1%	5,4%	5,8%	6,8%	7,0%	7,2%	0,2%	2,1%
Fiscale overdrachten	(3a)	2,7%	3,2%	3,6%	4,0%	4,6%	4,0%	-0,5%	1,3%
Budgettaire overdrachten	(3b)	2,4%	2,2%	2,2%	2,8%	2,4%	3,2%	0,8%	0,8%
Budgettaire en fiscale overdrachten aan Entiteit II	(4)	9,4%	9,3%	9,6%	9,2%	9,6%	9,8%	0,2%	0,4%
Fiscale overdrachten	(4a)	8,4%	8,4%	8,7%	8,2%	8,7%	8,8%	0,2%	0,5%
Budgettaire overdrachten	(4b)	1,0%	0,9%	0,9%	1,0%	1,0%	1,0%	0,0%	-0,1%
pm. Financiering pensioenen Entiteit II door de FO (*)	(5)	1,1%	1,2%	1,3%	1,4%	1,4%	1,5%	0,0%	0,4%

(°) De uitgaven voor ambtenarenpensioenen (vooral in het onderwijs) van Entiteit II die effectief ten laste zijn van de Federale Overheid door wettelijke regelingen, worden in ESR95 aangerekend als finale primaire uitgaven van Entiteit II (en niet van de FO). Dit heeft als boekhoudkundige tegenpost een lopende fictieve (of toegerekende) overeenkomstige overdracht afkomstig van de FO, wat hier in de laatste lijn van de tabel opgenomen is.

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal

Bron: Berekeningen op basis van de Rekeningen van de Overheid 2012 (INR).

Grafiek 9
Evolutie van de verschillende bestanddelen van de overdrachten door de Federale Overheid ten opzichte van het referentiejaar 2004 (in % bbp)

Bron : Berekeningen HRF op basis van de Rekeningen van de Overheid 2012 (INR).

Bovenstaande grafiek geeft de verandering ten opzichte van het referentiejaar 2004 weer van de samenstelling van de overdrachten. De gecumuleerde groei van de fiscale overdrachten bleef, ondanks een terugval in 2012, over de hele periode 2004-2012 sterk positief (+2,6 procentpunt bbp). De evolutie van de budgettaire overdrachten verloopt onregelmatiger. Door hun versnelling in 2012 laten ook zij een positieve groei optekenen sinds 2004 (+0,8 procentpunt bbp). Er moet bovendien een onderscheid gemaakt worden tussen de begunstigde subsectoren. De fiscale en budgettaire overdrachten zijn in 2012 achtereenvolgens bestemd voor Entiteit II (9,8% bbp), voor de Sociale Zekerheid (7,2% bbp) en voor de Europese Unie (1,4% bbp).

De fiscale overdrachten aan Entiteit II schommelden in functie van de parameters uit de Bijzondere Financieringswet en lagen in 2012 0,5 procentpunt bbp hoger dan in 2004.

De overdrachten aan de Sociale Zekerheid vertoonden een opmerkelijke stijging sinds 2004 (+2,1 procentpunt bbp). Vooral de fiscale overdrachten (alternatieve financiering) stegen fors tussen 2004 en 2011. De Federale Overheid stortte immers een stijgend deel (in % bbp) van haar ontvangsten door aan de SZ ter compensatie van de groei van de sociale uitkeringen die steeds minder door de eigen ontvangsten worden gefinancierd. De verhoogde fiscale overdrachten van de FO aan de SZ compenseerden gedeeltelijk de bijkomende verlagingen van de sociale bijdragen ter bevordering van de werkgelegenheid. In 2012 was er voor het eerst een daling waarneembaar van de alternatieve financiering door een terugloop van de bijkomende toewijzingen uit de btw. De budgettaire overdrachten (staatstoelagen) aan de SZ schommelden tussen de 2,2 en 2,8% bbp tussen 2004 en 2011. In 2012 was er evenwel een forse stijging van de budgettaire overdrachten aan de SZ tot 3,2% bbp door de sterk gestegen evenwichtsdotatie.

2.2.1.2 Sociale Zekerheid (exclusief Zorgfonds)

Na twee jaren van een quasi-evenwicht werd het vorderingensaldo van de Sociale Zekerheid in 2012 terug licht negatief tot -0,1% bbp. De totale ontvangsten van de Sociale Zekerheid namen verder toe tot 22,0% bbp, maar ook de primaire uitgaven zetten hun stijgende trend verder tot 22,1% bbp in 2012.

Tabel 20
Rekening van de Sociale Zekerheid (exclusief Zorgfonds) (in % bbp)

		2009	2010	2011	2012	2011-2012	2009-2012
Totale ontvangsten	(1)=(2)+(3)	20,5%	21,0%	21,4%	22,0%	0,6%	1,5%
- Ontvangsten afkomstig van de FO	(2)	<u>5,9%</u>	<u>6,8%</u>	<u>7,0%</u>	<u>7,2%</u>	<u>0,2%</u>	<u>1,3%</u>
Fiscale	(2a)	3,7%	4,0%	4,6%	4,0%	-0,5%	0,3%
Budgettaire	(2b)	2,2%	2,8%	2,4%	3,2%	0,8%	1,0%
- Eigen ontvangsten, w.o.	(3)	14,6%	14,3%	14,4%	14,8%	0,4%	0,2%
Bijdragen		13,7%	13,4%	13,6%	13,9%	0,3%	0,2%
Fiscale		0,8%	0,8%	0,7%	0,8%	0,0%	0,0%
"One shots" & perimeterwijzigingen	(4)	<u>0,1%</u>	<u>0,1%</u>	<u>0,1%</u>	<u>0,1%</u>	<u>0,0%</u>	<u>0,0%</u>
Ontvangsten exclusief "one shots" & perimeterwijzigingen	(5)=(1)-(4)	<u>20,4%</u>	<u>21,0%</u>	<u>21,3%</u>	<u>21,9%</u>	<u>0,6%</u>	<u>1,5%</u>
Primaire uitgaven	(6)	21,2%	21,1%	21,4%	22,1%	0,7%	0,8%
- Sociale uitkeringen	(6a)	19,7%	19,4%	19,6%	20,3%	0,7%	0,6%
- Overige finale primaire uitgaven, w.o.	(6b)	1,5%	1,6%	1,7%	1,7%	0,0%	0,2%
Loonkostensubsidies		0,7%	0,8%	0,9%	0,9%	0,0%	0,2%
- Budgettaire overdrachten aan andere overheden	(6c)	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%
Primair saldo		-0,7%	0,0%	0,0%	-0,1%	-0,1%	0,6%
Rentelasten (EDP)		0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Vorderingensaldo (EDP)		-0,7%	0,0%	0,0%	-0,1%	-0,1%	0,7%
Niet-discretionaire weerslagen op de ratio van de PRU	(7)	0,7%	0,2%	0,2%	0,5%		
Structurele finale PRU (in volume en in % potentieel bbp)	(6a)+(6b)-(7)	20,5%	20,8%	21,2%	21,5%	0,3%	1,0%
Jaarlijks verschil = structurele evolutie		0,6%	0,3%	0,4%	0,3%		

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen HRF op basis van INR, NBB.

Wat de ontvangsten betreft, viel er in 2012 een daling op te tekenen van de alternatieve financiering³⁶ van de Sociale Zekerheid (-0,5 procentpunt bbp) doordat er vanuit de btw minder bijkomende toewijzingen waren dan in 2011. Echter, de staatstoelagen namen fors toe (+0,8 procentpunt bbp) tot het hoogste niveau in de beschouwde periode 2009-2012. De staatstoelagen bestaan uit de gewone staatstoelagen die ten laste vallen van de algemene uitgavenbegroting van de Federale Overheid en sinds 2010 ook uit een bijzondere staatstoelage, de zogenaamde evenwichtsdotatie. Deze bijzondere staatstoelage beoogt het evenwicht van het ESR-saldo van de Sociale Zekerheid en is in 2012 sterk toegenomen. Per saldo was er dus een toename van de fiscale en budgettaire overdrachten van de Federale Overheid aan de Sociale Zekerheid in 2012 en werd deze sinds 2000 stijgende trend voortgezet. De eigen bijdragen van de Sociale Zekerheid namen opnieuw toe in 2012 (+0,3 procentpunt bbp) dankzij de toegenomen loonquote.

³⁶ Ter herinnering, de alternatieve financiering door de FO werd vooral vanaf 1994 toegepast ter compensatie van de besliste maatregelen inzake verlagingen van bijdragen voor de Sociale Zekerheid. Die alternatieve financiering bestaat vooral uit middelen die van de btw afkomstig zijn, maar daarnaast ook van accijnzen op tabaksproducten en directe belastingen waaronder de roerende voorheffing en de personen- en vennootschapsbelasting (Programmawet van 2 januari 2001).

Aan de uitgavenkant was er een sterke stijging van de sociale uitkeringen (+0,7 procentpunt bbp). In 2012 bedroegen de sociale uitkeringen 20,3% bbp, een historisch hoog niveau. Vooral de pensioenuitgaven groeiden fors (+0,4 procentpunt bbp)³⁷, onder meer door de welvaartsaanpassingen en de toename van het aantal gepensioneerden. De uitgaven voor gezondheidszorg stegen verder (+0,1 procentpunt bbp), maar minder uitgesproken dan in de voorgaande jaren (cf. Kader 4) door de genomen besparingsmaatregelen op het vlak van erelonen en geneesmiddelen. De ziekte- en invaliditeitsuitkeringen (+0,1 procentpunt bbp) bleven ook in 2012 verder toenemen omwille van de welvaartsaanpassingen en de stijging van het aantal begunstigden. De overige sociale uitkeringen, waaronder de werkloosheidsuitkeringen, de brugpensioenen en de kinderbijslag, bleven uitgedrukt in procent bbp min of meer stabiel. Ook de loonkostensubsidies³⁸ stabiliseerden zich in 2012.

Kader 4: Evolutie van de uitgaven voor gezondheidszorg

In dit kader wordt de aandacht gevestigd op de evolutie van de uitgaven voor gezondheidszorg³⁹ sinds 2000. Uitgedrukt als een ratio van het bbp stegen deze gezondheidszorguitgaven van de Gezamenlijke Overheid van 5,3% bbp in 2000 tot 7,2% bbp in 2012.

Tabel 21
Gezondheidszorguitgaven van de Gezamenlijke Overheid (in % bbp)

	2000	2006	2009	2010	2011	2012	2011-2012	Gecumuleerde evolutie		
								2000-2012	2000-2006	2006-2012
Gezondheidszorguitgaven GO	5,6%	6,0%	7,0%	6,9%	7,0%	7,2%	0,1%	1,6%	0,5%	1,1%

Bron: Eigen berekeningen op basis van de Rekeningen van de Overheid 2012 (INR).

³⁷ In 2012 werd een stijging van 0,3 procentpunt bbp opgetekend bij de werknemerspensioenen, 0,1 procentpunt bbp bij de overheidspensioenen en 0,03 procentpunt bbp bij de pensioenen van de zelfstandigen.

³⁸ De loonkostensubsidies betreffen het geheel van werkgelegenheidsbevorderende maatregelen die in het kader van Interprofessionele Akkoorden genomen worden om de loonkosten te verminderen en bevatten zowel uitgaven voor dienstencheques, gerichte sociale bijdrageverminderingen (bv. sociale Maribel) als verminderingen van de bedrijfsvoorheffing (bv. onderzoekers, nacht- en ploegenarbeid, ...). De loonkostensubsidies worden in ESR95 geboekt als primaire uitgaven (subsidiën) en niet als verminderingen van de parafiscale of fiscale ontvangsten.

³⁹ We baseren ons hiervoor op de "uitgaven voor geneeskundige verzorging" van de Gezamenlijke Overheid om de impact van de overdracht in 2004 van de ligdagprijs voor de ziekenhuizen van de Federale Overheid aan de Sociale Zekerheid te neutraliseren.

Op lange termijn kan de groei van de uitgaven voor gezondheidszorg enerzijds verklaard worden door de technologische vooruitgang in de medische sector. Hier speelt het relatieve prijseffect van de gezondheidszorguitgaven doordat de relatief belangrijke kosten voor medische apparatuur niet gecompenseerd worden door de kleine productiviteitswinsten in die sector. Anderzijds wordt de groei van de gezondheidszorguitgaven verklaard door een hogere consumptie op het vlak geneeskundige zorgen door een toenemende welvaart (inkomenseffect) en door de demografische vergrijzing van de bevolking.

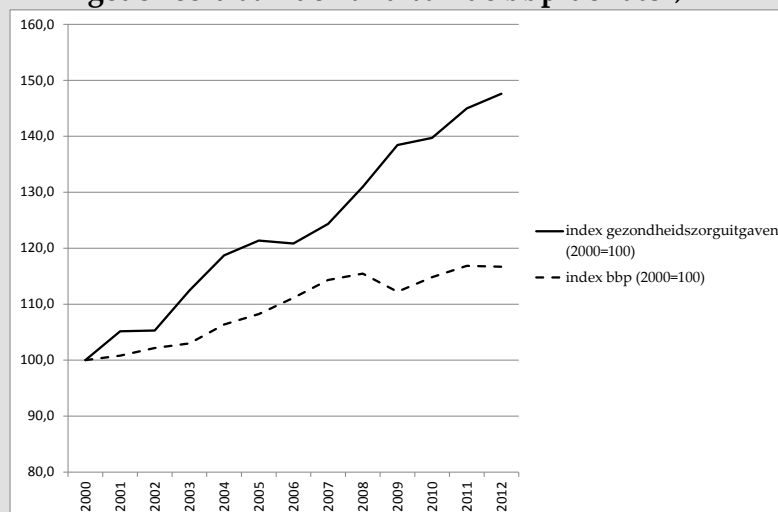
In Grafiek 10 worden de gecumuleerde evolutie van de gezondheidszorguitgaven en van het bbp, waarbij beiden gedefleerd worden aan de hand van de bbp-deflator, sinds 2000 tegenover elkaar gezet. Het groeiritme van de gezondheidszorguitgaven ligt hierbij beduidend hoger dan dat van het bbp.

Opmerkelijk is dat de evolutie van die uitgaven voor gezondheidszorg van jaar tot jaar sterk kan verschillen. Dit komt ook tot uiting in Grafiek 11 die de jaarlijkse reële groei van de gezondheidszorguitgaven, gedefleerd aan de hand van de gezondheidsindex, weergeeft. In 2003 en 2009 lag de jaarlijkse reële groei van de gezondheidszorguitgaven boven de 6%, terwijl deze onder de 1% lag in 2002 en 2006. In ESR95 kunnen de uitgaven op basis van het facturatiecriterium en niet van de datum van die prestaties fluctueren als gevolg van de vertragingen die zich zouden hebben opgestapeld in het facturatieproces. De groeivoet van de gezondheidszorguitgaven wordt ook beïnvloed door de genomen maatregelen op het vlak van de gezondheidszorg.

Grafiek 10

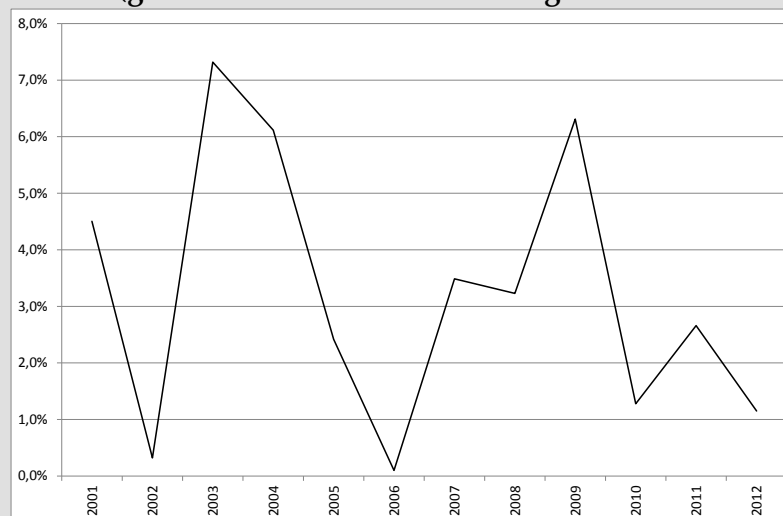
Gecumuleerde groei van de gezondheidszorguitgaven en het bbp (indexcijfers 2000 = 100, gedefleerd aan de hand van de bbp-deflator) ⁴⁰

Bron: Eigen berekeningen op basis van de Rekeningen van de Overheid 2012 (INR).

Grafiek 11

Jaarlijkse groei in volume van de gezondheidszorguitgaven van de Gezamenlijke Overheid (gedefleerd aan de hand van de gezondheidsindex) ⁴¹

Bron: Eigen berekeningen op basis van de Rekeningen van de Overheid 2012 (INR).

⁴⁰ Omwille van de vergelijkbaarheid over de tijd wordt hier een correctie toegepast voor de "verzekering kleine risico's" bij de zelfstandigen die vanaf 2008 verplicht werd.

⁴¹ Idem.

In de wet wordt een reële groeicijfer vastgelegd van de globale jaarlijkse begrotingsdoelstelling voor de gezondheidszorguitgaven. Dit betekent dat deze globale jaarlijkse begrotingsdoelstelling jaarlijks toeneemt met de door de wet bepaalde reële groeicijfer voor dat jaar, en daarenboven nog vermeerderd wordt met de stijging van het gezondheidsindexcijfer voor dat betrokken jaar. In de periode 2000-2003 bedroeg de geldende jaarlijkse reële groeicijfer 2,5%, maar deze werd ruimschoots overschreden. Vanaf 2004 werd de groeicijfer verhoogd tot 4,5% in reële termen en werden ook maatregelen genomen om de uitgaven te beperken in het kader van die norm.

Er werd bovendien een Toekomstfonds⁴² opgericht om, ten vroegste vanaf 2012, bij te dragen in de investeringen die nodig zijn om het systeem van geneeskundige verzorging aan te passen aan de vergrijzing van de bevolking. Dit Toekomstfonds wordt gespijsd met de eventuele jaarlijkse overschotten indien de gezondheidszorguitgaven lager blijken uit te vallen dan hetgeen door de vooropgestelde groeicijfer bepaald werd.

Om de houdbaarheid van de financiering van de gezondheidszorg op lange termijn te verzekeren, zijn bijkomende maatregelen nodig. De federale regering heeft zich ertoe verbonden de uitgaven voor de geneeskundige verzorging te verminderen om in de toekomst een draaglijke groei van deze sector te garanderen. Voor 2013 werd de reële groeicijfer teruggebracht tot 2%, te verhogen met de gezondheidsindex en met een extra bedrag (40 miljoen euro) voor nieuwe banen in de socialprofitsector. Vanaf 2014 wordt het bedrag van de globale jaarlijkse begrotingsdoelstelling vermeerderd met een reële groeicijfer van 3% bovenop de verandering van het gezondheidsindexcijfer.⁴³

2.2.2 Entiteit II

Entiteit II bevat zowel de Gemeenschappen en Gewesten als de Lokale Overheden. Net als bij Entiteit I zullen wij de geaggregeerde begrotingsresultaten van deze twee subsectoren evalueren. Deze evaluatie is om twee redenen relevant. Enerzijds storten de gewesten aanzienlijke financiële overdrachten aan de gemeenten en provincies voor de uitoefening van hun bevoegdheden. Anderzijds hebben de gewesten naar aanleiding van de regionalisering van de provincie- en gemeentewet in 2001 de vooropgestelde begrotingsdoelstelling gekregen over de Lokale Overheden.

---

⁴² Artikel 111 van de Programmawet van 27 december 2006 richt het "Fonds voor de toekomst van de geneeskundige verzorging" op.

⁴³ Artikel 122 van de Programmawet van 22 juni 2012.

Tabel 22
Rekening van Entiteit II (inclusief Zorgfonds) (in % bbp)

	2009	2010	2011	2012	2011-2012	2009-2012
Effectieve totale ontvangsten	15,9%	15,7%	16,3%	16,4%	0,1%	0,5%
<u>Eigen ontvangsten</u>	<u>15,0%</u>	<u>14,7%</u>	<u>15,4%</u>	<u>15,4%</u>	<u>0,0%</u>	<u>0,4%</u>
Overdrachten van fiscale ontvangsten (BFW)	8,7%	8,2%	8,7%	8,8%	0,2%	0,2%
Eigen ontvangsten	6,3%	6,4%	6,7%	6,6%	-0,1%	0,3%
* Fiscale en parafiscale	4,5%	4,5%	4,7%	4,6%	-0,1%	0,1%
* Niet-fiscale	1,9%	1,9%	2,0%	2,0%	0,0%	0,1%
Effectief ontvangen budgettaire overdrachten	<u>1,0%</u>	<u>1,0%</u>	<u>1,0%</u>	<u>1,0%</u>	<u>0,0%</u>	<u>0,0%</u>
Primaire uitgaven (exclusief overheidspensioenen)	16,3%	16,0%	16,4%	16,6%	0,2%	0,3%
Finale primaire uitgaven	16,3%	16,0%	16,3%	16,6%	0,2%	0,3%
Gestorte budgettaire overdrachten	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Primair saldo	-0,3%	-0,3%	0,0%	-0,2%	-0,2%	0,2%
Rentelasten (EDP)	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,0%	0,0%
Vorderingensaldo (EDP)	-0,7%	-0,7%	-0,4%	-0,5%	-0,1%	0,2%

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen HRF op basis van INR, NBB.

Na een duidelijke verbetering van het vorderingensaldo van Entiteit II in 2011 tot -0,4% bbp, vond er in 2012 opnieuw een lichte verslechtering plaats tot -0,5% bbp. Deze verslechtering van het vorderingensaldo van Entiteit II in 2012 maskeert echter twee uiteenlopende evoluties bij zijn subsectoren. De achteruitgang bij de Lokale Overheden is hierbij groter dan de vooruitgang bij de Gemeenschappen en Gewesten. De doelstelling uit het Stabiliteitsprogramma van april 2012 voor Entiteit II was een vorderingensaldo van -0,4% bbp.

2.2.2.1 Gemeenschappen en Gewesten (inclusief Zorgfonds)

Het vorderingensaldo van de Gemeenschappen en Gewesten verbeterde in 2012 met 0,2 procentpunt bbp tot een evenwicht. Deze verbetering is vooral te danken aan de toegenomen overdrachten van middelen uit de personenbelasting en de btw aan de Gemeenschappen en Gewesten in het kader van de Bijzondere Financieringswet. De uitgaven kenden een quasi-stabilisatie in 2012 dankzij de besparingsmaatregelen genomen in verschillende begrotingsrondes.

Tabel 23
Rekening van de Gemeenschappen en Gewesten (in % bbp)

	2009	2010	2011	2012	2011-2012	2009-2012
Effectieve totale ontvangsten	12,0%	11,9%	12,5%	12,7%	0,2%	0,7%
<u>Ontvangsten geïnd door andere overheden</u>	<u>9,0%</u>	<u>8,6%</u>	<u>9,1%</u>	<u>9,2%</u>	<u>0,2%</u>	<u>0,2%</u>
Overdrachten BFW (PB en btw)	8,6%	8,2%	8,6%	8,8%	0,2%	0,2%
Ontvangen budgettaire overdrachten	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%	0,0%	0,0%
Eigen ontvangsten	<u>3,0%</u>	<u>3,3%</u>	<u>3,5%</u>	<u>3,5%</u>	<u>0,0%</u>	<u>0,5%</u>
Fiscale en parafiscale	2,1%	2,3%	2,4%	2,4%	0,0%	0,3%
Niet-fiscale	0,9%	1,0%	1,1%	1,1%	0,0%	0,2%
Primaire uitgaven (exclusief overheidspensioenen)	12,6%	12,4%	12,5%	12,6%	0,0%	0,0%
Finale primaire uitgaven	10,1%	9,9%	10,1%	10,1%	0,0%	0,0%
Overgemaakte budgettaire overdrachten	2,5%	2,5%	2,4%	2,5%	0,0%	0,0%
Primair saldo	-0,6%	-0,5%	0,0%	0,1%	0,2%	0,7%
Rentelasten (EDP)	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,0%	0,0%
Vorderingensaldo (EDP)	-0,7%	-0,7%	-0,2%	0,0%	0,2%	0,7%
Niet-discretionaire weerslagen op de ratio van de PRU	0,2%	0,1%	0,2%	0,3%		
Structurele finale PRU (in volume en in % potentieel bbp)	9,9%	9,8%	9,9%	9,9%	0,0%	0,0%
<i>Jaarlijks verschil = structurele evolutie</i>	<i>0,3%</i>	<i>0,0%</i>	<i>0,0%</i>	<i>0,0%</i>		

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen HRF op basis van INR, NBB.

Een uitgebreide evaluatie van de begrotingsresultaten per deelgebied wordt gemaakt in deel 3.

2.2.2.2 Lokale Overheden

Het past te vermelden dat de voorgestelde cijfers, die afkomstig zijn van de Rekeningen van de Overheid 2012 van het INR, voor 2012 geen definitieve uitvoeringscijfers betreffen, maar extrapolaties op basis van de beschikbare gegevens. Voor het jaar 2012 konden de lokale overheidsrekeningen enkel voor de gemeenten en de OCMW's van het Waals Gewest en de Duitstalige Gemeenschap gebaseerd worden op een deel van de werkelijke rekeningen. De dekkingsgraad op basis van het aantal inwoners voor de gemeenten van de beschikbare cijfers op basis van de individuele rekeningen is echter uiteenlopend volgens deelgebied en gemiddeld iets meer dan 50%. Deze cijfers, die nog onderhevig zijn aan wijzigingen, dienen dus voorzichtig te worden geïnterpreteerd.

Bij de evaluatie van de financiën van de Lokale Overheden moet rekening gehouden worden met hun investeringscyclus. De investeringsuitgaven van de Lokale Overheden kennen immers doorgaans een belangrijke toename in het jaar vóór de lokale verkiezingen en, in mindere mate, in het jaar van de verkiezingen zelf.

Tabel 24
Rekening van de Lokale Overheden (in % bbp)

	2006	2009	2010	2011	2012	2011-2012	2009-2012	2006-2012
Effectieve totale ontvangsten	6,1%	6,5%	6,3%	6,3%	6,2%	-0,1%	-0,3%	0,1%
<u>Eigen ontvangsten</u>	<u>3,1%</u>	<u>3,3%</u>	<u>3,2%</u>	<u>3,2%</u>	<u>3,1%</u>	<u>-0,1%</u>	<u>-0,3%</u>	<u>-0,1%</u>
Fiscales	2,2%	2,4%	2,3%	2,3%	2,2%	-0,1%	-0,2%	0,0%
Niet-fiscale	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	0,0%	0,0%	0,0%
Ontvangsten afkomstig van andere overheden	<u>3,0%</u>	<u>3,2%</u>	<u>3,1%</u>	<u>3,1%</u>	<u>3,1%</u>	<u>0,0%</u>	<u>0,0%</u>	<u>0,1%</u>
Primaire uitgaven (exclusief overheidspensioenen)	6,1%	6,2%	6,1%	6,3%	6,5%	0,2%	0,3%	0,5%
Finale primaire uitgaven, w.o.	6,0%	6,2%	6,1%	6,2%	6,4%	0,2%	0,3%	0,4%
Kapitaaluitgaven	0,9%	0,8%	0,8%	0,9%	1,0%	0,1%	0,1%	0,0%
<i>Pm Investeringscyclus</i>	-0,1%	0,0%	0,0%	-0,1%	-0,1%	0,0%	-0,1%	0,0%
Gestorte budgettaire overdrachten	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Primair saldo	0,1%	0,2%	0,1%	0,0%	-0,3%	-0,3%	-0,5%	-0,4%
Rentelasten (EDP)	0,2%	0,2%	0,2%	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Vorderingensaldo (EDP)	-0,1%	0,1%	0,0%	-0,1%	-0,4%	-0,3%	-0,5%	-0,4%
Niet-discretionaire weerslagen op de ratio van de PRU	0,0%	0,2%	0,0%	0,1%	0,3%			
Structurele finale PRU (in volume en in % potentieel bbp)	6,0%	6,0%	6,1%	6,1%	6,2%	0,1%	0,2%	0,2%
<i>Jaarlijks verschil = structurele evolutie</i>	<i>0,1%</i>	<i>0,1%</i>	<i>0,1%</i>	<i>0,1%</i>	<i>0,1%</i>			

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen HRF op basis van INR, NBB.

Het vorderingensaldo van de Lokale Overheden kende een forse achteruitgang (-0,3 procentpunt bbp) in 2012. Het bedroeg toen -0,4% bbp, wat het laagste niveau is dat in de periode 2006-2012 opgetekend werd. Opmerkelijk hierbij is dat het primair saldo in 2012 negatief werd, zowel door een daling van de ontvangsten (-0,1 procentpunt bbp) als door een stijging van de primaire uitgaven (+0,2 procentpunt bbp) ten opzichte van 2011.

De ontvangsten werden in 2012 negatief beïnvloed door de terugval van de opcentiemen op de personenbelasting. Merk op dat de opbrengst van de aanvullende personenbelasting afhangt van zowel het ritme van de inkohierungen als van de inkomensverdeling van de ingekohierde belastingplichtigen, wat van jaar tot jaar kan variëren. Op ESR-basis ontvingen de LO in 2012 2715 miljoen euro uit deze inkohierungen ten opzichte van 3085 miljoen euro in 2011. De uitgavengroei bij de Lokale Overheden werd veroorzaakt door de verdere toename van de investeringen in het verkiezingsjaar 2012 en door de toegenomen beloning van werknemers van de Lokale Overheden, zowel op het vlak van de sociale bijdragen, waaronder de pensioenbijdragen, als van de eigenlijke lonen. De beloning van werknemers van de LO steeg in 2012 procentueel met 4,3%, waarvan 2,5% toe te schrijven is aan de groei van de eigenlijke lonen en 1,8% aan de groei van de sociale bijdragen. Een analyse van de geregionaliseerde saldi van de Lokale Overheden komt aan bod in deel 3.6.

Kader 5: De boekhouding van de lokale besturen en de verschillen met ESR95

Het boekhoudsysteem van de lokale besturen verschilt grondig met het ESR95 boekhoudsysteem. In ESR 95 worden de provincies, gemeenten, OCMW' s, politiezones, polders en wateringen, de Brusselse agglomeratie alsook de intercommunales⁴⁴ en autonome gemeentebedrijven die geen marktproducenten zijn, gerekend tot de lokale overheden. De cijfers zoals die voorkomen in de rekeningen en de begrotingen van de LO kunnen niet zomaar vergeleken worden met de cijfers van de overige overheden. Omdat de huidige gemeentelijke boekhouding geen directe ESR-rapportering toelaat, is voor een vergelijking tussen de overheden en de berekening van de financiële stromen van de gezamenlijke overheid dus alleszins een omzetting naar ESR95 nodig van de cijfers betreffende de LO. De gemeenteboekhouding bestaat uit een begrotingsboekhouding op kasbasis en, sinds 1995, een algemene boekhouding met een balans en resultatenrekening.

Hierna worden de typische eigen kenmerken van het boekhoudsysteem van de LO heel beknopt weergegeven⁴⁵. In de boekhouding van de LO wordt een onderscheid gemaakt tussen **de gewone en de buitengewone dienst**. Verrichtingen tussen beide mogen niet vermengd worden. Recurrente ontvangsten en uitgaven, waaronder ook terugbetalingen van leningen, maken de gewone dienst uit. Vermogensverrichtingen waaronder leningopbrengsten maken de buitengewone dienst uit. Dit onderscheid houdt onder meer in dat in principe schulden op lange termijn enkel mogen aangegaan worden voor de financiering van investeringen, en niet voor de dekking van dagelijkse uitgaven.

Voorts is er ook een onderscheid tussen de verrichtingen van het **eigen dienstjaar** en die van de **vorige dienstjaren**, met voor beide een eigen begrotingssaldo. Het saldo **algemeen totaal** slaat op het saldo van het betrokken (eigen) dienstjaar en het saldo van de vorige dienstjaren en dat van de overboekingen (overdrachten van of naar reservefondsen). De gemeenten moeten sinds 1988 wettelijk een begrotingsevenwicht algemeen totaal hebben. ESR95 werkt op jaarbasis en rekent enkel verrichtingen aan van het betrokken dienstjaar en kent geen overboekingen.

---

⁴⁴ Het grootste deel van de intercommunales zijn echter marktproducenten en behoren aldus niet tot de overheid maar tot de niet-financiële vennootschappen.

⁴⁵ Grotendeels geïnspireerd op BELFIUS, Fiche 2: Het budgettair stabiliteitspact en de ESR 95-normen, in: De financiële uitdagingen voor de gemeentelijke bestuursperiode 2013-2018, blz. 14.

Tenslotte is er nog een belangrijk verschil. **Financiële verrichtingen** zoals het aangaan van leningen of de verkoop van financiële activa worden door de LO in hun boekhouding als ontvangsten of uitgaven geboekt, terwijl ze in ESR95 niet aangerekend worden als begrotingsontvangsten of -uitgaven en ze dus geen weerslag op het vorderingensaldo hebben. Dit leidt ertoe dat bij de overgang van het saldo in de gemeenteboekhouding naar ESR95 het saldo verslechtert omdat in het bijzonder met leningen gefinancierde investeringen in de gemeenteboekhouding slechts gradueel worden geboekt ten belope van het bedrag van de jaarlijkse leningaflossingen en in ESR95 financiële verrichtingen niet meegerekend worden voor het vorderingensaldo. Daarom dient de regel van een sluitende begroting bij omzetting in ESR95-boekhouding toegepast te worden op het gemiddelde van de electorale cyclus ⁴⁶ omdat aldus de weerslag van de investeringen wordt uitgevlakt.

In het Vlaams Gewest zullen de lokale besturen (gemeenten, provincies en OCMW's) vanaf 2014 de regels moeten toepassen van de zogenaamde 'beleids- en beheerscyclus' (BBC) ⁴⁷. De budgettaire normering van de BBC houdt in dat jaarlijks een evenwicht op kasbasis dient verwezenlijkt en dat de autofinancieringsmarge op het einde van de periode gedekt door het zesjarige meerjarenplan, nul of positief moet zijn (structureel evenwicht). Het resultaat op kasbasis omhelst het saldo van het exploitatiebudget, het investeringsbudget en de lenings- en financieringsverrichtingen, verminderd met de bestemde gelden en vermeerderd met het gecumuleerd resultaat van de vorige jaren. De autofinancieringsmarge omhelst het saldo van de exploitatie-uitgaven en -ontvangsten plus de periodieke leninguitgaven en geeft aan of een lokaal bestuur financieel in staat is om nieuwe (investerings)uitgaven te dragen zonder bijkomende leningen. De BBC vergemakkelijkt de rapportering volgens ESR 95.

In het Waals Gewest voorziet de budgettaire omzendbrief van juli 2013 aan de gemeenten in aanvullende budgettaire beperkingen voor de Waalse gemeenten. Daarin worden 'bakens' uitgezet met het oog op het vermijden van tekorten vanaf 2014. Aldus wordt onder meer het maximumbedrag van leningen voor investeringen beperkt tot 180 euro per jaar en per inwoner en worden de gemeenten gevraagd niet alleen een globaal evenwicht te realiseren maar ook een evenwicht voor het eigen dienstjaar. Daarnaast gelden er ook striktere termijnen voor het indienen van de begrotingen en de rekeningen.

---

⁴⁶ Zie het Advies van de Afdeling van maart 2012, blz. 58. Dit is een interpretatie van artikel 8 van het Samenwerkingsakkoord van 15 december 2009 tussen de Federale Overheid en de deelgebieden.

⁴⁷ Zie BELFIUS, Een thematische benadering van de lokale financiën, Fiche 11: De nieuwe beleids- en beheerscyclus (BBC) voor de Vlaamse lokale besturen.

De toepassing van de ESR-begrotingsnormering op de LO houdt niet in dat de LO ESR in hun specifiek boekhoudsysteem moeten toepassen. Wel wordt geëist dat de LO een boekhoudsysteem hebben dat voldoende gedetailleerd is, opdat het INR de eigen boekhoudcijfers van de LO zou kunnen omzetten naar het ESR via overgangstabellen.

2.2.3 Vergelijking van de groeitempi van de primaire uitgaven

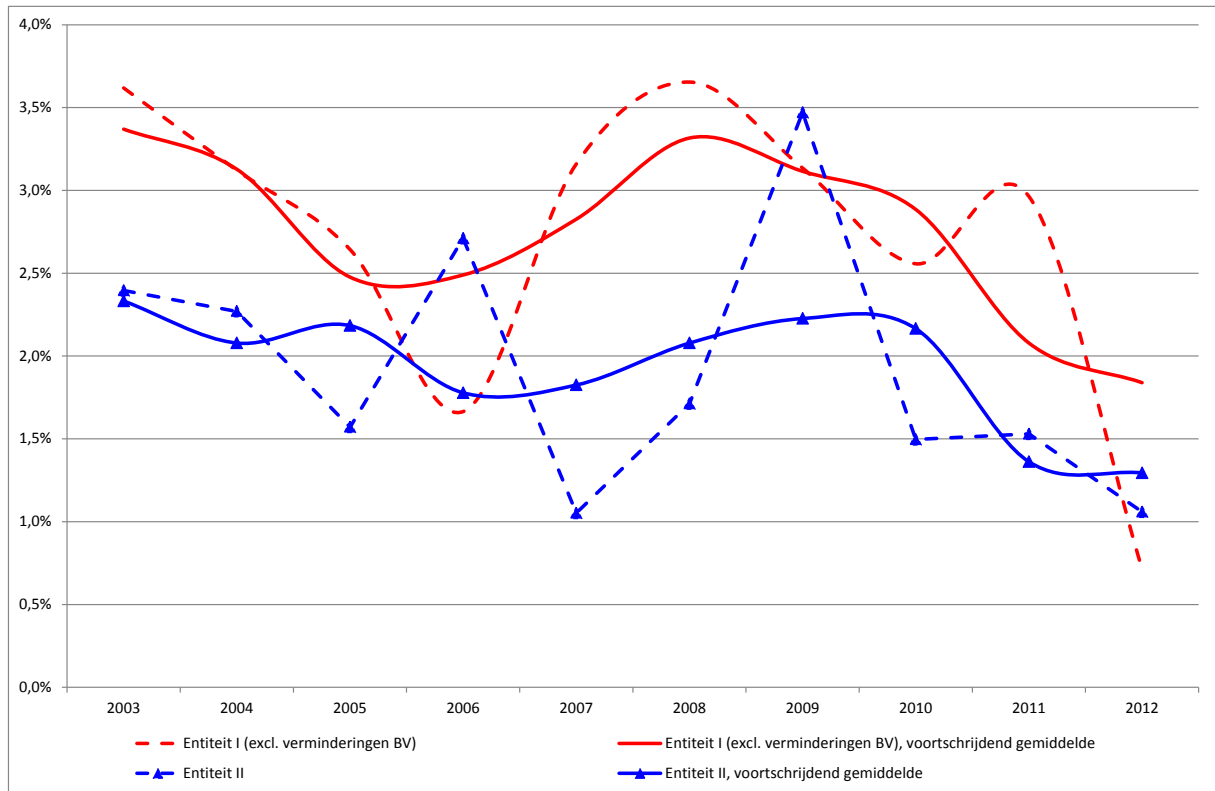
In deze afdeling worden de groeitempi van de primaire uitgaven in de twee entiteiten en in de subsectoren onderzocht. Daartoe worden de finale primaire uitgaven van elk overheidsniveau gecorrigeerd om rekening te houden met de invloed van diverse niet discretionaire factoren, naar het voorbeeld van de benaderingswijze die is toegepast in deel 1.2.2. Concreet zullen de invloed van de investeringscyclus van de Lokale Overheden, van de financiering van de EU, of het cyclisch bestanddeel van de werkloosheidsuitgaven in rekening worden gebracht om te komen tot een concept van structurele uitgaven bij de verschillende overheidsniveaus.

Onderstaande grafiek vergelijkt het groeitempo van de finale (zonder overdrachten) primaire uitgaven van respectievelijk Entiteit I en van Entiteit II.

Grafiek 12

Groeitempo van de structurele (*) uitgaven van Entiteit I en van Entiteit II (jaarlijks en gecentreerd voortschrijdend gemiddeld procentueel verschil)

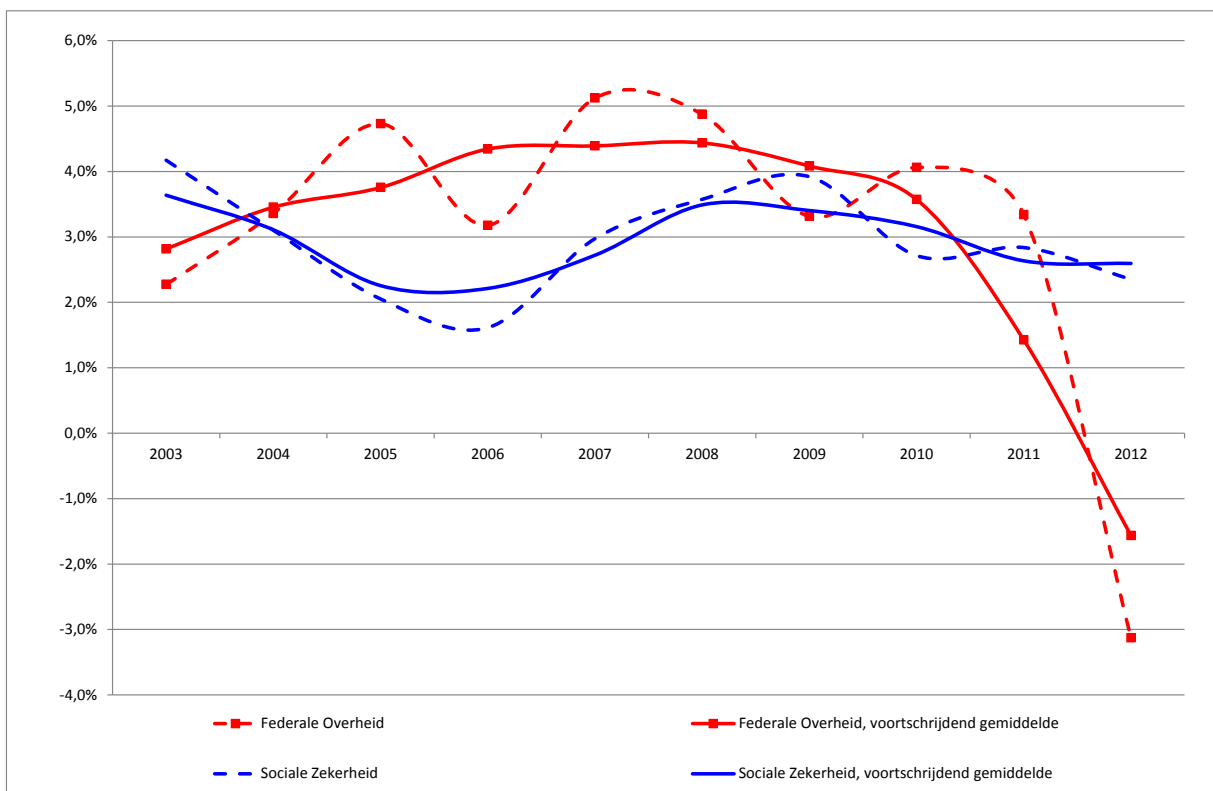
Bron : INR, Rekeningen van de overheid, berekeningen HRF.

(*) gecorrigeerd voor de investeringscyclus van de Lokale Overheden, de cyclische werkloosheidsuitkeringen, one-shot operaties, bepaalde perimeterwijzigingen, verminderingen van de bedrijfsvoorheffing, en gedeeld op basis van de indexeringsindex van de overheidssalarissen, sociale uitkeringen en consumptieprijsindex.

De groei in volume van de primaire uitgaven van elke entiteit vertraagde in 2012. In Entiteit I ging het groeitempo van de structurele uitgaven van 3% in 2011 naar 0,7% in 2012. De salarissen, de ondernemingssubsidies en de aankopen van goederen en diensten vertoonden een afname in reële termen, terwijl de sociale uitkeringen in natura verleden jaar met ongeveer 2,6% stegen. In Entiteit II zette zich reeds in 2010-2011 een duidelijke daling van het tempo van de uitgaven in. Die was mogelijk gemaakt door de verlaging van de aankopen van goederen en diensten in reële termen en door de meer gematigde evolutie van de ondernemingssubsidies en van de overdrachten aan de andere sectoren.

De verhoging van de structurele uitgaven van Entiteit I in 2012 is toe te schrijven aan een uiteenlopende evolutie van de uitgaven van de Federale Overheid en van de Sociale Zekerheid (zie Grafiek 13). Die uitgaven zouden immers in structurele (reële) termen bij de Federale Overheid met ongeveer 3% afnemen, grotendeels wegens de daling van de subsidies en overdrachten (NMBS, schrapping premie minder vervuilende wagens), terwijl ze bij de Sociale Zekerheid met 2,5% zouden toenemen, hoofdzakelijk als gevolg van de stijging van de sociale uitkeringen.

Grafiek 13
Groeitempo van de structurele (*) uitgaven van de Federale Overheid en van de Sociale Zekerheid (jaarlijks en gecentreerd voortschrijdend gemiddeld procentueel verschil)

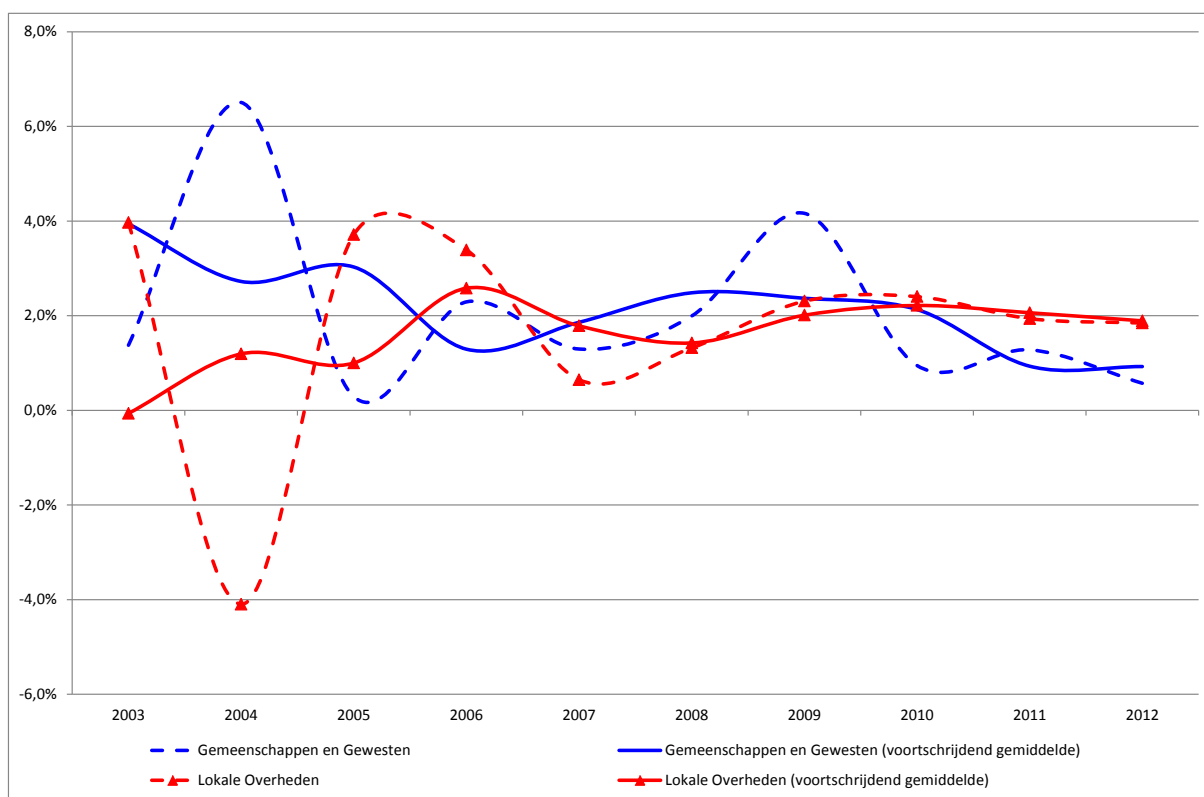
Bron: INR, Rekeningen van de overheid, berekeningen HRF.

(*) Gecorrigeerd voor dezelfde niet discretionaire factoren als die welke zijn toegelicht onder de vorige grafiek.

Zoals blijkt uit

Grafiek 14 zijn de bij Entiteit II waargenomen trends het resultaat van enigszins van elkaar verschillende trajecten tussen de twee bestanddelen ervan, met name de deelgebieden en de Lokale Overheden. Over de periode 2009-2012 verhoogden de structurele uitgaven van de gemeenschappen en gewesten tegen een gemiddeld jaartempo van 0,9%, dus licht lager dan de potentiële economische groei, terwijl de uitgaven van de Lokale Overheden met ongeveer 2% gemiddeld per jaar stegen.

Grafiek 14
Groei tempo van de structurele uitgaven (*) van de gemeenschappen en de gewesten en de Lokale Overheden (jaarlijks en gecentreerd voortschrijdend gemiddeld procentueel verschil)

Bron : INR, Rekeningen van de overheid, berekeningen HRF.

(*) Gecorrigeerd voor dezelfde niet discretionaire factoren als die welke zijn toegelicht onder de vorige grafiek.

Bij de Lokale Overheden wordt tot de stijging vooral bijgedragen door de groei van de uitgaven voor salarissen (in volume) en van de investeringen (zelfs gecorrigeerd voor de electorale cyclus), terwijl de aankopen van goederen en diensten en de overige uitgaven voor overdrachten slechts zwak stegen in reële termen. De verhoging van de uitgaven voor salarissen van de Lokale Overheden is tegelijk toe te schrijven aan de evolutie van de (belastbare) loonmassa en aan een toename van de gestorte bijdragen voor de financiering van de pensioenen van het lokale overheidsperoneel.

---

3 EVALUATIE VAN DE BEGROTINGSRESULTATEN VAN DE GEFEDEREERDE ENTITEITEN

3.1 *Woord vooraf*

In dit deel van het Advies worden de begrotingsrealisaties voor de periode 2009-2012 besproken, en in het bijzonder het jaar 2012, van de afzonderlijke gemeenschappen en gewesten. De evaluatie van deze verwezenlijkingen wordt gebaseerd op de ESR-vorderingensaldi uit de Rekeningen van de overheid 2012 die in september 2013 door het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) werden gepubliceerd. Deze saldi worden vergeleken met de budgettaire doelstellingen die voortvloeien uit het overleg tussen de federale overheid en de betrokken entiteiten.

Er wordt aandacht besteed aan de saldi van de lokale overheden die voor de eerste maal door het INR per gewest werden opgedeeld.

In dit advies wordt tevens een overzicht gegeven van de samenstelling en de evolutie van de schuld van de gemeenschappen en de gewesten tijdens de periode 2002 – 2012.

Tot slot wordt vooruit geblikt naar de toekomst met een toelichting van de budgettaire afspraken die dit jaar tot stand kwamen tussen de federale overheid en de gemeenschappen en de gewesten inzake de verdeling van de saneringsinspanningen voor 2013.

3.2 *Methodologische toelichting*

Er wordt verwezen naar het advies van de Afdeling van oktober 2012 daar er zich geen fundamentele wijzigingen in de methodologische benadering hebben voorgedaan (punt 3.2). Ten opzichte van het Advies van oktober 2012 worden de ramingen van het Rekenhof (voorafbeelding van de uitvoering van de begroting) echter niet gebruikt als vergelijkingspunt in de analyse van de budgettaire realisaties. Voor alle duidelijkheid zijn de door het INR opgemaakte gegevens het enige referentiepunt voor de evaluatie.

Hoewel ze voorlopig zijn, vormen de gegevens van het Rekenhof echter een belangrijke informatiebron, in het bijzonder op het vlak van de realisaties inzake budgettaire ontvangsten en uitgaven, bij gebrek aan gegevens van bepaalde entiteiten zelf. De tabellen met de gegevens van het Rekenhof worden in bijlage (zie 4.3) opgenomen.

3.3 Herziening van de budgettaire realisaties

De realisaties voor de jaren 2009 tot 2011 werden reeds geëvalueerd in het Advies van de Afdeling van oktober 2012 op basis van de Rekeningen van de overheid 2011 die in juli 2012 door het INR werden gepubliceerd. Deze realisaties worden echter opgenomen in dit Advies, aangezien de op de Rekeningen van de overheid 2011 gebaseerde vorderingensaldi opnieuw werden herzien bij de publicatie van de Rekeningen van de overheid 2012.

Voor de periode 2009-2011 beperkt het Advies zich tot het vermelden van de impact van de herzieningen en tot het vergelijken van het herziene vorderingensaldo met de overeenkomende budgettaire doelstelling. De belangrijkste herzieningen door het INR worden eveneens vermeld.

3.3.1 Herziening van de budgettaire realisaties

In Tabel 25 wordt een overzicht gegeven van de vorderingensaldi en de herzieningen ervan voor de periode 2009-2011. Gezien niet alle gemeenschappen en gewesten het onderwerp waren van een herziening, worden enkel die entiteiten vermeld waar effectief een herziening van het vorderingensaldo heeft plaats gevonden.

De herzieningen hebben betrekking op de verschillende correcties die nodig zijn om de overgang te maken van het saldo van de economische hergroepering (EH), wat door de betrokken entiteiten zelf wordt opgemaakt, naar het ESR-vorderingensaldo, wat door het INR wordt bepaald. Naast de herziening van de correcties is het tevens mogelijk dat ook de economische hergroepering zelf wordt geactualiseerd op basis van de meest recente informatie.

De herzieningen betroffen elk van de jaren 2009 tot 2011 in de drie gewesten (met name omwille van de integratie van de gewestelijke investeringsmaatschappijen – PMV, GIMB en SRIW – in de consolidatiekring), terwijl deze de gemeenschappen en de Franse Gemeenschapscommissie (Cocof) slechts in 2011 hebben getroffen (als gevolg van een gunstiger saldo op het vlak van de economische hergroepering). Ongeacht de statistische aanpassing hebben het geheel van de herzieningen voor een gegeven entiteit en jaar nooit 20 miljoen euro overschreden, behalve in het Waals Gewest in 2010 (neerwaartse herziening van het tekort ten belope van 59,3 miljoen euro).

Tabel 25
Herziening van de vorderingensaldi van gemeenschappen en gewesten
voor de periode 2009-2011

Vorderingensaldi (x 1.000.000 EUR)	2009	2010	2011
Advies oktober 2012 (overheidsrekeningen 2011) (1)			
Geheel G&G	-2.521,2	-2.375,4	-805,2
w.o.			
Vlaamse Gemeenschap excl. Zorgfonds	-1.099,6	-972,8 (b)	177,5
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-303,8	-260,8	-295,6
Waals Gewest	-821,5	-426,9	-486,0
Franse Gemeenschap			-246,6
Duitstalige Gemeenschap			-5,1
Franse Gemeenschapscommissie			-0,4
<i>statistische aanpassing (a)</i>	-22,3	14,9	51,5
Onderhavig advies (overheidsrekeningen 2012) (2)			
Geheel G&G	-2.527,0	-2.324,5	-793,0
w.o.			
Vlaamse Gemeenschap excl. Zorgfonds	-1.112,6	-981,3 (b)	195,9
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-306,5	-261,7	-294,7
Waals Gewest	-812,8	-367,6	-484,7
Franse Gemeenschap			-228,9
Duitstalige Gemeenschap			-5,2
Franse Gemeenschapscommissie			0,7
<i>statistische aanpassing (a)</i>	-21,1	15,9	24,4
Verskil (2) - (1)			
Geheel G&G	-5,8	50,9	12,2
w.o.			
Vlaamse Gemeenschap excl. Zorgfonds	-13,0	-8,5	18,4
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-2,7	-0,9	0,9
Waals Gewest	8,7	59,3	1,3
Franse Gemeenschap			17,7
Duitstalige Gemeenschap			-0,1
Franse Gemeenschapscommissie			1,1
<i>statistische aanpassing (a)</i>	1,2	1,0	-27,1

Bronnen: INR, Rekeningen van de overheid 2011 en 2012.

- (a) Statistische aanpassing in de Rekeningen van de overheid met betrekking tot de overgang van de som van de individuele vorderingensaldi naar het geconsolideerd vorderingensaldo voor het geheel van gemeenschappen en gewesten.
- (b) Voor de Vlaamse Gemeenschap is dit het vorderingensaldo vastgesteld door het INR. Hier wordt geen rekening gehouden met de 500 miljoen euro die de Vlaamse Gemeenschap in 2009 had gereserveerd op het Vlaams Egalisatiefonds om in 2010 als ontvangst in de begroting op te nemen, zoals was afgesproken in het budgettair akkoord van 15 december 2009 (zie HRF-advies oktober 2012, punt 3.4.1).

Vlaamse Gemeenschap

Voor de jaren 2009 en 2010 betrof de herziening hoofdzakelijk de toevoeging van het (negatieve) saldo van de holding PMV (Participatiemaatschappij Vlaanderen) aan de consolidatieperimeter en een wijziging van de ESR-correcties met betrekking tot de BAM nv. Voor het jaar 2011 werd de holding PMV eveneens toegevoegd aan de consolidatieperimeter alsook het saldo van de universiteiten en het hoger onderwijs ⁴⁸ en Lak Invest ⁴⁹.

Het saldo van zowel de universiteiten en het hoger onderwijs als Lak Invest was negatief in 2011 maar hun negatieve impact op het vorderingensaldo werd overtroffen door de positieve herzieningen van andere elementen van het vorderingensaldo op basis van de meest actuele informatie, waaronder het geactualiseerde saldo van de BAM nv en de herziene ontvangsten en uitgaven van de EH.

Brusselse Hoofdstedelijk Gewest

Voor 2009 en 2010 betreft de herziening louter de uitbreiding van de consolidatieperimeter met de holding GIMB (Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Brussel), wat een negatieve impact heeft op het vorderingensaldo. Deze instelling werd ook in 2011 toegevoegd aan de perimeter. Het licht negatieve saldo van de GIMB werd in 2011 echter gecompenseerd door de overwegend positieve herzieningen van onder andere de ontvangsten en uitgaven van de economische hergroepering en van de ESR-code 8 en ESR-code 9 transacties (respectievelijk kredietverleningen en deelnemingen en kapitaalsaflossingen).

Waals Gewest

De herzieningen voor het Waals Gewest over de periode 2009-2011 betreffen enerzijds de kredietverleningen en deelnemingen en anderzijds de consolidatieperimeter. Globaal gezien hebben deze herzieningen een positieve impact op de begrotingsresultaten.

---

⁴⁸ De Vlaamse Gemeenschap heeft voor de jaren 2011 en 2012 gegevens overgemaakt aan het INR die het mogelijk maken om de impact van de universiteiten en hogescholen op het vorderingensaldo weer te geven.

⁴⁹ Lak Invest werd in 2010 opgericht en haar aandelen zijn in handen van PMV RE Vinci en PMV (twee instellingen die tot de consolidatieperimeter behoren van de Vlaamse Gemeenschap). Deze vennootschap heeft tot doel het ontwikkelen van bouwprojecten en momenteel ontwikkelt ze een project in Gent (met name de bouw van laboratoria op de site *The Loop* - bron: LAK VMM Gent, oktober 2012).

Op basis van de in juli 2013 verstrekte bijkomende informatie heeft het INR een reeks kredietverleningen en deelnemingen (KVD) geherkwalificeerd in financiële verrichtingen, zonder weerslag op het vorderingensaldo. Deze verrichtingen⁵⁰ werden aanvankelijk beschouwd als uitgaven bij gebrek aan voldoende informatie. De weerslag van deze herzieningen op het vorderingensaldo is bijgevolg positief, in het bijzonder voor het jaar 2010.

Rekening houdend met de beslissing van Eurostat om de drie gewestelijke investeringsmaatschappijen te herklasseren in de overheidssector, heeft het INR in september 2013 de invests (investerings- en financieringsmaatschappijen, gesprekspartners van de KMO's) ook geïntegreerd in de consolidatieperimeter van het Waals Gewest. Vanaf maart 2013 werd de SOFICO eveneens geïntegreerd in deze perimeter.

Globaal gezien heeft deze uitbreiding van de consolidatiekring een negatieve weerslag op het saldo in 2009 en 2011, maar dit wordt meer dan gecompenseerd door de neerwaartse herziening van het bedrag van de herkwalificeringen van KVD's in uitgaven. In 2010 heeft de uitbreiding van de consolidatiekring echter een positieve impact op het saldo, waaraan de voormelde duidelijke neerwaartse herziening van het bedrag van de herkwalificeringen van KVD's moet toegevoegd worden.

Het bedrag van de negatieve correctie voor het verschil tussen de betaalde interesten en de verlopen interesten (correctie betreffende het verschil in tijdstip van registratie) werd eveneens neerwaarts herzien voor het jaar 2011, met een gunstige weerslag op het saldo.

3.3.2 Toetsing van de herziene vorderingensaldi aan de budgettaire doelstellingen

Op basis van de herziene vorderingensaldi wordt opnieuw getoetst of de begrotingsdoelstellingen voor de betrokken jaren werden gehaald.

---

⁵⁰ Deze verrichtingen hebben betrekking op de versterking van de financiële middelen van de invests, de verleende waarborgen in gedelegeerde opdracht en de versterking van de overheidsinvesteringen door de bemiddeling van de Sofipole.

Tabel 26
Overzicht van de normnaleving in de periode 2009-2011

(x 1.000.000 EUR)	VG	FG	WG	BHG	DG	FGC	VGC	GGC	Totaal	
	(a)	(b)	(b)						in % van het bbp	
2009										
vorderingensaldo	-1.115,1	-265,3	-812,8	-306,5	-11,7	-6,7	4,9	4,8	-2.508,4	-0,74%
norm	-997,0	-266,5	-406,8	-232,7	-32,0	-4,0	0,0	0,0	-1.939,0	-0,57%
verschil	-118,1	1,2	-406,0	-73,8	20,3	-2,7	4,9	4,8	-569,4	
<i>in % van het bbp</i>	-0,03%	0,00%	-0,12%	-0,02%	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	-0,17%	
2010 (c)										
vorderingensaldo	-994,4	-726,0	-367,6	-261,7	-7,3	-0,3	3,9	-0,1	-2.353,5	-0,66%
norm	-493,3	-727,1	-364,7	-313,0	-11,1	-2,0	0,0	0,0	-1.911,2	-0,54%
verschil	-501,1	1,1	-2,9	51,3	3,8	1,7	3,9	-0,1	-442,3	
<i>in % van het bbp</i>	-0,14%	0,00%	0,00%	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	-0,12%	
2011										
vorderingensaldo	201,9	-228,9	-484,7	-294,7	-5,2	0,7	-2,6	2,1	-811,4	-0,22%
norm	0,0	-328,0	-487,7	-254,1	-3,9	-8,1	0,0	0,0	-1.081,8	-0,29%
verschil	201,9	99,1	3,0	-40,6	-1,3	8,8	-2,6	2,1	270,4	
<i>in % van het bbp</i>	0,05%	0,03%	0,00%	-0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,07%	

Bron: Rekeningen van de overheid 2012 (INR) & ontwerpakkoord van 3 februari 2010

- (a) Met inbegrip van het Zorgfonds.
- (b) Rekening houdende met het intrafrancofone akkoord inzake normtransfer van de Franse Gemeenschap naar het Waalse Gewest.
- (c) Voor de Vlaamse Gemeenschap is dit het vorderingensaldo vastgesteld door het INR. Hier wordt geen rekening gehouden met de 500 miljoen euro die de Vlaamse Gemeenschap in 2009 had gereserveerd op het Vlaams Egalisatiefonds om in 2010 als ontvangst in de begroting op te nemen, zoals was afgesproken in het budgettair akkoord van 15 december 2009 (zie HRF-advies oktober 2012, punt 3.4.1).

De herziening van de vorderingensaldi 2009 – 2011 in de Rekeningen van de overheid 2012 geeft geen aanleiding tot aanpassing van de in eerdere Adviezen van de Afdeling getroffen besluiten inzake de naleving van de budgettaire doelstellingen voor de betrokken periode: afgezien van een gewijzigde omvang, blijven zowel de overschrijding van de doelstellingen als de marges behouden.

3.4 Budgettaire realisaties voor het jaar 2012

Een eerste evaluatie van de uitvoering van de begroting 2012 werd gemaakt in het Advies van maart 2013 op basis van een voorlopige raming van de gerealiseerde vorderingensaldi, zoals deze waren meegedeeld door de entiteiten zelf, en op basis van de prognoses van het Federaal Planbureau dat de gegevens van de economische hergroepering gebruikt.

De evaluatie wordt in dit Advies verfijnd in de mate dat ze gebaseerd is op de ESR-vorderingensaldi uit de Rekeningen van de overheid 2012.

Vooreerst worden per entiteit de opeenvolgende begrotingsvooruitzichten voor 2012 weergegeven (op basis van de initiële begroting aangevuld met één of meerdere aanpassingen) en vergeleken met de budgettaire realisaties zoals die blijken uit de door het INR vastgestelde vorderingensaldi.

Vervolgens wordt per entiteit getoetst of het gerealiseerd vorderingensaldo in overeenstemming is met de (indicatieve) budgettaire doelstelling voor 2012.

3.4.1 Budgettaire doelstellingen voor het begrotingsjaar 2012

a. Indicatieve doelstellingen

De doelstellingen voor het begrotingsjaar 2012 spruiten voort uit het ontwerp van Akkoord dat op de Interministeriële Conferentie voor Financiën en Begroting werd besproken en waarvan het Overlegcomité federale Regering – Regeringen van gemeenschappen en gewesten op 3 februari 2010 akte heeft genomen, maar dat evenwel niet officieel werd bekrachtigd. Daarom wordt in onderhavige tekst gesproken van indicatieve doelstellingen.

Die doelstellingen stemmen overeen met de meerjaren vooruitzichten opgesteld door de entiteiten naar aanleiding van de opmaak van hun initiële begroting 2010.

De budgettaire realisaties van 2012 worden op indicatieve basis vergeleken met voormeld ontwerpakkoord aangezien er geen alternatieve voorhanden zijn op het vlak van budgettaire normering.

De doelstellingen van het ontwerpakkoord werden wel weerhouden in het Stabiliteitsprogramma 2009 – 2012 en in alle volgende tot het Stabiliteitsprogramma van 2012-2015. Ook de gemeenschappen en de gewesten verwezen in hun begrotingen voor 2012 naar deze doelstellingen.

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van die indicatieve budgettaire doelstellingen voor het begrotingsjaar 2012. Daarin wordt evenwel nog geen rekening gehouden met de later besliste transfer van normen tussen de Franse Gemeenschap, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest voor het begrotingsjaar 2012.

Tabel 27
Budgettaire doelstellingen voor 2012
Overlegcomité 3 februari 2010

Vorderingensaldi gemeenschappen en gewesten (x 1.000.000 euro)	Indicatieve doelstellingen 2012 <i>(vóór intrafrancofone normtransfer)</i> Stabiliteitsprogramma 2009 - 2012
Vlaamse Gemeenschap	0,0
Franse Gemeenschap	-438,1
Duitstalige Gemeenschap	-2,2
Waalse Gewest	-134,4
Brusselse Hoofdstedelijk Gewest	-172,3
Franse Gemeenschapscommissie	-11,5
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	0,0
Vlaamse Gemeenschapscommissie	0,0
Totaal gemeenschappen en gewesten	-758,5
<i>In % bbp</i>	<i>-0,2</i>

Bron: Ontwerpakoord van 3 februari 2012.

b. Normtransfer

Franse Gemeenschap – Waals Gewest

Bij de opmaak van de begroting 2012 zijn de regeringen van de Franse Gemeenschap en van het Waals Gewest in onderling overleg overeengekomen een normtransfer te verrichten ten gunste van het Waals Gewest. Het bedrag van deze transfer bedroeg 67,35 miljoen euro. In het kader van de tweede aanpassing van de begroting 2012 werd deze normtransfer verhoogd met 9,75 miljoen euro tot 77,10 miljoen euro.

Overeenkomstig de beslissing van het Overlegcomité op 16 september 2009 wordt een dergelijke normtransfer tussen entiteiten toegestaan op voorwaarde dat de globale doelstelling die werd vastgesteld voor de betrokken entiteiten wordt nageleefd en dat de Interministeriële Conferentie van Financiën en Begroting wordt ingelicht.

De regering van de Franse Gemeenschap heeft de Federale Minister van Begroting respectievelijk op 29 juni 2012 en op 23 november 2012 per brief op de hoogte gebracht van de eerste en de tweede normtransfer, waarbij de globale doelstelling behouden blijft.

Franse Gemeenschap – Brusselse Hoofdstedelijk Gewest

De regeringen van de Franse Gemeenschap en van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest zijn eveneens overeengekomen een normtransfer te verrichten ten gunste van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest bij de opmaak van de begroting 2012. Het bedrag van deze transfer bedroeg 1,5 miljoen euro. Dit werd behouden bij de tweede aanpassing van de begroting 2012.

De regering van de Franse Gemeenschap heeft de Federale Minister van Begroting op 29 juni 2012 per brief op de hoogte gebracht van de normtransfer in 2012, waarbij de globale doelstelling behouden blijft.

Bij de aanpassing van de begroting 2012 heeft de regering van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest het bedrag van de normtransfer van 1,5 miljoen euro gebruikt om deels de toename van de trekkingsrechten ten gunste van de gemeenschapscommissies te compenseren. De doelstelling inzake vorderingensaldo werd bijgevolg niet gewijzigd.

Tussentijdse conclusie

Rekening houdend met deze transfers bedragen de indicatieve doelstellingen van het Waals Gewest en van de Franse Gemeenschap respectievelijk -211,5 miljoen euro en -359,5 miljoen euro.

c. Definiëring van de eigen doelstellingen Waals Gewest – Franse Gemeenschap

Ongeacht de voormelde normtransfers verschillen de eigen begrotingsdoelstellingen van het Waals Gewest en van de Franse Gemeenschap van degene die worden opgenomen in het ontwerpakkoord dat tussen de federale overheid en de entiteiten werd besproken op het Overlegcomité van 3 februari 2010.

Er werden immers ambitieuzere doelstellingen bepaald, vooral voor de Franse Gemeenschap, bij de opmaak van de initiële begroting 2012 en deze werden vervolgens licht aangepast bij de begrotingsaanpassingen.

Bij de tweede begrotingsaanpassing 2012 had de Franse Gemeenschap een doelstelling inzake het vorderingensaldo van -250,15 miljoen euro vastgelegd ten opzichte van de indicatieve doelstelling van -359,5 miljoen euro in het ontwerpakkoord (aangepast in functie van de normtransfers). De verbetering van het saldo bedroeg bijgevolg 109,35 miljoen euro.

In de tweede begrotingsaanpassing 2012 had het Waals Gewest een tekort bepaald die licht lager lag dan de indicatieve doelstelling. Dit tekort bedroeg -209,7 miljoen euro ten opzichte van de indicatieve doelstelling van -211,5 miljoen euro (aangepast aan de normtransfer), wat een verbetering is van 1,75 miljoen euro.

De eigen globale doelstelling van beide entiteiten bedraagt bijgevolg -459,85 miljoen euro. De indicatieve globale doelstelling die voor beide entiteiten in het ontwerpakkoord werd vastgelegd, bedroeg -570,95 miljoen euro en wordt bijgevolg gehaald.

In onderstaande tabel worden de doelstellingen van het ontwerpakkoord opgenomen en worden ze aangepast in functie van de normtransfers (van de Franse Gemeenschap naar het Waals Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest). In deze tabel worden de eigen doelstellingen van het Waals Gewest en van de Franse Gemeenschap voor het jaar 2012 eveneens vermeld, zoals gedefinieerd in de tweede aanpassing van hun respectievelijke begrotingen.

Tabel 28
Intrafrancofoon akkoord voor het jaar 2012,
aangevuld met de eigen doelstellingen

(x 1.000.000 euro)	Franse Gemeenschap	Waals Gewest	Totaal
<u>budgettaire doelstellingen voor het jaar 2012</u>			
1. Ontwerpakkoord van 3 februari 2010	-438,1	-134,35	-572,45
2. Transfer van normen			
ten gunste van het Waals Gewest	77,1	-77,1	0,0
ten gunste van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest	1,5		
3 = (1+2) Doelstellingen na transfer	-359,5	-211,45	-570,95 (a)
4. Verbetering van de doelstelling 2012 (2de aanpassing van de begroting)	109,35	1,75	111,10
5 = (3+4) Eigen budgettaire doelstellingen voor 2012	-250,15	-209,70	-459,85

Bronnen: Ontwerpakkoord van 3 februari 2010, brieven van de regering van de Franse Gemeenschap van 29 juni 2012 en van 23 november 2012, Algemene Toelichting van de 2^e aanpassing van de begroting 2012 van het Waals Gewest, verslag van het Rekenhof over de ontwerpdecreten houdende de tweede aanpassing van de ontvangsten- en uitgavenbegroting van de Franse Gemeenschap voor het jaar 2012 en begrotingsberaadslaging 2012 (verslag Rekenhof Franse Gemeenschap in onderstaande tabellen).

(a) Rekening houdend met de normtransfer ten gunste van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest verschilt dit bedrag van het bedrag dat wordt bekomen door de doelstellingen van de Franse Gemeenschap en van het Waals Gewest van het ontwerpakkoord op te tellen.

Rekening houdende met voormelde afspraken, luiden de budgettaire doelstellingen voor het begrotingsjaar 2012 – desgevallend aangevuld met de door de entiteiten zelf besliste verbeteringen – als volgt:

Tabel 29
Budgettaire doelstellingen voor 2012 na normtransfer

Vorderingensaldi gemeenschappen & gewesten	Indicatieve doelstellingen 2012 <i>(voor intrafrancofoon akkoord)</i> Stabiliteitsprogramma 2009-2012	Normtransfer	Indicatieve doelstellingen 2012 <i>(na intrafrancofone normtransfer)</i>	Verbeteringen beslist door entiteit
(x 1.000.000 euro)	(1)	(2)	(3) = (2-1)	(4)
Vlaamse Gemeenschap	0		0	
Franse Gemeenschap	-438,1	+78,6	-359,5	+109,35
Duitstalige Gemeenschap	-2,2		-2,2	
Waalse Gewest	-134,4	-77,1	-211,5	+1,75
Brussels Hoofdst. Gewest	-172,3	-1,5	-173,8 (a)	
Franse GC	-11,5		-11,5	
Gemeenschappelijke GC	0		0	
Vlaamse GC	0		0	
Totaal gemeenschappen en gewesten	-758,5	0	-758,5	+111,1
<i>In % bbp</i>	<i>-0,2</i>	<i>0</i>	<i>-0,2</i>	<i>0,03</i>

Bronnen: ontwerpakkoord van 3 februari 2010, brieven van de regering van de Franse Gemeenschap van 29 juni 2012 en van 23 november 2012, Algemene Toelichting van de 2^e aanpassing van de begroting 2012 van het Waals Gewest, verslag Rekenhof Franse Gemeenschap.

(a) Het gaat om een indicatief bedrag aangezien de begrotingsdoelstelling niet werd gewijzigd (cf. *supra*)

Rekening houdende met de eigen doelstellingen die door de Franse Gemeenschap en het Waalse Gewest bij hun tweede begrotingscontrole 2012 werden vooropgesteld, zou het geambieerde vorderingensaldo voor het geheel van gemeenschappen en gewesten een tekort van 647,4 miljoen euro bedragen voor het begrotingsjaar 2012.

3.4.2 Budgettaire realisaties van de Vlaamse Gemeenschap

De 2012 begrotingen van de Vlaamse Gemeenschap zijn de eerste begrotingen die worden opgesteld volgens het nieuwe Rekendecreet⁵¹. Dit decreet wijzigt de aanrekeningsregels op de begroting. Vanaf nu worden budgettaire uitgaven aangerekend op het begrotingsjaar waarop ze van toepassing zijn. Voorheen werden de uitgaven geboekt op het moment dat de betalingsopdracht werd gegeven. Inkomsten worden vanaf het begrotingsjaar 2012 aangerekend van zodra de vordering ontstaat en niet langer meer bij de werkelijke inning zoals voorheen.

Als gevolg hiervan ontstond er eenmalige overflow op de begroting 2012 gezien voor het begrotingsjaar 2011 nog de oude aanrekeningsregels van toepassing waren. Deze overflow wordt het best geïllustreerd aan de hand van een voorbeeld, namelijk de uitbetaling van de lonen van de ambtenaren van de Vlaamse Gemeenschap.

Het loon van december 2011 werd uitbetaald in januari 2012. Volgens de 'oude' aanrekeningsregels, welke nog van toepassing waren op de begroting 2011, moet het loon van december 2011 worden geboekt op de begroting van 2012. Vanaf 2012 wordt het loon van december jaar t echter geboekt op de begroting van jaar t en niet meer op de begroting van jaar $t + 1$. Gevolg voor de begroting 2012: er worden 13 maanden loon aangerekend aangezien op de begroting 2012 zowel de 12 maanden loon van 2012 worden opgenomen (als gevolg van de nieuwe aanrekeningsregels) alsook de lonen van december 2011 (ten gevolge van de oude aanrekeningsregels). Bijgevolg ontstaat er dus een eenmalige overflow op de begroting van 2012.

Deze eenmalige overflow op de begroting 2012 is van toepassing op verschillende begrotingsposten. Het INR heeft echter verklaard dat deze overflow van uitgaven en ontvangsten geen impact heeft op het ESR-vorderingensaldo van de Vlaamse Gemeenschap⁵² en met andere woorden dus neutraal is binnen ESR95. Gezien het onderhavig HRF-advies zich eveneens beperkt tot de ESR95 rapportering zijn alle tabellen en het vorderingensaldo opgenomen in het advies exclusief de eenmalige overflow⁵³.

---

⁵¹ Zie het decreet houdende regeling van de begroting, de boekhouding, de toekenning van subsidies en de controle op de aanwending ervan en de controle door het Rekenhof van 8 juli 2011.

⁵² Indien de rapportering op correcte wijze gebeurt, zie Verslag over de algemene rekeningen 2012 van de Vlaamse Gemeenschap (Rekenhof, 2013).

⁵³ Volgens het Rekenhof bedroeg de negatieve impact van deze overflow op de uitvoering van de begroting 2012 1,8 miljard euro (zie Verslag over de algemene rekeningen van 2012 van de Vlaamse Gemeenschap).

Zowel bij de opmaak van haar initiële begroting 2012 als de twee begrotingsaanpassingen heeft de Vlaamse Regering vast gehouden aan haar doestelling om een begroting in evenwicht voor te leggen. Op basis van informatie verstrekt door de Vlaamse Gemeenschap, realiseert ze haar begrotingsdoelstelling voor 2012 ruimschoots. De Vlaamse overheid raamde in januari 2013 zelf dat ze een overschot van 241 miljoen euro zou realiseren in 2012 ⁵⁴.

Dit gerealiseerde surplus, wat aanzienlijk beter is dan het evenwicht dat de Vlaamse overheid voorop had gesteld, is hoofdzakelijk te danken aan een substantiële daling van de uitgaven met betrekking tot de consolidatieperimeter waardoor het vorderingensaldo van de perimeter minder negatief was dan verwacht bij de tweede begrotingscontrole 2012 ⁵⁵. Zo was onder meer het saldo van de BAM nv bij de realisaties veel positiever dan geanticipeerd in de verschillende aanpassingsbladen van de begroting 2012. Het gerealiseerde saldo bedroeg namelijk 102 miljoen euro ten opzichte van 80,5 miljoen euro in de tweede begrotingsaanpassing en een nulsaldo in de initiële begroting 2012. Dit is het gevolg van een deinvestering onder de vorm van de verkoop van de Van Cauwelaertsluis en de Noorderlaanbrug ⁵⁶. De positieve impact van de verkoop van deze twee investeringen op het vorderingensaldo van de Vlaamse Gemeenschap wordt echter geneutraliseerd door de subsidies die het Vlaams Gewest heeft verleend aan De Scheepvaart en het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen voor de aankoop van respectievelijk de Noorderlaanbrug en de Van Cauwelaertsluis.

---

⁵⁴ Dit cijfer volgt uit een persbericht van de Vlaamse Gemeenschap op 25 januari 2013.

⁵⁵ Bron: Verslag over de algemene rekeningen 2012 van de Vlaamse Gemeenschap (Rekenhof), zie eveneens tabellen bijlage 4.3.

⁵⁶ Deze verkoop was initieel voorzien in 2011 maar werd pas afgerond in 2012 vandaar de positieve impact op het vorderingensaldo 2012 (zie Beslissing van de Vlaamse Regering van 9 maart 2012).

Tabel 30
Uitvoering van de begroting 2012 (exclusief overflow)

Vlaamse Gemeenschap (Gewest + Gemeenschap)	2012 Initieel (1)	2012 1ste aanpassing (2)	2012 2de aanpassing (3)
(x 1.000.000 euro)			
ESR gecorrigeerde ontvangsten algemene begroting	25.656,4	25.265,8	25.375,6
ESR gecorrigeerde uitgaven algemene begroting	18.666,6	18.475,2	18.422,0
Vorderingensaldo MVG	6.989,8	6.790,6	6.953,6
ESR gecorrigeerde ontvangsten consolidatieperimeter	1.274,7	1.332,7	1.343,2
ESR gecorrigeerde uitgaven consolidatieperimeter	8.571,6	8.450,2	8.600,3
Vorderingensaldo consolidatieperimeter	-7.296,9	-7.117,5	-7.257,1
Begroot vorderingensaldo	-307,1	-326,9	-303,5
onderbenutting	313,3	340,5	320,6
verwachte afrekening jobkorting	-2,7	-2,7	-2,7
ESR VORDERINGENSALDO excl. Zorgfonds	3,4	10,9	14,4
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	0,00%	0,00%	0,00%
Saldo Zorgfonds	0,0	0,0	0,0
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	0,00%	0,00%	0,00%
ESR VORDERINGENSALDO incl. Zorgfonds	3,4	10,9	14,4
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	0,00%	0,00%	0,00%

Bron: Algemene Toelichting Begrotingen 2012 Vlaamse Gemeenschap.

De uitgesplitste ontvangsten en uitgaven van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap enerzijds en de consolidatieperimeter anderzijds worden in Tabel 31 samengevoegd tot de geconsolideerde ontvangsten en uitgaven⁵⁷. Dit maakt het mogelijk om deze gegevens te vergelijken met de gegevens die het INR aanwendt voor de opstelling van de globale overheidsrekening van gemeenschappen en gewesten. Na verificatie van de ingediende hergroepering heeft het INR het vorderingensaldo van de Vlaamse Gemeenschap, exclusief het Zorgfonds, vastgesteld op een surplus van 311,8 miljoen euro. Het vorderingensaldo inclusief het Zorgfonds bedraagt 325,1 miljoen euro met dank aan het licht surplus van het Zorgfonds (13,3 miljoen euro).

⁵⁷ Het saldo van de BAM nv dient niet langer meer te worden uitgelicht gezien de Vlaamse Gemeenschap deze instelling vanaf haar begrotingen 2012 heeft opgenomen in haar economische hergroepering.

Tabel 31
Realisaties van het begrotingsjaar 2012 volgens de Rekeningen van de overheid 2012

Vlaamse Gemeenschap (Gewest + Gemeenschap)	Begroting 2012 2de aanpassing	realisaties overheids- rekeningen 2012	verschil
(x 1.000.000 euro)	(1)	(2)	(3) = (2) - (1)
ESR gecorrigeerde ontvangsten (a)	26.718,8	26.921,3	202,5
ESR gecorrigeerde uitgaven (a)	27.022,3	26.609,5	-412,8
vorderingensaldo geconsolideerd	-303,5	311,8	615,3
onderbenutting	320,6		
verwachte afrekening jobkorting	-2,7		
ESR VORDERINGENSALDO excl. Zorgfonds	14,4	311,8	297,4
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	0,00%	0,08%	0,08%
Saldo Zorgfonds	0,0	13,3	13,3
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	0,00%	0,00%	0,00%
ESR VORDERINGENSALDO incl. Zorgfonds	14,4	325,1	310,7
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	0,00%	0,09%	0,08%

Bron: Algemene Toelichting Begrotingen 2012 Vlaamse Gemeenschap en Rekeningen van de overheid 2012 (INR)

(a) Na consolidatie van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (MVG) en de instellingen behorende tot de consolidatieperimeter

De ESR correcties die noodzakelijk zijn om van het saldo van de economische hergroepering over te gaan tot het ESR vorderingensaldo neutraliseren elkaar grotendeels. Zo bedraagt bijvoorbeeld de aanrekeningscorrectie met betrekking op de betalingstermijn van bepaalde gewestelijke belastingen (onroerende voorheffing, successierechten en verkeersbelastingen)⁵⁸ +33,7 miljoen euro terwijl de aanrekeningscorrectie met betrekking op de doorstortingstermijn van de gewestelijke belastingen door de federale overheid -43,8 miljoen euro bedraagt. In het totaal hebben de ESR correcties een licht negatieve impact van 5 miljoen euro. Nieuwe correcties hebben betrekking op de uitbreiding van de consolidatiekring van de Vlaamse Gemeenschap met onder meer de universiteiten en hoge scholen (+9,9 miljoen euro) en de holding PMV (+6,2 miljoen euro) (zie supra).

⁵⁸ In 2011 werd de betalingstermijn van de verkeersbelastingen in het Vlaamse Gewest ingekort van 2 maanden naar 1 maand. Vanaf 1 augustus 2012 werd de aangiftetermijn met betrekking tot de successierechten met 1 maand ingekort. De grootste impact van deze wijziging wordt echter pas in 2013 verwacht.

Ten opzichte van de tweede aanpassing van de begroting 2012 blijkt het vorderingensurplus van het INR voort te komen uit meer ontvangsten dan begroot en, in een mindere mate, een lager dan verwachte uitvoeringsgraad van de uitgaven.

De toetsing van het ESR vorderingensaldo (inclusief Zorgfonds) aan de indicatieve begrotingsdoelstelling voor 2012, namelijk een budgettair evenwicht, toont dat het saldo een 325,1 miljoen euro of 0,09% van het bbp gunstiger is uitgevallen dan de begroting.

Tabel 32
Toetsing van het in 2012 gerealiseerde vorderingensaldo
aan de indicatieve budgettaire doelstelling

Vlaamse Gemeenschap (Gewest + Gemeenschap)	Begroting 2012 2de aanpassing	realisaties overheids- rekeningen 2012	budgettaire doelstelling overlegcomité 03.02.2010	verschil op niveau van de begroting	verschil op niveau van de realisaties
(x 1.000.000 euro)	(1)	(2)	(3)	(4) = (1) - (3)	(5) = (2) - (3)
ESR VORDERINGENSALDO excl. Zorgfonds	14,4	311,8			
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	<i>0,00%</i>	<i>0,08%</i>			
saldo van Zorgfonds	0,0	13,3			
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	<i>0,00%</i>	<i>0,00%</i>			
ESR VORDERINGENSALDO incl. Zorgfonds	14,4	325,1	0,0	14,4	325,1
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	<i>0,00%</i>	<i>0,09%</i>	<i>0,00%</i>	<i>0,00%</i>	<i>0,09%</i>

Bronnen: Algemene toelichting 2de aanpassing begroting 2012, Rekeningen van de overheid 2012 (INR) en het ontwerpakkoord 3 februari 2010.

3.4.3 Budgettaire realisaties van het Waals Gewest

Volgens de door het INR gepubliceerde Rekeningen van de overheid 2012 bedraagt het vorderingensaldo van het Waals Gewest in 2012 -191,3 miljoen euro. Dit resultaat is 18,4 miljoen euro beter dan de eigen doelstelling van -209,7 miljoen euro die werd opgenomen in de tweede aanpassing van de begroting van het Gewest

De gegevens die worden opgenomen in de door het Rekenhof gemaakte voorafbeelding van de resultaten van de uitvoering van de begroting 2012 (dus vóór controle door het INR), verklaren het positieve verschil tussen de realisaties en de begrotingsramingen⁵⁹. Dit verschil is vooral toe te schrijven aan de niet-uitvoering van de uitgavenkredieten wat deels wordt gecompenseerd door lagere ontvangsten en door een iets hoger tekort van de te consolideren instellingen.

⁵⁹ Zie tabellen in bijlage 4.3.

Op basis van de door de diensten van het Waals Gewest verstrekte economische hergroepering heeft het INR een reeks correcties aangebracht om het vorderingensaldo te bepalen volgens de ESR95-regels. Globaal gezien hebben deze correcties een negatieve weerslag op het vorderingensaldo (-129,9 miljoen euro) maar dit saldo heeft echter nog een positieve marge ten opzichte van de doelstelling van het Waals Gewest.

De belangrijkste correcties die door het INR werden aangebracht om de ESR-normen na te leven betreffen de consolidatiekring (met name de TEC (-20,2 miljoen euro) en SOFICO (-70,7 miljoen euro ⁶⁰) en de herkwalificering van financiële verrichtingen in niet-financiële verrichtingen (-67,4 miljoen euro). De integratie van de invests en van de SRIW in de consolidatiekring en de waarborgen die via gedelegeerde opdracht door SOWALFIN werden verleend, hadden daarentegen een licht gunstige weerslag op het vorderingensaldo.

De positieve impact van de neutralisering van de invorderingstermijn van bepaalde belastingen wordt gedeeltelijk gecompenseerd de negatieve weerslag van de neutralisering van de doorstortingstermijn van de gewestelijke belastingen.

In onderstaande tabel worden de begrotingsrealisaties uitgedrukt als geconsolideerde ontvangsten en uitgaven volgens de ESR-methodologie, zoals bepaald door het INR.

Tabel 33
Realisaties van het jaar 2012 volgens de Rekeningen van de overheid 2012

Waals Gewest	Aangepaste begroting 2012 (2 ^e aanp. blad)	realisaties overheids- rekeningen 2012	verschil
(x 1.000.000 euro)	(1)	(2)	(3) = (2) - (1)
ESR gecorrigeerde ontvangsten		7.163,5	
ESR gecorrigeerde uitgaven		7.354,8	
ESR vorderingensaldo	-209,7	-191,3	18,4
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	<i>-0,06</i>	<i>-0,05</i>	<i>0,00</i>

Bronnen: Algemene Toelichting van de 2^e aanpassing van de begroting 2012 van het Waals Gewest, Rekeningen van de overheid 2012 (INR).

⁶⁰ Ter herinnering werd SOFICO in maart 2013 geherkwalificeerd als overheid.

De naleving van de indicatieve doelstelling van het ontwerpakkoord van 3 februari 2010 wordt getoetst op basis van dit ESR-vorderingensaldo, zoals gepubliceerd door het INR in de Rekeningen van de overheid 2012.

Tabel 34
Toetsing van het in 2012 gerealiseerde begrotingsaldo aan de indicatieve budgettaire doelstelling

Waals Gewest (x 1.000.000 euro)	Begroting 2012 2de aanpassing	realisaties overheids- rekeningen 2012	budgettaire doelstelling overlegcomité 03.02.2010	verschil op niveau van de begroting	verschil op niveau van de realisaties
	(1)	(2)	(3)	(4) = (1) - (3)	(5) = (2) - (3)
ESR VORDERINGENSALDO	-209,7	-191,3	-211,5	1,8	20,2
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	<i>-0,06%</i>	<i>-0,05%</i>	<i>-0,06%</i>	<i>0,00%</i>	<i>0,01%</i>

Bronnen: Algemene Toelichting van de 2^e aanpassing van de begroting 2012 van het Waals Gewest, Rekeningen van de overheid 2012 (INR), ontwerpakkoord van 3 februari 2010.

Met een tekort in ESR-termen van 191,3 miljoen euro in 2012 haalt het Waals Gewest de indicatieve doelstelling van het ontwerpakkoord van februari 2010 van een tekort ten belope van 211,5 miljoen euro, aangepast in functie van de normtransfer. Een positieve marge van 20,2 miljoen euro wordt gerealiseerd. Gezien de omvang van deze marge heeft het Gewest eveneens de doelstelling bereikt die het zelf had vastgesteld bij de tweede aanpassing van de begroting 2012, namelijk een tekort van 209,75 miljoen euro.

3.4.4 Budgettaire realisaties van de Franse Gemeenschap

Volgens de Rekeningen van de overheid 2012 van het INR bedraagt het vorderingensaldo van de Franse Gemeenschap in 2012 -174 miljoen euro. De realisaties zijn duidelijk gunstiger (ten belope van 76,1 miljoen euro) dan de eigen doelstelling van de Franse Gemeenschap van -250,2 miljoen euro in de tweede aanpassing van de begroting 2012.

De positieve marge die door de Franse Gemeenschap werd gerealiseerd ⁶¹ kan eveneens verklaard worden door de gegevens die worden opgenomen in de door het Rekenhof meegedeelde voorafbeelding van de resultaten van de uitvoering van de begroting 2012. Dit verschil is vooral toe te schrijven aan de niet-realisatie van de uitgaven en aan een gunstiger saldo op het vlak van de consolidatieperimeter.

⁶¹ Zie tabellen in bijlage 4.3.

De door het INR aangebrachte correcties om het vorderingensaldo in ESR-termen te bepalen, zijn relatief beperkt en hebben een licht negatieve globale weerslag (-7,3 miljoen euro). De enige negatieve correctie beoogt de aanrekening van de terugbetaling van de heffing van 13,07% op de bezoldigingen (-10,3 miljoen euro). De integratie van de rekeningen van de RTBF (1,9 miljoen euro) en de kapitaalverhoging in FERI/FREY ("Financière d'Entreprise et de Rénovation Immobilière"/"Financière Reyers") (1,1 miljoen euro) hebben daarentegen een positieve impact op het vorderingensaldo.

In onderstaande tabel worden de realisaties weergegeven bij de geconsolideerde ontvangsten en uitgaven, zoals bepaald door het INR volgens de ESR-regels.

Tabel 35
Realisaties van het jaar 2012 volgens de Rekeningen van de overheid 2012

Franse Gemeenschap	Aangepaste begroting 2012 (2 ^e aanp.blad)	realisaties overheids- rekeningen 2012	verschil
(x 1.000.000 euro)	(1)	(2)	(3) = (2) - (1)
ESR gecorrigeerde ontvangsten		9.265,40	
ESR gecorrigeerde uitgaven		9.439,40	
ESR vorderingensaldo	-250,1	-174,0	76,1
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	<i>-0,07</i>	<i>-0,05</i>	<i>0,02</i>

Bronnen : Verslag Rekenhof, Rekeningen van de overheid 2012 (INR).

De toetsing van de naleving van de indicatieve doelstelling van het ontwerpakkoord van 3 februari 2010 wordt gebaseerd op het door het INR bepaalde ESR-vorderingensaldo.

Tabel 36
Toetsing van het in 2012 gerealiseerde vorderingensaldo aan de indicatieve budgettaire doelstelling

Franse Gemeenschap	Begroting 2012 2de aanpassing	realisaties overheids- rekeningen 2012	budgettaire doelstelling overlegcomité 03.02.2010	verschil op niveau van de begroting	verschil op niveau van de realisaties
(x 1.000.000 euro)	(1)	(2)	(3)	(4) = (1) - (3)	(5) = (2) - (3)
ESR VORDERINGENSALDO	-250,1	-174,0	-359,5	109,4	185,5
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	<i>-0,07%</i>	<i>-0,05%</i>	<i>-0,10%</i>	<i>0,03%</i>	<i>0,05%</i>

Bronnen : Verslag Rekenhof Franse Gemeenschap, Rekeningen van de overheid 2012 (INR), ontwerpakkoord van 3 februari 2010.

Met een tekort van 174 miljoen euro in ESR-termen bereikt de Franse Gemeenschap de indicatieve doelstelling van het ontwerpakkoord van februari 2010, zoals aangepast om rekening te houden met de normtransfer, namelijk een tekort van 359,5 miljoen euro. De verbetering ten opzichte van deze doelstelling bedraagt 185,5 miljoen euro. Gezien de omvang van de marge heeft de Gemeenschap ook haar eigen doelstelling nageleefd die ze zelf had vastgesteld bij de tweede aanpassing van de begroting 2012, namelijk een verbetering van 109,4 miljoen euro.

Toetsing van de globale doelstellingen van de Franse Gemeenschap en het Waals Gewest in 2012

Het globale tekort van de Franse Gemeenschap en het Waals Gewest voor het jaar 2012 bedraagt 365,4 miljoen euro (respectievelijk -174,0 en -191,3 miljoen euro). Dit resultaat komt overeen met de indicatieve doelstelling van het ontwerpakkoord van februari 2010 van een globaal tekort van 571,0 miljoen euro (respectievelijk -359,4 en -211,5 miljoen euro, rekening houdend met de normtransfer van de Gemeenschap naar het Gewest enerzijds, en van de Franse Gemeenschap naar het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest anderzijds).

De globale eigen doelstelling van beide entiteiten die -459,9 miljoen euro bedraagt (respectievelijk -250,2 en -209,7 miljoen euro) wordt eveneens ruimschoots bereikt.

3.4.5 Budgettaire realisaties van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest

Het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest (BHG) kreeg in 2012 voor de eerste maal de middelen die voortvloeien uit het eerste luik van de 'correcte' financiering van de Brusselse Instellingen, zoals geregeld in de bijzondere wet van 19 juli 2012⁶². Krachtens die bijzondere wet konden het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest en haar diverse instellingen voor 2012 rekenen op de volgende bijkomende middelen:

- een bijzondere dotatie mobiliteitsbeleid (art. 64*bis*, BFW) die 45 miljoen euro bedroeg in 2012;

---

⁶² Belgisch Staatsblad van 22.08.2012.

- een forfaitaire dotatie van 24 miljoen in afwachting van de inwerkingtreding van de integrale dode hand compensatie op gemeentelijk en op gewestelijk niveau (art. 63, BFW): 100% (in plaats van de huidige 72%) compensatie van de inkomstenderving ingevolge de vrijstelling van onroerende voorheffing van eigendommen die zich op het grondgebied van gemeenten en gewesten bevinden ^{63, 64};
- bijkomende middelen voor het Fonds ter financiering van de internationale rol en de hoofdstedelijke functie van Brussel voor het dekken van specifieke uitgaven, met name uitgaven die verbonden zijn aan de veiligheid voortvloeiend uit de organisatie van de Europese toppen en uitgaven voor veiligheid en preventie die verbonden zijn aan de nationale en internationale hoofdstedelijke functie van Brussel. Vanaf 2012 dient hiervoor krachtens voormelde bijzondere wet van 19 juli 2012 jaarlijks 55 miljoen euro voorzien te worden (art. 64ter, BFW) ⁶⁵;
- een dotatie voor de financiering van de taalpremies (art. 5/2 gewone wet 10 augustus 2001) die verdeeld wordt tussen het Gewest, de Brusselse lokale overheden en andere Brusselse instellingen. Deze dotatie bedraagt voor het begrotingsjaar 2012 in totaal 25 miljoen euro.

Het BHG heeft rekening gehouden met het eerste luik van de 'correcte' financiering van de Brusselse Instellingen in haar begrotingen 2012. Zowel in de initiële begroting als in de aangepaste begroting heeft het BHG deze bijkomende middelen geraamd op 76,6 miljoen euro (hetzij 45 mobiliteit, 4 taalpremies ⁶⁶ en 27,6 verhoogde dode hand compensatie). Enkel voor de dode hand wijkt de gewestelijke begrotingsraming af van de wettelijke regeling.

---

⁶³ Krachtens de bijzondere wet van 19 juli 2012 dekt deze compensatie voor het BHG ook volledig de niet-inning van de opcentiemen van de agglomeratie op de onroerende voorheffing.

⁶⁴ In artikel 76 van het voorstel van bijzondere wet tot hervorming van de financiering van de gemeenschappen en de gewesten, tot uitbreiding van de fiscale autonomie van de gewesten en tot financiering van de nieuwe bevoegdheden (DOC 53 2974/001, Kamer van Volksvertegenwoordigers, 24 juli 2013) is die inwerkingtreding voorzien op 1 januari 2014.

⁶⁵ De uitgaven van dit fonds wordt gefinancierd door middel van een begrotingsruiter bij de FOD Justitie en de FOD Binnenlandse Zaken. De bijkomende 30 miljoen euro vanaf 2012 (in totaal 55 miljoen euro op jaarbasis) wordt voorafgenomen op de PB en in deze federale begrotingsruiter opgenomen.

⁶⁶ Het KB van 23 mei 2013 (B.S. 01.01.2013) regelt de verdeling van deze dotatie. Het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest heeft enkel de dotatie bestemd voor haar ministerie en de instellingen van haar consolidatieperimeter opgenomen in haar begroting.

Op basis van de uitvoeringsgegevens van de federale begroting 2012 en informatie verstrekt door het ministerie van het BHG blijkt dat enkel de dotatie voor de financiering van de taalpremies niet werd doorgestort naar de betrokken instellingen en het Gewest. De mobiliteitsdotatie en de forfaitaire dotatie dode hand compensatie zijn in 2012 effectief uitbetaald aan het Gewest terwijl voor de financiering van de Europese toppen 87% van de bijkomende 30 miljoen euro werd doorgestort.

In haar initiële begroting 2012 voorzag het BHG een tekort van 254,1 miljoen euro. Naar aanleiding van de begrotingscontrole 2012 werd dit tekort bijgesteld tot 213,2 miljoen euro. Het verschil van 40,9 miljoen euro tussen de initiële en aangepaste begroting volgt onder meer uit een iets hoger begrotingsoverschot bij de geconsolideerde instellingen en een daling van de begrote uitgaven van het MBHG ⁶⁷. Daarnaast werd ook de 1,5 miljoen euro normtransfer van de Franse Gemeenschap (zie punt 3.4.1 b) aangewend om het vorderingensaldo te verbeteren (toegevoegd bij begrotingsverrichtingen).

Ondanks de bijkomende middelen die volgden uit de 'correcte' financiering van de Brusselse Instellingen en de positieve normtransfer blijkt dat het vorderingensaldo dat werd begroot in de aangepaste begroting 2012 niet voldoet aan de indicatieve begrotingsdoelstelling voorzien in het ontwerpakkoord van februari 2010 (zie Tabel 39). Het verschil bedraagt 40,9 miljoen euro. Hier kan opnieuw worden verwezen naar het feit dat deze indicatieve doelstelling werd opgesteld met de verwachting dat de vraag van het BHG naar een 'correcte' financiering reeds integraal zou worden beantwoord in 2012. Het tweede luik van de 'correcte' financiering zal pas worden uitbetaald vanaf de inwerkingtreding van de wijzigingen die in uitvoering van het Institutioneel Akkoord voor de Zesde Staatshervorming aan de bijzondere financieringswet zullen aangebracht worden (inwerkingtreding voorzien op 1 juli 2014 overeenkomstig de artikel 63 en 64 van het voorstel van bijzondere wet dienaangaande ⁶⁸).

Op basis van informatie verstrekt door het ministerie van het BHG blijkt dat het gerealiseerde vorderingensaldo (eigen raming vóór verifiëring door het INR) ten opzichte van de aangepaste begroting 2012 beduidend verbeterd is (-88,4 miljoen euro ten opzichte van -213,2 miljoen euro begroot). Dit volgt onder meer uit een iets lager dan verwachte uitvoeringsgraad van de uitgaven.

---

⁶⁷ Het betrof hoofdzakelijk het uitstellen van investeringsuitgaven (zie Rekenhof, verslag over de ontwerpen van aanpassing van de begroting 2012 van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest).

⁶⁸ Zie voorstel van bijzondere wet tot hervorming van de financiering van de gemeenschappen en de gewesten, tot uitbreiding van de fiscale autonomie van de gewesten en tot financiering van de nieuwe bevoegdheden (DOC 53 2974/001, Kamer van Volksvertegenwoordigers, 24 juli 2013).

Tabel 37
Uitvoering van de begroting 2012

Brussels Hoofdstedelijk Gewest	2012 Initieel (1)	2012 Aangepast (2)	2012 Realisaties (3) <i>voor nazicht door INR</i>	Verschil (4) = (3) - (2)
(x 1.000.000 euro)				
ESR gecorrigeerde ontvangsten algemene begroting	2.771,0	2.722,0	2.712,8	-9,2
ESR gecorrigeerde uitgaven algemene begroting	3.212,7	3.127,0	1742,5 (a)	
Vorderingensaldo MBHG	-441,7	-405,0	970,3	
ESR gecorrigeerde ontvangsten consolidatieperimeter	1.769,3	1.704,2	434,1 (b)	
ESR gecorrigeerde uitgaven consolidatieperimeter	1.701,7	1.633,8	1.568,3	-65,5
Vorderingensaldo consolidatieperimeter	67,6	70,3	-1.134,2	
ESR VORDERINGENSALDO vóór begrotingsverrichtingen	-374,1	-334,7	-163,9	170,8
<u>andere overgangscorrecties</u> begrotingsverrichtingen	120,0	121,5	75,5	-46,0
ESR VORDERINGENSALDO in % bbp / verschil in ratio	-254,1 -0,07%	-213,2 -0,06%	-88,4 -0,02%	124,8 0,03%

Bronnen: Initiële en aangepaste begroting 2012 Brussels Hoofdstedelijk Gewest & ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

(a), (b) De realisaties van het BHG worden opgesteld op geconsolideerde basis. Dit houdt in dat interne verrichtingen en overdrachten tussen het gewest en de instellingen behorende tot de consolidatieperimeter geneutraliseerd worden. Gezien de begrotingsramingen niet worden opgesteld op geconsolideerde basis en deze interne verrichtingen dus niet geneutraliseerd worden, is de vergelijking tussen bepaalde posten niet mogelijk. Als gevolg van de neutralisering van de interne stromen bevatten de ESR geconsolideerde uitgaven van het ministerie (a) enkel de werkelijke uitgaven van het ministerie (en geen dotaties of subsidies naar instellingen uit de consolidatieperimeter) en bestaan de ESR geconsolideerde ontvangsten van de consolidatieperimeter (b) enkel uit de eigen ontvangsten van de instellingen die tot de consolidatieperimeter behoren.

Op basis van de Rekeningen van de overheid 2012 blijkt dat het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest uiteindelijk wel ruim haar budgettaire doelstelling heeft gerealiseerd. Volgens het INR realiseerde het Gewest immers een tekort van 'slechts' 84,4 miljoen euro wat 87,9 miljoen euro beter is dan de indicatieve doelstelling van het ontwerpakkoord van februari 2010 en 128,8 miljoen euro beter is dan het vorderingensaldo dat werd geraamd naar aanleiding van de begrotingscontrole 2012. Dit resultaat sluit nauw aan bij de eerdere ramingen van het Gewest zelf.

Tabel 38
Realisaties van het begrotingsjaar 2012 volgens de Rekeningen van de overheid 2012

Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Begroting 2012 aangepast	realisatie info BHG voor nazicht door INR	verschil	realisaties overheids- rekeningen 2012	verschil
(x 1.000.000 euro)	(1)	(2)	(3) = (2) - (1)	(4)	(5) = (4) - (1)
ESR gecorrigeerde ontvangsten (a) (b)	4547,6 (c)	3.222,4		3.210,3	
ESR gecorrigeerde uitgaven (a)	4760,8 (c)	3.310,8		3.294,7	
ESR VORDERINGENSALDO	-213,2	-88,4	124,8	-84,4	128,8
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	<i>-0,06%</i>	<i>-0,02%</i>	<i>0,03%</i>	<i>-0,02%</i>	<i>0,03%</i>

Bronnen: Aangepaste begroting BHG, ministerie van het BHG en Rekeningen van de overheid 2012 (INR).

- (a) Na consolidatie van het Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (MBHG) en van de instellingen die behoren tot de consolidatieperimeter.
- (b) De positieve correctie van de begrotingsverrichtingen (+ 121,5 miljoen euro) werd toegekend aan de ontvangsten.
- (c) De ESR gecorrigeerde ontvangsten en uitgaven op begrotingsbasis zijn niet op geconsolideerde basis uitgedrukt waardoor de vergelijking met de realisaties (die wel geconsolideerd zijn) niet mogelijk is (zie voetnoot a en b bij Tabel 37).

Het beter dan verwachte vorderingensaldo is vooreerst toe te schrijven aan het feit dat op basis van economische hergroepering de daling van de uitgaven groter was dan de daling van de inkomsten. Daarnaast had het geheel van de correcties die door het INR werden in rekening gebracht voor de vaststelling van het ESR vorderingensaldo een positieve impact op dit vorderingensaldo (met name 75,5 miljoen euro). Dit volgt onder andere uit de positieve aanrekeningscorrecties met betrekking op de gewestelijke belastingen (38,8 miljoen euro), het positieve saldo van de MIVB (18,6 miljoen euro) en een correctie voor de verlopen interesten (14,9 miljoen euro). Nieuwe correcties die door het INR werden uitgevoerd zijn de toevoeging van de GIMB (Gewestelijke Investeringsmaatschappij Brussel) aan de consolidatiekring (saldo -0,3 miljoen) en een correctie voor de erfpacht Becodok ⁶⁹ (een positieve impact 3 miljoen voor 2012 wegens een verschil in tijdstip van registratie).

⁶⁹ De terreinen aan het Becodok worden door de Haven van Brussel via een erfpacht ter beschikking gesteld aan het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest. Het doel is om aan dit dok (vlakbij Tour & Taxis) een gewestpark aan te leggen en dit binnen het kader van de stedelijke integratie (bron: Haven van Brussel).

Tabel 39
Toetsing van het in 2012 gerealiseerde vorderingensaldo aan de indicatieve budgettaire doelstelling

Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Begroting 2012 aangepast	realisaties overheids- rekeningen 2012	budgettaire doelstelling overlegcomité 03.02.2010	verschil op niveau van de begroting	verschil op niveau van de realisaties
(x 1.000.000 euro)	(1)	(2)	(3)	(4) = (1) - (3)	(5) = (2) - (3)
ESR VORDERINGENSALDO	-213,2	-84,4	-172,3	-40,9	87,9
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	<i>-0,06%</i>	<i>-0,02%</i>	<i>-0,05%</i>	<i>-0,01%</i>	<i>0,02%</i>

Bronnen: Aangepaste begroting BHG, Rekeningen van de overheid 2012 (INR) & ontwerpakkoord 3 februari 2010.

Het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest heeft een positieve marge van 87,9 miljoen euro gerealiseerd ten opzichte van de indicatieve budgettaire doelstelling voor 2012.

3.4.6 Budgettaire realisaties van de Duitstalige Gemeenschap

Volgens de Rekeningen van de overheid 2012 van het INR bedraagt het ESR-vorderingensaldo van de Duitstalige Gemeenschap -1,3 miljoen euro. De indicatieve doelstelling van het ontwerpakkoord van februari 2010 met name een saldo van -2,2 miljoen euro wordt aldus bereikt.

Tabel 40
Toetsing van het in 2012 gerealiseerde vorderingensaldo aan de indicatieve budgettaire doelstelling

Duitstalige Gemeenschap	realisaties overheids- rekeningen 2012	budgettaire doelstelling overlegcomité 03.02.2010	verschil op niveau van de realisaties
(x 1.000.000 euro)	(1)	(2)	(3) = (1) - (2)
ESR VORDERINGENSALDO	-1,3	-2,2	0,9
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	<i>0,00%</i>	<i>0,00%</i>	<i>0,00%</i>

Bronnen: Rekeningen van de overheid 2012 (INR), ontwerpakkoord van 3 februari 2010.

3.4.7 Budgettaire realisaties van de Franse Gemeenschapscommissie

Bij de opmaak van haar initiële begroting had het College van de Cocof zelf een tekort van 1,5 miljoen euro voor 2012 vastgesteld. Deze doelstelling was ambitieuzer dan de doelstelling in het ontwerpakkoord van 3 februari 2010 (tekort van 11,5 miljoen euro).

Deze opwaartse herziening van de doelstelling wordt verklaard door het feit dat er bijkomende middelen ten belope van 18,2 miljoen euro⁷⁰ in 2012 in aanmerking werden genomen. Bij de eerste aanpassing van de begroting werd het tekort echter opgetrokken tot -11,5 miljoen euro, dat is het bedrag van het ontwerpakkoord, om rekening te kunnen houden met de impact van de aankoopprijs van het Oriongebouw door het BFIB (Brussels Franstalig Instituut voor Beroepsopleiding), een instelling die tot de consolidatieperimeter van de Cocof behoort. Deze doelstelling bleef behouden bij de tweede aanpassing van de begroting.

Het INR heeft het ESR-vorderingensaldo van de Cocof in 2012 op -9,1 miljoen euro vastgelegd. Het verschil met de doelstelling van een tekort van 11,5 miljoen euro bedraagt 3,5 miljoen euro

Op het vlak van de aangebrachte ESR-correcties werd de deelneming in het kapitaal van FREY sa (1,06 miljoen euro) geherkwalificeerd als een niet-financiële verrichting, met een negatieve weerslag op het vorderingensaldo.

Volgens de informatie uit de voorafbeelding van de resultaten van de uitvoering van de begroting van het Rekenhof is het positieve verschil tussen de realisaties en de ramingen vooral toe te schrijven aan de niet-uitvoering van de uitgavenkredieten: de totale niet-uitgevoerde kredieten bedragen bijna het dubbele van de raming van de aangepaste begroting. Het saldo van de consolidatieperimeter is eveneens gunstiger dan verwacht.

Er wordt uitgegaan van de door het INR bepaalde ESR-vorderingensaldo om de conformiteit met de indicatieve doelstelling van het ontwerpakkoord van 3 februari 2010 te toetsen.

---

⁷⁰ Dit bedrag bevat in het bijzonder de 8 miljoen euro van het eerste luik van de 'correcte' financiering van de Brusselse instellingen en de toekenning van bijkomende trekkingsrechten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Tabel 41
Toetsing van het in 2012 gerealiseerde begrotingsaldo aan de indicatieve
budgettaire doelstelling

Franse Gemeenschapscommissie	Begroting 2012 aangepast	realisaties overheids- rekeningen 2012	budgettaire doelstelling overlegcomité 03.02.2010	verschil <i>op niveau van de begroting</i>	verschil <i>op niveau van de realisaties</i>
(x 1.000.000 euro)	(1)	(2)	(3)	(4) = (1) - (3)	(5) = (2) - (3)
ESR VORDERINGENSALDO	-11,5	-9,1	-11,5	0,0	2,4
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	<i>0,00%</i>	<i>0,00%</i>	<i>0,00%</i>	<i>0,00%</i>	<i>0,00%</i>

Bronnen: verslag van het Rekenhof over de ontwerpdecreten en -verordeningen houdende de aanpassing van de begrotingen voor het jaar 2012 en de begrotingen 2013 van de Codof (verslag Rekenhof Cocof in onderstaande tabel), Rekeningen van de overheid 2012 (INR), ontwerpakkoord van 3 februari 2010.

Met een tekort van 9,1 miljoen euro, bereikt de Franse Gemeenschapscommissie de indicatieve doelstelling van het ontwerpakkoord van februari 2010. De verbetering ten opzichte van deze doelstelling bedraagt 2,4 miljoen euro.

3.4.8 Budgettaire realisaties van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie

Het vorderingensaldo van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC) bedroeg in de initiële begroting 2012 -1,3 miljoen euro. Hiermee voldeed de GGC niet aan de indicatieve doelstelling die werd vastgelegd in het ontwerpakkoord van februari 2010, namelijk een begrotingsevenwicht. Dit tekort volgt volgens de GGC uit het feit dat er grote noden zijn op het vlak van gezondheidszorg en bijstand aan personen en dat de financiering van de GGC niet volstaat om hierop een antwoord te kunnen bieden.

Tabel 42
Toetsing van het in 2012 gerealiseerde vorderingensaldo aan de indicatieve budgettaire doelstelling

Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	realisaties overheids- rekeningen 2012	budgettaire doelstelling overlegcomité 03.02.2010	verschil op niveau van de realisaties
(x 1.000.000 euro)	(2)	(3)	(5) = (2) - (3)
ESR VORDERINGENSALDO	2,6	0,0	2,6
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	<i>0,00%</i>	<i>0,00%</i>	<i>0,00%</i>

Bron: Rekeningen van de overheid 2012 (INR) & ontwerpakkoord 3 februari 2010.

Het gerealiseerde saldo voor het begrotingsjaar 2012, volgens de Rekeningen van de overheid 2012, blijkt echter een surplus te zijn van 2,6 miljoen euro. Hiermee doet de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie het beter dan de indicatieve doelstelling en ook beter dan de tekorten die ze zelf had vooropgesteld in de initiële en aangepaste begroting 2012.

Dit beter dan verwachte ESR vorderingensaldo is het resultaat van het feit dat de gerealiseerde uitgaven lager uitvielen dan begroot.

Tot slot is het van belang op te merken dat de GGC ten gevolge van de uitvoering van de zesde staatshervorming een belangrijkere rol zal spelen op het grondgebied van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest. De Gemeenschapscommissie zal immers bevoegd worden voor een reeks belangrijke gemeenschapsbevoegdheden, zoals de gezinsbijslag, de ouderenzorg en de gezondheidszorg.

Gezien die toekomstige bevoegdheidsuitbreiding van de GGC, de toename van haar budgettair gewicht in het geheel van gemeenschappen en gewesten en de daarmee gepaard gaande financiële verantwoordelijkheden, is het aangewezen de opmerkingen die door het Rekenhof naar aanleiding van de controle van de algemene rekeningen 2009 en 2010 werden geformuleerd, nogmaals in herinnering te brengen. Die opmerkingen betreffen tekortkomingen inzake de naleving van onder andere boekings-, waarderings- en aanrekeningsregels ⁷¹.

⁷¹ Zie 20ste boek van het Rekenhof deel I voorgelegd aan het Parlement van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (stuk A-436/1-2012/2013). Het Rekenhof stelt dat de informatie verkregen bij de GGC geen zekerheid verschaft over de regelmatigheid, waarachtigheid en getrouwheid van de algemene rekeningen.

Gelet op wat voorafgaat, dringt de Afdeling er tevens op aan dat de GGC dringend werk zou maken van de introductie van het ESR vorderingensaldo in haar begrotingsdocumenten en de correcties die de overgang verzekeren van het begrotingsaldo naar het ESR vorderingensaldo duidelijk zou expliciteren.

3.4.9 Budgettaire realisaties van de Vlaamse Gemeenschapscommissie

De Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) ontving in 2012, als gevolg van de inwerkingtreding van het eerste luik van de 'correcte' financiering van de Brusselse Instellingen, extra middelen (2 miljoen euro). Meer bepaald wordt krachtens artikel 65ter van de bijzondere financieringswet ⁷² in 2012, 2013, 2014 en 2015 het bedrag verkregen na toepassing van artikel 65bis van de bijzondere financieringswet verhoogd met 10 miljoen euro. Concreet betekende dit voor de VGC dat ze in 2012 na toepassing van de verdeelsleutel 80/20 ⁷³ 2 miljoen euro extra middelen bijkreeg bovenop de herfinancieringsmiddelen die ze reeds sinds 2002 jaarlijks van de federale overheid ontvangt ⁷⁴. De vanaf 2012 toegekende bijkomende middelen worden cumulatief toegevoegd aan de Lambermont-middelen en vanaf 2013 jaarlijks geïndexeerd en aangepast aan de reële groei van het bbp, zoals het geval is voor de bestaande herfinanciering.

Ondanks deze extra middelen bleek, na de controle door het INR van de economische hergroepering, dat de VGC een tekort realiseerde van 3,5 miljoen euro in 2012.

Tabel 43
Toetsing van het in 2012 gerealiseerde vorderingensaldo aan de indicatieve budgettaire doelstelling

Vlaamse Gemeenschapscommissie	realisaties overheids- rekeningen 2012	budgettaire doelstelling overlegcomité 03.02.2010	verschil <i>op niveau van de realisaties</i>
(x 1.000.000 euro)	(2)	(3)	(5) = (2) - (3)
ESR VORDERINGENSALDO	-3,5	0,0	-3,5
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	<i>0,00%</i>	<i>0,00%</i>	<i>0,00%</i>

Bron: Rekeningen van de overheid 2012 (INR) & ontwerpakkoord 3 februari 2010.

⁷² Artikel 65ter, BFW werd ingevoegd door artikel 5 van de bijzondere wet van 19 juli 2012 houdende een 'correcte' financiering van de Brusselse Instellingen (B.S. 22.08.2012).

⁷³ Dit is de verdeelsleutel tussen de VGC en Cocof, bepaald in art. 65bis, BFW.

⁷⁴ Herfinanciering Lambermontakkoord (artikel 65bis, BFW).

Hiermee voldoet de VGC niet aan de indicatieve doelstelling die werd bepaald in het ontwerpakkoord van 3 februari 2010, namelijk het bereiken van een budgettair evenwicht.

3.5 Overzicht voor alle gemeenschappen en gewesten van de toetsing van de in 2009-2012 gerealiseerde vorderingensaldi aan de budgettaire doelstellingen

Onderstaande tabellen geven een overzicht van het verschil tussen de budgettaire doelstellingen en de realisaties gedurende de periode 2009-2012. De doelstellingen en resultaten worden voorgesteld voor de jaren 2009-2010 enerzijds, en de jaren 2011-2012 anderzijds, aangezien deze periodes worden gedekt door een afzonderlijk akkoord en ontwerpakkoord.

Globaal gezien werden de budgettaire doelstellingen in 2009 en 2010 niet gehaald. Er moet echter rekening worden gehouden met de context van de financiële en economische crisis, die heeft geleid tot een verslechtering van de overheidsfinanciën.

In 2011 en 2012 zijn de budgettaire realisaties daarentegen globaal beter dan de budgettaire doelstellingen.

Daarnaast kan een geleidelijke verbetering van de globale budgettaire realisaties gedurende de periode 2009-2012 worden waargenomen ten opzichte van de doelstellingen. Het verschil met de doelstellingen bedraagt aldus -0,17% van het bbp in 2009 en -0,09% van het bbp in 2010. Een positief verschil van 0,07% van het bbp ten opzichte van de doelstellingen wordt vervolgens vastgesteld in 2011. Dit verschil verbetert zich nog in 2012 en bedraagt 0,17% van het bbp.

Tabel 44
Vergelijking van de budgettaire realisaties met de doelstellingen voor alle
Gemeenschappen en Gewesten in 2009-2010

(x 1.000.000 euro)		2009					2010				
		vorderingen-saldo	norm	verschil	% bbp	saldo in % ESR ontvangsten	vorderingen-saldo	norm	verschil	% bbp	saldo in % ESR ontvangsten
						(c)					(c)
VG	(a), (b)	-1.115,1	-997,0	-118,1	-0,03	4,92	-994,4	-493,3	-501,1	-0,14	4,21
FG		-265,3	-266,5	1,2	0,00	3,26	-726,0	-727,1	1,1	0,00	8,92
WG		-812,8	-406,8	-406,0	-0,12	12,87	-367,6	-364,7	-2,9	0,00	5,52
BHG		-306,5	-232,7	-73,8	-0,02	11,74	-261,7	-313,0	51,3	0,01	9,39
DG		-11,7	-32,0	20,3	0,01	6,02	-7,3	-11,1	3,8	0,00	3,92
FGC		-6,7	-4,0	-2,7	0,00	1,96	-0,3	-2,0	1,7	0,00	0,08
VGC		4,9	0,0	4,9	0,00	3,96	3,9	0,0	3,9	0,00	3,11
GGC		4,8	0,0	4,8	0,00	5,67	-0,1	0,0	-0,1	0,00	0,12
totaal		-2.508,4	-1.939,0	-569,4	-0,17	6,19	-2.353,5	-1.911,2	-442,3	-0,12	5,61
	% bbp	-0,74	-0,57	-0,17			-0,66	-0,57	-0,09		

Bron: Rekeningen van de overheid 2012 (INR) en het budgettaire akkoord van 15 december 2009.

- (a) Inclusief het Vlaams Zorgfonds.
- (b) Voor de Vlaamse Gemeenschap is het vorderingensaldo 2010 het saldo vastgesteld door het INR. Hier wordt geen rekening gehouden met de 500 miljoen euro die de Vlaamse Gemeenschap in 2009 had gereserveerd op het Vlaams Egalisatiefonds om in 2010 als ontvangst in de begroting op te nemen zoals was afgesproken in het budgettaire akkoord van 15 december 2009 (zie HRF-advies oktober 2012). Indien wel rekening wordt gehouden met deze 500 miljoen euro bedraagt het saldo van de Vlaamse Gemeenschap in 2010 -494,4 miljoen euro, wat net iets slechter is dan de budgettaire doelstelling voor dat jaar.
- (c) Saldo in absolute waarde uitgedrukt in % van de ESR-ontvangsten (zie tabel bijlage 4.11).

Tabel 45
Vergelijking van de budgettaire realisaties met de doelstellingen voor alle
Gemeenschappen en Gewesten in 2011-2012

(x 1.000.000 euro)		2011					2012				
		vorderingen-saldo	indicatieve norm	verschil	% bbp	saldo in % ESR ontvangsten	vorderingen-saldo	indicatieve norm	verschil	% bbp	saldo in % ESR ontvangsten
			(b)			(c)		(b)			(c)
VG	(a)	201,9	0,0	201,9	0,05	0,77	325,1	0	325,1	0,09	1,21
FG		-228,9	-328,0	99,1	0,03	2,43	-174,0	-359,5	185,5	0,05	1,88
WG		-484,7	-487,7	3,0	0,00	6,94	-191,3	-211,5	20,2	0,01	2,66
BHG		-294,7	-254,1	-40,6	-0,01	10,05	-84,4	-172,3	87,9	0,02	2,63
DG		-5,2	-3,9	-1,3	0,00	2,57	-1,3	-2,2	0,9	0,00	0,62
FGC		0,7	-8,1	8,8	0,00	0,19	-9,1	-11,5	2,4	0,00	2,32
VGC		-2,6	0,0	-2,6	0,00	1,96	-2,5	0	-2,5	0,00	1,68
GGC		2,1	0,0	2,1	0,00	2,43	2,6	0	2,6	0,00	2,94
totaal		-811,4	-1.081,8	270,4	0,07	1,75	-134,9	-757,0	622,1	0,17	0,28
	% bbp	-0,22	-0,29	0,07			-0,04	-0,20	0,17		

Bron: Rekeningen van de overheid 2012 (INR) en ontwerpakkkoord van 3 februari 2010.

- (a) Inclusief het Vlaams Zorgfonds.
- (b) Rekening houdend met de transfer tussen de Franse Gemeenschap en het Waalse Gewest voor de begrotingsjaren 2011 en 2012.
- (c) Saldo in absolute waarde uitgedrukt in % van de ESR-ontvangsten (zie tabel bijlage 4.11).

3.6 Analyse van de per gewest opgedeelde saldi van de lokale overheden

Voor het eerst heeft het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) de uitsplitsing per gewest en de Duitstalige Gemeenschap van het vorderingensaldo van de lokale overheden gepubliceerd. Dit volgt enerzijds uit de vraag van het Overlegcomité van 2 juli 2013 ⁷⁵ en anderzijds uit het feit dat het INR over steeds meer informatie beschikt met betrekking tot de individuele rekeningen van de lokale besturen.

Gezien het de eerste maal betreft dat deze opsplitsing wordt gemaakt en het INR er voorlopig voor opteert enkel het saldo per regio te communiceren, wordt hier bij wijze van overgang enkel het saldo per gewest en Duitstalige Gemeenschap besproken. De detailbespreking van de rekening van het geheel van de lokale overheden kan u terugvinden in punt 2.2.2.2.

Tabel 46
Regionale uitsplitsing van het ESR-vorderingensaldo van de lokale besturen

(x 1.000.000 euro)	2010		2011		2012	
		% aandeel		% aandeel		% aandeel
Vlaamse Gewest	136,4	-128,8%	-147,7	28,37%	-776,6	47,44%
<i>in % bbp</i>	<i>0,04%</i>		<i>-0,04%</i>		<i>-0,21%</i>	
Waalse Gewest excl DG	52,7	-49,8%	-173,0	33,23%	-596,8	36,46%
<i>in % bbp</i>	<i>0,01%</i>		<i>-0,05%</i>		<i>-0,16%</i>	
Brusselse Hoofdstedelijk Gewest	35,1	-33,2%	-58,8	11,29%	-84,2	5,15%
<i>in % bbp</i>	<i>0,01%</i>		<i>-0,02%</i>		<i>-0,02%</i>	
Duitstalige Gemeenschap	-4,3	4,0%	-4,6	0,88%	-20,7	1,26%
<i>in % bbp</i>	<i>0,00%</i>		<i>0,00%</i>		<i>-0,01%</i>	
Totaal	220,0	-207,8%	-384,1	73,78%	-1.478,3	90,31%
Politiezones (a)	-218,9	206,7%	-198,5	38,13%	-179,6	10,97%
Statistische correcties (b)	-107,0	101,1%	62,0	-11,91%	21,0	-1,28%
TOTAAL	-105,9	100,0%	-520,7	100,00%	-1.636,9	100,00%
<i>in % bbp</i>	<i>-0,03%</i>		<i>-0,14%</i>		<i>-0,44%</i>	

Bron: Rekeningen van de overheid 2012 (INR) en FPB.

- (a) Met betrekking tot de politiezones zijn nog geen individuele cijfers beschikbaar wegens een te lage dekkingsgraad.
- (b) Deze correctie is nodig om tot het totale vorderingensaldo te komen van de lokale overheden.

⁷⁵ Deze vraag werd gesteld als gevolg van de beslissing dat de drie gewesten en de Duitstalige Gemeenschap in hun begroting van 2013 een reserve (van in totaal 260 miljoen euro) zouden aanleggen voor het toen geraamde tekort van hun lokale overheden (zie infra).

Het tekort van de lokale overheden van het Vlaamse Gewest bedroeg in 2012 volgens de meest recente ramingen van het INR 776,6 miljoen euro. Ten opzichte van het surplus van 2010 is dit een evolutie in negatieve zin. Deze verslechtering werd reeds in 2011 ingezet met een tekort van 147,7 miljoen euro. Het Vlaamse Gewest droeg voor 28,4% bij tot het totale tekort van de lokale overheden in 2011; dit percentage loopt verder op in 2012 tot 47,44% als gevolg van de meer dan een vervijfvoudiging van het tekort tussen 2011 en 2012.

Het vorderingensaldo van de lokale besturen van het Waals Gewest (exclusief de gemeenten van het Duitse taalgebied) bedroeg in 2012 -596,8 miljoen euro. Het gaat om een negatieve evolutie ten opzichte van het in 2011 geboekte tekort van 173 miljoen euro. In 2010 werd daarentegen nog een overschot van 52,7 miljoen euro waargenomen. Het tekort van de lokale overheid in het Waals Gewest bedraagt 36,5% van het globale tekort van de Belgische lokale overheid in 2012. Dit percentage is licht toegenomen ten opzichte van het vorige jaar gezien het toen 33,2% bedroeg.

De lokale overheden van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest hebben in 2012 eveneens een tekort dat 84,2 miljoen euro bedraagt. Net als in het Vlaamse Gewest, is ook hier het saldo sinds 2010 in dalende lijn geëvolueerd daar in 2010 nog een surplus van 35,1 miljoen euro werd gerealiseerd. Het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest droeg in 2011 bij tot 11,3% van het totale tekort van de lokale overheden. Dit percentage is in 2012 gedaald tot 5,2% gezien het tekort van de lokale overheden van het Brusselse Gewest minder sterk gestegen is in vergelijking met de andere gewesten.

In 2012 heeft de lokale overheid van de Duitstalige Gemeenschap een tekort van 20,7 miljoen euro geboekt. Het saldo is ook gevoelig verslechterd ten opzichte van het jaar 2011 waarin het tekort tot 4,6 miljoen euro was beperkt. Dit resultaat sloot nauw aan bij het tekort van 4,3 miljoen euro dat in 2010 werd gerealiseerd. Het aandeel van het tekort van de lokale besturen van de Duitstalige Gemeenschap in het globale tekort van de Belgische lokale besturen, bedraagt slechts 1,3% in 2012 en 0,9% in 2011.

Zoals vermeld in punt 2.2.2.2 is de verslechtering van het saldo van de lokale overheden in 2012 te wijten aan de combinatie van de impact van de electorale investeringscyclus, stijgende personeelskosten en een daling van de fiscale ontvangsten (de gemeentelijke opcentiemen).

Tabel 47 geeft tot slot per gewest en de Duitstalige Gemeenschap de uitsplitsing weer van het vorderingensaldo van de lokale overheden over haar verschillende samenstellende delen.

Tabel 47
Samenstelling van het tekort van de lokale overheden per regio

	2010	2011	2012
Vlaamse Gewest			
Gemeenten	-8,6 -6,29%	-60,8 41,13%	
OCMW	67,8 49,74%	-75,2 50,89%	(a)
Provincies	77,1 56,55%	-11,8 7,97%	
Totaal VG	136,4 100,00%	-147,7 100,00%	
Waalse Gewest excl DG			
Gemeenten	-2,2 -4,26%	-84,8 49,03%	
OCMW	71,5 135,58%	-79,5 45,96%	(a)
Provincies	-16,5 -31,32%	-8,7 5,01%	
Totaal WG	52,7 100,00%	-173,0 100,00%	
Brusselse Hoofdstedelijk Gewest			
Gemeenten	26,0 74,12%	-53,2 90,45%	
OCMW	9,1 25,88%	-5,6 9,55%	(a)
Totaal BHG	35,1 100,00%	-58,8 100,00%	
Duitstalige Gemeenschap			
Gemeenten	-4,3 100,00%	-3,5 75,37%	
OCMW		-1,1 24,63%	(a)
Totaal DG	-4,3 100,00%	-4,6 100,00%	

Bron: Rekeningen van de overheid 2012 (INR).

(a) Wegens een te lage dekkingsgraad is de uitsplitsing nog niet beschikbaar voor 2012.

3.7 Analyse van de schuld per entiteit voor de periode 2002-2012

3.7.1 Inleiding

Dit hoofdstuk behandelt de evolutie van de schuld van de gemeenschappen en de gewesten. Gezien de schuld van de gemeenschappen en de gewesten gedurende een bepaalde periode niet werd opgenomen in het HRF-advies wordt hier de evolutie van de schuld per gemeenschap en gewest besproken voor de periode 2002-2012 ⁷⁶. Dit laat toe om de huidige schuldpositie correct te kaderen binnen de opmerkelijke context van de voorbije jaren, waaronder de financieel-economische crisis.

Er wordt gefocust op de directe schuld (met indien van toepassing eveneens een bespreking van de in de directe schuld overgenomen indirecte schuld), de indirecte schuld en de gewaarborgde schuld. Deze laatste is voorheen nog niet besproken binnen een HRF-advies maar heeft de laatste jaren steeds aan belang gewonnen. Gezien het om steeds hogere bedragen gaat en de gewaarborgde schuld het potentieel heeft om de schuld en de begroting van de betrokken entiteit sterk te belasten, is het aangewezen de gewaarborgde schuld eveneens in de analyse op te nemen.

De schuldgegevens zijn telkens afkomstig van de gemeenschappen en de gewesten zelf (Algemene Toelichting bij de begroting of jaarlijks schuldrapport) en worden indien nodig aangevuld met informatie afkomstig van het Rekenhof (Voorafbeelding van de uitvoering van de begroting). Het betreft telkens de schuldtoestand op 31 december van het betrokken jaar.

De bespreking van de evolutie van de schuld volgt per entiteit telkens dezelfde structuur. Bij wijze van inleiding wordt de evolutie van de totale schuld van de entiteit besproken waarna de belangrijkste evoluties en gebeurtenissen per onderdeel van de totale schuld ⁷⁷ worden behandeld. De gedetailleerde tabellen met betrekking tot de verschillende onderdelen van de schuld vindt u telkens terug in bijlage. Indien aanwezig wordt ook de evolutie van de gewaarborgde schuld besproken.

---

⁷⁶ 2002 is het laatste jaar waar de schuld in detail werd besproken in een HRF-advies (zie jaarverslag 2003, HRF-advies, Afdeling Financieringsbehoeften van de Overheid).

⁷⁷ Namelijk directe schuld, indirecte schuld en indien van toepassing overgenomen indirecte schuld.

3.7.2 Methodologie

In wat volgt, wordt eerst kort het verschil besproken tussen de schuld van de gemeenschappen en de gewesten in dit HRF-advies en de geconsolideerde bruto-schuld zoals gepubliceerd door het INR. In bijlage wordt ook kort in gegaan op het methodologisch verschil met de schuldtabellen zoals ze zullen worden gepubliceerd op de website van de Studie- en Documentatiedienst (SDD) van de FOD Financiën (zie bijlage 4.9).

Gezien het INR enkel de totale geconsolideerde bruto-schuld rapporteert en geen opdeling maakt naar directe schuld, overgenomen indirecte schuld en indirecte schuld noch de verschillende componenten van de schuld weergeeft, werd geopteerd om gebruik te maken van de informatie afkomstig van de entiteiten zelf en het Rekenhof om zo een gedetailleerder beeld te kunnen schetsen van de evolutie van de schuld van de betrokken entiteit.

Vershil met de geconsolideerde bruto-schuld (INR)

Het verschil tussen de geconsolideerde bruto-schuld zoals ze wordt gerapporteerd door het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) en de schuld zoals ze is opgenomen in het HRF-advies kan eerst en vooral verklaard worden door de bijkomende elementen die worden opgenomen in de geconsolideerde bruto-schuld. De totale schuld zoals ze in dit advies wordt gerapporteerd bestaat uit de lange termijn directe schuld van de betrokken entiteit, de overgenomen indirecte schuld (behoort tot de directe schuld), de korte termijn directe schuld (waaronder de stand van de zichtrekeningen) en de indirecte schuld. De geconsolideerde bruto-schuld bestaat eveneens uit de zonet opgenoemde elementen maar wordt verder aangevuld met de financiële schulden van de met de entiteit te consolideren instellingen en andere elementen waaronder de leasingschuld van de betrokken entiteit.

Daarnaast is het ook mogelijk dat het INR de gegevens die ze ontvangt van de entiteit aanvult of corrigeert. Deze aanvullingen of correcties hebben hoofdzakelijk betrekking op de definiëring van de consolidatieperimeter volgens ESR95-regels. De definitie van de consolidatieperimeter die wordt aangewend door de gemeenschappen en de gewesten kan verschillen van de definitie die het INR hanteert. Het verschil in de definiëring van de consolidatieperimeter heeft ook gevolgen voor de consolidatie van de kastoestand van bepaalde openbare instellingen. Het INR weerhoudt enkel de thesaurie van de openbare instellingen die volgens hun definitie behoren tot de consolidatieperimeter van de betrokken entiteit.

De gegevens die zijn opgenomen in de schuldtabellen in dit advies zijn afkomstig van de gemeenschappen en de gewesten zelf of van het Rekenhof. Bijgevolg kon er geen rekening gehouden worden met eventuele correcties of aanvullingen die het INR uitvoert.

Tabel 48 geeft in het linker deel de totale schuld weer van de gemeenschappen en de gewesten zoals ze is opgenomen in dit advies, namelijk de som van de directe (lange en korte termijn) schuld, de overgenomen indirecte en de indirecte schuld. Het rechterpanel bevat de geconsolideerde bruto-schuld volgens het INR.

Zoals duidelijk blijkt uit Tabel 49 is het mogelijk dat voor bepaalde entiteiten de geconsolideerde bruto-schuld beduidend hoger ligt dan de som van de directe en indirecte schuld. De grote verschillen die worden waargenomen bij de Vlaamse Gemeenschap, Franse Gemeenschap en het Waals Gewest hebben hoofdzakelijk betrekking op de schulden van de consolidatieperimeter onder meer als gevolg van een verschil in definiëring van deze perimeter tussen de betrokken entiteit en het INR.

Op 31 december 2012 bedroeg de totale schuld van de gemeenschappen en de gewesten zoals gedefinieerd in dit advies, 5,83% bbp. De geconsolideerde bruto-schuld opgesteld volgens het INR bedroeg 6,73% van het bbp. Zoals eerder vermeld volgt dit uit het feit dat de geconsolideerde bruto-schuld ruimer is dan de schuld behandeld in het HRF-advies. Deze laatst genoemde is echter het enige concept waarvoor de detailgegevens per entiteit beschikbaar zijn.

Tabel 48
Directe en indirecte schuld versus geconsolideerde bruto-schuld

(x 1.000.000 EUR)	Directe en indirecte schuld (1)				Geconsolideerde Bruto-schuld (INR) (2)			
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012
Vlaamse Gemeenschap	6.108	6.610	6.649	6.424	6.974	7.497	7.449	7.159
<i>in % van de ESR-ontvangsten (a)</i>	26,92%	28,01%	25,48%	23,86%	30,74%	31,77%	28,55%	26,59%
<i>in % van het bbp</i>	1,79%	1,86%	1,80%	1,71%	2,05%	2,11%	2,02%	1,90%
Franse Gemeenschap	3.237	4.047	4.306	4.499	4.265	5.034	5.302	5.535
<i>in % van de ESR-ontvangsten (a)</i>	39,78%	49,72%	45,63%	48,56%	52,41%	61,85%	56,18%	59,74%
<i>in % van het bbp</i>	0,95%	1,14%	1,17%	1,20%	1,25%	1,42%	1,44%	1,47%
Waaals Gewest	5.680	6.088	6.741	7.427	6.994	7.343	7.930	8.512
<i>in % van de ESR-ontvangsten (a)</i>	89,92%	91,38%	96,52%	103,39%	110,72%	110,22%	113,55%	118,49%
<i>in % van het bbp</i>	1,67%	1,71%	1,83%	1,98%	2,05%	2,06%	2,15%	2,26%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	2.632	2.954	3.313	3.487	2.643	2.940	3.309	3.824
<i>in % van de ESR-ontvangsten (a)</i>	100,80%	106,03%	112,98%	108,63%	101,21%	105,52%	112,83%	119,12%
<i>in % van het bbp</i>	0,77%	0,83%	0,90%	0,93%	0,78%	0,83%	0,90%	1,02%
Franse Gemeenschapscommissie	201	200	199		201	200	199	198
<i>in % van de ESR-ontvangsten (a)</i>	58,59%	55,93%	53,15%	n.b.	58,69%	55,96%	53,14%	50,52%
<i>in % van het bbp</i>	0,06%	0,06%	0,05%		0,06%	0,06%	0,05%	0,05%
Duitstalige Gemeenschap	53	67	66	63	39	62	63	67
<i>in % van de ESR-ontvangsten (a)</i>	27,42%	35,87%	32,79%	30,06%	20,07%	33,26%	31,13%	31,90%
<i>in % van het bbp</i>	0,02%	0,02%	0,02%	0,02%	0,01%	0,02%	0,02%	0,02%
TOTAAL	17.911	19.966	21.276	21.901	21.116	23.076	24.252	25.295
<i>in % van de ESR-ontvangsten (a)</i>	44,46%	47,84%	46,23%	46,42%	52,41%	55,30%	52,69%	53,61%
<i>in % van het bbp</i>	5,26%	5,61%	5,76%	5,83%	6,20%	6,49%	6,57%	6,73%

Bron: Gemeenschappen en Gewesten & INR.

(a) het betreft hier de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens de HRF-definitie (zie tabel bijlage 4.11).

Tabel 49
Vershil tussen geconsolideerde bruto-schuld en directe en indirecte schuld

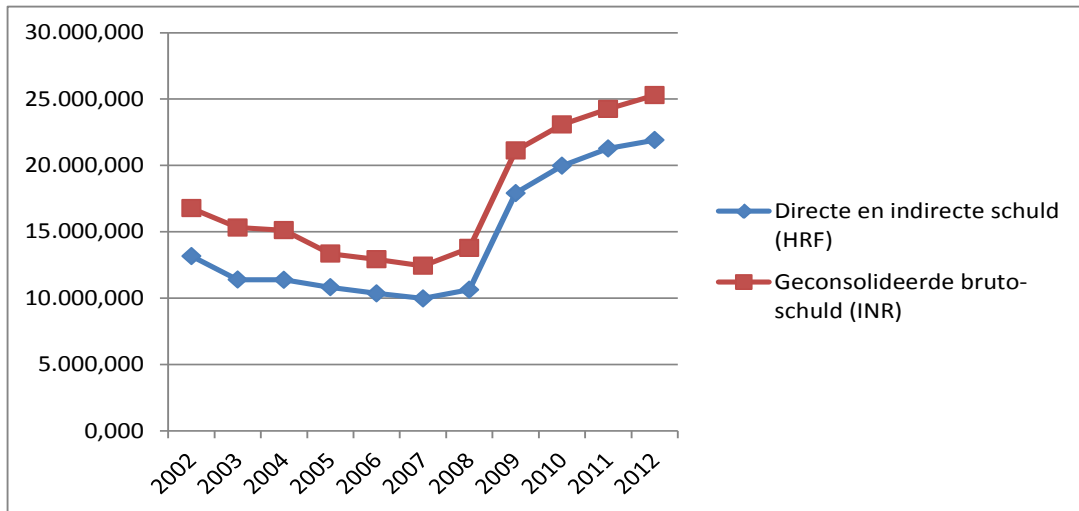
(x 1.000.000 EUR)	Vershil tussen geconsolideerde bruto-schuld (2) en directe en indirecte schuld (1)			
	2009	2010	2011	2012
Vlaamse Gemeenschap	866	887	800	735
<i>in % van de ESR-ontvangsten (a)</i>	3,82%	3,76%	3,06%	2,73%
<i>in % van het bbp</i>	0,25%	0,25%	0,22%	0,20%
Franse Gemeenschap	1.028	987	996	1.036
<i>in % van de ESR-ontvangsten (a)</i>	12,63%	12,12%	10,55%	11,18%
<i>in % van het bbp</i>	0,30%	0,28%	0,27%	0,28%
Waals Gewest	1.314	1.255	1.189	1.085
<i>in % van de ESR-ontvangsten (a)</i>	20,81%	18,84%	17,02%	15,10%
<i>in % van het bbp</i>	0,39%	0,35%	0,32%	0,29%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	11	-14	-4	337
<i>in % van de ESR-ontvangsten (a)</i>	0,42%	-0,51%	-0,15%	10,49%
<i>in % van het bbp</i>	0,00%	0,00%	0,00%	0,09%
Franse Gemeenschapscommissie	0	0	0	
<i>in % van de ESR-ontvangsten (a)</i>	0,10%	0,03%	-0,01%	n.b.
<i>in % van het bbp</i>	0,00%	0,00%	0,00%	
Duitstalige Gemeenschap	-14	-5	-3	4
<i>in % van de ESR-ontvangsten (a)</i>	-7,35%	-2,61%	-1,67%	1,85%
<i>in % van het bbp</i>	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
TOTAAL	3.205	3.110	2.976	3.196
<i>in % van de ESR-ontvangsten (a)</i>	7,95%	7,45%	6,47%	6,77%
<i>in % van het bbp</i>	0,94%	0,87%	0,81%	0,85%

Bron : Gemeenschappen en Gewesten & INR.

(a) Het betreft hier de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens de HRF-definitie (zie tabel bijlage 4.11).

Onderstaande grafiek geeft duidelijk weer dat de schuld zoals gedefinieerd in het onderhavig advies exact dezelfde evolutie volgt als de geconsolideerde bruto-schuld. Het verschil tussen de twee volgt enkel uit het niet opnemen van bepaalde elementen (zie supra).

Grafiek 15
Evolutie directe en indirecte schuld (HRF) en geconsolideerde bruto-schuld (INR)
(in miljoen euro)

Bron: Gemeenschappen en Gewesten en INR

3.7.3 De schuldevolutie per entiteit in de periode 2002-2012

Vlaamse Gemeenschap

Tussen 2002 en 2008 werd de totale schuld van de Vlaamse Gemeenschap zeer sterk afgebouwd, op haar laagste punt bedroeg de schuld slechts 0,07% van het bbp (31/12/2007), met als doel de schuld te reduceren tot nul. Sinds 2009 is de schuld echter opnieuw sterk toegenomen ten gevolge van de financieel-economische crisis. Als gevolg van deze uitzonderlijke omstandigheden en de steunverlening aan de banksector is de schuld terug opgelopen tot 1,7% van het bbp op 31 december 2012. Het hoogtepunt van de schuld werd bereikt in 2010 (1,86% van het bbp) maar sindsdien is de afbouw van de schuld wederom ingezet. Dit betekende meteen ook dat het aandeel van de schuld in de totale ESR-ontvangsten de voorbije jaren duidelijk is gestegen (tot 28,01% in 2010 t.o.v. 1,11% in 2007) maar de ratio blijft echter wel binnen de perken en daalt opnieuw.

Tabel 50
Schuldevolutie van de Vlaamse Gemeenschap (toestand op 31/12)

(x 1.000.000 EUR)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Directe schuld (a)	2.143,938	1.715,589	1.176,476	903,927	427,584	243,866	282,395	6.105,416	6.607,204	6.646,791	6.421,186
Indirecte schuld	1.739,953	31,974	28,238	24,327	20,430	5,751	3,830	2,864	2,703	2,535	2,358
TOTAAL	3.883,891	1.747,563	1.204,714	928,254	448,014	249,618	286,225	6.108,280	6.609,907	6.649,326	6.423,544
<i>in % van ESR- ontvangsten (b)</i>	22,20%	9,38%	6,07%	4,50%	2,10%	1,11%	1,21%	26,92%	28,01%	25,48%	23,86%
<i>in % van het bbp</i>	1,45%	0,63%	0,41%	0,31%	0,14%	0,07%	0,08%	1,79%	1,86%	1,80%	1,71%
Gewaarborgde schuld	6.219,61	6.360,66	6.671,86	6.978,72	7.044,28	7.207,03	7.426,33	8.312,97	9.578,76	10.336,27	10.727,75
<i>in % van het bbp</i>	2,32%	2,30%	2,29%	2,30%	2,21%	2,15%	2,14%	2,44%	2,69%	2,80%	2,85%

Bron: Vlaamse Gemeenschap & Nationale rekeningen 2012 (INR).

- (a) Directe schuld bestaat hier uit de lange termijn schuld, korte termijn schuld en de overgenomen indirecte schuld.
- (b) Het betreft hier de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens de HRF-definitie (zie tabel bijlage 4.11).

Directe schuld

Vanaf eind jaren '90 werd de schuld van de Vlaamse Gemeenschap jaar na jaar afgebouwd. Zo werd de lange termijn directe schuld gereduceerd tot nul euro in 2008 en bleef ook het gebruik van de korte termijn schuld (tot dan toe enkel bestaande uit de kasschuld) beperkt. Daarnaast werd de overgenomen indirecte schuld (zie infra) aan een strak tempo afgebouwd.

Vanaf 2009 zien we echter duidelijk de impact van de financieel-economische crisis en de steunverlening aan de financiële sector op de directe schuld van de Vlaamse Gemeenschap. Zo heeft de Vlaamse Gemeenschap in 2008 zowel in Dexia als in Ethias 500 miljoen euro geïnvesteerd, maar dit kon de Gemeenschap financieren via kasoverschotten (zie Kas, schuld- en Waarborgbeheer rapport 2008). In 2009 kreeg ook KBC een lening van 3,5 miljard euro van de Vlaamse Gemeenschap maar hiervoor diende de Vlaamse Gemeenschap een beroep te doen op externe financiering (KSW-rapport 2009). Omwille van deze steunverlening en de groeivertraging (welke leidde tot begrotingstekorten) die erop volgde, werd besloten om een Euro Mid Term Note (EMTN) programma op te zetten waarmee de Vlaamse overheid schuld papier kan uitgeven op de internationale financiële markten en dit tot een maximum van 10 miljard euro. In 2009 werd zo voor een totaal van vijf miljard euro ontleend (zie KSW- rapport 2009). In 2010 en 2011 werd bijkomend gebruik gemaakt van het EMTN-programma zodat deze schuld verder opliep tot 5,37 miljard euro. Het is de bedoeling om op basis van de terugbetalingen van de

staatssteun door KBC deze schuld verder af te lossen en dit ten laatste tegen 2020 ⁷⁸.

Ook de korte termijn directe schuld is zeer sterk gestegen in 2009. Dit is onder meer het gevolg van de beslissing van de Vlaamse overheid om te starten met een Belgian Commercial Paper (BCP) programma dat als doel heeft om op korte termijn schuld papier uit te geven op de Belgische financiële markt om zo tijdelijke kastekorten op te vangen (en dit tot max. 1,5 miljard euro). Het BCP-programma wordt nog steeds aangewend maar de gebruiksmogelijkheden van het programma zijn in tussentijd ruimer geworden. Het programma wordt immers sinds 2011 ook gebruikt in het kader van de intrestoptimalisatie (zie KSW-rapport 2012). Daarnaast is ook de kasschuld sterk gestegen, wat betekent dat de Vlaamse Gemeenschap de voorbije jaren een stijgend beroep heeft gedaan op onder meer de kasfaciliteiten van haar zichtrekeningen.

In het kader van Vlaanderen in Actie (VIA) werd het Pact 2020 afgesloten in 2009 wat onder meer inhield dat de Vlaamse overheid de schuldvrije positie die ze verworven had in 2008 bleef behouden tot 2020. Omwille van de financieel-economische crisis is dit echter niet gelukt, maar de Vlaamse Regering heeft de intentie uitgedrukt om tegen 2020 terug de schuldvrije positie van 2008 te bereiken (zie Pact 2020, kernindicatoren meting 2013).

De directe schuld van de Vlaamse Gemeenschap bestaat sinds 1995 ook uit verschillende elementen die voorheen werden geklasseerd als indirecte schuld. Onder de noemer 'overgenomen indirecte schuld' werden deze schulden toegevoegd aan de directe schuld van de Vlaamse Gemeenschap. Sinds 2002 werden nog drie schulden toegevoegd aan de overgenomen indirecte schuld, namelijk het debetsaldo van het investeringsfonds voor de lokale besturen (2005) ⁷⁹, de schuld van de Vismijn Oostende (2010) en de Gemeentelijke Holding (2011).

---

⁷⁸ In de zomer van 2013 deed KBC voor de eerste maal een terugbetaling aan de Vlaamse overheid. In totaal werd 1,75 miljard euro terugbetaald bestaande uit 1,17 miljard euro staatsteun en een strafpremie van 0,58 miljard euro. De volgende zeven jaar wordt er verwacht dat KBC jaarlijks 0,33 miljard euro zal terugbetalen plus de strafpremie met als doel de resterende 2,33 miljard euro resterende staatsteun tegen 2020 terug te betalen. Bron: Persbericht KBC, 3/07/2013.

⁷⁹ Sinds 2012 kunnen er geen reguliere opnames meer gebeuren bij het investeringsfonds (enkel nog bij juridische vertraging is een opname mogelijk); er wordt verwacht dat de laatste 2 dossiers zullen worden afgehandeld in 2013. Bron: KSW-rapport 2012.

Buiten deze drie nieuwe schulden werden alle andere schulden die reeds voor 2002 deel uitmaakten van de overgenomen indirecte schuld de voorbije jaren volledig afgelost. Hoewel het er in 2008 eveneens op leek dat de overgenomen indirecte schuld volledig zou verdwijnen, vond er in 2010-2011 een substantiële toename plaats van deze schuld als gevolg van de overname van de schulden van de Vismijn Oostende⁸⁰ en de overname van de leningen van de Gemeentelijke Holding.

De vereffening van de Gemeentelijke Holding, als gevolg van de problemen bij Dexia, is een nawee van de financieel-economische crisis die de schuldpositie van de Vlaamse Gemeenschap heeft verzwaaard doordat het Vlaamse Gewest borg stond voor de leningen van de Gemeentelijke Holding (zie gewaarborgde schuld). In plaats van deze waarborg uit te betalen, heeft de Vlaamse Regering er voor geopteerd het merendeel van deze leningen over te nemen (in totaal 222,6 miljoen euro). De overname van deze leningen had volgens INR eveneens een negatieve impact op het vorderingensaldo in het jaar van de overname van deze schuld. Het is de bedoeling om in december van elk jaar een kapitaalaflossing van 2,43 miljoen euro uit te voeren (zie KSW-rapport 2012).

Ondanks de toevoeging van onder andere de Gemeentelijke Holding, is de overgenomen indirecte schuld substantieel lager dan in 2002: 223,4 miljoen euro op 31 december 2012 ten opzichte van 1,1 miljard euro op 31 december 2002. Eind 2012 bestaat de overgenomen indirecte schuld voor 98,5% uit de schuld die volgt uit de vereffening van de Gemeentelijke Holding.

Indirecte schuld

De indirecte schuld bevat de schuld van andere instellingen die volledig wordt afgelost door de Vlaamse Gemeenschap. Ten opzichte van 2002 is de indirecte schuld fors gedaald, ze bedroeg op 31 december 2012 nog 2,4 miljoen euro ten opzichte van 1,7 miljard euro op 31 december 2002.

---

⁸⁰ Het Vlaamse Gewest heeft de uitstaande schuld van de Vismijn Oostende overgenomen van de stad Oostende in ruil voor gronden en onroerend goed. Deze schuld zou tegen 2028 moeten worden afgelost.

De samenstelling van de indirecte schuld is ook de voorbije jaren sterk gewijzigd, dit is het gevolg van schulden die hetzij in de directe schuld, hetzij in de gewaarborgde schuld werden opgenomen. Sinds 2009 bestaat de indirecte schuld nog slechts uit één schuld, namelijk deze van De Lijn. Alle andere indirecte schulden werden reeds, vervroegd in bepaalde gevallen, volledig afgelost door de Vlaamse Overheid. Door de overname van de ALESH-schuld⁸¹ door de gewestelijke huisvestigingsmaatschappij in 2003 verdween de grootste indirecte schuld van de Vlaamse Gemeenschap. Dit was het gevolg van het samenwerkingsakkoord van 16 december 2003 dat voorzag dat de gewestelijke huisvestigingsmaatschappijen de resterende ALESH-schuld moesten terugbetalen vóór 29 december 2003. Hiervoor moest de Vlaamse gewestelijke huisvestigingsmaatschappij echter wel een beroep doen op bankleningen (zie jaarverslag 2003 – deel 1 VMSW). Gezien de gewestelijke huisvestigingsmaatschappijen niet tot de consolidatiekring behoren, is deze schuld verdwenen uit de indirecte schuld.

Gewaarborgde schuld⁸²

Naast de totale directe en indirecte schuld van de Vlaamse Gemeenschap wordt best ook rekening gehouden met de gewaarborgde schuld. Deze schuld houdt mogelijks een toekomstig risico in voor de Vlaamse Gemeenschap. Zoals blijkt uit Tabel 50 werd de voorbije 11 jaar veelvuldig gebruik gemaakt van de waarborgverlening van de Vlaamse Gemeenschap. Zeker sinds 2009 zien we een intenser gebruik van gewaarborgde leningen. In de jaren 2009 en 2010 is het gebruik van gewaarborgde leningen jaarlijks toegenomen met meer dan 10%. Op 31 december 2012 bedroeg de totale borgstelling van de Vlaamse Gemeenschap 10,7 miljard euro (en dit ten opzichte van 6,2 miljard euro eind 2002).

---

⁸¹ ALESH is het Amortisatiefonds van de Leningen voor Sociale Huisvesting. Dit fonds werd in 1994 in het leven geroepen om de schulden te beheren die in het verleden zijn gemaakt op het vlak van sociale huisvesting. Het fonds beheert de schulden die worden terugbetaald door de gewestelijke huisvestigingsmaatschappijen of de gewesten.

⁸² De gewesten kunnen ook toestaan dat leningen worden afgesloten met een gewestwaarborg. Hierbij wordt aan bepaalde instellingen de toestemming verleend om leningen af te sluiten waarbij het gewest enkel tussenkomt indien de instelling in kwestie in gebreke blijft bij de aflossing van de afgesloten lening.

De belangrijkste stijging van gewaarborgde schuld is te situeren in de sector van de sociale huisvesting. Dit is het gevolg van de ambitieuze doelstellingen die zijn opgenomen in het Grond- en Pandendecreet (sinds 2009). Om deze te bereiken, hebben zowel de sector sociale huisvesting, de Vlaamse Maatschappij Sociaal Wonen (VMSW) als het Vlaams Woningfonds (VWF) een stijgend beroep gedaan op het systeem van de gewaarborgde leningen (zie KSW-rapport 2012). Daarnaast wordt, vanaf 2007, de financiering van de Erkende Kredietmaatschappijen eveneens gewaarborgd (categorie sociale huisvesting). Deze maatschappijen geven onder andere sociale leningen aan particulieren voor de aankoop of renovatie van een bescheiden woning. Ook de waarborgen verleent aan het Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden (VIPA) zijn opmerkelijk gestegen. Dit volgt uit de nieuwe alternatieve financieringsmethode die het VIPA toepast waarbij ze haar investeringssubsidies over een langere periode spreidt ten einde meer investeringen te realiseren. Als gevolg hiervan hebben zieken- en rusthuizen meer nood aan externe financiering, welke wordt gewaarborgd door de Vlaamse Overheid (zie KSW-rapport 2012).

Tot slot zijn de economische waarborgen verstrekt door Waarborgbeheer NV en Gigarant NV ⁸³ (o.a. bij de financiering van investeringen door de privé-sector) de laatste paar jaar ook sterk toegenomen. Dit is een rechtsreeks gevolg van de financieel-economische crisis.

In 2011 heeft de Vlaamse Overheid een uitzonderlijk verlies geleden op haar gewaarborgde schuld. Hoewel de Gemeentelijke Holding werd ingedeeld bij de eerder lage risicoprofielen ⁸⁴ (nl. waarborgen aan overheden) moest het Vlaams Gewest (net als de andere twee gewesten) toch tussenkomen. Aanvankelijk werd de waarborg in 2011 opgetrokken van 62,5 miljoen euro naar 225 miljoen euro. Tegen eind 2011 bleek echter dat de Gemeentelijke Holding in vereffening zou gaan omwille van de aanhoudende problemen bij Dexia. De Vlaamse overheid heeft toen besloten de gewaarborgde schuld niet uit te betalen maar de leningen van de Gemeentelijke Holding over te nemen. Met betrekking tot de andere gewaarborgde schulden bleven de uitwinningen de voorbije jaren steeds beperkt tot kleinere bedragen en dit ondanks de economische crisis.

---

⁸³ Noot: Gigarant werd in 2009 opgericht met als doel waarborgen aan grote ondernemingen te vergemakkelijken.

⁸⁴ De tabel van de Vlaamse Gemeenschap is ingedeeld in drie risicoprofielen. Namelijk een laag risicoprofiel (waarborg aan (lokale) overheden) dat volgt uit het feit dat de Vlaamse overheid vaak een controlefunctie heeft binnen deze agentschappen of overheden zodat de financiële situatie nauw kan worden opgevolgd. De tweede groep is de waarborgen die gedekt zijn door een activa (in vele gevallen een hypotheek) waardoor de Vlaamse overheid een uitgewonnen bedrag deels of volledig kan terugvorderen. De laatste groep met tevens het hoogste risicoprofiel zijn de waarborgen die worden verleend in het kader van economisch beleid. Gezien het hoge risicoprofiel wordt de waarborg quasi nooit verleend voor de volledige lening. Bron: KSW-rapport.

Brusselse Hoofdstedelijk Gewest

Ook in de totale schuld van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest (BHG) zijn de gevolgen van de financieel-economische crisis duidelijk merkbaar. Door een gevoelige stijging van de directe schuld vanaf 2008 is de totale schuld, ondanks een afname van de indirecte schuld, van 0,54% van het bbp op 31 december 2007 toegenomen tot 0,93% van het bbp op 31 december 2012. De gerealiseerde daling (0,16% van het bbp) van de totale schuld in de periode 2002-2007 werd hierdoor volledig teniet gedaan. Kijken we naar het aandeel van de totale schuld in de totale ESR-ontvangsten dan zien we dat deze ratio bijzonder hoog is en sinds 2009 boven de 100% ligt. Dit houdt met andere woorden in dat het Gewest op dit moment genoodzaakt zou zijn om bijkomend te lenen om te kunnen voldoen aan al haar schuldverplichtingen. Het BHG heeft naar aanleiding van de beoordeling van haar kredietrating verklaard dat ze voorziet de totale schuld te stabiliseren dankzij de extra middelen die voort komen uit de herfinanciering van de Brusselse instellingen in uitvoering van het Institutioneel Akkoord voor de Zesde Staatshervorming (zie Algemene Toelichting initiële begroting 2013).

Tabel 51
Schuldevolutie van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest (toestand op 31/12)

(x 1.000.000 EUR)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Directe schuld (a)	1.360,662	1.295,436	1.541,813	1.316,251	1.402,217	1.364,426	1.734,380	2.186,913	2.569,770	2.937,444	3.146,036
Indirecte schuld	530,366	470,672	457,730	462,182	442,217	456,950	439,157	445,185	384,464	375,894	341,160
TOTAAL	1.891,028	1.766,108	1.999,543	1.778,433	1.844,434	1.821,376	2.173,537	2.632,098	2.954,234	3.313,338	3.487,196
<i>in % van ESR-ontvangsten (b)</i>	<i>96,28%</i>	<i>84,81%</i>	<i>85,74%</i>	<i>72,50%</i>	<i>68,41%</i>	<i>65,06%</i>	<i>77,30%</i>	<i>100,80%</i>	<i>106,03%</i>	<i>112,98%</i>	<i>108,63%</i>
<i>in % van het bbp</i>	<i>0,70%</i>	<i>0,64%</i>	<i>0,69%</i>	<i>0,59%</i>	<i>0,58%</i>	<i>0,54%</i>	<i>0,63%</i>	<i>0,77%</i>	<i>0,83%</i>	<i>0,90%</i>	<i>0,93%</i>
Gewaarborgde schuld	384,97	433,13	692,08	823,45	842,44	1.101,32	2.043,64	2.093,79	2.101,78	2.279,19	2.493,42
<i>in % van het bbp</i>	<i>0,14%</i>	<i>0,16%</i>	<i>0,24%</i>	<i>0,27%</i>	<i>0,26%</i>	<i>0,33%</i>	<i>0,59%</i>	<i>0,61%</i>	<i>0,59%</i>	<i>0,62%</i>	<i>0,66%</i>

Bron: Brusselse Hoofdstedelijk Gewest & Nationale Rekeningen 2012 (INR).

- (a) Directe schuld bestaat hier uit de lange termijn schuld, korte termijn schuld en de overgenomen indirecte schuld.
- (b) Het betreft hier de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens de HRF-definitie (zie tabel bijlage 4.11).

Directe schuld

De directe schuld van het BHG bestond sinds 1996 uit twee componenten. Enerzijds de directe schuld *stricto sensu* (zowel lange termijn als korte termijn) die voortvloeit uit het netto te financieren saldo en anderzijds de overgenomen indirecte schuld. De overgenomen indirecte schuld bestaat uit een deel van de indirecte schuld die opnieuw werd onderhandeld en als gevolg hiervan sinds 1996 bij de directe schuld werd gevoegd. Meer bepaald gaat het over de schulden van de voormalige provincie Brabant, de vroegere Brussels Agglomeratie, de Dienst voor Brandbestrijding en Dringende Medische Hulp (DBDMH) en het Agentschap Net Brussel. Sinds 31 december 2009 heeft het Gewest al deze schulden afgelost zodanig dat de directe schuld weer louter volgt uit het netto te financieren saldo. Op 31 december 2012 bedroeg de directe schuld van het BHG 3,1 miljard euro.

Ondanks de volledige afbouw van de overgenomen indirecte schuld is de totale directe schuld de voorbije jaren sterk toegenomen. De sterke stijging van de directe schuld die zich vooral sinds 2008-2009 manifesteert, is hoofdzakelijk het gevolg van de financieel-economische crisis (zie jaarverslag Gewestenschuld 2012). Zo moest in 2008 Dexia een eerste maal geherkapitaliseerd worden, waarbij het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest een bijdrage heeft geleverd van 150 miljoen euro. Daarnaast nam het (gecumuleerde) netto te financieren saldo in de periode 2008-2012 sterk toe en bijgevolg dus ook de directe schuld (zie supra). In december 2011 moesten de drie gewesten nogmaals tussenkomen ten gevolge van de problemen bij Dexia. Toen de Gemeentelijke Holding werd gedwongen in vereffening te gaan moest het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest de waarborg die ze had verstrekt aan de Gemeentelijke Holding uitbetalen in december 2011 en dat voor een bedrag van 97,5 miljoen euro en dit met een eenmalig negatief effect op het vorderingensaldo.

Indirecte schuld

De indirecte schuld van het BHG kende de voorbije jaren een overwegend dalende trend. Na het verdwijnen van bepaalde schulden naar de directe schuld (in 1996, zie supra) heeft het Gewest de resterende indirecte schuld quasi continu verder afgebouwd. De indirecte schuld op 31 december 2012 bestaat nog uit drie schulden, namelijk de schuld van de MIVB⁸⁵, de leningen van het Fonds van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest voor de herfinanciering van de Gemeentelijke thesaurieën en nog een kleine, resterende schuld m.b.t. gesubsidieerde werken. De totale indirecte schuld bedraagt nog 341,1 miljoen euro op 31 december 2012.

---

⁸⁵ Omwille van een herkwalificering van de MIVB (van een niet geconsolideerde instelling tot een te consolideren instelling) door Eurostat in 2005 bestaat de indirecte schuld die aan de MIVB wordt toegewezen zowel uit de indirecte schuld als de gewaarborgde schuld. De schuld cijfers werden retroactief aangepast tot en met 2002. Zie jaarverslag Gewestenschuld 2012.

De belangrijkste indirecte schuld die werd afgelost, is de ALESH-schuld (zie voetnoot 81 en indirecte schuld Vlaamse Gemeenschap). In december 2003 heeft de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij de resterende ALESH-schuld volledig terugbetaald. Hiervoor was echter wel een herkapitalisatie van de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij nodig, die leidde tot een verhoging van de directe schuld van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest van 241 miljoen euro in 2004.

Gewaarborgde schuld

De gewaarborgde schuld van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest is de voorbije jaren alleen maar toegenomen. Net zoals bij de Vlaamse Gemeenschap zien we dat het gebruik van de waarborgverlening in 2008 aan een versneld tempo is toegenomen. Ten opzichte van 2007 is het aantal gewaarborgde leningen in 2008 bijna verdubbeld. Dit is onder meer het gevolg van nieuwe gewestwaarborgen die werden verleend, onder andere aan Aquiris (voor 799,4 miljoen euro) en de Gemeentelijke Holding (60 miljoen euro), en een forse stijging van de bestaande waarborgen voor huisvesting (+ 81,8 miljoen euro). In de daaropvolgende jaren heeft de gewaarborgde schuld zich, in percentage van het bbp, gestabiliseerd op het hoge niveau van 2008.

Het BHG heeft op 31 december 2012 een gewaarborgde schuld van ongeveer 2,5 miljard euro. Heel wat verschillende instellingen hebben de toestemming gekregen te lenen met een gewestwaarborg. Voor sommige instellingen verleent het Gewest waarborgen voor zeer aanzienlijke bedragen zoals bijvoorbeeld voor het woningfonds voor grote gezinnen, Aquiris (waterzuivering) en het Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën. Bepaalde instellingen of doelen hebben reeds de toestemming gekregen te lenen met waarborg maar hebben dit tot op heden nog niet gedaan (bijvoorbeeld economische expansie).

De belangrijkste waarborgstelling waarvoor het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest diende tussen te komen is de gewaarborgde schuld van de Gemeentelijke Holding. Eind december 2011 ging de Gemeentelijke Holding in vereffening (zie supra) waardoor het Gewest effectief de waarborg diende te betalen. Het vorderingensaldo en derhalve de directe schuld werden uiteindelijk verzwaard met een totaal bedrag van 97,5 miljoen euro. In 2012 moest het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest niet tussenkomen voor een van haar borgstellingen (zie jaarverslag Gewestenschuld 2012).

Waals Gewest ⁸⁶

Gelijk aan de andere twee gewesten blijkt dat de totale schuld van het Waalse Gewest zich aanvankelijk stabiliseerde en zelfs licht daalde in de jaren 2004-2007. Vanaf 2008 vertoont de totale schuld echter opnieuw een stijgende lijn. Net zoals bij de Vlaamse Gemeenschap en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest ligt de impact van de financieel-economische crisis aan de basis van deze stijgende trend. Zo hebben onder meer hoge begrotingstekorten en steunverlening aan de financiële sector de schuld verder doen oplopen. Indien wordt gekeken naar de totale schuld in percentage van het bbp dan blijkt dat die is opgelopen van 1,46% van het bbp in 2008 tot bijna 2% van het bbp op 31 december 2012. De daling van de schuldgraad (-0,29% van het bbp) in de periode 2004-2007 werd hierdoor teniet gedaan. Ook bij het Waalse Gewest is de verhouding van de totale schuld op de totale ESR-ontvangsten de laatste paar jaar gestegen. De ratio heeft zelfs de 100% overschreden in 2012 wat zou inhouden dat het Gewest bijkomend zou moeten lenen om te kunnen voldoen aan al haar schuldverplichtingen.

Tabel 52
Schuldevolutie van het Waals Gewest (toestand op 31/12)

x 1.000.000 EUR	2002	2003	2004	2005 (d)	2006 (d)	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Directe schuld (a)	2.804,900	3.886,600	4.165,200	4.173,400	4.142,400	3.978,900	4.247,700	4.870,600	5.279,900	5.934,000	6.620,300
Indirecte schuld	1.609,996	844,999	834,334	832,762	818,041	812,843	810,881	809,119	807,972	807,146	807,009
TOTAAL (b)	4.414,896	4.731,599	4.999,534	5.006,162	4.960,441	4.791,743	5.058,581	5.679,719	6.087,872	6.741,146	7.427,309
<i>in % van ESR-ontvangsten (c)</i>	87,69%	90,32%	89,82%	89,08%	83,00%	75,35%	77,70%	89,92%	91,38%	96,52%	103,39%
<i>in % van het bbp</i>	1,64%	1,71%	1,72%	1,65%	1,56%	1,43%	1,46%	1,67%	1,71%	1,83%	1,98%
Gewaarborgde schuld	1.871,55	2.036,41	2.363,58	2.546,61	2.799,82	3.161,95	4.484,04	5.181,89	5.383,79	5.765,20	5.834,75
<i>in % van het bbp</i>	0,70%	0,74%	0,81%	0,84%	0,88%	0,94%	1,29%	1,52%	1,51%	1,56%	1,55%

Bronnen: Waals Gewest & Nationale Rekeningen 2012 (INR).

- (a) Directe schuld bestaat hier uit de lange termijn schuld, korte termijn schuld en de overgenomen indirecte schuld.
- (b) De totale gewestsschuld exclusief de resterende ALESH-schuld van het Waals Gewest (zie infra).
- (c) Het betreft hier de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens de HRF-definitie (zie tabel bijlage 4.11).
- (d) Voor deze jaren wordt uitzonderlijk de toestand op 1 januari van het volgende jaar weergegeven als gevolg van methodologische wijzigingen. Zo werd de schuld met 10,5 miljoen euro verlaagd tussen 31 december 2005 en 1 januari 2006 en werd de schuld tussen 31 december 2006 en 1 januari 2007 verhoogd met 14,6 miljoen euro (bron: Algemene Toelichting initiële begroting 2013).
- (e) Dit is de situatie op 30 juni 2012.

⁸⁶ Opmerking: het Waals Gewest heeft, in tegenstelling tot de andere twee gewesten, nog maar twee schuldrapporten gepubliceerd (voor de jaren 2002-2003 en 2011). In de periode 2004-2010 zijn er geen schuldrapporten gepubliceerd. Bron: Voorafbeelding van de uitvoering van de begroting van het Waals Gewest voor het begrotingsjaar 2012, voetnoot 57, p. 28.

Directe schuld

De opmerkelijke groei van de directe schuld in 2003 is hoofdzakelijk het gevolg van de overname van een deel van de indirecte schuld in de directe schuld. Als gevolg van de introductie van de ESR95-methodologie bij de evaluatie van de begrotingstekorten door de Afdeling heeft het Waalse Gewest besloten om vanaf 1 januari 2003⁸⁷ de schulden (of een deel van de schuld) over te nemen van de instellingen die niet werden geconsolideerd en waarvan het Waals Gewest een deel of de volledige financieringslast droeg. Het gaat onder meer over de schulden van lokale overheden en de schulden die zijn overgenomen van de Franse Gemeenschap. De totale overgenomen indirecte schuld bedroeg op 1 januari 2003 758,1 miljoen euro (zie voorafbeelding uitvoering begroting 2012, Rekenhof).

In 2004 volgde nog een lichte stijging van de directe schuld waarna deze zich min of meer stabiliseerde en zelfs licht daalde. Sinds 2008 stijgt de directe schuld van het Waals Gewest opnieuw, waardoor ze op 31 december 2012 is opgelopen tot 6,6 miljard euro ten opzichte van 4,2 miljard euro op 31 december 2008. Niet alleen de lange termijn schuld nam toe maar ook het gebruik van de korte termijn schuldfaciliteiten kenden een grote toename. De stijging van de directe schuld is onder andere het gevolg van de hoge begrotingstekorten. Daarnaast heeft ook het Waalse Gewest financiële steun verleend aan de banksector in 2008. Zo heeft het Gewest 350 miljoen euro in Dexia geïnvesteerd en 500 miljoen euro in Ethias. Deze steunverlening heeft het Gewest gefinancierd door middel van leningen die de directe schuld hebben verhoogd (zie Buffel, 2009)⁸⁸. In 2011 steeg de directe schuld opnieuw substantieel (+654,1 miljoen euro) wat onder meer toe te schrijven is aan de vereffening van de Gemeentelijk Holding waarbij het Gewest 207,5 miljoen euro aan leningen heeft overgenomen (zie supra).

De overgenomen indirecte schuld werd sinds de overname in 2003 op continue wijze verder afgebouwd. Bijgevolg is ook het aandeel van de overgenomen indirecte schuld in directe schuld de voorbije jaren fors gedaald, namelijk van 17,6% in 2003 tot 2,4% in 2011.

---

⁸⁷ Zie Programmadecreet houdende verschillende maatregelen inzake thesaurie en schuld, sociale actie en gezondheid van 18 december 2003.

⁸⁸ Buffel L., *“De steunmaatregelen van de Belgische overheden ten gunste van de financiële sector en de weerslag ervan op de overheidsfinanciën”*, Documentatieblad Studie- en Documentatiedienst FOD Financiën nr. 2, 2de kwartaal 2009.

Indirecte schuld

De indirecte schuld van het Waals Gewest bevat de schulden die zijn aangegaan door bepaalde instellingen (naar publiek recht) waarvan het Gewest een deel of de volledig financieringslast op zich neemt. Daarnaast bevat de indirecte schuld ook verschillende schulden⁸⁹ die als gevolg van een bevoegdheidsoverdracht tussen enerzijds de Franse Gemeenschap en anderzijds het Waals Gewest en de Franse Gemeenschapscommissie zijn overgegaan naar het Waals Gewest op 1 januari 1994. Sinds 2007 bestaat de indirecte schuld, als gevolg van de overdracht naar de directe schuld in 2003 en de afbouw van verschillende andere schulden, nog slechts uit drie schulden (nl. SPABS, SWDE en SWCS). Net als bij de Franse Gemeenschapscommissie (zie infra) vormt de schuld van de Sociétés Publiques d'Administrations de Bâtiments Scolaires (SPABS)⁹⁰ het grootste deel van de indirecte schuld. De voorbije tien jaar vonden er geen kapitaalaflossingen plaats en is deze uitstaande schuld dus constant gebleven. Dankzij de verdere afbouw van de schulden met betrekking tot sociale huisvesting en de volledige aflossing van de schuld i.v.m. de watervoorziening is de indirecte schuld de voorbije jaren, ondanks de stabiele schuld SPABS, toch ieder jaar wat verder afgenomen.

Tot slot heeft het Waals Gewest nog steeds een ALESH-schuld. In tegenstelling tot de andere twee gewesten konden de Waalse gewestelijke huisvestingsmaatschappijen (SWL en SWCS) niet de volledige ALESH-schuld⁹¹ van het Waals Gewest terugbetalen op 29 december 2003 (zie supra). Bijgevolg bleef er een schuld bestaan van het Waals Gewest ten opzichte van het ALESH-fonds. Deze schuld bedroeg toen 781,9 miljoen euro en werd in juli 2004 herzien tot 790,2 miljoen euro. Het Gewest heeft zich er toe verbonden deze schuld tegen 2025 af te lossen. Tot op heden zijn er echter nog steeds geen kapitaalaflossingen gebeurd en neemt het Gewest voorlopig enkel de intrestlasten van deze restschuld voor haar rekening. Gezien de bijzondere aard van deze schuld wordt ze noch door het Gewest noch door het Rekenhof bij de indirecte schuld geteld. In de detailtabel in bijlage vindt u wel de totale schuld inclusief de ALESH-schuld terug.

---

⁸⁹ Het betreft onder meer schulden met betrekking op sportinfrastructuur, toerisme, vorming van zelfstandigen, etc. Zie AT initiële begroting 2013.

⁹⁰ Het Waals Gewest neemt 75% van deze schuld op zich, de Franse Gemeenschapscommissie de overige 25%. Deze overbruggingskredieten volgen uit de verkoop van de schoolgebouwen van de Franse Gemeenschap aan de zes SPABS (zie infra).

⁹¹ Het bedrag van de ALESH-schuld lag hoger dan de waarde van de annuïteiten die de gewestelijke huisvestingsmaatschappijen moesten betalen aan ALESH (zie '*Les perspectives budgétaires de la Région wallonne de 2011 à 2021*', Hermans et al, FUND 2011).

Gewaarborgde schuld

Het gebruik van gewaarborgde schulden is bij het Waals Gewest, net zoals bij de andere twee gewesten, in de beschouwde periode 2002-2012 alleen maar toegenomen. Ook hier maakt het aantal gewaarborgde leningen een opmerkelijk sprong in 2009 om daarna terug aan een gestaag tempo te stijgen.

Opmerkelijk is het hoge bedrag dat wordt gewaarborgd voor de leningen van de sector (sociale) huisvesting. De gewaarborgde schuld die verband houdt met huisvesting heeft een aandeel van maar liefst 73,2% in de totale gewaarborgde schuld. Dit volgt uit het beleid van het Waals Gewest waarbij de focus wordt gelegd op het beperken van de interestkost van een sociale hypotheek om op deze manier de toegankelijkheid tot een maximum te verhogen en voor zoveel mogelijk mensen huisvesting te garanderen (zie rapport overheidsschuld 2011 Wallonië). Daarnaast genieten ook verschillende leningen met betrekking tot economische expansie de waarborg van het Waals Gewest ten einde belangrijke investeringen in het Gewest te ondersteunen.

De belangrijkste gewaarborgde schuld waarin het Waals Gewest moest tussenkomen is deze voor de Gemeentelijke Holding. Uiteindelijk heeft het Waals Gewest in december 2011 207,5 miljoen euro aan leningen overgenomen (zie supra). Dit bedrag maakt bijgevolg geen deel meer uit van de gewaarborgde schuld maar heeft het vorderingensaldo van 2011 verslechterd.

Franse Gemeenschap

Ook de totale schuld van de Franse Gemeenschap vertoont dezelfde evolutie als de schuld van de reeds besproken gemeenschappen en gewesten. Tot en met 2008 lijkt de totale schuld te stabiliseren waarna ze in 2009 sterk toeneemt en in de daaropvolgende jaren verder stijgt. Ondanks de daling van de indirecte schuld en reserves van het Fonds Ecureuil kon niet vermeden worden dat de totale schuld verder opliep vanaf 2008. De verhouding schuld/ESR-ontvangsten is hierdoor de voorbije jaren terug opgelopen en bedraagt net geen 50% in 2012. De totale schuld bedraagt op 31 december 2012 1,20% van het bbp.

Tabel 53
Schuldevolutie van de Franse Gemeenschap (toestand op 31/12)

x 1.000.000 EUR	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Directe schuld (a)	2.311,174	2.480,393	2.658,514	2.662,873	2.751,172	2.759,962	2.779,901	3.140,576	3.954,199	4.291,119	4.487,832
Indirecte schuld	456,920	447,196	297,613	267,868	189,241	184,791	180,966	177,608	174,677	98,244	96,039
Fonds Ecureuil (b)	0,000	-4,400	-18,700	-70,900	-72,800	-75,200	-79,200	-80,996	-81,745	-82,983	-84,433
TOTAAL	2.768,094	2.923,189	2.937,427	2.859,841	2.867,613	2.869,553	2.881,667	3.237,188	4.047,131	4.306,380	4.499,438
<i>in % van ESR- ontvangsten (c)</i>	<i>43,50%</i>	<i>44,62%</i>	<i>43,44%</i>	<i>39,72%</i>	<i>38,30%</i>	<i>37,43%</i>	<i>34,76%</i>	<i>39,78%</i>	<i>49,72%</i>	<i>45,63%</i>	<i>48,56%</i>
<i>in % van het bbp</i>	<i>1,03%</i>	<i>1,06%</i>	<i>1,01%</i>	<i>0,94%</i>	<i>0,90%</i>	<i>0,85%</i>	<i>0,83%</i>	<i>0,95%</i>	<i>1,14%</i>	<i>1,17%</i>	<i>1,20%</i>

Bron: Franse Gemeenschap & Nationale Rekeningen 2012 (INR).

- (a) De directe schuld bestaat hier uit de lange termijn en korte termijn schuld.
- (b) De beleggingen van het Fonds Ecureuil in de schuld van de Franse Gemeenschap (zie infra).
- (c) Het betreft hier de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens de HRF-definitie (zie tabel bijlage 4.11).

Directe schuld

De directe lange termijn schuld van de Franse Gemeenschap bestaat vooral uit leningen voor de financiering van het netto te financieren saldo ⁹² van de Gemeenschap en in mindere mate wordt ook de indirecte schuld geleidelijk aan opgenomen in de directe schuld gezien de terugbetalingen van deze indirecte schuld worden gefinancierd door de Gemeenschap via leningen die zij zelf afsluit. Daarnaast bevat de directe schuld eveneens leningen op korte termijn.

De directe schuld is tussen 2002 en 2006 licht gestegen, waarna de schuld in de periode 2007-2008 stabiel bleef. Ook de Franse Gemeenschap zag haar tekort en bijgevolg de schuld sterk toenemen in 2009. Ook in de daarop volgende jaren liep het netto te financieren saldo hoog op en steeg bijgevolg ook de directe schuld verder.

Indirecte schuld

De indirecte schuld van de Franse Gemeenschap is sinds 2002 aan het uitdoven. Dit wordt gerealiseerd door enerzijds de indirecte schuld geleidelijk aan op te nemen in de directe schuld (zie supra) en anderzijds geen nieuwe operaties meer uit te voeren die behoren tot de indirecte schuld (zie AT initiële begroting 2012). Met andere woorden: de Franse Gemeenschap gebruikt deze financieringswijze niet meer.

⁹² Al wordt er in bepaalde jaren meer geleend dan strikt nodig om het netto te financieren saldo te dekken. Zo werd bijvoorbeeld in 2000 bijkomend geleend ten einde het budgettaire evenwicht te behouden in het licht van de toen nakende hervorming van de financiering van de gemeenschappen.

De schuld van de paracommunautaire instellingen van de Franse Gemeenschap⁹³ is reeds sinds 2004 volledig afgelost. Ook de kredietlijnen aangegaan voor culturele infrastructuur en de sporthal te Jambes zijn intussen volledig afgelost en dit respectievelijk in 2010 en 2011.

Op 31 december 2012 bestond de indirecte schuld van de Franse Gemeenschap nog uit één schuld en bedroeg ze 96 miljoen euro. Deze indirecte schuld is de 'academische schuld' van de universiteiten⁹⁴. Ook deze schuld wordt aan een continu tempo verder afgebouwd. Volgens eigen projecties van de Franse Gemeenschap zou deze schuld tegen 2035 volledig afgelost zijn.

Fonds Ecureuil

In 2002⁹⁵ heeft de Franse Gemeenschap het Fonds Ecureuil opgericht met als hoofddoel vanaf het begrotingsjaar 2003 financiële reserves aan te leggen voor de toekomst. Sinds 2007 is het ook mogelijk om bij decreet andere taken toe te kennen aan dit Fonds, dit is het gevolg van een wijzigende context (o.a. de invoering van ESR95). Zo kan het fonds onder andere participaties nemen of krediet verlenen die ERS95-code 8 kenmerken hebben, kan ze voorschotten toekennen indien de overheid van de Franse Gemeenschap dat heeft bepaald, etc. De voorbije jaren is het gebruik van het fonds sterk toegenomen.

Dit fonds is verplicht om op 31 december van elk jaar haar reserves te beleggen in schuldtitels van de Franse Gemeenschap. Vanuit het standpunt van de Franse Gemeenschap worden deze reserves vervolgens van de totale schuld afgetrokken (en dit sinds 2003) om zo te komen tot de totale geconsolideerde schuld. Deze reserves zijn de voorbije jaren aan een gestaag tempo toegenomen.

---

⁹³ Deze schuld bestond uit de schulden van de RTBF, ONE, CGRI en het preventieagentschap tegen aids (niet alle schulden van deze instellingen werden overgenomen). Andere elementen van de paracommunautaire schuld (zoals het fonds voor gehandicapten en schuld gelinkt aan toerisme) werden begin jaren negentig getransfereerd naar het Waals Gewest en de Franse Gemeenschapscommissie.

⁹⁴ De schuld van de universiteiten bestaat uit twee componenten: een academische component (schuld die werd aangegaan voor de financiering van lesgebouwen) en een sociale component (schuld die werd aangegaan voor de financiering van studentenresto's of -homes). Enkel de eerste component komt volledig (aflossingen en intrestlasten) ten laste van de Franse Gemeenschap. Van de sociale component neemt de Franse Gemeenschap enkel de interestlasten hoger dan 1,25% voor haar rekening. Bijgevolg wordt alleen de academische component beschouwd als zijnde een onderdeel van de schuld van de Franse Gemeenschap. Zie jaarlijks rapport overheidsschuld, 2011.

⁹⁵ Namelijk het decreet van 20 juni 2002 betreffende de oprichting van het "Fonds Ecureuil" van de Franse Gemeenschap.

Franse Gemeenschapscommissie

In tegenstelling tot de andere gemeenschappen en gewesten zien we dat de totale schuld van de Franse Gemeenschapscommissie (Cocof) de voorbije jaren stabiel is gebleven. De ontvangsten van de Cocof zijn dan ook slechts in beperkte mate gevoelig voor de economische conjunctuur zodanig dat het netto te financieren saldo binnen de perken is gebleven. Op 31 december 2011 bedroeg de totale schuld van de Cocof 0,05% van het bbp.

Wel valt op dat de verhouding schuld/ESR-ontvangsten sterk gedaald is. Dit volgt uit de stabiel blijvende schuld in combinatie met steeds stijgende ESR-ontvangsten. Desalniettemin bedraagt deze ratio nog steeds meer dan 50% op 31 december 2011.

Tabel 54
Schuldevolutie van de Franse Gemeenschapscommissie (toestand op 31/12)

x 1.000.000 EUR	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Directe schuld	22,508	21,929	21,333	20,748	20,177	19,591	18,980	18,341	17,666	16,953	
Indirecte schuld	182,452	182,171	181,498	182,744	182,664	182,556	182,420	182,332	182,214	182,088	
TOTAAL	204,960	204,100	202,831	203,492	202,841	202,147	201,400	200,673	199,879	199,041	n.b.
<i>in % van ESR- ontvangsten (a)</i>	<i>80,50%</i>	<i>73,79%</i>	<i>73,17%</i>	<i>68,70%</i>	<i>65,26%</i>	<i>62,35%</i>	<i>59,80%</i>	<i>58,59%</i>	<i>55,93%</i>	<i>53,15%</i>	
<i>in % van het bbp</i>	<i>0,08%</i>	<i>0,07%</i>	<i>0,07%</i>	<i>0,07%</i>	<i>0,06%</i>	<i>0,06%</i>	<i>0,06%</i>	<i>0,06%</i>	<i>0,06%</i>	<i>0,05%</i>	

Bronnen: Franse Gemeenschapscommissie & Nationale Rekeningen 2012 (INR).

(a) Het betreft hier de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens de HRF-definitie (zie tabel bijlage 4.11).

Directe schuld

De directe schuld van de Cocof bestaat sinds 2007 alleen nog maar uit de lening die werd aangegaan voor het gebouw van de Franse Gemeenschapscommissie in de Paleizenstraat te Brussel. De leningen van de voormalige provincie Brabant en de Franse Cultuurgemeenschap zijn respectievelijk in 2007 en 1999 volledig afgelost. De directe schuld wordt, gezien er geen nieuwe leningen meer zijn afgesloten sinds de lening voor het gebouw in de Paleizenstraat, langzaam afgebouwd.

Indirecte schuld

De grootste schuld van de Cocof heeft betrekking op het overbruggingskrediet voor SPABS (“Sociétés Publiques d’Administrations des Bâtiments Scolaires”). Deze zes publieke instellingen werden in 1993 opgericht met als doel de schoolgebouwen (scholen, internaten, etc.) over te kopen van de Franse Gemeenschap en te beheren. De Gemeenschap verkocht haar schoolpatrimonium voor 40,6 miljard BEF waardoor de SPABS genoodzaakt waren hetzelfde bedrag te lenen via overbruggingskredieten. Sindsdien staat het Waals Gewest in voor 75% van de terugbetalingen van deze leningen terwijl de Cocof 25% voor haar rekening neemt⁹⁶. De terugbetalingen worden geregeld via een dotatie voor de kapitaalaflossingen die wordt gestort aan de SPABSB.

Sinds 2003 heeft de Cocof echter beslist om de afbetaling van de schuld voorlopig op te schorten. Sindsdien is er geen enkele kapitaalaflossing meer geweest van deze schuld maar werd er telkens wel een dotatie overgemaakt aan de SPABSB voor de betaling van de kosten met betrekking tot het overbruggingskrediet (nl. de interestlasten). Bijgevolg is deze schuld, net als bij het Waals Gewest, de voorbije jaren constant gebleven.

Naast de schuld met betrekking op de SPABSB bestaat de indirecte schuld ook nog uit andere elementen. Eerst en vooral zijn er de schulden die de Cocof heeft overgenomen van de Franse Gemeenschap⁹⁷. De schuld gelinkt aan het fonds voor gehandicapten en de schuld met betrekking tot het bureau van toerisme werden reeds in 2004 volledig afgelost. De schuld met betrekking op de kinderkribbes wordt eveneens verder afgebouwd met de verwachting dat deze in 2017 volledig zou zijn afgelost (eigen projectie Cocof, zie AT initiële begroting 2013).

In 2005 nam de indirecte schuld weer toe als gevolg van twee nieuwe schulden die werden toegevoegd aan de indirecte schuld. Een eerste nieuwe indirecte schuld werd aangegaan door de “Association Bruxelloise et Brabançonne des Compagnies Dramatiques” (ABCD) voor de financiering van de renovatie van hun gebouw. Naast het feit dat de Cocof borg staat voor deze lening, ontvangt het ABCD ook jaarlijks een dotatie van de Gemeenschapscommissie voor het dekken van de kosten verbonden aan de lening.

---

⁹⁶ Het betreft hier de terugbetalingen voor de SPABSB: “Société Publique d’Administration des Bâtiments Scolaires de Bruxelles”.

⁹⁷ Deze schulden volgen uit de bevoegdheidsoverdracht die plaatsvond van de Franse Gemeenschap naar het Waals Gewest en de Franse Gemeenschapscommissie op 1 januari 1994.

De tweede schuld betreft een erfpacht voor een kantoorgebouw in de Boulevard Saint-Germain te Parijs die werd afgesloten door het Waals Gewest, de Federatie Wallonië-Brussel en de Franse Gemeenschapscommissie. Het contract van deze erfpacht voorziet dat de onderhoudswerken en herstellingen worden betaald door de pachters. Het aandeel van de Cocof in deze kost bedraagt 7%, ter financiering van haar aandeel heeft de Cocof een lening aangegaan in 2005 (zie AT initiële begroting 2013).

Duitstalige Gemeenschap ⁹⁸

De totale schuld van de Duitstalige Gemeenschap is de voorbije elf jaar sterk gestegen. Dit wordt vooral duidelijk aan de hand van de ratio Schuld/ESR-ontvangsten, deze ratio is in de periode 2002-2012 gestegen van 1,5% naar 33%.

Tabel 55
Schuldevolutie van de Duitstalige Gemeenschap (toestand op 31/12)

(x 1.000.000 EUR)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Directe schuld	2,008	13,934	34,770	34,395	33,951	32,327	30,691	52,918	49,818	46,609	43,228
Indirecte schuld	0,000	0,000	0,000	0,400	0,397	0,383	0,370	0,355	17,040	19,764	19,890
TOTAAL	2,008	13,934	34,770	34,795	34,348	32,711	31,061	53,274	66,858	66,373	63,118
<i>in % van ESR-ontvangsten (a)</i>	1,51%	10,47%	24,13%	20,42%	19,75%	18,18%	16,48%	27,42%	35,87%	32,79%	30,06%
<i>in % van het bbp</i>	0,00%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,02%	0,02%	0,02%	0,02%

Bron: Ministerie van de Duitstalige Gemeenschap & Nationale Rekeningen 2012 (INR).

(a) Het betreft hier de ESR-gecorrigeerde ontvangsten volgens de HRF-definitie (zie tabel bijlage 4.11).

Directe schuld

De stijging van de directe schuld volgt onder meer uit het meerjarige investeringsprogramma dat in 1999 werd gelanceerd door de Duitstalige Gemeenschap met als doel om haar schoolinfrastructuur te renoveren en te vernieuwen. De laatste fase van dit uitgebreide investeringsprogramma ging in 2009 van start waarbij de investeringen werden gefinancierd via een PPS-project (een publiek private samenwerking).

⁹⁸ Voor het ogenblik zijn er nog geen detailgegevens met betrekking tot de directe en indirecte schuld beschikbaar.

Dit PPS-project bestaat enerzijds uit een klassieke PPS van 75 miljoen euro en anderzijds uit een eenmalige investering van 75 miljoen euro van de Duitstalige Gemeenschap. Deze eenmalige investering wordt in fases in de begroting⁹⁹ van de Duitstalige Gemeenschap opgenomen, wat tevens de verklaring vormt voor het sterke financieringstekort van de Duitstalige Gemeenschap in 2013 (nl. -75,6 miljoen euro).

Andere directe schulden van de Duitstalige Gemeenschap hebben onder meer betrekking op de gebouwen van het ministerie van de Duitstalige Gemeenschap.

Indirecte schuld

De stijging van de indirecte schuld in 2010 kan gelinkt worden aan de renovatie van het parlement van de Duitstalige Gemeenschap en dit voor een totaal bedrag van 16,7 miljoen euro.

3.8 De beslissingen van het Overlegcomité inzake de budgettaire doelstellingen voor het jaar 2013

De Raad van de Europese Unie (Ecofin) van 21 juni 2013 heeft de Belgische overheden¹⁰⁰ in gebreke gesteld en, naast de verplichting hun saldo structureel te verbeteren met 1% bbp in 2013, ook de verplichting opgelegd om expliciete coördinatiebepalingen vast te stellen zodat de begrotingsdoelstellingen bindend zijn op federaal en op deelstaatniveau.

Als eerste antwoord daarop heeft het Overlegcomité van 2 juli 2013 haar goedkeuring gehecht aan de vastlegging van budgettaire doelstellingen voor Entiteit I en Entiteit II voor 2013, met dien verstande dat de te leveren saneringsinspanningen om die doelstellingen te bereiken structureel en conform de ESR-normen moeten zijn.

In het akkoord over de verdeling van de budgettaire doelstellingen van 2013 tussen de federale overheid en de gemeenschappen en de gewesten wordt voorzien dat de vorderingensaldi in 2013 van de gemeenschappen en de gewesten de doelstellingen van hun initiële begrotingen zullen moeten naleven. Deze doelstellingen werden bevestigd bij de begrotingsaanpassingen van de deelstaten.

---

⁹⁹ Het verdelingsschema van de schuld met betrekking tot scholenbouw is over de jaren heen sterk gewijzigd op basis van het ritme van de uitvoering van de werken en in overleg met het Rekenhof.

¹⁰⁰ Federale overheid, sociale zekerheid, gemeenschappen en gewesten en de lokale besturen.

Voor het geheel van de gemeenschappen en de gewesten bedraagt de doelstelling - 537 miljoen euro of -0,1% van het bbp. Deze doelstelling komt overeen met de doelstelling vastgesteld in het Stabiliteitsprogramma 2013-2016. In onderstaande tabel worden de budgettaire doelstellingen 2013 opgenomen voor elke entiteit.

Tabel 56
Doelstellingen 2013 van de gemeenschappen en gewesten

Vorderingensaldi van de gemeenschappen en gewesten	2013 (x 1.000.000 euro)
Vlaamse Gemeenschap excl. Zorgfonds	0
Waals Gewest	-110
Franse Gemeenschap	-228
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-132
Duitstalige Gemeenschap	-67
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	0
Totaal	-537
<i>in % bbp</i>	<i>-0,1</i>

Er wordt bovendien in het akkoord gevraagd aan de drie Gewesten en aan de Duitstalige Gemeenschap om ten opzichte van het tekort van hun lokale overheden voor 2013, een voorlopige reservering van 260 miljoen euro aan te leggen..

Er werd een werkgroep opgericht met als doel geactualiseerde cijfers voor te leggen aan het Overlegcomité, dat zal nagaan of het nodig is deze reserve, alsook de verhouding tussen de Gewesten en de Duitstalige Gemeenschap te behouden.. Er werd eveneens gevraagd om de verantwoordelijkheid van elk beleidsniveau (Entiteit I en Entiteit II) terzake te analyseren. Het akkoord bevat ten zeer voorlopige titel de laatste gegevens (die van het jaar 2011), die begin juli 2013 beschikbaar waren, voor de verdeling tussen de gewesten van het vorderingensaldo van de lokale overheid. Deze voorlopige verdeelsleutel is gelijk aan 55% voor het Vlaams Gewest, 26% voor het Waals Gewest en 19% voor het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest.

Bovendien hebben de gemeenschappen en de gewesten in hun begroting 2013 voorzien in een reserve van 104 miljoen euro voor de verhoging van de responsabiliseringsbijdrage voor de pensioenen om de bijdrage te bereiken overeenkomstig de bijzonder wet van 5 mei 2003 tot instelling van een nieuwe berekeningswijze van de responsabiliseringsbijdrage ten laste van sommige werkgevers van de openbare sector. Op het Overlegcomité van 2 juli 2013 werd afgesproken dat dit bedrag niet zou worden gestort, maar dat het voorziene bedrag ook niet zou mogen worden aangewend. Het bedrag van 104 miljoen euro vormt een bijkomend bedrag bij de responsabiliseringsbijdrage voor de pensioenen van 16,2 miljoen euro die effectief wordt gestort door de deelstaten aan de federale overheid. In onderstaande tabel worden de budgettaire doelstellingen 2013 opgenomen voor alle gemeenschappen en gewesten, rekening houdend met de reserves om het tekort van de lokale overheid te compenseren en voor de responsabiliseringsbijdrage voor de pensioenen.

Tabel 57
Aangepaste doelstellingen 2013 van alle gemeenschappen en gewesten

	x 1.000.000 euro	in % bbp
Eigen doelstelling	-537	-0,14
Correctie pensioenbijdrage	104	0,03
Compensatie tekort van de lokale overheden	260	0,07
<i>Vlaams Gewest</i>	143	0,04
<i>Waals Gewest (a)</i>	67,6	0,01
<i>Brussels Hoofdstedelijk Gewest</i>	49,4	0,01
Aangepaste doelstelling	-173	-0,05

(a) Met inbegrip van de Duitstalige Gemeenschap.

---

4 BIJLAGEN

4.1 *Bijlage 1: STRUCTURELE SALDI: DEFINITIE EN METHODE VAN DE EUROPESE COMMISSIE*

4.1.1 Concept structurele begrotingsaldi

Analyses van of aanbevelingen over het begrotingsbeleid mogen niet uitsluitend gebaseerd zijn op het feitelijke verloop van de begrotingsaldi. De overheidsfinanciën - in het bijzonder belastingontvangsten en aan werkloosheid gerelateerde uitgaven - worden immers sterk beïnvloed door de economische conjunctuur. Bovendien kunnen door de overheid genomen éénmalige maatregelen of andere tijdelijke elementen omvangrijk zijn. Om een betrouwbaar beeld te krijgen van de fundamentele tendens van het gevoerde begrotingsbeleid moeten de waargenomen begrotingsaldi dan ook worden gecorrigeerd voor de impact van de conjunctuur op de overheidsfinanciën en de weerslag van niet-recurrente factoren.

Structurele saldi zijn nominale begrotingsaldi die gecorrigeerd zijn voor de invloed van die twee factoren. Aldus weerspiegelen ze de oriëntatie van het begrotingsbeleid. Indien het structureel (primair) saldo verbetert, is het begrotingsbeleid restrictief. Omgekeerd, indien het verslechtert, is het begrotingsbeleid expansief.

De internationale en nationale instellingen hebben elk hun ramingsmethode zodat de cijfers van de structurele saldi verschillen volgens instelling. De raming die van belang is voor de beoordeling van het nationale begrotingsbeleid binnen de Europese Unie is die van de Europese Commissie. De methode van deze instelling wordt daarom nader toegelicht.

4.1.2 Berekening van structurele begrotingsaldi volgens de methode van de Europese Commissie

Voor de bepaling van de **invloed van de conjunctuurcyclus** op de structurele begrotingsaldi gebruikt de Europese Commissie een raming van het verschil in productie (output gap), namelijk het verschil tussen het waargenomen bbp en een potentieel of trendmatig bbp, en een gevoeligheid van het begrotingsaldo ten opzichte van dit verschil.

Voor de raming van de output-gap geeft de Europese Commissie voortaan de voorkeur aan een benadering die gebaseerd is op een Cobb-Douglas productiefunctie waarbij de productie een functie is van de factoren arbeid en kapitaal en van de totale factorproductiviteit (TFP). De TFP wordt in overeenstemming met de Solow restfactor geraamd als het deel van de productie dat niet kan verklaard worden door het aanbod van arbeid of van kapitaal. De potentiële output wordt berekend door arbeid en TFP te ontdoen van hun cyclische component. Kapitaal wordt verondersteld geen cyclische component te hebben, aangezien de potentiële output de volledige benutting van het beschikbare kapitaal veronderstelt. De cyclische component van arbeid hangt voornamelijk af van de afwijking van de werkloosheid van de structurele werkloosheidsgraad NAWRU (non accelerating wages rate of unemployment). De cyclische component van TFP wordt bepaald door de capaciteitsbenutting van arbeid en kapitaal. De overblijvende - structurele - component omvat de efficiëntie waarmee arbeid en kapitaal worden ingezet in het productieproces.

Op basis van deze berekeningsmethode, bedroeg de output gap voor België 1,1% in 2012 volgens het macro-economische scenario van de lente 2013 van de Europese Commissie, wat betekent dat de gerealiseerde productie 1,1% onder het potentiële productieniveau lag.

Voor de raming van de gevoeligheid van de begrotingssaldi ten opzichte van de output gap kent de Europese Commissie voor elk land een vaste elasticiteit toe. Die wordt voor België op 0,55 geraamd. Aldus verslechtert het nominale primaire saldo, wanneer de output gap met een procentpunt stijgt, met 0,55% bbp en vice versa, als alle andere zaken gelijk gehouden worden. Dat cijfer wordt berekend als de som van de elasticiteiten van de verschillende budgettaire variabelen uitgedrukt in procent van het bbp, gewogen met hun aandeel in het bbp. Die budgettaire variabelen zijn de werkloosheidsuitkeringen alsmede vier ontvangsten die conjunctuurgevoelig zijn, met name de personenbelasting, de sociale bijdragen, de vennootschapsbelasting en de indirecte belastingen. Voor elk van die variabelen is de elasticiteit het product van de gevoeligheid van die variabelen voor een indicator van hun macro-economische grondslag (bijvoorbeeld de private consumptie voor de indirecte belastingen) en van de gevoeligheid van die macro-economische grondslag voor de variatie van het bbp.

De impact van de conjunctuur op het begrotingssaldo is het product van de output gap (-1,1% in 2012) en de gevoeligheidsparameter (0,55). Zodoende had de conjunctuur in 2012 een negatieve impact op het begrotingssaldo ten belope van 0,6% bbp.

Als **niet-recurrente factoren** neemt de Europese Commissie de factoren of maatregelen in aanmerking die een weerslag op het vorderingensaldo hebben gedurende slechts één jaar of een zeer beperkt aantal jaren. Zij houdt slechts rekening met maatregelen waarvan de weerslag ten minste ongeveer 0,1% bbp bedraagt. Behoudens uitzonderingen (natuurrampen, gerechtelijke beslissingen, ...), worden maatregelen die het tekort verslechteren niet als tijdelijk beschouwd in de mate dat tijdelijke uitgaven recurrent kunnen worden. Als voorbeelden van tijdelijke maatregelen kan men de fiscale amnestie vermelden, verkopen van niet-financiële activa (onroerend goed, ...) en uitzonderlijke ontvangsten afkomstig van overheidsbedrijven. De bepaling van die maatregelen steunt voor een niet verwaarloosbaar deel op een oordeel.

In 2012 verslechterde het begrotingssaldo door toedoen van de niet-recurrente factoren met 0,4% bbp. Dit was onder meer het gevolg van de als kapitaaloverdracht geregistreerde kapitaalinjectie in Dexia ten belope van 0,8% bbp.

4.1.3 Voordelen en beperkingen

Aangezien geen rekening wordt gehouden met de economische cyclus en met de eenmalige factoren, is het begrip structureel saldo superieur aan dat van effectief saldo. De raming ervan gaat evenwel gepaard met een aantal praktische beperkingen. In het bijzonder leidt de moeilijkheid om te kunnen voorspellen tot een onzekerheid met betrekking tot de potentiële groei, zodat de ramingen van de structurele saldi kunnen gewijzigd worden als gevolg van herzieningen van de output-gap. Daardoor kan achteraf blijken dat bij de berekening van de structurele begrotingssaldi te veel of te weinig voor de conjunctuur werd gecorrigeerd.

Ondanks de beperkingen die voortvloeien uit mogelijke herzieningen van de output gap, biedt een op structurele saldi gericht begrotingsbeleid een veel grotere stabiliteit dan - en is het bijgevolg te verkiezen boven - een beleid dat louter gebaseerd is op het bereiken van nominale doelstellingen, aangezien deze laatste geen rekening houden met de impact van de conjunctuur en niet-recurrente factoren.

4.2 Bijlage 2 : Statistische bijlage rekeningen per subsector 2002-2012

Tabel 58 : Rekening van de Gezamenlijke Overheid (in % bbp)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Effectieve totale ontvangsten (°)	48,2%	49,4%	47,5%	47,8%	47,6%	46,6%	47,2%	46,2%	46,9%	47,7%	49,0%
Fiscale en parafiscale ontvangsten	45,0%	44,5%	44,6%	44,7%	44,3%	43,8%	44,1%	43,2%	43,6%	44,1%	45,2%
Overige niet-fiscale ontvangsten (incl. verkopen van activa)	3,1%	4,8%	2,9%	3,1%	3,3%	2,8%	3,1%	3,0%	3,3%	3,6%	3,8%
<i>pm. Ontvangsten excl. "one shots" (na fiscale overdrachten)</i>	<i>0,0%</i>	<i>1,9%</i>	<i>0,4%</i>	<i>0,4%</i>	<i>0,4%</i>	<i>0,1%</i>	<i>0,1%</i>	<i>-0,3%</i>	<i>0,1%</i>	<i>0,0%</i>	<i>0,4%</i>
Finale primaire uitgaven (°°)	42,6%	44,2%	43,0%	46,1%	43,2%	42,8%	44,3%	48,2%	47,3%	48,1%	49,6%
<i>pm. (Structurele) gecorrigeerde finale primaire uitgaven (°°°)</i>	<i>41,1%</i>	<i>41,6%</i>	<i>42,0%</i>	<i>42,3%</i>	<i>42,5%</i>	<i>42,9%</i>	<i>43,5%</i>	<i>44,6%</i>	<i>45,2%</i>	<i>45,9%</i>	<i>45,9%</i>
<i>Jaarlijkse evolutie</i>		<i>0,5%</i>	<i>0,4%</i>	<i>0,3%</i>	<i>0,1%</i>	<i>0,5%</i>	<i>0,6%</i>	<i>0,7%</i>	<i>0,6%</i>	<i>0,6%</i>	<i>0,0%</i>
<i>p.m. Structurele uitgaven excl. verminderingen BV</i>	<i>41,1%</i>	<i>41,6%</i>	<i>42,0%</i>	<i>42,2%</i>	<i>42,3%</i>	<i>42,6%</i>	<i>43,2%</i>	<i>44,1%</i>	<i>44,5%</i>	<i>45,2%</i>	<i>45,1%</i>
<i>Jaarlijkse evolutie</i>		<i>0,5%</i>	<i>0,3%</i>	<i>0,2%</i>	<i>0,0%</i>	<i>0,4%</i>	<i>0,5%</i>	<i>0,5%</i>	<i>0,4%</i>	<i>0,6%</i>	<i>-0,1%</i>
Primair saldo	5,6%	5,1%	4,5%	1,7%	4,3%	3,8%	2,8%	-1,9%	-0,4%	-0,4%	-0,6%
Rentelasten (EDP)	5,7%	5,3%	4,7%	4,2%	4,0%	3,9%	3,8%	3,6%	3,4%	3,3%	3,4%
Vorderingensaldo (EDP)	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-2,5%	0,4%	-0,1%	-1,0%	-5,6%	-3,7%	-3,7%	-4,0%

(°) Exclusief toegerekende premies, inclusief verkopen van activa.

(°°) Exclusief toegerekende premies, exclusief verkopen van activa.

(°°°) Gecorrigeerd voor dezelfde niet-discretionaire factoren als in deel 1.2.2 van het Advies (o.a. relatieve prijseffect van de overheidsuitgaven, cyclische uitgaven van ondertewerkstelling ...) en voor de veranderingen in de perimeter van de overheid.

Tabel 59 : Rekening van Entiteit I (in % bbp)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Effectieve totale ontvangsten na fiscale overdrachten (°)	33,1%	33,9%	32,3%	32,4%	32,2%	31,2%	31,7%	30,8%	31,8%	31,9%	33,2%
Fiscale en parafiscale ontvangsten na fiscale overdrachten	31,8%	30,9%	31,3%	31,1%	30,8%	30,1%	30,5%	29,6%	30,4%	30,2%	31,4%
(Voor fiscale overdrachten)	40,8%	40,1%	40,2%	40,1%	39,7%	39,1%	39,8%	38,8%	39,1%	39,4%	40,7%
(Over te dragen fiscale ontvangsten, inclusief EU)	-9,0%	-9,2%	-8,9%	-9,1%	-8,9%	-9,0%	-9,3%	-9,1%	-8,7%	-9,2%	-9,3%
Overige niet-fiscale ontvangsten (incl. verkopen van activa)	1,2%	2,9%	1,0%	1,4%	1,4%	1,0%	1,2%	1,2%	1,4%	1,7%	1,8%
Ontvangen budgettaire overdrachten	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
<i>pm. Ontvangsten excl. "one shots" (na fiscale overdrachten)</i>	<i>32,9%</i>	<i>31,9%</i>	<i>32,1%</i>	<i>32,0%</i>	<i>31,4%</i>	<i>31,1%</i>	<i>31,7%</i>	<i>31,4%</i>	<i>31,7%</i>	<i>31,9%</i>	<i>32,7%</i>
Primaire uitgaven (°°)	27,6%	29,0%	28,2%	31,1%	28,2%	28,2%	29,5%	32,4%	31,8%	32,3%	33,6%
Finale primaire uitgaven	26,1%	27,3%	26,3%	29,4%	26,5%	26,6%	27,8%	30,5%	30,0%	30,5%	31,7%
Budgettaire overdrachten aan Entiteit II en aan de EU	1,5%	1,7%	1,9%	1,8%	1,7%	1,6%	1,7%	1,9%	1,8%	1,8%	1,9%
<i>pm. (Structurele) gecorrigeerde finale primaire uitgaven (°°°)</i>	<i>25,8%</i>	<i>26,3%</i>	<i>26,6%</i>	<i>26,9%</i>	<i>27,0%</i>	<i>27,5%</i>	<i>28,1%</i>	<i>28,8%</i>	<i>29,4%</i>	<i>30,0%</i>	<i>29,9%</i>
<i>Jaarlijkse evolutie</i>		<i>0,5%</i>	<i>0,4%</i>	<i>0,3%</i>	<i>0,1%</i>	<i>0,5%</i>	<i>0,6%</i>	<i>0,7%</i>	<i>0,6%</i>	<i>0,6%</i>	<i>0,0%</i>
<i>p.m. Structurele uitgaven exclusief verminderingen BV</i>	<i>25,8%</i>	<i>26,3%</i>	<i>26,6%</i>	<i>26,8%</i>	<i>26,8%</i>	<i>27,2%</i>	<i>27,7%</i>	<i>28,3%</i>	<i>28,7%</i>	<i>29,2%</i>	<i>29,2%</i>
<i>Jaarlijkse evolutie</i>		<i>0,5%</i>	<i>0,3%</i>	<i>0,2%</i>	<i>0,0%</i>	<i>0,4%</i>	<i>0,5%</i>	<i>0,5%</i>	<i>0,4%</i>	<i>0,6%</i>	<i>-0,1%</i>
Primair saldo	5,5%	4,8%	4,2%	1,3%	3,9%	3,0%	2,2%	-1,6%	0,0%	-0,4%	-0,4%
Rentelasten (EDP)	5,3%	4,8%	4,3%	3,9%	3,7%	3,6%	3,5%	3,3%	3,1%	3,0%	3,1%
Vorderingensaldo (EDP)	0,2%	0,0%	-0,1%	-2,6%	0,2%	-0,6%	-1,2%	-4,9%	-3,1%	-3,4%	-3,5%

(°) Exclusief toegerekende premies en ontvangsten van het Zorgfonds, inclusief verkopen van activa.

(°°) Exclusief toegerekende premies, verkopen van activa en de uitgaven van het Zorgfonds, en de overheidspensioenen van Entiteit II geboekt als finale primaire uitgaven.

(°°°) Gecorrigeerd voor dezelfde niet-discretionaire factoren als in deel 1.2.2 van het Advies (o.a. relatieve prijseffect van de overheidsuitgaven, cyclische uitgaven van ondertewerkstelling ...) en voor de veranderingen in de perimeter van de overheid.

Tabel 60 : Rekening van de Federale Overheid (in % bbp)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Effectieve totale ontvangsten na fiscale overdrachten (°)	16,9%	17,9%	15,6%	15,6%	15,4%	14,3%	14,1%	12,6%	13,7%	13,0%	14,5%
Fiscale en parafiscale ontvangsten na fiscale overdrachten	15,7%	15,0%	14,6%	14,3%	14,0%	13,2%	13,0%	11,5%	12,3%	11,4%	12,7%
(Vóór fiscale overdrachten)	26,4%	25,9%	26,2%	26,4%	26,1%	25,6%	25,9%	24,4%	25,0%	25,1%	26,0%
(Over te dragen fiscale ontvangsten, incl. EU)	-10,7%	-10,9%	-11,6%	-12,1%	-12,2%	-12,3%	-12,9%	-12,9%	-12,7%	-13,7%	-13,3%
Overige niet-fiscale ontvangsten (incl. verkopen van activa)	1,1%	2,8%	0,9%	1,3%	1,4%	1,0%	1,1%	1,1%	1,3%	1,6%	1,7%
Ontvangen budgettaire overdrachten	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%
<i>pm. Ontvangsten excl. "one shots" (na fiscale overdrachten)</i>	<i>16,7%</i>	<i>16,0%</i>	<i>15,4%</i>	<i>15,2%</i>	<i>14,6%</i>	<i>14,2%</i>	<i>14,2%</i>	<i>13,3%</i>	<i>13,6%</i>	<i>13,1%</i>	<i>14,1%</i>
Primaire uitgaven (°°)	11,7%	12,6%	11,4%	14,2%	11,6%	11,7%	12,2%	13,4%	13,6%	13,4%	14,7%
Finale primaire uitgaven	7,9%	8,5%	7,2%	10,2%	7,7%	8,0%	8,3%	9,3%	9,0%	9,2%	9,7%
Budgettaire overdrachten aan de SZ, aan Entiteit II en aan de EU	3,8%	4,1%	4,2%	4,0%	3,9%	3,7%	3,9%	4,1%	4,6%	4,2%	5,0%
<i>pm. (Structurele) gecorrigeerde finale primaire uitgaven (°°°)</i>	<i>7,4%</i>	<i>7,4%</i>	<i>7,5%</i>	<i>7,7%</i>	<i>7,9%</i>	<i>8,1%</i>	<i>8,4%</i>	<i>8,6%</i>	<i>8,8%</i>	<i>9,0%</i>	<i>8,7%</i>
<i>Jaarlijkse evolutie</i>	<i>0,0%</i>	<i>0,1%</i>	<i>0,2%</i>	<i>0,1%</i>	<i>0,3%</i>	<i>0,3%</i>	<i>0,2%</i>	<i>0,2%</i>	<i>0,2%</i>	<i>0,2%</i>	<i>-0,4%</i>
<i>p.m. Structurele uitgaven exclusief verminderingen BV</i>	<i>7,4%</i>	<i>7,4%</i>	<i>7,5%</i>	<i>7,7%</i>	<i>7,7%</i>	<i>7,8%</i>	<i>8,0%</i>	<i>8,0%</i>	<i>8,1%</i>	<i>8,3%</i>	<i>7,9%</i>
<i>Jaarlijkse evolutie</i>	<i>0,0%</i>	<i>0,1%</i>	<i>0,2%</i>	<i>0,0%</i>	<i>0,1%</i>	<i>0,2%</i>	<i>0,0%</i>	<i>0,1%</i>	<i>0,2%</i>	<i>0,2%</i>	<i>-0,4%</i>
Primair saldo	5,2%	5,3%	4,2%	1,5%	3,8%	2,5%	1,9%	-0,8%	0,1%	-0,3%	-0,2%
Rentelasten (EDP)	5,4%	4,9%	4,4%	4,0%	3,8%	3,6%	3,6%	3,4%	3,1%	3,0%	3,2%
Vorderingensaldo (EDP)	-0,2%	0,4%	-0,1%	-2,5%	0,0%	-1,1%	-1,6%	-4,2%	-3,0%	-3,4%	-3,4%

(°) Exclusief toegerekende premies, inclusief verkopen van activa.

(°°) Exclusief toegerekende premies en verkopen van activa, en de overheidspensioenen van Entiteit II geboekt als finale primaire uitgaven.

(°°°) Gecorrigeerd voor dezelfde niet-discretionaire factoren als in deel 1.2.2 van het Advies (o.a. relatieve prijseffect van de overheidsuitgaven, cyclische uitgaven van ondertewerkstelling ...) en voor de veranderingen in de perimeter van de overheid.

Tabel 61 : Rekening van de Sociale Zekerheid (in % bbp)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Effectieve totale ontvangsten (°)	18,7%	18,5%	19,2%	19,1%	19,1%	19,1%	19,9%	20,5%	21,0%	21,4%	22,0%
Eigen fiscale en parafiscale ontvangsten	14,5%	14,2%	14,0%	13,7%	13,6%	13,6%	13,9%	14,4%	14,1%	14,3%	14,6%
Overgedragen fiscale ontvangsten	1,7%	1,7%	2,7%	3,0%	3,2%	3,3%	3,6%	3,7%	4,0%	4,6%	4,0%
Eigen niet-fiscale ontvangsten (incl. verkopen van activa)	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,1%	0,1%	0,1%	0,2%	0,1%	0,2%	0,2%
Ontvangen budgettaire overdrachten	2,4%	2,4%	2,4%	2,2%	2,2%	2,1%	2,2%	2,2%	2,8%	2,4%	3,2%
<i>pm. Ontvangsten excl. "one shots" (na fiscale overdrachten)</i>	<i>18,7%</i>	<i>18,5%</i>	<i>19,2%</i>	<i>19,1%</i>	<i>19,1%</i>	<i>19,1%</i>	<i>19,8%</i>	<i>20,4%</i>	<i>21,0%</i>	<i>21,3%</i>	<i>21,9%</i>
Primaire uitgaven (°°)	18,3%	18,9%	19,2%	19,2%	18,9%	18,6%	19,5%	21,2%	21,1%	21,4%	22,1%
Finale primaire uitgaven	18,2%	18,8%	19,2%	19,2%	18,8%	18,6%	19,4%	21,2%	21,0%	21,3%	22,0%
Budgettaire overdrachten aan Entiteit II en aan de EU	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
<i>pm. (Structurele) gecorrigeerde finale primaire uitgaven (°°°)</i>	<i>18,4%</i>	<i>18,9%</i>	<i>19,1%</i>	<i>19,1%</i>	<i>19,1%</i>	<i>19,4%</i>	<i>19,7%</i>	<i>20,3%</i>	<i>20,6%</i>	<i>21,0%</i>	<i>21,3%</i>
<i>Jaarlijkse evolutie</i>		<i>0,4%</i>	<i>0,2%</i>	<i>0,0%</i>	<i>0,0%</i>	<i>0,2%</i>	<i>0,4%</i>	<i>0,6%</i>	<i>0,3%</i>	<i>0,4%</i>	<i>0,3%</i>
Primair saldo	0,4%	-0,3%	0,0%	-0,1%	0,2%	0,5%	0,4%	-0,7%	0,0%	0,0%	-0,1%
Rentelasten (EDP)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Vorderingensaldo (EDP)	0,4%	-0,4%	0,0%	-0,1%	0,2%	0,5%	0,4%	-0,7%	0,0%	0,0%	-0,1%

(°) Exclusief toegerekende premies en ontvangsten van het Zorgfonds, inclusief verkopen van activa.

(°°) Exclusief toegerekende premies, verkopen van activa en uitgaven van het Zorgfonds.

(°°°) Gecorrigeerd voor dezelfde niet-discretionaire factoren als in deel 1.2.2 van het Advies (o.a. relatieve prijseffect van de overheidsuitgaven, cyclische uitgaven van ondertewerkstelling ...) en voor de veranderingen in de perimeter van de overheid.

Tabel 62 : Rekening van Entiteit II (in % bbp)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Effectieve totale ontvangsten (°)	15,4%	16,0%	15,8%	15,8%	15,8%	15,8%	15,8%	15,9%	15,7%	16,3%	16,4%
Overgedragen fiscale ontvangsten (BFW)	8,4%	8,6%	8,4%	8,5%	8,4%	8,4%	8,7%	8,7%	8,2%	8,7%	8,8%
Eigen ontvangsten	6,2%	6,4%	6,3%	6,3%	6,5%	6,5%	6,2%	6,3%	6,4%	6,7%	6,6%
* Fiscale en parafiscale	4,2%	4,5%	4,4%	4,5%	4,6%	4,6%	4,3%	4,5%	4,5%	4,7%	4,6%
* Niet-fiscale	1,9%	1,9%	1,9%	1,8%	1,9%	1,8%	1,9%	1,9%	1,9%	2,0%	2,0%
Ontvangen budgettaire overdrachten	0,9%	1,0%	1,1%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%
<i>pm. Ontvangsten excl. "one shots" (na fiscale overdrachten)</i>	<i>15,5%</i>	<i>15,9%</i>	<i>15,4%</i>	<i>15,7%</i>	<i>15,7%</i>	<i>15,7%</i>	<i>15,8%</i>	<i>15,7%</i>	<i>15,6%</i>	<i>16,3%</i>	<i>16,3%</i>
Primaire uitgaven (excl. overheidspensioenen) (°°)	15,3%	15,7%	15,4%	15,4%	15,4%	14,9%	15,2%	16,3%	16,0%	16,4%	16,6%
Finale primaire uitgaven	15,3%	15,6%	15,4%	15,4%	15,4%	14,9%	15,2%	16,3%	16,0%	16,3%	16,5%
Gestorte budgettaire overdrachten	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
<i>pm. (Structurele) gecorrigeerde finale primaire uitgaven (°°°)</i>	<i>15,3%</i>	<i>15,3%</i>	<i>15,4%</i>	<i>15,4%</i>	<i>15,5%</i>	<i>15,4%</i>	<i>15,4%</i>	<i>15,8%</i>	<i>15,9%</i>	<i>15,9%</i>	<i>16,0%</i>
<i>Jaarlijkse evolutie</i>		<i>0,1%</i>	<i>0,1%</i>	<i>0,0%</i>	<i>0,1%</i>	<i>-0,1%</i>	<i>0,0%</i>	<i>0,4%</i>	<i>0,1%</i>	<i>0,1%</i>	<i>0,0%</i>
Primair saldo	0,1%	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%	0,9%	0,6%	-0,3%	-0,3%	0,0%	-0,2%
Rentelasten (EDP)	0,5%	0,5%	0,4%	0,3%	0,3%	0,3%	0,4%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%
Vorderingensaldo (EDP)	-0,3%	-0,1%	0,0%	0,1%	0,1%	0,6%	0,2%	-0,7%	-0,7%	-0,4%	-0,5%

(°) Exclusief toegerekende premies , inclusief verkopen van activa en ontvangsten van het Zorgfonds.

(°°) Exclusief toegerekende premies, verkopen van activa en overheidspensioenen van Entiteit II maar inclusief uitgaven van het Zorgfonds.

(°°°) Gecorrigeerd voor dezelfde niet-discretionaire factoren als in deel 1.2.2 van het Advies (o.a. relatieve prijseffect van de overheidsuitgaven, cyclische uitgaven van ondertewerkstelling ...) en voor de veranderingen in de perimeter van de overheid.

Tabel 63 : Rekening van de Gemeenschappen en Gewesten (in % bbp)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Effectieve totale ontvangsten (°)	11,8%	12,2%	12,1%	12,2%	12,1%	12,0%	12,2%	12,0%	11,9%	12,5%	12,7%
Overgedragen fiscale ontvangsten (BFW)	8,4%	8,6%	8,3%	8,5%	8,3%	8,4%	8,6%	8,6%	8,2%	8,6%	8,8%
Eigen ontvangsten	3,0%	3,1%	3,2%	3,3%	3,4%	3,3%	3,2%	3,0%	3,3%	3,5%	3,5%
* Fiscale en parafiscale	2,0%	2,2%	2,2%	2,3%	2,4%	2,3%	2,3%	2,1%	2,3%	2,4%	2,4%
* Niet-fiscale	0,9%	0,9%	1,0%	0,9%	1,0%	0,9%	0,9%	0,9%	1,0%	1,1%	1,1%
Ontvangen budgettaire overdrachten	0,4%	0,5%	0,6%	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%
<i>pm. Ontvangsten excl. "one shots" (na fiscale overdrachten)</i>	<i>11,8%</i>	<i>12,1%</i>	<i>11,8%</i>	<i>12,1%</i>	<i>12,0%</i>	<i>12,0%</i>	<i>12,2%</i>	<i>11,8%</i>	<i>11,8%</i>	<i>12,5%</i>	<i>12,7%</i>
Primaire uitgaven (excl. overheidspensioenen) (°°)	11,7%	11,9%	11,9%	11,9%	11,7%	11,5%	12,0%	12,6%	12,4%	12,5%	12,6%
Finale primaire uitgaven	9,3%	9,4%	9,6%	9,5%	9,4%	9,2%	9,4%	10,1%	9,9%	10,1%	10,1%
Gestorte budgettaire overdrachten	2,3%	2,5%	2,3%	2,4%	2,4%	2,3%	2,6%	2,5%	2,5%	2,4%	2,5%
<i>pm. (Structurele) gecorrigeerde finale primaire uitgaven (°°°)</i>	<i>9,3%</i>	<i>9,2%</i>	<i>9,6%</i>	<i>9,5%</i>	<i>9,6%</i>	<i>9,5%</i>	<i>9,5%</i>	<i>9,8%</i>	<i>9,8%</i>	<i>9,8%</i>	<i>9,8%</i>
<i>Jaarlijkse evolutie</i>		<i>0,0%</i>	<i>0,4%</i>	<i>-0,1%</i>	<i>0,1%</i>	<i>0,0%</i>	<i>0,0%</i>	<i>0,3%</i>	<i>0,0%</i>	<i>0,0%</i>	<i>0,0%</i>
Primair saldo	0,1%	0,3%	0,2%	0,3%	0,3%	0,5%	0,2%	-0,6%	-0,5%	0,0%	0,1%
Rentelasten (EDP)	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,1%	0,1%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%
Vorderingensaldo (EDP)	-0,1%	0,0%	0,0%	0,1%	0,2%	0,4%	0,0%	-0,7%	-0,7%	-0,2%	0,0%

(°) Exclusief toegerekende premies , inclusief verkopen van activa en ontvangsten van het Zorgfonds.

(°°) Exclusief toegerekende premies, verkopen van activa en overheidspensioenen maar inclusief uitgaven van het Zorgfonds.

(°°°) Gecorrigeerd voor dezelfde niet-discretionaire factoren als in deel 1.2.2 van het Advies (o.a. relatieve prijseffect van de overheidsuitgaven, cyclische uitgaven van ondertewerkstelling ...) en voor de veranderingen in de perimeter van de overheid.

Tabel 64 : Rekening van de Lokale Overheden (in % bbp)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Effectieve totale ontvangsten (°)	6,0%	6,3%	6,1%	6,1%	6,1%	6,1%	6,2%	6,5%	6,3%	6,3%	6,2%
Ontvangsten uit overdrachten	2,8%	3,0%	2,9%	3,1%	3,0%	2,9%	3,3%	3,2%	3,1%	3,1%	3,1%
Eigen ontvangsten	3,2%	3,3%	3,1%	3,1%	3,1%	3,2%	3,0%	3,3%	3,2%	3,2%	3,1%
* Fiscale en parafiscale	2,2%	2,3%	2,2%	2,2%	2,2%	2,3%	2,0%	2,4%	2,3%	2,3%	2,2%
* Niet-fiscale	1,0%	1,0%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%
<i>pm. Ontvangsten excl. "one shots" (na fiscale overdrachten)</i>	<i>6,0%</i>	<i>6,3%</i>	<i>6,0%</i>	<i>6,1%</i>	<i>6,1%</i>	<i>6,1%</i>	<i>6,2%</i>	<i>6,5%</i>	<i>6,2%</i>	<i>6,3%</i>	<i>6,2%</i>
Primaire uitgaven (excl. overheidspensioenen) (°°)	6,0%	6,2%	5,8%	6,0%	6,1%	5,8%	5,8%	6,2%	6,1%	6,3%	6,5%
Finale primaire uitgaven	5,9%	6,2%	5,8%	5,9%	6,0%	5,7%	5,8%	6,2%	6,1%	6,2%	6,4%
Gestorte budgettaire overdrachten	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
<i>pm. (Structurele) gecorrigeerde finale primaire uitgaven (°°°)</i>	<i>6,0%</i>	<i>6,1%</i>	<i>5,8%</i>	<i>5,9%</i>	<i>6,0%</i>	<i>5,9%</i>	<i>5,9%</i>	<i>6,0%</i>	<i>6,0%</i>	<i>6,1%</i>	<i>6,2%</i>
<i>Jaarlijkse evolutie</i>		<i>0,1%</i>	<i>-0,4%</i>	<i>0,1%</i>	<i>0,1%</i>	<i>-0,1%</i>	<i>0,0%</i>	<i>0,1%</i>	<i>0,1%</i>	<i>0,1%</i>	<i>0,1%</i>
Primair saldo	0,0%	0,1%	0,2%	0,2%	0,1%	0,4%	0,4%	0,2%	0,1%	0,0%	-0,3%
Rentelasten (EDP)	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,1%	0,1%
Vorderingensaldo (EDP)	-0,2%	-0,2%	0,0%	0,0%	-0,1%	0,2%	0,2%	0,1%	0,0%	-0,1%	-0,4%

(°) Exclusief toegerekende premies, inclusief verkopen van activa.

(°°) Exclusief toegerekende premies, verkopen van activa en overheidspensioenen.

(°°°) Gecorrigeerd voor dezelfde niet-discretionaire factoren als in deel 1.2.2 van het Advies (o.a. relatieve prijseffect van de overheidsuitgaven, cyclische uitgaven van ondertewerkstelling ...) en voor de veranderingen in de perimeter van de overheid.

4.3 Bijlage 3 : Tabellen aangevuld met gegevens Rekenhof

Indien beschikbaar, worden de tabellen van de entiteiten verder aangevuld met de gegevens van het Rekenhof met betrekking op de budgettaire realisaties van de betrokken entiteit

Vlaamse Gemeenschap

Tabel 65
Uitvoering van de begroting 2012 (exclusief overflow)

Vlaamse Gemeenschap (Gewest + Gemeenschap)	2012 Initieel (1)	2012 1ste aanpassing (2)	2012 2de aanpassing (3)	2012 Realisaties (4) <i>Rekenhof</i>	Verskil (5) = (4) - (3)
(x 1.000.000 euro)					
ESR gecorrigeerde ontvangsten algemene begroting	25.656,4	25.265,8	25.375,6	25.555,4	179,8
ESR gecorrigeerde uitgaven algemene begroting	18.666,6	18.475,2	18.422,0	19.347,2	925,2
Vorderingensaldo MVG	6.989,8	6.790,6	6.953,6	6.208,2	-745,4
ESR gecorrigeerde ontvangsten consolidatieperimeter	1.274,7	1.332,7	1.343,2	1.285,8	-57,4
ESR gecorrigeerde uitgaven consolidatieperimeter	8.571,6	8.450,2	8.600,3	7.262,1	-1.338,2
Vorderingensaldo consolidatieperimeter	-7.296,9	-7.117,5	-7.257,1	-5.976,3	1.280,8
Begroot vorderingensaldo	-307,1	-326,9	-303,5	231,9	535,4
onderbenutting	313,3	340,5	320,6		
verwachte afrekening jobkorting	-2,7	-2,7	-2,7	-2,7	0,0
ESR VORDERINGENSALDO excl. Zorgfonds	3,4	10,9	14,4	229,2	214,8
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	0,00%	0,00%	0,00%	0,06%	0,06%
Saldo Zorgfonds	0,0	0,0	0,0	8,0	8,0
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
ESR VORDERINGENSALDO incl. Zorgfonds	3,4	10,9	14,4	237,1	222,8
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	0,00%	0,00%	0,00%	0,06%	0,06%

Bron: Algemene Toelichting Begrotingen 2012 Vlaamse Gemeenschap en Verslag over de algemene rekeningen 2012 van de Vlaamse Gemeenschap.

Tabel 66
Realisaties van het begrotingsjaar 2012 volgens de Rekeningen van de overheid 2012

Vlaamse Gemeenschap (Gewest + Gemeenschap)	Begroting 2012 2de aanpassing	realisaties 2012 Rekenhof	verschil	realisaties overheids- rekeningen 2012	verschil
(x 1.000.000 euro)	(1)	(2)	(3) = (2) - (1)	(4)	(5) = (4) - (1)
ESR gecorrigeerde ontvangsten (a)	26.718,8	26.841,2	122,4	26.921,3	202,5
ESR gecorrigeerde uitgaven (a)	27.022,3	26.609,3	-413,0	26.609,5	-412,8
vorderingensaldo geconsolideerd	-303,5	231,9	535,4	311,8	615,3
onderbenutting	320,6	-	-320,6	-	-
verwachte afrekening jobkorting	-2,7	-2,7	0,0	-	-
ESR VORDERINGENSALDO excl. Zorgfonds	14,4	229,2	214,8	311,8	297,4
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	0,00%	0,06%	0,06%	0,08%	0,08%
Saldo Zorgfonds	0,0	8,0	8,0	13,3	13,3
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
ESR VORDERINGENSALDO incl. Zorgfonds	14,4	237,1	222,8	325,1	310,7
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	0,00%	0,06%	0,06%	0,09%	0,08%

Bron: Algemene Toelichting Begrotingen 2012 Vlaamse Gemeenschap, Verslag over de algemene rekeningen 2012 van de Vlaamse Gemeenschap en Rekeningen van de overheid 2012 (INR).

- (a) Na consolidatie van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (MVG) en de instellingen behorende tot de consolidatieperimeter.

Waals Gewest

Tabel 67
Uitvoering van de begroting 2012 Waals Gewest

Waals Gewest	Initiële begroting 2012	Aangepaste beg. 2012 (1 ^e aanp.blad)	Aangepaste beg. 2012 (2 ^e aanp.blad)	Realisaties info Rekenhof vóór verificatie door het INR	Vershil
(x 1.000.000 euro)			(1)	(2)	(3)=(2)-(1)
<u>begroting stricto sensu</u>					
ontvangsten (a)	7.050,35	7.002,72	6.917,42	6.876,80	-40,61
uitgaven (b)	7.697,05	7.640,29	7.555,27	7.200,00	-355,27
bruto begrotingssaldo	-646,70	-637,58	-637,86	-323,20	314,66
-aflossing schuld (c)	33,97	33,97	34,47	35,80	1,33
Netto begrotingssaldo	-612,70	-603,61	-603,39	-287,40	315,99
<u>consolidatieperimeter</u>					
netto saldo	-56,86	-54,06	-62,07	-68,90	-6,83
geconsolideerd netto saldo	-669,60	-657,67	-665,45	-356,30	309,15
<u>ESR correcties</u>					
netto KVD (d)	230,16	219,66	217,75	221,10 (e)	3,35
<u>andere overgangscorrecties (d)</u>					
onderbenutting kredieten	248,00	248,00	248,00	n.v.t.	
diverse (f)	-10,00	-10,00	-10,00	-21,30	-11,30
ESR VORDERINGENSALDO	-201,44	-200,01	-209,70	-156,50	53,20
in % bbp / verschil in ratio	-0,05	-0,05	-0,06	-0,04	0,01

Bronnen: Algemene Toelichting van de initiële begroting en van de aangepaste begrotingen van het Waals Gewest, voorafbeelding van de resultaten van de uitvoering van de begroting van het Waals Gewest voor het jaar 2012 van het Rekenhof.

- (a) Ontvangsten exclusief opbrengst van leningen en exclusief bijzondere afdeling.
- (b) Uitgaven = betalingskredieten (NGK + GOK + VAR K), exclusief bijzondere afdeling.
- (c) Aflossingen met inbegrip van leasing.
- (d) Begroting + consolidatieperimeter.
- (e) Volgens een voorlopige raming van het Rekenhof vóór controle door het INR.
- (f) Neutralisatie van de stortingstermijn van de gewestelijke belastingen.

Tabel 68
Realisaties van het jaar 2012 volgens de Rekeningen van de overheid 2012

Waals Gewest	Begroting 2012 aangepast (2 ^e aanp.blad)	realisaties info Rekenhof vóór verificatie door INR	verschil	realisaties overheidsrekeningen 2012	verschil
(x 1.000.000 euro)	(1)	(2)	(3) = (2) - (1)	(4)	(5) = (4) - (1)
ESR gecorrigeerde ontvangsten		6.957,5		7.163,5	
ESR gecorrigeerde uitgaven (a)		7.114,0		7.354,8	
ESR vorderingensaldo	-209,7	-156,5	53,2	-191,3	18,4
<i>in % bbp / verschil in ratio</i>	<i>-0,06</i>	<i>-0,04</i>	<i>0,01</i>	<i>-0,05</i>	<i>0,00</i>

Bronnen: Algemene Toelichting van de 2^e aanpassing van de begroting 2012 van het Waals Gewest, voorafbeelding van de resultaten van de uitvoering van de begroting van het Waals Gewest voor het jaar 2012 van het Rekenhof, Rekeningen van de overheid 2012 (INR).

- (a) Wat betreft de gegevens van het Rekenhof: bij gebrek aan informatie inzake ontvangsten/uitgaven werd het bedrag van de andere correcties betreffende de consolidatieperimeter dan de uitgaven van de "Forem" (79,3 miljoen euro) aangerekend op de uitgaven.

Franse Gemeenschap

Tabel 69
Uitvoering van de begroting 2012 Franse Gemeenschap

Franse Gemeenschap	Initiële begroting 2012	Begroting 2012 aangepast (1ste aanpassing)	begroting 2012 aangepast (2de aanpassing)	realisaties info Rekenhof voor nazicht door INR	Verschil
(x 1.000.000 euro)			(1)	(2)	(3)=(2)-(1)
<u>begroting stricto sensu</u>					
ontvangsten (a)	9.212,2	9.122,7	9.125,6	9.118,6	-7,0
uitgaven (b)	9.540,1	9.471,6	9.467,4	9.356,2	-111,2
bruto begrotingsaldo	-327,9	-348,9	-341,8	-237,6	104,2
- aflossing schuld (c)	7,8	7,8	7,8	7,8	0,0
netto begrotingsaldo	-320,1	-341,1	-334,0	-229,8	104,2
<u>consolidatieperimeter</u>					
netto saldo	-15,7	4,2	-1,4	58,8	60,2
geconsolideerd netto saldo	-335,8	-336,9	-335,4	-171,0	164,4
<u>ESR correcties</u>					
netto KVD (d)	0,0	0,0	2,7	0,1	-2,6
<u>andere overgangscorrecties (d)</u>					
onderbenutting kredieten	77,9	77,9	82,5	n.v.t.	
diverse (e)	0,0	0,0		-25,7	-25,7
ESR vorderingensaldo	-257,9	-258,9	-250,1	-196,6	53,5
in % bbp / verschil in ratio	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	0,0

Bronnen: Algemene Toelichting van de initiële begroting 2012 van de Franse Gemeenschap, verslag Rekenhof Franse Gemeenschap, voorafbeelding van de resultaten van de uitvoering van de begroting van de Franse Gemeenschap voor het jaar 2012 van het Rekenhof.

- (a) Ontvangsten exclusief opbrengst van leningen en exclusief bijzondere afdeling.
- (b) Uitgaven = betalingskredieten(NGK + GOK + VAR K), exclusief bijzondere afdeling.
- (c) Aflossingen met inbegrip van leasing.
- (d) Begroting + consolidatieperimeter.
- (e) Aanrekening van de uitgaven inzake bezoldigingen die eigen aan het jaar 2012 zijn.

Tabel 70
Realisaties van het jaar 2012 volgens de Rekeningen van de overheid

Franse Gemeenschap	Begroting 2012 aangepast (2 ^{de} aanpassing)	realisaties info Rekenhof voor nazicht door INR	verschil	realisaties overheids- rekeningen 2012	verschil
(x 1.000.000 euro)	(1)	(2)	(3) = (2) - (1)	(4)	(5) = (4) - (1)
ESR gecorrigeerde ontvangsten		9.162,0		9.265,40	
ESR gecorrigeerde uitgaven (a)		9.358,6		9.439,40	
ESR vorderingensaldo	-250,1	-196,6	53,5	-174,00	76,1
<i>en % bbp / verschil in ratio</i>	<i>-0,07</i>	<i>-0,05</i>	<i>0,01</i>	<i>-0,05</i>	<i>0,02</i>

Bronnen: verslag Rekenhof Franse Gemeenschap, voorafbeelding van de resultaten van de uitvoering van de begroting van de Franse Gemeenschap voor het jaar 2012 van het Rekenhof, Rekeningen van de overheid 2012 (INR).

(a) Wat betreft de gegevens van het Rekenhof: bij gebrek aan informatie inzake ontvangsten/uitgaven werd het bedrag van de andere correcties betreffende de consolidatieperimeter (3,2 miljoen euro) aangerekend op de uitgaven.

Franse Gemeenschapscommissie

Tabel 71
Uitvoering van de begroting 2012 Franse Gemeenschapscommissie

Franse Gemeenschapscommissie	Initiële begroting 2012	Begroting 2012 aangepast (1ste aanpassing)	Begroting 2012 aangepast (2de aanpassing)	Realisaties info Rekenhof voor nazicht door INR	Vershil
(x 1.000.000 euro)			(1)	(2)	(3)=(2)-(1)
<u>begroting stricto sensu</u>					
ontvangsten (a)	376,20	381,49	384,23	382,84	-1,39
uitgaven (b)	384,34	389,63	389,58	381,88	-7,69
bruto begrotingssaldo	-8,14	-8,14	-5,35	0,96	6,31
- aflossing schuld (c)	0,75	0,75	0,75	0,88	0,13
netto begrotingssaldo	-7,39	-7,39	-4,60	1,84	6,44
<u>consolidatieperimeter</u>					
netto saldo	0,96	-9,04	-11,82	-10,90	0,92
geconsolideerd netto saldo	-6,43	-16,43	-16,42	-9,06	7,36
<u>ESR correcties</u>					
netto KVD (d)	1,06	1,06	1,06	1,06 (e)	0,00
<u>andere overgangscorrecties (d)</u>					
onderbenutting kredieten	3,87	3,87	3,87	n.v.t.	
ESR vorderingensaldo	-1,50	-11,50	-11,49	-8,00	3,49
in % bbp / verschil in ratio					
Gecorrigeerd ESR vorderingensaldo	-1,50	-11,50	-11,50	-9,06	2,44
in % bbp / verschil in ratio	-0,003	-0,003	-0,003	-0,002	0,001

Bronnen: Algemene Toelichting van de initiële begroting 2012 van de Cocof, verslag Rekenhof Cocof, voorafbeelding van de resultaten van de uitvoering van de begroting van de Cocof voor het jaar 2012 van het Rekenhof.

- (a) Ontvangsten exclusief opbrengst van leningen en exclusief bijzondere afdeling.
- (b) Uitgaven = betalingskredieten (NGK + GOK + VAR K), exclusief bijzondere afdeling.
- (c) Aflossingen met inbegrip van leasing.
- (d) Begroting + consolidatieperimeter.

4.4 Bijlage 4 : Detail schuld van de Vlaamse Gemeenschap

Tabel 72
Detail directe en indirecte schuld Vlaamse Gemeenschap

Toestand op 31/12 (x 1.000.000 EUR)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Directe schuld VG											
LT-schuld	1.029,75	744,67	447,20	293,51	61,97	49,58	0,00	5.000,00	5.170,00	5.370,00	4.785,00
bevak serviceflats	29,75	29,75	29,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Financiering NFS onderhandse directe leningen	838,87	553,79	305,90	231,53	49,58	49,58	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Herfinanciering NFS	111,55	111,55	86,76	61,97	12,39	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Herfinanciering thesauriebewijzen	49,58	49,58	24,79	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
EMTN								5.000,00	5.170,00	5.370,00	4.670,00
Private leningen											115,00
BAM NV											100,00
Finindus NV											15,00
KT-schuld	0,00	0,00	0,00	45,71	1,08	0,00	282,12	1.104,68	1.433,57	1.050,73	1.412,74
BCP (KT-schuld)								399,42	399,10	221,05	363,41
Thesaurie								25,00	0,00	0,00	0,00
Kasschuld (a)	0,00	0,00	0,00	45,71	1,08	0,00	282,12	680,26	1.034,47	829,68	1.049,33
TOTAAL directe schuld (1)	1.029,75	744,67	447,20	339,22	63,05	49,58	282,12	6.104,68	6.603,57	6.420,73	6.197,74
Overgenomen indirecte schuld											
Betrekkingen met lokale en regionale besturen											
Herfinanciering leningen overheidsaandeel	484,073	420,779	358,656	296,981	236,335	179,089	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Niet-geconsol leningen overheidsaandeel excl VMM (Vlaamse Overgenomen leningen VMM (Vlaamse Milieumaatschappij)	0,209	0,203	0,195	0,188	0,180	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
investeringfondsen lokale besturen	1,793	1,291	0,865	0,508	0,374	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Vismijn Oostende				26,983	8,680	11,116	0,279	0,739		3,638	3,411
Gemeentelijke Holding										222,647	220,215
Universitaire sector											
Academische sector	7,776	6,631	5,482	4,331	3,177	2,176	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Herfinancieringsleningen universiteiten (acad. sector)	107,500	80,625	53,750	26,875	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Economie - overname FNSV (Fonds voor de herstructurering van de Nationale sectoren van het Vlaams Gewest)											
consortiumkrediet	353,461	302,967	227,225	151,483	75,742	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Huisvesting											
Herfinancieringsleningen	6,674	5,721	4,767	3,814	2,860	1,907	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Herfinancieringen overgenomen indirecte schuld	152,702	152,702	78,334	53,545	37,184	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
TOTAAL overgenomen indirecte schuld (incl herfinanciering overname) (2)	1.114,188	970,917	729,276	564,708	364,532	194,288	0,279	0,739	3,638	226,058	223,443
TOTAAL DIRECTE SCHULD (3) = (1) + (2)	2.143,938	1.715,589	1.176,476	903,927	427,584	243,866	282,395	6.105,416	6.607,204	6.646,791	6.421,186
Indirecte schuld											
kunst											
Ballet van Vlaanderen	2,766	2,485	2,187	1,872	1,539	1,186	0,813	0,000	0,000	0,000	0,000
MUHKA (Museum voor Hedendaagse Kunst Antwerpen)	3,275	2,941	2,589	2,216	1,821	1,403	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Philharmonie	0,070	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
V.L.O.S. (Vlaamse Operastichting)	7,688	7,004	6,260	5,488	4,698	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Leefmilieu											
industries	0,648	0,408	0,199	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
V.M.M. (Vlaamse Milieumaatschappij)	15,011	13,624	12,174	10,658	9,074	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Waterwerken (KB 22.10.1959)	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Watervoorziening - VMW (Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening)	2,346	1,827	1,266	0,658	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Huisvesting											
Alesh (Amortisatiefonds van de leningen voor de sociale huisvesting)	1.704,344	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Gemeenschappelijk vervoer - De Lijn	3,804	3,685	3,563	3,434	3,299	3,162	3,017	2,864	2,703	2,535	2,358
TOTAAL indirecte schuld (excl Aquafin) (4)	1.739,953	31,974	28,238	24,327	20,430	5,751	3,830	2,864	2,703	2,535	2,358
TOTAAL SCHULD (5) = (3) + (4)	3.883,891	1.747,563	1.204,714	928,254	448,014	249,618	286,225	6.108,280	6.609,907	6.649,326	6.423,544

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (MVG)

(a) Bestaande uit de stand van de zichtrekeningen van het MVG en de stand van de Waarborgrekening

Noot over de schuld van Aquafin: Aquafin (en bijgevolg ook haar schulden) behoorde volgens Eurostat tot en met 2004 tot de consolidatiekring van de Vlaamse Gemeenschap. Door de hervorming van de watersector waarbij de private aandeelhouders in Aquafin werden uitgekocht door de Vlaamse Milieumaatschappij verdween Aquafin in 2005 uit de consolidatiekring van de Vlaamse Gemeenschap. Dit volgde uit het feit dat de Vlaamse Milieumaatschappij geen deel uit maakt van de consolidatiekring.

Tabel 73
Detail gewaarborgde schuld Vlaamse Gemeenschap

Toestand op 31/12 (x 1.000.000 EUR)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Waarborgen aan (lokale) overheden (1)	1.711,27	1.699,78	1.677,23	1.624,51	1.519,60	1.361,99	1.443,77	1.338,76	1.231,89	1.176,56	1.111,22
Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening (= de Watergroep)	111,46	113,50	112,94	102,46	98,98	88,15	87,32	75,99	105,28	143,44	150,65
IVA Kind en Gezin	9,70	8,83	6,09	5,33	4,53	3,69	2,81	1,89	0,92	0,00	0,00
EVA Vlaamse Vervoersmaatschappij De Lijn	191,06	227,34	261,35	292,24	317,49	290,06	265,20	230,95	194,22	169,87	145,50
Universiteiten (sociale sector)	62,64	58,61	54,57	50,53	46,51	42,57	38,65	34,74	30,83	26,99	23,23
Universitair Ziekenhuis Gent	26,97	25,05	23,12	21,19	19,27	20,34	38,41	53,96	71,41	69,25	65,68
FNS (herstructurering sectoren Vlaams Gewest)	121,02	125,28	129,69	117,94	55,06	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kon. Maatschap. voor Dierenkunde van Antwerpen		5,00	4,50	4,00	3,50	3,00	2,50	2,00	1,50	1,00	0,50
EVA Syntra Vlaanderen, voorheen VIZO (Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen)	14,66	12,47	11,09	9,88	8,74	6,41	5,49	4,55	3,63	2,73	2,10
Vlaamse Radio- en Televisieomroep	1,47	1,18	0,88	0,59	0,36	0,20	0,04	0,00	0,00	0,00	0,00
Stad Antwerpen	1.071,21	1.031,85	993,74	953,47	911,10	866,52	775,69	726,38	671,80	611,61	545,57
Stad Gent	101,07	90,67	79,26	66,88	54,08	41,05	27,66	0,00	0,00	0,00	0,00
Cross Broder Lease								83,30	89,80	92,74	90,04
Stad Sint-Niklaas								42,10	45,39	46,88	45,51
Stad Dendermonde								26,86	28,95	29,90	29,03
Gemeente Hamme								14,34	15,46	15,96	15,50
Gemeentelijke Holding NV							200,00	125,00	62,50	0,00	0,00
FRGE (Fonds ter Reductie van de Globale Energiekost)										58,93	87,95
Waarborgen gedekt door activa (2)	3.771,91	4.076,55	4.438,75	4.720,74	4.979,60	5.232,89	5.392,65	6.165,79	7.196,49	8.008,64	8.658,78
Sociale huisvesting	767,83	849,41	795,78	720,19	706,18	653,58	348,68	469,87	653,48	752,53	736,50
Domus Flandria (financiering urgentieprogramma in de sociale woningbouw)	228,61	218,92	208,39	196,93	184,48	170,93	156,20	140,17	122,75	103,80	85,53
EVA VMSW (Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen)	682,02	842,24	880,72	1.173,24	1.406,33	1.605,81	1.658,25	1.941,49	2.265,08	2.687,72	3.125,55
Vlaams Woningfonds (VWF) cvba	1.416,37	1.470,12	1.503,96	1.537,30	1.552,74	1.632,19	1.899,73	1.930,28	2.187,63	2.280,37	2.446,66
Woningfonds van de Bond van Kroostrijke Gezinnen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
IVA AGIO n (Ag. voor Infrastructuur in het Onderwijs), voorheen DIGO (Dienst voor Infrastructuurwerken van het Gesubsidieerd Onderwijs)	90,26	112,12	123,88	138,31	165,51	164,42	178,04	192,18	199,79	224,00	248,67
VFBZ (Fonds voor de Bouw van Ziekenhuizen en medisch sociale instellingen)	38,39	35,74	33,09	30,44	27,80	25,15					
IVA VIPA (Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden) (AG. voor infrastructuur van welzijnsinstellingen)	548,43	548,00	548,44	597,37	634,50	634,53	818,49	1.162,63	1.386,39	1.551,66	1.711,46
Liefkenschoeftunnel nv			151,32	133,80	108,90	153,10	140,10	136,00	140,99	134,61	0,00
Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel nv			193,17	193,17	193,17	193,17	193,17	193,17	193,17	193,17	192,50
Project Brabo 1 nv									47,21	80,78	111,91
Economische waarborgen (3)	733,66	581,79	553,66	631,53	543,38	610,84	588,92	807,69	1.149,86	1.150,71	957,52
Waarborgbeheer nv, voorheen Vlaams waarborgfonds	178,70	166,03	165,60	164,35	131,88	228,76	252,10	399,31	511,99	583,27	582,06
Gigarant nv								125,00	342,63	298,97	130,90
GIMV	1,39	0,95	0,51	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
GIMVINDUS	157,83	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
GOM (Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij) Vlaams Brabant	0,53	0,17	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Economische expansie	24,45	18,15	17,61	14,29	11,08	6,95	4,77	0,10	0,04	0,00	0,00
Scheepskredieten	38,71	34,10	27,18	8,37	1,50	0,60	0,15	0,00	0,00	0,00	0,00
FIVA (Financieringsinstrument voor de Vlaamse Visserij- en Aquicultuursector)			6,31	7,60	6,01	4,42	2,83	1,76	1,32	1,05	0,79
VLIJ (Vlaams Landbouwinvesteringsfonds)	332,06	308,37	284,31	267,70	227,08	207,77	169,80	125,32	110,52	89,95	72,37
VIB (Vlaams Instituut voor Biotechnologie)		8,00	7,75	7,48	7,20	6,91	6,60	6,29	5,95	5,61	5,24
I.M.E.C. (Interuniversitair Micro-Electronica Centrum)		46,03	42,84	39,66	36,48	33,30	30,12	26,93	56,88	51,19	45,51
ARKimedesfonds				120,53	120,53	120,53	120,53	120,53	120,53	120,53	120,53
N.G.O.'s			1,55	1,55	1,55	1,55	1,55	1,55	0,00	0,00	0,00
DAB Waarborgfonds Microfinanciering					0,07	0,47	0,90	0,90	0,00	0,14	0,12
REST (4)	2,77	2,54	2,23	1,94	1,70	1,32	1,00	0,73	0,52	0,36	0,23
V.Z.W. De Gezinsbond	2,77	2,54	2,23	1,94	1,70	1,32	1,00	0,73	0,52	0,36	0,23
TOTAAL (5) = (1) + (2) + (3) + (4)	6.219,61	6.360,66	6.671,86	6.978,72	7.044,28	7.207,03	7.426,33	8.312,97	9.578,76	10.336,27	10.727,75

Bron: Rapport kas-, schuld en waarborgbeheer van de Vlaamse Gemeenschap.

4.5 Bijlage 5 : Detail schuld van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest

Tabel 74 : Detail directe en indirecte schuld Brusselse Hoofdstedelijk Gewest

Toestand op 31/12 (x 1.000.000 EUR)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Directe schuld BHG											
Leningen op lange termijn	977,770	1.063,505	1.136,208	1.049,446	1.125,288	1.001,341	1.139,789	1.984,039	2.329,039	2.645,539	3.084,540
Leningen op korte termijn	276,366	165,163	351,928	240,958	270,678	358,810	592,401	202,874	240,731	291,905	61,496
Totaal directe schuld (1)	1.254,136	1.228,668	1.488,136	1.290,404	1.395,966	1.360,151	1.732,190	2.186,913	2.569,770	2.937,444	3.146,036
Overgenomen indirecte schuld (a)											
Voormalige Provincie Brabant vroegere Brusselse Agglomeratie	24,469	22,961	9,870	8,117	6,251	4,275	2,190	0,000	0,000	0,000	0,000
Agentschap Net Brussel	43,807	43,807	43,807	17,730	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
DBDMH (Dienst voor Brandbestrijding en Dringende Medische Hulp)	18,266	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	19,984	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Totaal overgenomen schuld (2)	106,526	66,768	53,677	25,847	6,251	4,275	2,190	0,000	0,000	0,000	0,000
TOTAAL directe schuld (3) = (1) + (2)	1.360,662	1.295,436	1.541,813	1.316,251	1.402,217	1.364,426	1.734,380	2.186,913	2.569,770	2.937,444	3.146,036
Indirecte schuld											
M.I.V.B. (Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel) (b)	324,047	290,264	256,823	244,921	211,244	209,524	177,739	190,244	146,594	125,770	109,373
Leningen BBGGT (Fonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor de Herfinanciering van de Gemeentelijke Thesaurieën)	139,458	163,203	185,959	205,877	221,447	239,622	256,221	251,459	235,572	248,810	231,209
Gesubsidieerde werken (openbare werken , hygiëne en water)	17,715	15,497	13,209	10,931	8,792	6,712	5,059	3,482	2,298	1,314	0,578
BIWM (Brusselse Intercommunale Watermaatschappij)	0,027	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Huisvesting (c)	48,321	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Brussels Waarborgfonds	0,798	1,708	1,739	0,453	0,734	1,092	0,138	0,000	0,000	0,000	0,000
TOTAAL indirecte schuld (4)	530,366	470,672	457,730	462,182	442,217	456,950	439,157	445,185	384,464	375,894	341,160
TOTALE SCHULD (5) = (3) +(4)	1.891,028	1.766,108	1.999,543	1.778,433	1.844,434	1.821,376	2.173,537	2.632,098	2.954,234	3.313,338	3.487,196

Bron: Ministerie van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest.

(a) Deze schuld werd vanaf 1996 opgenomen in de directe schuld.

(b) Door de herkwalificering van de instelling door Eurostat (in 2005) wordt zowel de indirecte schuld als de gewaarborgde schuld opgenomen in de gewestsschuld van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest.(c) Deze schuld bevat de ALESH-schuld die in 2003 volledig werd afgelost door de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij.

Tabel 75 : Detail gewaarborgde schuld van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest

Toestand op 31/12 (x 1.000.000 EUR)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Woningfonds van de Grote Gezinnen											
Gewaarborgde leningen bij de banken	175,785	222,743	254,166	296,329	334,257	407,276	472,503	513,657	560,793	629,453	753,750
Gewaarborgde leningen bij de BGHM (Brusselse Gewestelijke Huisvestingmaatschappij)								7,103	7,023	55,585	80,370
Sociale Kredietmaatschappij											
Gewaarborgde leningen aan particulieren	12,289	10,879	11,415	10,684	11,837	13,091	15,756	20,335	23,966	24,730	23,250
Gewaarborgde leningen aan sociale kredietmaatschappijen			7,155	7,828	19,315	28,879	42,743	55,603	71,010	78,530	74,705
Middelgrote woningen	1,272	1,056	0,881	0,697	0,439	0,305	0,155	0,074	0,048	0,023	0,011
Haven van Brussel	6,359	5,424	4,418	3,374	2,291	1,166	0,000	10,000	22,500	22,203	21,894
MIVB (Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel)	162,470	153,570	144,175	155,309	85,317	107,794	99,948	132,682	104,592	97,374	89,933
Economische expansie	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Waarborgfonds van het BHG	26,795	22,554	27,060	37,584	32,662	33,205	36,196	31,801	40,113	41,556	37,715
BBGHGT (Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën)											
Missie 1			185,959	205,877	221,447	239,622	256,221	251,463	235,572	222,710	206,727
Missie 2		16,900	56,849	93,847	113,631	123,405	119,911	129,583	142,629	180,420	261,810
Missie 5										26,100	24,482
Brussel-Energie				11,920	19,814	62,476	58,110	53,540	48,767	43,781	38,577
B2E (filiaal van de Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (= GIMB))								8,000	7,313	6,602	5,869
BMWV (Brusselse Maatschappij voor Waterbeheer)						80,000	77,475	74,824	72,052	69,154	66,133
NV Brussel-Zuid					1,425	4,105	4,195	4,335	5,400	4,171	0,000
Gemeentelijke Holding							60,000	37,500	18,750	0,000	0,000
Aquiris (waterzuiveringsstation)							799,400	759,700	724,500	688,400	655,700
Toekomstplan van de huisvesting (GIMB)							1,022	3,362	5,483	9,244	19,469
NV Flagey								0,223	0,270	0,210	0,260
Hydrobru (waterdistributie en sanering)										30,000	75,000
GOMB (Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest)									11,000	11,500	11,000
WIELS centrum voor hedendaagse kunsten										1,500	1,464
BGHM (Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij)										35,941	38,304
Brussel-Recyclage										0,000	7,000
TOTAAL	384,970	433,126	692,078	823,449	842,435	1.101,324	2.043,635	2.093,785	2.101,781	2.279,187	2.493,423

Bron: Ministerie van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest.

4.6 Bijlage 6: Detail schuld van het Waals Gewest

Tabel 76 :Detail directe en indirecte schuld Waals Gewest

Toestand op 31/12 (x 1.000.000 EUR)	2002	2003	2004	2005 (c)	2006 (c)	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	(a), (b)		1/01/2006 1/01/2007								
Directe schuld WG											
Leningen lange termijn waarvan overgenomen indirecte schuld	2.666,40	3.450,50	3.453,80	3.458,30	3.475,50	3.481,80	3.408,30	3.416,50	4.555,20	4.984,40	5.459,90
		684,13	588,80	479,60	427,20	320,60	268,10	220,90	178,60	141,50	109,00
Leningen op KT	138,50	436,10	711,40	715,10	666,90	497,10	839,40	1.454,10	724,70	949,60	1.160,40
Lopend commercieel papier uitgifte (-) / plaatsing (+)	-149,80	-35,90	-65,80	-15,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-79,90	0,00
Debet/credit (-) op de rekening/courant	-11,30	400,20	645,60	700,10	666,90	497,10	839,40	1.454,10	724,70	869,70	1.160,40
TOTAAL directe schuld (1)	2.804,90	3.886,60	4.165,20	4.173,40	4.142,40	3.978,90	4.247,70	4.870,60	5.279,90	5.934,00	6.620,30
Indirecte schuld WG											
(h)											
Nationale sectoren: SWS (Société Wallonne pour la Sidérurgie) (b)	208,74	5,13	4,07	2,87	1,52	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
SPABS (Sociétés Publiques d'Administration des Bâtiments Scolaires)	795,35	795,35	795,35	795,35	795,35	795,35	795,35	795,35	795,35	795,35	795,35
Prefinanciering van premies (sociale huisvesting)	2,56	0,66	0,05	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Leningen sanering industriële ondern.) / plaatsing (+)	0,26	0,14	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lening intercommunale watervoorziening	75,86	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)
Leningen intercommunales	9,01	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)
AWIPH (Agence Wallonne pour l'Intégration des Personnes Handicapées) (e)	7,87	7,43	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Infrastructuur sportsector (bvb.: I.E.G. Mouscron) (e)	8,80	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)
Toerisme (e)	0,46	0,27	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
OPT (Office de Promotion du Site des Barrages de l'Eau d'Heure)	0,33	0,27	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CRAC (Centre Régional d'Aide aux Communes) Permanente vorming: IFAPME (Institut wallon de Formation en Alternance et des Indépendants et Petites et Moyennes Entreprises) (b) (e)	17,36	0,00	4,13	8,60	(d)	(d)	(d)	(d)	(d)	(d)	(d)
Bejaardenflats, kinderkribbes (e)	15,15	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)
Ziekenhuissector (e)	120,76	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)
Gesubsidieerde werken, water, slachthuizen Watervoorziening: SWDE (Société Wallonne de Distribution d'eau)	308,26	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)	(a)
Sociale huisvesting: SRWL (Société Régionale Wallonne du Logement) / SWCS (Société Wallonne du crédit social) (g)	19,20	16,40	14,47	12,11	10,02	8,20	6,23	4,47	3,33	2,50	2,36
	16,90	16,90	14,34	12,83	11,15	9,29	9,29	9,29	9,29	9,29	9,29
TOTAAL indirecte schuld (2)	1.610,00	845,00	834,33	832,76	818,04	812,84	810,88	809,12	807,97	807,15	807,01
TOTALE SCHULD (3) = (1) + (2)	4.414,90	4.731,60	4.999,53	5.006,16	4.960,44	4.791,74	5.058,58	5.679,72	6.087,87	6.741,15	7.427,31
ALESH (Amortisatiefonds van de Leningen voor Sociale Huisvesting) (4)	2.212,12	781,90	790,21	790,21	790,21	790,21	790,21	790,21	790,21	790,21	790,21
TOTALE SCHULD (incl. ALESH) (5) = (3) + (4)	6.627,02	5.513,50	5.789,74	5.796,37	5.750,65	5.581,95	5.848,79	6.469,93	6.878,08	7.531,36	8.217,52

Bron: Ministerie van het Waals Gewest en het Rekenhof.

(a) Deze schulden zijn getransfereerd naar de directe schuld in 2003.

(b) Schuld is gedeeltelijk overgenomen in de directe schuld in 2003.

(c) Omwille van technische correcties verschilt de situatie van 31/12 van deze op 01/01 van het volgende jaar voor de jaren 2005 en 2006.

(d) De technische correctie waarvan sprake is in punt (c) verwijst onder meer naar de transfer van de resterende indirecte schuld van IFAPME naar de directe schuld.

(e) Schuld m.b.t. de bevoegdheden die op 1 januari 1994 van de Franse Gemeenschap zijn overgedragen naar het Waals Gewest en de Franse Gemeenschapscommissie.

(f) De schuld SPABS wordt voor 75% door het Waals Gewest afgelost, de overige 25% wordt door de Franse Gemeenschapscommissie afgelost.

(g) Als gevolg van de hervorming van de sector sociale huisvesting in 2001 werd de SWCS gecreëerd. Deze maatschappij heeft als doel het beheer en toestaan van de sociale hypothecaire leningen, voorheen een verantwoordelijkheid van SRWL. Deze laatste maatschappij is enkel nog verantwoordelijk voor de verhuring van sociale woningen.

(h) De schuld met betrekking tot SWCS op 31 december 2012 is nog niet beschikbaar, in afwachting van het definitief cijfer zijn we uitgegaan van een constante uitstaande schuld zoals de voorbije vijf jaar het geval was.

Tabel 77 : Detail gewaarborgde schuld van het Waals Gewest

Toestand op 31/12 (x 1.000.000 EUR)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
											(b)
AWIPH (Agence Wallone pour l'Intégration des Personnes Handicapées)								3,29	1,68	0,00	0,00
Ecetia (= SLF)									228,75	228,75	228,75
FIWAPAC (gespecialiseerd filiaal van SRIW (Société Régionale d'Investissement de Wallonie))								750,00	750,00	750,00	750,00
FLFNW (Fonds du Logement des Familles Nombreuses de Wallonie)								591,37	594,27	648,68	694,23
Gemeentelijke Holding (a)								0,00	0,00	0,00	0,00
Psychiatrisch ziekenhuis les Marronniers (Doornik)								5,70	7,04	6,99	6,73
Psychiatrisch ziekehuis les Chêne aux Haies (Bergen)								9,38	9,38	0,00	0,00
De meren van l'Eau d'Heure								0,00	0,62	0,62	0,62
Wetten m.b.t de economische expansie								33,51	33,51	33,51	33,51
SOFICO (Société Wallonne de Financement Complémentaire des infrastructures)								102,88	89,06	104,95	93,93
SOWAER (Société Wallonne des Aéroports)								196,58	220,46	184,24	183,87
SRWT (Société Régionale Wallonne du Transport)								179,65	173,51	231,42	254,39
SWCS (Société Wallonne du Crédit Social)								2.294,56	2.285,71	2.429,82	2.448,76
SWDE (Société Wallonne Des Eaux)								15,53	11,00	6,91	6,54
SWL (Société Wallonne du Logement)								999,44	978,80	1.139,29	1.133,40
TOTAAL	1.871,55	2.036,41	2.363,58	2.546,61	2.799,82	3.161,95	4.484,04	5.181,89	5.383,79	5.765,20	5.834,75

Bron: Ministerie van het Waals Gewest.

(a) Deze waarborg ontstond in 2011 en werd ook uitgewonnen eind 2011.

(b) Dit is de situatie op 30 juni 2012.

4.7 Bijlage 7 : Detail schuld van de Franse Gemeenschap

Tabel 78 : Detail directe en indirecte schuld Franse Gemeenschap

Toestand op 31/12 (x 1.000.000 EUR)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Directe schuld FG											
Leningen lange termijn	2.361,79	2.452,17	2.598,14	2.630,52	2.704,82	2.707,03	2.709,00	3.187,60	3.930,30	4.272,39	4.526,70
Leningen op KT	-50,62	28,23	60,38	32,35	46,35	52,93	70,90	-47,02	23,90	18,73	-38,87
Lopend commercieel papier	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	29,79	88,24	0,00	0,00	29,89	0,00
Debet op de rekening/courant	0,00	28,23	60,38	32,35	46,35	23,14	0,00	0,00	23,90	0,00	0,00
Credit op de rekening/courant	50,62	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	17,34	47,02	0,00	11,16	38,87
TOTAAL directe schuld (1)	2.311,17	2.480,39	2.658,51	2.662,87	2.751,17	2.759,96	2.779,90	3.140,58	3.954,20	4.291,12	4.487,83
Indirecte schuld											
"Academische schuld" voor universiteiten (a)	422,31	416,92	286,50	259,52	183,64	181,34	179,02	176,65	174,23	98,24	96,04
Schuld paracommunautaire instellingen	19,40	15,60	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
RTBF (Radio Télévision Francophone Belge)	10,50	8,50	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ONE (Office de la Naissance et de l'Enfance)	7,40	5,90	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CGRI (Commissariat général aux relations internationales)	1,20	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Agence de prévention de SIDA	0,30	0,20	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kredietlijn: culturele infrastructuur	11,65	11,47	8,28	5,89	3,52	1,76	0,66	0,09	0,00	0,00	0,00
Kredietlijn: Sporthal (Jambes)	3,56	3,20	2,84	2,47	2,08	1,69	1,28	0,87	0,45	0,00	0,00
TOTAAL indirecte schuld (2)	456,92	447,20	297,61	267,87	189,24	184,79	180,97	177,61	174,68	98,24	96,04
TOTAAL schuld (3) = (1) + (2)	2.768,09	2.927,59	2.956,13	2.930,74	2.940,41	2.944,75	2.960,87	3.318,18	4.128,88	4.389,36	4.583,87
Fonds Ecureuil (b) (4)		-4,40	-18,70	-70,90	-72,80	-75,20	-79,20	-81,00	-81,75	-82,98	-84,43
TOTALE SCHULD (incl. fonds Ecureuil) (5) = (3) + (4)	2.768,09	2.923,19	2.937,43	2.859,84	2.867,61	2.869,55	2.881,67	3.237,19	4.047,13	4.306,38	4.499,44

Bron: Ministerie van de Franse Gemeenschap en het Rekenhof.

(a) Het betreft louter de 'academische' schuld van de schuld van de universiteiten, dit is de schuld opgebouwd voor o.a. de aankoop van gebouwen waar wordt lesgegeven. Daarnaast bevat de schuld van de universiteiten ook nog een sociale component waar de Franse Gemeenschap enkel tussenkomt voor de intrestlasten die hoger zijn dan 1,25%.

(b) Het Fonds Ecureuil werd in 2003 opgericht met als hoofddoel het accumuleren van financiële reserves.

4.8 Bijlage 8: Detail schuld van de Franse Gemeenschapscommissie

Tabel 79 : Detail directe en indirecte schuld Franse Gemeenschapscommissie

Toestand op 31/12											
(x 1.000.000 EUR)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Directe schuld COCOF											
Leningen van de voormalige provincie Brabant	0,34	0,23	0,12	0,05	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Gebouw 'Rue des Palais'	22,17	21,70	21,22	20,70	20,16	19,59	18,98	18,34	17,67	16,95	
TOTAAL directe schuld (1)	22,51	21,93	21,33	20,75	20,18	19,59	18,98	18,34	17,67	16,95	
Indirecte schuld COCOF											
Leningen gelinkt aan de ontbinding van het fonds voor gehandicapten (a)	1,07	0,87	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Leningen voor OPT (Office de Promotion du Tourisme) (a)	0,16	0,14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Leningen gelinkt aan sociale infrastructuur (kinderkribbes) (a)	1,02	0,97	0,91	0,84	0,78	0,71	0,64	0,57	0,50	0,41	
Gebouw ABCD (Association bruxelloise et brabançonne des compagnies dramatiques)				0,40	0,40	0,37	0,32	0,32	0,30	0,27	
Appartementsgebouw Boulevard Saint-Germain te Parijs (b)				0,91	0,90	0,88	0,87	0,85	0,83	0,82	
Overbruggingskrediet: schuld van SPABS (Société Publique d'Administration des Bâtiments Scolaires de Bruxelles) (c)	180,20	180,20	180,59	180,59	180,59	180,59	180,59	180,59	180,59	180,59	180,59
TOTAAL indirecte schuld (2)	182,45	182,17	181,50	182,74	182,66	182,56	182,42	182,33	182,21	182,09	
TOTALE SCHULD (3) = (1) + (2)	204,96	204,10	202,83	203,49	202,84	202,15	201,40	200,67	199,88	199,04	

Bron: Franse Gemeenschapscommissie en het Rekenhof.

(a) Schuld m.b.t. de bevoegdheden die op 1 januari 1994 van de Franse Gemeenschap zijn overgedragen naar de Franse Gemeenschapscommissie en het Waals Gewest.

(b) Erfpacht samen met de Franse Gemeenschap en het Waals Gewest (aandeel Cocof = 7%).

(c) Schuld m.b.t. de SPABS wordt voor 25% afgelost door de Cocof, de overige 75% wordt door het Waals Gewest afgelost.

4.9 Bijlage 9: Verschil met tabellen SDD

Het is mogelijk dat de tabellen opgenomen in dit HRF-advies verschillen van de maandelijkse schuldtabellen van de 'Evolutie van de directe schuld' zoals ze zullen worden weergegeven op de website van de Studie- en Documentatiedienst van de FOD Financiën.

Een eerste verklaring voor de mogelijke verschillen is het gebruik van verschillende bronnen. Waar voor de maandelijkse tabellen op de website een beroep wordt gedaan op de maandelijkse schatkisttoestanden van de betrokken entiteit, worden de schuldtabellen (toestand op 31/12) van dit advies opgesteld aan de hand van beschikbare schuldrapporten, het hoofdstuk schuld in de algemene toelichting van de betrokken entiteit of de voorafbeeldingen van de uitvoering van de begroting opgesteld door het Rekenhof. Hoewel deze bronnen vaak slechts jaarlijks beschikbaar zijn, bevatten ze vaak meer details dan een maandelijkse schatkisttoestand. Als gevolg van het gebruik van verschillende bronnen die gepubliceerd worden met een andere timing en frequentie is het mogelijk dat er een verschil optreedt, zeker met betrekking op het laatst beschikbare jaar.

Een tweede verklaring voor de mogelijke verschillen tussen de schuldtabellen volgt uit de classificatie van de schulden. De detailtabellen in dit advies (zie bijlage) voorzien namelijk een aparte opdeling voor de overgenomen indirecte schuld terwijl in de tabellen op de website geen onderscheid wordt gemaakt naar directe schuld en overgenomen indirecte schuld. De overgenomen indirecte schuld wordt daar opgenomen in de lange termijn of kort termijn directe schuld. Het is eveneens mogelijk dat er hierdoor een verschil optreedt in de definiëring van wat tot de lange termijn schuld behoort en wat tot de korte termijn schuld.

Daarnaast is het verschil mogelijk ook te wijten aan het al dan niet opnemen van bepaalde elementen. De schuldtabellen in het advies volgen hoofdzakelijk de indeling die ook wordt aangehouden door het Rekenhof (o.a. terug te vinden in de '*Voorafbeelding van de uitvoering van de begroting*'). Hierbij is het mogelijk dat er bepaalde elementen zijn toegevoegd aan de schuld of er net zijn van afgetrokken in vergelijking met de schuld die is opgenomen in de 'Evolutie van de directe schuld'. Zo worden beleggingen (uitgezonderd de positieve stand van de rekening courant) niet in rekening gebracht in de schuldtabellen in dit advies terwijl dit wel het geval is in de tabellen online.

Tot slot wordt in de schuldtabellen in dit advies geen rekening gehouden met de positieve of negatieve stand van een eventuele centralisatie van de thesaurie van bepaalde instellingen zoals de Vlaamse Gemeenschap, het Waals Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest toepassen.

4.10 Bijlage 10 : Overgangstabel economische hergroepering naar ESR vorderingensaldo voor 2012

Tabel 80

		(1.000.000 EUR)								
	2012	VG (exclusief Zorgfonds)	FG	WG	BHG	DG	FGC	GGC	VGC	TOTAAL G&G niet geconsolideerd (behalve saldo)
	uitgaven :									
1	totaal in EH	28.189,0	9.336,5	7.323,1	3.994,4	226,3	402,1	85,7	155,0	49.712,1
2	kapitaalsaflossingen (code 9)	1.479,8	7,6	36,6	505,9	3,5	1,1	0,0	2,9	2.037,4
3 = 1-2	uitgaven excl aflossingen	26.709,2	9.328,9	7.286,5	3.488,5	222,8	401,0	85,7	152,1	47.674,7
4	KVD (code 8)	186,4	0,3	264,4	182,5	0,1	1,1			634,8
5 = 3-4	uitgaven EH (excl aflossingen & KVD)	26.522,8	9.328,6	7.022,1	3.306,0	222,7	399,9	85,7	152,1	47.039,9
6	ESR correcties (met impact op saldo) :	86,7	110,8	352,7	-11,3	-11,4	1,7	0,0	0,0	528,6
	De Singel, MU&KA, Vlaams Pensioenfonds, Waarborgbeheer (niet geconsolideerd in EH)	0,0								0,0
	VRT pensioenfonds (niet geconsolideerd in EH)	44,8								44,8
	Lijninvest (niet geconsolideerd in EH)	0,3								0,3
	PMV Re Vinci (niet geconsolideerd in EH)	16,1								16,1
	Dietspoort (niet geconsolideerd in EH)	3,2								3,2
	3 Holdings (PMV - SRB/GMB - SRW) (niet geconsolideerd in EH)	13,3		12	4,5					29,8
	Lak Invest (niet geconsolideerd in EH)	8,2								8,2
	Universiteiten (niet geconsolideerd in EH) (a)		0							0,0
	SOFICO			115,8						115,8
	SOWALFN garanties MD			-5,4						-5,4
	Invests			-0,5						-0,5
	jobkorting (op PB)									0,0
	Kapitaalsverhoging VHM, SWL, BGHM				8					8,0
	RTBI (niet geconsol in EH) (VRT & BRW w el geconsolideerd)		101,6							101,6
	TEC niet geconsol in EH (De Lijn & MVB w el geconsolideerd)			143,4						143,4
	Fiw apac (niet geconsolideerd in EH)			0,0						0,0
	SDRB/GOMB (DECONSOLIDEREN)									
	Kapitaalsverhoging FER / FREY		-1,1				1,1			0,0
	Andere deelnemingen	0,8		79,4	2,1					82,3
	verlopen interesten (d)				-14,9					-14,9
	Erfpacht Becodok				-3,0					-3,0
	Uitgaven FPS					-11,4				-11,4
	Terugbetaling bijdrage 13,07%		10,3							10,3
7 = 5+6	uitgaven na ESR correcties	26.609,5	9.439,4	7.374,8	3.294,7	211,3	401,0	85,7	152,1	47.568,5
	ontvangsten									
8	totaal in EH	27.716,1	9.162,0	7.283,5	4.168,4	210,3	397,0	88,3	152,8	49.178,4
9	leningsopbrengsten (code 9)	865,0	0,0	302,2	936,5	0,1	5,1	0,0	4,2	2.113,1
10 = 8-9	ontvangsten excl leningen	26.851,1	9.162,0	6.981,3	3.231,9	210,2	391,9	88,3	148,6	47.065,3
11	KVD (code 8)	11,5	0,1	20,6	85,8	0,2	0,0			118,2
12 = 10-11	ontvangsten EH (excl leningen & KVD)	26.839,6	9.161,9	6.960,7	3.146,1	210,0	391,9	88,3	148,6	46.947,1
13	ESR correcties (met impact op saldo) :	81,7	103,5	222,8	64,2	0,0	0,0	0,0	0,0	472,2
	De Singel, MU&KA, Vlaams Pensioenfonds, Waarborgbeheer (niet geconsol. in EH)	0,0								0,0
	VRT pensioenfonds (niet geconsol. in EH)	44,9								44,9
	Lijninvest (niet geconsolideerd in EH)	0,7								0,7
	PMV Re Vinci	2,5								2,5
	Dietspoort	4,9								4,9
	3 Holdings (PMV - SRB/GMB - SRW) (niet geconsolideerd in EH)	19,5		18,5	4,2					42,2
	Lak Invest (niet geconsolideerd in EH)	1,5								1,5
	Universiteiten (niet geconsolideerd in EH)	9,9								9,9
	SOFICO			45,1						45,1
	SOWALFN garanties MD			2,3						2,3
	Invests			0						0,0
	jobkorting (op PB)	-3,3								-3,3
	RTBI niet geconsol in EH (VRT & BRW w el geconsol.)		103,5							103,5
	TEC niet geconsol. in EH (De Lijn & MVB geconsol.)			123,2	18,6					141,8
	Fiw apac (niet geconsolideerd in EH)			0,1						0,1
	SDRB/GOMB (DECONSOLIDEREN)				2,6					2,6
	Kapitaalsverhoging FER / FREY									0,0
	Andere verschillen									0,0
	Andere kredietverleningen en deelnemingen			20,0						20,0
	uitzonderlijke dividenden									0,0
	betalingstermijn gew estelijke belastingen :	33,7		35,5	27,9					97,1
	- OV (2 maanden)	-1,6		0,2	0,4					-1,0
	- Succ R (1 maand)	32,5		31,7	26,9					91,1
	- VB (1 maand)	2,8		3,6	0,6					7,0
	doorstortingstermijn gew estelijke belastingen (1 maand)	-43,8		-21,9	10,9					-54,8
	Gebruik van recentere gegevens	11,2								11,2
14 = 12+13	ontvangsten na ESR correcties	26.921,3	9.265,4	7.183,5	3.210,3	210,0	391,9	88,3	148,6	47.419,3
15 = 12 - 5	financieringssaldo EH	316,8	-186,7	-61,4	-159,9	-12,7	-8,0	2,6	-3,5	-92,8
16 = 13 - 6	ESR correcties	-5,0	-7,3	-129,9	75,5	11,4	-1,1	0,0	0,0	-56,4
17 = 14 - 7	ESR vorderingensaldo	311,8	-174,0	-191,3	-84,4	-1,3	-9,1	2,6	-3,5	-149,2
18	statistische correctie / andere verschillen									-28,4
19 = 17+18	globaal ESR vorderingensaldo									-177,6

4.11 Bijlage 11: Overzicht van de ESR-ontvangsten en ESR-uitgaven voor de periode 2002-2012

Tabel 81

(x 1.000.000 euro)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Vlaamse Gemeenschap / Communauté flamande											
ESR gecorrigeerde ontvangsten / recettes corrigées SEC	17.492,9	18.626,2	19.847,8	20.639,8	21.310,3	22.520,3	23.665,8	22.687,4	23.599,1	26.094,6	26.921,3
ESR gecorrigeerde uitgaven / dépenses corrigées SEC	17.813,5	18.540,8	19.688,5	20.332,7	20.738,6	21.492,9	23.726,1	23.800,0	24.580,5	25.898,6	26.609,5
ESR vorderingensaldo / solde de financement SEC	-320,6	85,4	159,3	307,2	571,6	1.027,4	-60,3	-1.112,6	-981,4	196,0	311,8
Franse Gemeenschap / Communauté française											
ESR gecorrigeerde ontvangsten / recettes corrigées SEC	6.363,3	6.551,4	6.762,0	7.199,1	7.486,4	7.665,6	8.290,9	8.137,2	8.139,7	9.437,2	9.265,4
ESR gecorrigeerde uitgaven / dépenses corrigées SEC	6.452,2	6.583,4	6.772,5	7.191,5	7.470,9	7.698,1	8.231,3	8.402,5	8.865,7	9.666,1	9.439,4
ESR vorderingensaldo / solde de financement SEC	-88,9	-32,0	-10,5	7,6	15,6	-32,6	59,6	-265,3	-726,0	-228,9	-174,0
Waaals Gewest / Région wallonne											
ESR gecorrigeerde ontvangsten / recettes corrigées SEC	5.034,5	5.238,7	5.566,4	5.620,1	5.976,6	6.359,3	6.510,0	6.316,6	6.662,1	6.983,9	7.183,5
ESR gecorrigeerde uitgaven / dépenses corrigées SEC	5.040,7	5.302,0	5.666,8	5.666,5	5.960,3	6.116,9	6.566,8	7.129,4	7.029,7	7.468,6	7.374,8
ESR vorderingensaldo / solde de financement SEC	-6,2	-63,3	-100,4	-46,4	16,2	242,4	-56,8	-812,8	-367,6	-484,7	-191,3
Brussels Hoofdstedelijk Gewest / Région de Bruxelles-capitale											
ESR gecorrigeerde ontvangsten / recettes corrigées SEC	1.964,1	2.082,5	2.332,1	2.453,1	2.696,0	2.799,7	2.811,7	2.611,3	2.786,2	2.932,8	3.210,3
ESR gecorrigeerde uitgaven / dépenses corrigées SEC	1.953,5	2.018,8	2.424,8	2.387,8	2.751,8	2.761,7	2.861,2	2.917,8	3.047,9	3.227,5	3.294,7
ESR vorderingensaldo / solde de financement SEC	10,6	63,7	-92,8	65,3	-55,8	38,0	-49,5	-306,5	-261,7	-294,7	-84,4
Duitstalige Gemeenschap / Communauté germanophone											
ESR gecorrigeerde ontvangsten / recettes corrigées SEC	133,1	133,1	144,1	170,4	173,9	179,9	188,5	194,3	186,4	202,4	210,0
ESR gecorrigeerde uitgaven / dépenses corrigées SEC	136,5	137,8	141,9	169,2	173,7	177,9	184,6	206,0	193,7	207,6	211,3
ESR vorderingensaldo / solde de financement SEC	-3,4	-4,7	2,2	1,2	0,2	2,1	3,9	-11,7	-7,3	-5,2	-1,3
Franse Gemeenschapscommissie / Commission communautaire française											
ESR gecorrigeerde ontvangsten / recettes corrigées SEC	254,6	276,6	277,2	296,2	310,8	324,2	336,8	342,5	357,4	374,5	391,9
ESR gecorrigeerde uitgaven / dépenses corrigées SEC	256,0	281,6	284,5	294,6	319,7	318,7	336,7	349,2	357,7	373,8	401,0
ESR vorderingensaldo / solde de financement SEC	-1,4	-5,0	-7,3	1,6	-8,9	5,5	0,1	-6,7	-0,3	0,7	-9,1
Vlaamse Gemeenschapscommissie / Commission communautaire flamande											
ESR gecorrigeerde ontvangsten / recettes corrigées SEC	98,8	103,8	104,5	109,5	109,0	113,7	116,8	123,7	125,3	132,6	148,6
ESR gecorrigeerde uitgaven / dépenses corrigées SEC	75,0	80,8	89,8	88,6	108,1	118,9	96,7	118,8	121,4	135,2	152,1
ESR vorderingensaldo / solde de financement SEC	23,8	23,0	14,7	20,9	0,9	-5,2	20,1	4,9	3,9	-2,6	-3,5
Gemeenschappelijk Gemeenschapscommissie / Commission communautaire commune											
ESR gecorrigeerde ontvangsten / recettes corrigées SEC	55,4	61,7	66,2	67,9	75,7	80,1	82,8	84,6	83,8	86,4	88,3
ESR gecorrigeerde uitgaven / dépenses corrigées SEC	52,1	52,9	73,8	72,1	69,7	69,8	79,8	79,8	83,9	84,3	85,7
ESR vorderingensaldo / solde de financement SEC	3,3	8,8	-7,6	-4,2	6,0	10,3	3,0	4,8	-0,1	2,1	2,6

D/2013/11691/10